

SØREN
KIERKEGAARDS
PAPIRER

SØREN KIERKEGAARDS PAPIRER

*Anden forøgede Udgave
ved Niels Thulstrup*

SYVENDE BIND

ANDEN AFDELING

*Søren Kierkegaards Optegnelser
fra 1845 December til 1847 24. Januar
„Bogen om Adler“ og Skrift-Prøver“*

*Udgivet af
Det danske Sprog- og Litteraturselskab
og Søren Kierkegaard Selskabet*

GYLDENDAL

Søren Kierkegaards Papirer

Bind 7, 2. afdeling, der udkom første gang 1916,
er et uændret fotografisk optryk af originaludgaven,
udført af S. L. Møllers Bogtrykkeri,

København.

Printed in Denmark 1968.

SØREN KIERKEGAARDS
PAPIRER

SØREN KIERKEGAARDS PAPIRER

UDGIVNE AF P. A. HEIBERG OG V. KUHR

SYVENDE BIND ANDEN AFDELING

SØREN KIERKEGAARDS OPTEGNELSER

FRA 1845 DECEMBER TIL 1847 24. JANUAR

„BOGEN OM ADLER“ OG „SKRIFT-PRØVER“

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

MDCCCXVI

gsto
10/5

B
4376

13
901

V. 7.2

INDHOLD

	Side
Fortale.....	VII—X
S. K.s Optegnelser af Gruppe B (Fortsættelse):	
Bogen om Adler (1846-47):	
Indledning.....	5—29
Capitel I. Den historiske Situation	30—73
Capitel II. Det saakaldte Aabenbarings-	
Faktum selv som Phænomen indordnet	
i den hele moderne Udvikling.....	74—93
Capitel III. Forrykkelsen af Adlers væ-	
sentlige Standpunkt.....	93—176
Capitel IV. Psychologisk Opfattelse af	
Adler som Phænomen, og som Satire	
over den hegelske Philosophie og Nu-	
tiden.....	176—230
Til: „Bogen om Adler“ (1846—47).....	233—311
„Skrift-Prøver“ (1845-47).....	315—350
Kilde-Angivelse, Manuskript-Beskrivelse og	
tekstkritiske Oplysninger.....	353—386

FORTALE

Som meddelt i Fortalen til første Halvbind af Bind VII indeholder det her foreliggende andet Halvbind: Fortsættelse og Afslutning til Gruppen B (Optegnelser knyttede til Forfatter-skab af en eller anden Art) for det for Bind VII fastsatte Tidsrum: 1845 December til 1847 24. Januar. Original-Manuskripterne hører alle til Universitets-Bibliotekets Samling; et enkelt Nummer (B 273), hvortil Manuskript nu mangler, har kun kunnet gengives ved Stikord hentet fra B-For tegn.

Halvbindet har tre Afdelinger: en for Renskriften og en for Forarbejderne til „Bogen om Adler“, samt en for „Skrift-Prøver“.

Den første Afdeling (B 235) omfatter Renskriften til „Bogen om Adler“ i den første Skikkelse, hvori den er bleven helt udarbejdet af S. K. i Tiden fra 12. Juni 1846 til Januar 1847. Manuskriptet til denne Renskrift, der udgør 337 paginerede Sider, forelaa ved S. K.s Død splittet ad i flere forskellige Afdelinger, idet S. K. lige til sit sidste Leveaar 1855 har beskæftiget sig med dette Manuskript, med stadig vekslede Planer for dets mulige Benyttelse til Udgivelse, med mere eller mindre gennemgribende Omredaktioner og med betydelig Forøgelse af Stoffet. Sex Blade af Manuskriptet (indeholdende Texten til største Delen af nærværende Binds Side 141-150) har udgjort Part af Tryk-Manuskriptet til Afhandlingen: „Om Forskjellen mellem et Genie og en Apostel“ af „Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger af H. H.“, der blev udgivet af S. K. selv i Aaret 1849; hele Resten har derimod ved S. K.s Død henligget som ubenyttet. Ved Hjælp af den af S. K. under alle Ændringer ved Manuskriptet dog stadig

omhyggeligt gennemførte Paginering er det muligt at rekonstruere det fuldstændigt bevarede Materiale i de forskellige Skikkelser, hvori det til forskellige Tider har foreligget, og ved Hjælp af S. K.s Optegnelser i Journalerne, paa Omslag og løse Papirer er det muligt temmelig nøjagtigt at fastslaa Tidspunkterne for de forskellige Hovedændringer i Planen med „Bogen om Adler“; for Udgivelsen af samtlige hertil knyttede Manuskripter har vi derfor set os istand til at vælge det med Planen for vor Udgave af Papirerne mest passende Synspunkt: det kronologiske, saaledes at Ændringer og Tilføjelser til „Bogen om Adler“, tidfæstede, vil komme til at indtage deres Plads i de følgende Bind, medens vi i det foreliggende Halvbinds første Afdeling kun har optaget Renskriften til Bogen i dens første Skikkelse, der har været fuldt afsluttet i Januar 1847, uden anden Titel end den, kun i Koncepten anførte (B 242): „Literair Anmeldelse Mag: Adler. Et psykologisk Studium efter Naturen, det er efter hans Skrifter. af S. Kierkegaard.“

Alle betydeligere Ændringer og Tilføjelser til Texten, der enten ved ydre Kriterier (Skriften etc.) eller ved indre Kriterier røber sig som tilhørende en senere Tid, er betragtet som slet ikke foreliggende i den Text, som nærværende Bind skal bringe. Dog er ved et Skøn, som naturligvis til syvende og sidst kan blive ret vilkaarligt, rent stilistiske Rettelser (heriblandt f. Ex. Indførelsen af ny Udgange i Manuskriptet) og mindre Ændringer af selve Tanken, som efter al Sandsynlighed skriver sig fra S. K.s senere Gennemgang af Texten, optaget, enten saaledes at den senere Redaktion er tilføjet i selve Texten (i skarpe Klammer, efter et: *rettet til*:), eller saaledes at den stiltiende er indført og den oprindelige Redaktion kun gengivet i det tekstkritiske Apparat.

Paa lignende Maade har vi for Behandlingen af Texten med Hensyn paa dens rent typografiske Gengivelse foretrukket skønsomt snart at lade Hensynet til at lette Læsningen, snart Hensynet til allerede i Texten at give Læseren Indblik i Udarbejdelses-Maskineriet, være det overvejende, idet vi herved har ment at være nærmest i Overensstemmelse med Manuskriptets Præg

af det vaklende Standpunkt midt imellem veritabelt Tryk-Manuskript og foreløbig Udarbejdelse. Paa den ene Side har vi saaledes næsten ganske befriet Texten for det tellers anvendte Tegn for Tilføjelser indenfor Textens Plads: < > , idet vi har behandlet saadanne Tilføjelser som Rettelser, der kun optages i det tekstkritiske Apparat; paa den anden Side har vi paa enkelte Steder i selve Texten optaget udslettede Textstykker, med Anvendelse af de sædvanlige Udslettelsestegn; Marginaltilføjelser har vi af Hensyn til Læseligheden indsat paa deres Plads i Hovedtexten, men dog i selve Texten kendetegnet dem som Marginaltilføjelser ved at anbringe dem indenfor et nyt Tegn: \lessgtr . For Tilføjelser der begynder indenfor Textens Plads, men afsluttes i Marginen, har vi indført Tegnet: < \lessgtr .

I Halvbindets anden Afdeling: Til „Bogen om Adler“ er for det første (B 236-239) optaget en stor Mængde Textunderstregninger og andre Udhævelser samt enkelte Bemærkninger af S. K., der findes i Exemplarer af de Adlerske Bøger, nemlig et Exemplar af de i Aaret 1843 udkomne Prædikener, tilsendt S. K. med Tilskrift af Adler selv, samt Exemplarer af tre af de i Aaret 1846 under 12. Juni paa én Gang udkomne fire Bøger, som S. K. samme Dag har anskaffet sig fra Boghandler Reitzel.

Derefter følger (B 240-270) hele Samlingen af Manuskripter med Udkast og Udarbejdelser til „Bogen om Adler“ i dens første Skikkelse, behandlet i Forhold til den i B 235 udgivne Renskrift efter ganske de samme Principper som Materialet til det af S. K. selv udgivne Forfatterskab. Den første Udarbejdelse af Værket, der slutter med et udateret Forord (B 269), har formentlig været tilendebragt i Begyndelsen af September 1846, paa det Tidspunkt da S. K. genoptager sine Optegnelser i den i Marts samme Aar paabegyndte „NB-Journal“ under Betegnelsen „Rapport“ (se A 147); Renskriften er saa bleven afsluttet med den paa et løst Ark anbragte Renskrift af Forordet med Dateringen Jan. 1847 (B 270).

Tredie og sidste Afdeling indeholder Manuskripterne til „Skrift-Prøver“, af samme Karakter som de i Bind VI optagne

fra Aarene 1844-45 (se VI B 194-235 og Forordet S. IXf.). Denne Samling bestaaer dels af Udkast og Koncepter (B: 271-273. 275-289. 291. 293. 295), dels af Renskrifter (B: 274. 290. 292. 294), der af S. K. selv er betegnet som saadanne. Koncepterne er i Forhold til Renskriften behandlet efter ganske de samme Principper som Materialet til det af S. K. selv udgivne Forfatterskab. Efter al Sandsynlighed rækker enkelte af de til dette Binds „Skrift-Prøver“ knyttede Stykker, som alle er uden Datering, udover Tidsgrænsen for Bind VII, men da de dog i ethvert Tilfælde hører hjemme indenfor Tidsperioden 1845-47, har vi foretrukket at medtage dem alle i nærværende Bind.

København i September 1916.

UDGIVERNE

FORKLARING TIL DE AF UDGIVERNE I TEXT OG NOTER BENYTTETEGN OG FORKORTELSER M. M.

Med *Kursiv* betegnes Udgiver-Bemærkninger.

- *U. D.* i Marginen betegnes de udaterede Stykker.
- [†] [*] osv. betegnes at † * osv. ikke findes i Original-Manuskriptet, men er tilføjet af Udgiverne.
- almindeligt Tryk i < > betegnes Tilføjelser af S. K. selv indenfor Textens Plads i Original-Manuskriptet (se Fortale I, S. XX).
- — — i < > betegnes Tilføjelser af S. K. selv i Marginen i Original-Manuskriptet (se Fortalen S. IX).
- — — i < > betegnes Tilføjelser af S. K. selv i Original-manuskriptet begyndende indenfor Textens Plads, fortsat og sluttende i Marginen.
- — — imellem | | betegnes Afsnit, der i Original-Manuskriptet er udslettede med Blyant af S. K.
- — — imellem || || betegnes Afsnit, der i Original-Manuskriptet er udslettede med Blæk af S. K.
- I, II, osv. efterfulgt af Nummer- eller Side-Angivelse henvises til de foregaaende Bind af denne Udgave.
- Ktl. Nr. betegnes Nummer i den trykte: „Fortegnelse over Dr. Søren A. Kierkegaards efterladte Bogsamling, som bort-sælges ved offentlig Auction Tirsdagen den 8de April 1856 og følgende Dage“ osv.
- S. V. — „Søren Kierkegaards samlede Værker udgivne af A. B. Drachmann, J. L. Heiberg og H. O. Lange“.
- Kske Papirer — „Kierkegaardske Papirer. Forlovelsen. Udg. af Raphael Meyer“ (Kbh. 1904).
- Nogle Pr. — „Nogle Prædikener ved Adolph Peter Adler, M. A. Sognepræst til Hasle og Ruthsker Menigheder“ (Kbh. 1843).
- Skrivelser etc. — „Skrivelser min Suspension og Entledigelse ved-

kommende, udgivne af A. P. Adler, A. M.“ (Kbh. 1845).

Med St. og Ex. betegnes „Studier og Exempler ved A. P. Adler, A. M.“ (Kbh. 1846).

— Forsøg etc. — „Forsøg til en kort systematisk Fremstilling af Christendommen i dens Logik, ved A. P. Adler, A. M.“ (Kbh. 1846).

— Theol. St. — „Theologiske Studier ved A. P. Adler, A. M.“ (Kbh. 1846).

— Nogle Digte — „Nogle Digte ved A. P. Adler, A. M.“ (Kbh. 1846).

B

BOGEN OM ADLER

(1846—47)

Indledning.

1846.

(1846—47)

235

U. D.

Da vor Tid efter hvad Barberen siger (og Den, der ikke har 3
 Leilighed til at følge med Tiden ved Hjælp af Bladene, kan godt
 nøies med Barberen, som jo ogsaa i en ældre Tid, hvor man endnu
 ikke havde Blade, var hvad Bladene nu er) skal være en bevæget Tid: 6
 saa er det ikke usandsynligt, at mange Menneskers Liv gaaer saa-
 ledes hen, at de have Præmisser til at leve, men ikke vinde nogen
 Conclusion — netop ligesom Tiden, der er Bevægelsens Tid, som 9
 har sat Præmisserne i Bevægelse, men ogsaa er Bevægelsens Tid,
 som ikke er kommen til Conclusionen. Saadanne Menneskers Liv
 gaaer da hen, indtil Døden kommer og gjør Ende paa Livet, uden 12
 dog i Conclusionens Forstand at bringe Enden med sig; thi Eet er,
 at et Liv er forbi, et Andet, at et Liv bliver færdigt ved at faae sin
 Conclusion. I Forhold til, som et saadant Menneske er begavet, kan 15
 han da ogsaa indenfor sit eget ufuldbaarne Liv gaae hen og blive
 Forfatter, som han mener det. Dog er denne Mening et Sandse-
 bedrag. Han kan for den Sags Skyld (thi vi kunne jo her hypothetice 18
 indrømme alt Muligt, naar vi blot holde igjen paa det Afgjørende)
 være i Besiddelse af de overordentligste Evner, af ypperlige Kund-
 skaber; men Forfatter er han ikke, uagtet han producerer. Hans 21
 Skrift vil være ligesom hans Liv, Materiale; maaskee vil dette
 Materiale være Guld værd, men det er kun Materiale. Her er ikke
 en Digter, der digterisk afrunder et Hele; ikke en Psycholog, der 24
 indordner det Enkelte og den Enkelte i en total Anskuelse; ikke
 en Dialektiker, der udviser Plads indenfor den Livs-Anskuelse,
 over hvilken han disponerer. Nei, uagtet han skriver, er han væ- 27
 sentligen ikke Forfatter; han vil være istand til at skrive første Deel,

⁶ en bevæget Tid] sml. 195. VA: 58.77.

(1846-47)

- men han kan ikke skrive anden Deel; eller for ikke at foranledige Misforstaaelse, han kan ogsaa skrive første og anden Deel, men
- 3 saa kan han ikke skrive tredie Deel: den sidste Deel kan han ikke skrive. Gaaer han derfor, naivt vildledet af den Tanke at enhver Bog jo efter Skik og Brug skal have en sidste Deel, hen og skriver
- 6 sidste Deel med, da vil han ret gjøre det aabenbare, at han ved sidste Deel fraskrev sig at være Forfatter. Thi det at være Forfatter er rigtignok Noget man skriver sig til, men netop derfor ogsaa
- 9 Noget, som man, besynderligt nok, just ved at skrive kan fraskrive sig. Havde han ret været opmærksom paa Misligheden med Tredie-deel: ja, si *tacuisset*, *philosophus mansisset*.
- 12 For at finde Conclusionen er det først og fremmest nødvendigt, at mærke ret levende, at den mangler, og derved igjen ret levende savne den. Det lod sig derfor tænke, at en væsentlig Forfatter, netop
- 15 for at gjøre den Mislighed aabenbar, at saa mange Mennesker leve uden Conclusion, frembragte et Fragment, om han end ved at kalde det saa netop ingen Mislighed foranledigede, om han end i en anden
- 18 Forstand leverede Conclusionen, ved at levere den tilsvarende Livs-Anskuelse. Og en Verdens-Anskuelse, en Livs-Anskuelse er da den eneste sande Conclusion paa enhver Frembringelse; al
- 21 Digter-Conclusion er Sandsebedrag. Er Livs-Anskuelsen udviklet, staaer denne heel og klar i sit consequente Sammenhæng, da behøver man ikke at tage Livet af Helten, man kan gjerne lade ham
- 24 leve: Præmissen er alligevel indfriet og beroliget i Conclusionen, Udviklingen alligevel færdig. Men mangler Livs-Anskuelsen (der naturligviis allerede skal være i første Deel og være overalt, me-
- 27 dens dens Mangel først ret bliver aabenbar i anden, i tredie o: i sidste Deel), saa hjælper det kun lidet, at man lader Helten døe, ja det hjælper end ikke, om man, for at det kan være ganske vist
- 30 at han er død, endog lader ham begrave i Fortællingen: Udviklingen er ingenlunde færdig. Dersom Døden havde denne Magt, saa var Intet lettere end at være Digter, saa vilde Poesien slet ikke be-
- 33 høves. Thi i Virkeligheden er det jo saa, at ethvert Menneske dør, hans Liv faaer Ende; men deraf følger ikke, at det har at det havde

¹¹ si *tacuisset* osv.] sml. S. V. VIII, S. 226.

Ende i Conclusionens Forstand. „At det havde Ende“, netop dette
 tempus af Tid viser at Døden ikke er det Afgjørende, at Conclusionen
 kan være medens Manden lever. At bruge Døden som Conclusion 3
 er en Paralogisme, en μεταβασις εις αλλο γενοσ; thi vel er Døden
 en Conclusion men den resulterer af ganske andre Præmisser, og
 vel er Døden punctum finale, men i sin abstrakte Ligegyldighed 6
 har den Intet med det at gjøre om Meningen er ude, om der var
 Mening i den Afdødes Liv eller ikke. Døden gjør saaledes hverken
 fra eller til, den forandrer ikke Ens Liv in concreto, tvertimod 9
 borttager den in abstracto Livets Betingelse, og forhindrer derved
 enhver yderligere Forandring.

Men jo mere det saaledes skorter Bevægelsens Tid og de mange 12
 Enkelte paa Conclusion, desto virksommere synes man i at mang-
 foldiggjøre Præmisserne. Dette virker igjen til at Conclusionen
 bliver vanskeligere og vanskeligere, fordi der istedenfor Con- 15
 conclusionens Afgjørende indtræder en Standsning som aandeligt
 forstaaet er hvad Obstruktion er for den animalske Organisme,
 medens Præmissernes Forøgelse er lige saa farlig som det er at 18
 overlæsse sig med Spise, naar man lider af Obstruktion, om det
 end et Øieblik er Lindrende. Efterhaanden forvandler da Tidens
 Bevægelse sig til en usund Giæring, ligesom naar den Syge ikke 21
 fordøier og assimilerer Fødemidlerne men blot bringer dem i
 Giæring. Denne Tidens Sygelighed benytter nu de Enkelte, hvis
 Liv ligeledes kun har Præmisser, til at blive Forfattere, og deres 24
 Frembringelser ville netop være hvad Tiden fordrer. En væsentlig
 Forfatter vilde naturligviis under saadanne Omstændigheder paa
 alle Maader anbefale Diæt, men Præmisser-Forfatterne ere paa alle 27
 Maader til Tjeneste med nye og nye Opgaver, Forslag, Vink, Hen-
 tydninger, Fingerpeeg, Projekter kort med Alt, hvad der ved blot
 at være Begyndelse pirrer Utaalmodighed, idet det ikke synes at 30
 indeholde nogen Fordring til Udholdenhed, som altid er fornøden,
 hvor der skal være Tale om at vinde en Conclusion. Hvad der nærer
 en Sygdom synes altid i første Øieblik en Lindring; og naar, aande- 33
 lig forstaaet, det Ethiske udelades, da er det Øieblikkelige det
 Sophistiske, saaledes ogsaa den idelige og idelige Begynden. Præ-

(1846—47)

misse-Forfatterne (Sophisterne) florere imidlertid, de tjene baade
 Penge (og det bliver af Aristoteles anført som et Kjende paa So-
 3 phisten, at han vil tjene Penge) og Anseelse ved at tilfredsstille
 Tidens Fordring. En væsentlig Forfatter maatte under saadanne
 Omstændigheder aldeles komme til kort; det vilde vel gaae ham,
 6 som Socrates saa sindrigt har betegnet sit Liv, det vilde vel gaae
 ham, „som naar en Læge blev anklaget af en Kok eller en Sukker
 Bager, og en Forsamling af Børn skulde dømme i Sagen; thi Kokken
 9 eller Sukker-Bageren forstaaer sig barnagtigt paa det Lækkre, det
 Smigrende, og forstaaer kløgtigt at tillave det Usunde velsmagende;
 Lægen forstaaer sig kun paa det Sunde, og forstaaer end ikke at
 12 tillave det velsmagende.“

Som Leilighed gjør Tyve, saaledes gjør en saadan usund Giæ-
 ring, i samme Forstand som man taler om gale Penge, gale Forfattere;
 15 thi Tidens Mangel paa Conclusion skjuler over at Forfatterne mangle
 den. Grads-Forskjellen mellem Præmisse-Forfatterne i Henseende
 til Begavethed og Deslige, kan være saare stor, men de have alle
 18 det Væsentlige tilfælles ikke egentligen at være Forfattere. Der
 kan i en saadan Giæring gaae udmærkede Hoveder fløiten, men
 selv det ubetydeligste Hoved kan ogsaa naae at blive Forfatter,
 21 idetmindste til et lille Præmisse-Bidrag i en Avis. Paa den Maade
 bliver der Avancement for de ubetydeligste Hoveder, og natur-
 ligviis som Følge deraf, et stort Antal en Mængde Forfattere, saa
 24 de, ogsaa paa Grund af deres Mængde, bedst kunne sammenlignes
 med Stryge-Svovelstikker, som sælges knippeviis. Man tager en
 saadan Forfatter, paa hvis Hoved der, ligesom paa Svovelstikker,
 27 har sat sig noget Phosphorisk: et Forslag til et Projekt, et Vink;
 man tager ham ved Benene og stryger ham af i en Avis saa giver
 det 3 a 4 Spalter. Og Præmisser uden Conclusion have virkelig
 30 en frappent Lighed med det Phosphoriske — begge Dele futter.

Men trods det Futtende eller maaskee netop paa Grund af det
 Futtende have alle Præmisse-Forfattere, hvilken nu end deres
 33 Grads-Forskjel kan være, eet tilfælles: de have alle Tendents,

³ af Aristoteles anført osv.] sml. V B 24, S. 84. ⁶ som Socrates osv.]
 sml. 32, S. 205. 64. 155, 11. 192, 21. ¹⁴ gale Penge] sml. VA 3.

de ville alle frembringe Virkning, de ønske alle at deres Skrevne
 maa vinde en overordentlig Udbredthed, og blive læst om muligt
 af den hele Menneskehed. Dette Besynderlige er forbeholdt Men- 3
 neskene i en saadan Giærings Tid: at have en Tendents, at være
 paa Farten i Ansigtets Sved for Tendentsens Skyld, og ikke
 egentligen vide med sig selv, hvor man tenderer hen; thi veed man 6
 det in concreto, saa har man ogsaa Conclusionen. Dette er som
 Ordsproget siger, at vide at Byen hedder Snerpe, men ikke vide,
 hvor Byen snerper hen. Istedendfor som Enkelt, Hver især, at blive 9
 enig med sig selv om, hvad man vil in concreto, inden man be-
 gynder at yttre sig, har man en overtroisk Forestilling om det
 Gavnlige i at foranledige en Discussion. Man har en overtroisk Fore- 12
 stilling ved hvilken man forvansker, hvad der dog vel fornuftigviis
 burde forstaaes ved forenede Kræfter, at Forudsætningen nemlig
 er Kræfterne, og at det er Foreningen der forener dem, hvorimod 15
 det var Overtroisk at antage, hvis man tænkte sig en Forening af
 fulde Mænd, at Foreningen skulde gjøre dem ædrue. Man har en
 overtroisk Forestilling om, at Tidsaanden, medens Individierne hver 18
 for sig ikke veed hvad de ville, skulde ved sin Dialektik være
 istand til at gjøre aabenbart, hvad det er man egentligen vil, saa
 Dhrr. Tendents- Havere ved den kunne faae at vide, hvorhen de 21
 egentligen tendere. Men denne Overtroiskhed, der har sin Grund
 i at Individet reflekterer sig phantastisk i Generationens Uendelig-
 hed, sæller i, at Individierne, som hver især mangle Fodfæste, bilde 24
 sig ind at have et fælles Fodfæste i Generationen, og fordrer for
 meget, den fordrer ligesom Nebucadnezar ikke blot at faae Drøm-
 men tydet, men at faae Drømmen at vide. Og dog tiltager Giæringen, 27
 Alle ere hver paa sin Maade i travl Virksomhed, for, om jeg saa
 tør sige, med Præmissernes Brændbare at fyre under Kjedelen;
 men Ingen synes at tænke paa det Farlige i, at der ingen Maskin- 30
 mester er.

Præmisse- Forfatteren er let at kjende, let at fremstille, naar
 man blot husker paa, at han er det Omvendte af den væsentlige 33
 Forfatter, at han har Det som Udadvendthed hvad den sidste har

³⁰ ligesom Nebucadnezar osv.] sml. II A 757. VA 71. — S. V. VI, S. 337 v. 5.

(1846—47)

som Indadvendthed. Nu er det et socialt Problem. Præmisse-Forfatteren har slet ingen nærmere og concret Forestilling om hvad
 3 der skal gøres, hvorledes det mulige Tryk kan afhjælpes; han mener som saa: „naar der blot bliver gjort Anskrig saa kommer det saamænd nok.“ Nu er det et politisk, et religieust Problem.
 6 Præmisse-Forfatteren har hverken Tid eller Taalmod til at udtænke det Nærmere, han mener som saa: naar der blot gøres Anskrig, høirøstet, at det høres over hele Landet, at det læses af
 9 alle Mennesker, at der tales kun om det i alle Selskaber, „saa kommer det saamænd nok.“ Præmisse-Forfatteren mener at Anskriget er som en Ønske-Qvist — og han har ikke lagt Mærke til,
 12 at snart Alle ere blevne Anskrigere ξ som skrige „med forenede Kræfter“; han bidrager jo selv Sit dertil, ved at ønske, hvad han har at byde: Anskriget saa udbredt som muligt. \geq Det undgaaer
 15 Præmisse-Forfatteren ganske, at det dog nok var fornuftigere om en Mand især i vor, i Anskrigets Tid, tænkte som saa: Anskrig bliver der saa vist nok gjort, det er derfor bedre at jeg afholder
 18 mig derfra og samler mig paa en concretere Overveielse. Man smiler, naar man læser alt det Romantiske fra en svunden Tid, om hvorledes Ridderen drog ud i Skovene og dræbte Drager, befriede fortryllede Prindser o: s: v.; altsaa det Romantiske, at der i
 21 Skovene boede saadanne Uhyrer, samt fortryllede Prindser: og dog er det lige saa phantastisk, naar i en heel Generation Hver især
 24 troer paa Anskrigets Magt til at kalde uhyre Kræfter frem; Anskrigeren maa jo dog tro at der er en eventyrlig Forstærknings-Bataillon i Nærheden, thi de virkelige Mennesker, mellem hvilke
 27 han lever, skrige jo med, hos dem kan man altsaa ikke vente at finde Hjælpen. En Snild kan i Farens Øieblik faae den lykkelige Idee, for at skrække Tyve bort, at raabe paa en Mængde Navne,
 30 som var alle disse Satans stærke Karle i Nærheden. Det er snildt, men den Snild troer jo ikke selv, at disse mange Satans stærke Karle er i Nærheden, hans Snildhed lykkes det kun at faae Tyven
 33 det indbildt. Men Anskrigeren er mere dum han troer ganske tilforladelig paa Det, som Snildheden kun bilder en Anden ind. Det tilsyneladende Beskedne, kun at ville gjøre Anskrig, kun at ville

foranledige en Discussion, er heller ei meget priseligt, naar den
 atter og atter gjentagne Erfaring maa indskærpe Enhver det Al-
 vorlige i, at han enten er betænkt paa en virkelig Hjælp eller dog 3
 idetmindste afholder sig fra yderligere at forøge Confusionen. Naar
 Brandfolket vilde løbe om og gjøre Brandalarm: hvo skaalaa slukke
 Ilden? Naar vi Alle ville gjøre Anskrig, hvo er det saa der paa 6
 Anskriget skal komme ilende til Hjælp? < Der har maaskee til andre
 Tider levet phantastiske Sqvadroner som vare lyksaliggjorte
 i den Indbildning, at naar de blot ville, kunde de tage hele Menneske- 9
 heden paa deres Samvittighed; men den saakaldte Beskedenheds
 Forsøg i det Phantastiske (ved blot at ville foranledige en Discus-
 sion) er ikke mindre latterligt. Og var der end en Forstandig eller 12
 nogle Forstandige, som kunde hjælpe: er da Anskriget selv et
 Gode? Jo mere Anskriget forplanter sig og Larmen voxer: desto
 vanskeligere bliver det jo netop at høre den Commanderendes 15
 Stemme. >

Præmisse-Forfatteren er det Omvendte af den væsentlige For-
 fatter. Denne har nemlig sit Perspektiv. Og den usaligste Forvirring 18
 maa da nødvendigviis fremkomme, naar Menneskene blive øie-
 blikkelige og saa igjen overtroisk sætte al deres Lid til Øieblikket;
 thi hvad er vel Øieblikket i næste Øieblik! Den væsentlige For- 21
 fatter er bestandigt i sin enkelte Frembringelse bag ved sig selv;
 han er vel stræbende men indenfor en Totalitet, ikke efter det
 Totale; han reiser aldrig mere Tvivl end han kan forklare; hans 24
 A er aldrig af større Omfang end hans B; han trækker aldrig paa
 det Uvisse. Han har nemlig bestemt Livs- og Verdens-Anskuelse
 som han følger, og i den er han forud for den enkelte Frembringelse, 27
 som det Hele altid er forud for Delene. Det være i Henseende til
 Omfang Meget eller Lidet hvad han med sin Anskuelse hidtil har
 forstaaet, han forklarer kun hvad han selv har forstaaet; han venter 30
 ikke overtroisk, at Noget udenfor pludseligen skulde bringe ham
 til Forstaaelsen, pludseligen skulde underrette ham om, hvad det
 er han egentligen vilde. Det kan i Livet frembringe en comisk 33
 Virkning, naar et Menneske udgiver sig for en Anden, hvis Navn
 han ikke veed, og altsaa først bag efter faaer at vide, hvad han

(1846-47)

hedder. Dette har Scribe vittigt benyttet i et lille Stykke. En ung
 Mand træder op i en Familie, udgiver sig for en Fætter, der mange
 3 Aar har været borte; han veed ikke selv hvad Fætteren hedder,
 indtil en paa Fætteren indløben Regning, som bliver ham præsenteret,
 6 siger derpaa, ikke uvittigt, i en Side-Replik: det kan altid være
 godt at faae at vide, hvad jeg hedder. Saaledes frembringer ogsaa
 Præmisse-Forfatteren en comisk Virkning, idet han udgiver sig for
 9 noget Andet end han er, ved at udgive sig for Forfatter; og maa
 han tilsidst vente paa, at Noget udenfor vil oplyse ham om, hvo
 han egentligen er, det er, aandeligen forstaaet, hvad han egentligen
 12 vil. Den væsentlige Forfatter derimod veed med Bestemthed, hvo
 han er, hvad han vil; han passer først og sidst paa at forstaae sig
 selv i sin Livs-Anskuelse; det undgaaer ham ikke, at Forventningen
 15 om et overordentlig Udfald af en foranlediget Discussion er en
 Skepsis, at den tilsyneladende Tilforladelighed netop nærer Tvivlen.

Forsaavidt den væsentlige Forfatter kan siges at have en Trang
 18 til at meddele sig, da er denne Trang en reen immanent, en Nydelse
 af Forstaaelsen i anden Potens, eller den vorder ham en ethisk
 bevidst overtaget Opgave. Præmisse-Forfatteren har ikke Trang til
 21 at meddele sig, thi væsentligen har han Intet at meddele, det Væsentlige,
 Conclusionen, Meningen i Forhold til Forsætningerne
 mangler han jo netop. Han har ikke Trang til at meddele sig,
 24 han er en Trængende*); og ligesom andre Trængende falde Staten

*) Anm. Dette Forhold udøver en høist skadelig Indflydelse paa
 hele Literaturen, og frembringer en usædelig Omvendthed i For-
 27 holdet mellem Forfatter og Læser. Fordi de uegentlige Forfattere,
 som ere de fleste og saa mange at næsten den hele Stand nævnes
 efter dem, ere Trængende, som ikke blot trænge til Publikums
 30 Penge og Æresbeviisninger men endog trænge til Publikum for
 om muligt at komme til Forstaaelsen og Meningen: saa overføres
 dette udenvidere paa enhver Forfatter. Og dog er Den netop ikke
 33 Forfatter der trænger til Publikum eller Discussionen for at finde

¹ Scribe... i et lille Stykke] Den første Kjærlighed, se den III B 119 anførte
 Overs., S. 8 (9. Sc.) ²⁴ en Trængende] sml. 274, 5. A 51.

og Fattigvæsenet tilbyrde, saaledes er i Grunden alle Præmisse-
 Forfattere Trængende, som falde Slægten til Byrde, idet de af den
 ville forsørges, istedenfor selv at arbeide og ernære sig selv ved 3
 Forstaaelsen, som de selv erhverve. Der kan ikke være Mening
 i Tilværelsen, uden at der jo er indrømmet ethvert Menneske saa
 megen Forstaaelse, som han behøver, hvis han redeligen vil ar- 6
 beide. Har han store Evner, og altsaa kan reise mange Tvivl, saa
 maa han ogsaa have Kræfter til, hvis han for Alvor vil, i sig selv
 at vinde Forstaaelsen. Men Enhver har at tie forsaavidt han ikke 9
 har en Forstaaelse at meddele. Det kun at ville gjøre Anskrig er
 en Art glimrende Lediggang og et Forræderie, der blot belæmrer
 Forstaaelsen. Skalde i desande Forhold mellem Forfatter og Læser 12
 være Tale om Trang, saa er det Læseren der skal trænge til For-
 fatteren. En Forfatter bør aldrig trænge, han maa ethisk tugte sig
 selv op til at kunne undvære Publikums Penge og Æresbeviisnin- 15
 ger. Dog kan En virkelig være Forfatter uagtet han er svag i denne
 Henseende. Men trænger han til Publikum for at faae Klarhed og
 Mening i Sagen: saa veed jo Publikum mere end han, saa er han 18
 jo en Lærende; men Gud veed hvorfor han saa skriver, og Gud
 veed, saa er det en sørgelig Confusion at kalde ham Forfatter. Men
 Skinnet smigrer Publikums Forfængelighed, der vanskeligt kan 21
 taale en væsentlig Forfatter, som veed med sig selv og ethisk ved
 sit Ansvar for Gud, at han er en Forfatter. Publikum vil helst have
 dets egne Kreaturer, et ethisk-svækket Talent, en Stymper, en 24
 Pidskebaands-Jøde, en Kræmmersvend til Forfatter — thi han
 trænger i alle Maader, og trænger i alle Maader til Publikum,
 til dets Underviisning og Belæring, til dets skaansomme Over- 27
 bærelse, <til dets allernaadigste Bifald med Kjender-Mine, til dets
 Penge, til dets Æresbeviisning. Især er det naturligviis Dagbladene,
 Journallitteraturen, der bidrager til at vende op og ned paa Alt; som 30
 der i Grækenlands Historie er en Periode, som kaldes Sophisternes,
 saaledes er i den moderne Tid ved Dag-Pressen det Sophistiske
 blevet et Staaende, en daglig Nødvendighed.> 33

³⁴ dets egne Kreatur] sml. 274,5. ³⁵ Pidskebaands-Jøde] sml. 274,3. A 67.

(1846—47)

Generationen med Løsgængere. Det er let nok at gjøre det, let nok at blive sig selv vigtig derved; det er ogsaa let nok at blive et Almissemig, og saa er det let nok at skribe til Staten: forsørg mig. Og enhver Præmisse-Forfatter skrider til Generationen: „forsørg mig.“ Men Styrelsen svarer: „Du skal forsørge Dig selv, og det skal ethvert Menneske baade borgerligt og aandeligt.“ Beskedenheden med kun at ville foranledige en Discussion er saaledes skjult Anmasselse; thi duer den Vedkommende ikke til at være væsentlig Forfatter saa er det en Anmasselse at ville give sig Udseende af at være Forfatter. Den væsentlige Forfatter er væsentligen Lærer, og Den som ikke er eller ikke væsentligen kunde være virkelig Forfatter, han er væsentligen Lærende. — Istedensfor at enhver Forfatter skal være (hvad enhver væsentlig Forfatter er, Forskjellen er kun i Forhold til Gave og Omfang) nærende, er enhver Præmisse-Forfatter tærende.

Han er tærende, fordi han meddeler Tvivlen. Dette er jo en contradictio in adjecto, det er ligesom at give den Hungrige istedenfor Føde hvad der pirrer Appetiten og saa mene, at man bespiser ham. Han er tærende, fordi han meddeler Tvivl istedenfor at tie, fordi han alene gjør Anskriget, henkaster Forsætningen uden at have en Eftersætning. Selv om der i Præmissens Fremsættelse viser sig et Talent, det Tærende ligger dog i, at en saadan Forfatter, i Virkelighedens ængstelige Forstand kommer Virkeligheden alt for nær.

Kunsten i al Meddelelse er at komme Virkeligheden, de Medlevende i Qualitæt af Læsere saa nær som muligt og dog paa samme Tid at have en Anskuelses, have Idealitetens beroligende, uendelige Afstand fra dem. Lad mig oplyse dette med et Exempel fra en senere Frembringelse. I det psykologiske Experiment: „Skyldig? — Ikke-Skyldig?“ (i „Stadier paa Livets Vei“) er der fremstillet en i Aandens yderste Livsfare indtil Fortvivlelse Anstrænget; og det Hele er holdt som kunde det være skeet igaar. Forsaavidt er Frembringelsen lagt Virkeligheden saa nær som muligt, den i Fortvivlelsen religiøst Kæmpende svæver, saa at sige, lige over Samtidens Hoved. Hvis Experimentet har gjort noget Indtryk, da

maatte det være som naar den vilde Fugls Vingeslag, ved at høres
overHovedet paa de Tamme af samme Slægt, der leve betryggede i
Virkelighedens Tilforladelighed, uvilkaarligt bringer disse til at 3
slaae med Vingerne, fordi dette Vingeslag paa eengang er Æng-
stende og dog ogsaa har noget Tiltrækkende. Men nu kommer det
Beroligende: at det Hele er et Experiment, og at der staaer en 6
Experimentator ved Siden. Den Experimenterede er, aandelig for-
staaet, hvad man borgerligt kalder en høist farlig Person, og Saa-
danne har man for Skik ikke at lade gaae alene der er gjerne et 9
Par Politie-Betjente med — for Almeen-Sikkerhedens Skyld.
Saaledes er det ogsaa i hiin Frembringelse det for Almeen-Sik-
kerheden Betryggende, at der er en Experimentator med (han kal- 12
der sig selv en Opsigtsbetjent), der ganske rolig viser, hvorledes
det Hele hænger sammen, theoretisk uddrager en Livs-Anskuelse
som han fuldender afrundende, medens han oplysende peger paa 15
den Experimenterede for at vise, hvorledes han gjør Bevægelserne,
eftersom der trækkes i Snorene. Dersom det ikke var et Experiment,
dersom der ingen Experimentator var med, ingen Livs-Anskuelse 18
foredroges: saa vilde en saadan Frembringelse, ligegyldigt hvad
Talent den kunde vise, blot være tærende; det vilde være ængsteligt
at komme i Berøring med den, fordi det blot gjorde Indtryk af et 21
virkeligt Menneske, der formodentligen i næste Øieblik maatte
blive gal. Eet er at fremstille en Lidenskabelig, naar der baade er
en Gewaltiger og en Livs-Anskuelse med, der kan magte ham (og 24
jeg gad endda nok see, hvor mangen nulevende Critiker der var
istand til at tage saa gevaltigt paa den Experimenterede, at tumle
ham saaledes som Experimentatoren gjør det); et Andet er, at en 27
Lidenskabelig i høistegne personlige Virkelighed ved Hjælp af en
Bog, ved at blive Forfatter styrter løs og ligesom overfalder os
Andre med sine uforklarede Tvivl og sine Qvaler. 30

Dersom man vilde fremstille et Menneske, der meente at have
haft en Aabenbaring, men senere selv var løben vild i det, og man
gjorde det som et Experiment, og der var en Experimentator med 33

¹ den vilde Fugls Vingeslag osv.] sml. II A 23. — S. V. VI, S. 340.

¹² kalder sig selv en Opsigtsbetjent] sml. S. V. VI, S. 424.

(1846—47)

for Sikkerheds Skyld, som forstod sine Ting fra Grunden, og en
 heel Livs-Anskuelse blev foredraget, som benyttede den Experi-
 3 menterede ligesom Physikeren viser Experimentet: saa var Alt i
 sin Orden og der var maaskee meget at lære af en saadan Frem-
 bringelse; maaskee havde Experimentatoren ved lagttagelse for-
 6 visset sig om, at noget Saadant kunde skee i hans Tid, og derfor lagt
 det Tiden saa nær som muligt, men vel at mærke selv i Besiddelse
 af Forklaringen, der meddeltes. Dersom derimod et virkeligt Men-
 9 neske i den Experimenteredes fortumlede Tilstand styrter løs paa
 det Almene ved at blive Forfatter: saa er han i høi Grad tærende.
 Det Abnorme, som ved at magtes og tvinges ind i en Livs-Anskuelses
 12 totale Mening, kan være lærerigt, opkaster sig ligefrem til at være
 Lærer, uden dog at kunne lære Andet fra sig end Abnormiteten
 og dennes Smerte; og man berøres smerteligt af en saadan Ex-
 15 Forfatters paatrængende Virkelighed, der reent personligt er i
 Livsfare, og reent personligen vil interessere os for sig, eller for
 — at han ingen Udvei veed, vil gjøre os Andre angst og bange,
 18 lidende som han selver. Eet er det naar en Læge, der veed Beskeed
 om Couren og Helbredelsen, hvilken han foredrager i sit Clinicum,
 fortæller en Syge-Historie, Eet er en Læge ved Sygesengen, og
 21 et Andet en Syg, der er sprungen op af Sengen og ved at blive
 Forfatter (meddelende sin Sygdoms Yttringer ligefrem) aabenbart
 forvexler det at være syg med det at være Læge. Maaskee kan
 24 hans Tilstand i Sygdommen yttre og fremstille sig med ganske
 anderledes glødende Farver end naar Lægen beskriver (thi det
 ingen Udvei og Frelse at vide giver en egen lidenskabelig Elasticitet
 27 i Sammenligning med Dens beroligede Tale, der veed Udveien):
 men desuagtet bliver den afgjørende qualitative Forskjel mellem
 at være syg og at være Læge; og denne Forskjel er netop den samme
 30 som den afgjørende qualitative mellem at være Præmisse-For-
 fatter og væsentlig Forfatter.

Hvad her er blevet sagt om Præmisse-Forfatterne i en saadan
 33 Almindelighed, at det kan passe paa aldeles ubetydelige Hoveder
 og paa de fortrinligt Begavede, naar disse mangle en bestemt Livs-

Anskuelse, mangle Conclusionen: har ogsaa sin Anvendelse paa
 Mag. Adler, naar dog dette indrømmes, at Anvendelsen først kan
 være beføiet efter at der er gjort hans Evner og øvrige Forudsæt- 3
 ninger mangen Concession. Hovedsagligen har han een Præ-
 misse; den distingverer sig absolut fra alt Andet, den distingverer
 ham absolut fra alle andre Præmisser- Forfattere: han har et 6
 Aabenbarings-Faktum at beraabe sig paa — eller rettere,
 han synes selv at være bleven noget tvivlraadig om hvad dette
 Aabenbarings-Faktum egentligen har at betyde o: han synes selv 9
 at gjøre det aabenbare, at han ikke forstaaer sig selv i at være
 saaledes udmærket benaadet. I andet Fald vilde sandeligen heller
 ikke en Mand, der beraaber sig paa et Aabenbarings-Faktum, være 12
 at kalde en Præmisser-Forfatter, han bliver det kun, naar han ved
 ikke at forstaae sig selv deri, forvandler hiint Faktum til en Præ-
 misse, \leq til en blandet Bekjendtgjørelse, \geq til noget uforklaret Noget, 15
 hvorom man hos ham forgieves søger Forklaringen.

En Critiker er bør være en tjenende Aand; han er og bør være,
 i Idealitetens Forstand, Forfatterens bedste Ven, thi han elsker 18
 Forfatteren i hans Idee. Saasnart da Forfatteren giver Vinket fra
 den Region, i hvilken han er eller vil være, saa tager Critikeren
 øieblikkelig Synet, omklæder sig derpaa i Forhold til Regionen 21
 og Sphæren, tjenende e concessis; og er fra nu af Forfatterens
 fuldtro Ven — i Idealitetens Forstand, thi Critikeren er ingen
 Husven, han elsker ikke Forfatterens Kjød og Blod; han er ingen 24
 Busenfreund, der tager Alt for god Fisk, naar det blot er af den
 Forfatter. Mag. Adler raabte fra Skyen: jeg har et Aabenbarings-
 Faktum at beraabe mig paa — Undertegnede er den ringe tjenende 27
 Critiker, som i Idealitetens Troskab indtil det Yderste skal holde
 dette fast. Blot saa ikke mit kritiske, i Sandhed trofaste, Venskab
 bliver en Plage for min Ven! Det hænder stundom i Verden, at man 30
 netop ved at være ubrødelig tro bliver til en Plage; det forstaaer
 sig, man har sin Samvittighed i alle Maader fri. Jeg vil tænke mig
 en ung Pige; i Afskedens Øieblik, da hun for længere Tid skal 33

⁷ Aabenbarings-Faktum] se: A. P. Adler, Nogle Prædikener (Kbh. 1843), S. 3
 (Forord). ¹⁷ bør være en tjenende Aand] sml. VB 81. 82. — S. V. V, S. 24.

(1846—47)

skilles fra den Elskede siger hun til ham: „lov mig nu ved alt hvad
 Helligt er, at Du vil blive mig tro“; han svarer: „det lover jeg, jeg
 3 skal blive Dig saa tro, som en sand Critiker, der elskers sin Forfatter i
 Ideen.“ Saa skilles de ad; Tiden gaaer hen, og den unge Pige gaaer
 ogsaa hen — og glemmer sin bønne Begiering; hun faaer sig en
 6 ny Elsker. Den Elskede No 1, den Trofaste af prima Qualite, den
 ved Løftet for evigt bundne vender tilbage; uforandret har han holdt
 sit Løfte om Troskab: men see Pigens Forandring forandrer hans
 9 uforandrede Troskab til en uforandret staaende Satire over hende. I
 Grunden var det dog ogsaa forbandet uheldigt, at han saaledes
 skulde være trofast; Pigen havde dog været meget bedre tjent med
 12 en Ligesindet, der i Afskedens store Øieblik ganske anderledes
 kunde bande og sværge end den trofaste Mand kunde; men ogsaa
 i det Fjerne ganske anderledes let glemme baade Pigen og Eden
 15 og Troskaben: i saa Fald havde det været qvit; det havde i Kata-
 strophens store Øieblik atter, ironisk nok, viist sig, hvorledes dog
 disse Tvende passede for hinanden og ganske forstode hinanden.
 18 Paa sit Aabenbarings Faktum staaer og falder Mag. Adler, paa
 hvorledes han forstaaer sig selv i dette Overordentlige, der skal
 være ham vederfaaret, om han vedstaaer det urokkeligt (uden
 21 at han dog er afsindig) eller han angrende tilbagekalder
 det. Er der dialektisk Tvetydighed i ham selv, saa bliver rigtignok
 den sande Critikers ubrødelige Troskab en Satire; saa var han
 24 rigtignok, ligesom den unge Pige, bedre tjent med en critisk Elsker,
 der i Avertissementets store Øieblik ganske anderledes kunde
 beundre og svede, i det store Øieblik da vi fik Efterretningen; men
 27 ogsaa ganske anderledes let glemme Aabenbaringen, og Faktumet
 og Betydningen deraf.

I Forhold til et Forfatterskab, som har et Aabenbarings-Faktum,
 30 at skrive en almindelig æsthetisk-critisk Anmeldelse af Bøgerne
 og lade det med Aabenbaringen staae hen: er i mine Tanker at
 prostituere sig som Critiker. Det er nemlig at vise, at man hverken
 33 er Æsthetiker eller Dialektiker eller Theolog men Sluddermads

¹ lov mig nu ved alt hvad Helligt er osv.] sml. IV: A142.152. B97, 13. 29.
 — S. V. VI, S. 55 f. 309. 342 f.

i alle 3 Faculteter. For en væsentlig Critiker gjelder det i Forhold til saadanne Bøger i hver Linie han læser at huske paa, at Forfatteren har et Aabenbarings-Faktum; ja, selv om Forfatteren blev 3
70 Aar og skrev store Folianter, kritisk gjelder det, at huske det med Aabenbarings-Faktumet, om han vedstaaer det (uden dog at være afsindig) eller han angrende tilbagekalder det. Et Aaben- 6
barings-Faktum er, i kvalitativ Dialektik, væsentligen forskjelligt fra alt Andet, hører, i kvalitativ dialektisk Forstand, væsentligen hjemme i den væsentligen religiøse Sphære, den paradox-religi- 9
øse; og kun en Halvstuderet kunde falde paa at fornærme en saadan Forfatter ved æsthetisk at inlade sig med ham eller med hans Bøger. Om Forfatteren selv var fornøiet dermed, gjør hverken 12
fra eller til; thi er han fornøiet dermed, da beviser dette kun, at han har tabt sin Idealitet. Dog den tjenende Critiker, den trofaste Elsker, hans skal ikke slippe hiint Faktum, end ikke naar Forfatteren 15
bliver sig selv utro.

Jeg indseer godt, at de Fleste ikke ville være enige med mig i det her Fremsatte, de Fleste ville vel sige: „posito, at der forresten 18
er Aandrighed og Originalitet i Adlers Bøger, hvad gjør saa det, om han maaskee har brugt et for stærkt Udtryk; muligen har han selv meent, at det var en Aabenbaring“. Men med denne Opfattelse 21
kan jeg aldeles ikke sympathisere, jeg tænker som saa: en aandrig Forfatter er da ikke noget Uhørt i Danmark; og dette bryder jeg mig endda ikke saa meget om, hvis vi ved Mag. Adler havde en mere 24
i det danske Sprog; ja hvis jeg blot betragtede ham saaledes kunde det ikke falde mig ind at skrive en Anmeldelse. Nei, men en Mand med et Aabenbarings-Faktum det er Noget, der tildrager sig min 27
hele Opmærksomhed, ikke min nysgjerrige men min alvorlige, om jeg af ham eller ved ham kunde lære Noget eller blive opmærksom paa Noget i Forhold til Forstaaelsen af den Sphære, hvis 30
Bearbejdelse jeg er mig bevidst at have helliget mine bedste Kræfter. — Jeg indseer godt, at jeg ikke er enig med Mag. Adler i det Frem- 33
satte; jeg tvivler egentligen ikke paa, at han vilde sige, i al Oprigtighed, ganske bona fide: „dersom Du ellers ikke kan nægte at det er Rask, hvad jeg skriver, og at jeg virkeligen er berørt af noget

(1846—47)

Høiere: hvad er saa det for en smaalig Ordstrid at hænge sig ved et maaskee overdrevent Udtryk, Noget jeg har skrevet i den aller-
 3 første Hede, Noget jeg maaskee slet ikke havde skrevet, dersom jeg havde ladet 14 Dage gaae hen.“ Og saa villig som man kan være til, hvis Sagen skulde forstaaes reent æsthetisk, at gjøre den
 6 unægteligt i Livsfare Anstrængede enhver Indrømmelse, saa villig som jeg fremfor Alt kunde være til at indrømme ham, at han uomtvisteligter berørt af noget Høiere, hvad der forkynnder sig i mangel
 9 [rettet til: een og anden] lykkelig Tanke, i mangel [rettet til: den enkelte] dybsindige Bemærkning, i mangel [rettet til: nu og da i en] opbyggelig og rørende Yttring, i mangt et gribende Indtryk,
 12 saa villig altsaa som jeg kan være til at indrømme Dette: vilde jeg dog replicere: „netop Dit Svar indeholder Hoved-Indvendingen mod Dig, thi det er dog en sørgelig ethisk Lethædighed at spørge
 15 saaledes med et Aabenbarings-Faktum.“ Langtfra mig er det sandeligen at skrive dette for at vinde den fattige Seier at spotte over hvad enhver Daare kun er altfor tilbøielig til at spotte over. Nei For-
 18 klaring og Forstaaelse er det jeg eftertragter, Consequents det Ene- ste jeg fordrer; Sagen beskæftiger mig ingenlunde som Moerskab.

Den religiøse Sphære har det Ethiske i sig eller skal have det,
 21 derfor tør ingen æsthetisk Kritik indlade sig med det, og fremfor Alt tør ingen Kritik i Forhold til det Religiøse paa nogen Maade indlade sig æsthetisk med det, dersom det Ethiske gjør en Ind-
 24 vending. Og et Aabenbarings-Faktum er den toniske Dominant som ubetinget maa accentueres. Dersom den største Digter, der nogensinde har levet, hvis Værker Æsthetiken ubetinget maa
 27 beundre, var gaaet hen og havde sat foran, at han havde haft en Aabenbaring, at Christus havde viist sig for ham og Digtene vare ham umiddelbart meddelte af Aanden: saa er det i samme Øieblik
 30 (naar ikke alle Sphærer skulle forvirres i rædsomt Galimathias) Æsthetiken formeent at indlade sig med Digtene. Aabenbarings-Faktumet selv er i kvalitativ Dialektik, noget uendeligt langt Høiere
 33 end alle Digtene æsthetiske Værd. Mere kan da Mag. Adler ikke forlange; jeg skal ikke afgjøre eller indlade mig paa at afgjøre om

²⁴ toniske Dominant] sml. 261, 14. — S. V. XI, S. 106.

han er en aandrig Forfatter eller ikke (kun i et Tillæg til Bogen skal jeg levere en Excurs i den Retning); men selv om han var den aandrigste Forfatter, der nogensinde har levet: det vilde være en utilgivelig Dumhed af mig, om jeg ikke i Sammenligning med al denne Aandrighed uendeligt accentuerede Aabenbarings-Faktumet, hvad enten det nu convenerer Mag. Adler eller ikke. En Critiker maa forstaae sig selv, forstaae at bruge sine Kræfter, men netop derfor ogsaa forstaae, hvor disse slet ikke kunne bruges. Den eminenteste Critiker, der nogensinde har levet, er sat ud af Virksomhed ligeoverfor en Mand der holder fast ved at beraabe sig paa et Aabenbarings-Faktum. Hiint ene Faktum forandrer Alt; Critikeren maa (dersom da Manden ikke er gal, og i saa Fald bliver det Hele ingen Opgave for en Critiker) enten blive en troende Tilhænger af hiin udmærket Benaadede, bøiende sig under hans guddommelige Mynlighed; eller Critikeren maa forstumme i Taushed, thi der er intet Forhold mellem menneskelig Kritik og et Aabenbarings-Faktum. Selv om det forekom Critikeren høist besynderligt hvad den udmærket Benaadede foredrog: han vil dog have Klarhed nok til at indsee, at Sandheden selv har sin traditionelle Side, at hvad der engang forekom en udmærket samtidig Critiker høist besynderligt, dog i Tidens Løb hævdede sig som bestaaende Sandhed. Ligeoverfor et Aabenbarings-Faktum maa den dygtige Critiker indsee, netop paa Grund af sin Dygtighed, at enten maa han lære forfra lære den ny Kritik af hiin udmærket Benaadede, eller ganske tie — med mindre han da ved Hjælp af eet eller andet socratisk Spørgsmaal skulde kunne komme hiin udmærket Benaadede paa Livet, og faae det gjort aabenbart, at Manden ikke selv vidste Beskeed om sig selv. Thi en Critiker kan ogsaa være snild, og det har han Lov til, han har Lov til at spørge og spørge og friste med fangende Spørgsmaal. Det forstaaer sig Manden med Aabenbarings Faktumet har Lov til at lade være at svare, Lov til at være ordknap. Men dersom han ikke er det, dersom han maaskee endog er uforsigtig nok til at blive snaksom, dersom han istedenfor ordknap, handlende at holde fast ved sit Faktum i Snaksomhed bliver som man siger løs paa Traaden: saa var det rigtignok muligt, at den formeentlig ud-

(1846—47)

mærket Benaadede indviklede sig i en fatal Situation. Det Samme kan ogsaa skee paa en anden Maade. En Critiker har maaskee taus
 3 været opmærksom, indtil den formeentlig udmærket Benaadede selv uforsigtigt bliver vidtløftig, og fanger sig selv i Vidtløftigheder.

Dersom der altsaa er Misligheder ikke betræffende, hvad vi
 6 skulde forstaae ved Mag: Adlers Aabenbarings-Faktum, men betræffende hvad han selv forstaaer derved, hvorledes han selv forstaaer sig deri: saa er han en Præmisse-Forfatter, saa er han
 9 tærende, saa kan Critiken desto værre faae fat i ham. Al den Aandrighed, hvis han ellers er en væsentlig aandrig Forfatter, der muligen kan være i hans Skrifter, gavner Intet som Nærende i
 12 Sammenligning med det Tærende, den Deficit hvori han som Forfatter indvikler det Almene ved sin Uklarhed over det kvalitativt Afgjørende. At paanøde det Almene et Aabenbarings-Faktum, og
 15 saa tilsidst ikke selv vide, hvilket der er hvilket, hvad han selv mener dermed: deter at karakterisere sig som Præmisse-Forfatter; thi det er at buldre paa i de forfærdeligt høieste Toner og saa i
 18 Grunden vente, at Omverdenen skal komme ham til Hjælp med Forklaringen, om han nu virkeligen har haft en Aabenbaring eller ikke. Et saadant Phænomen kan da have dyb Betydning som et
 21 bittert Epigram over Tiden. I en vaklende, tvivlraadig, ustadig Tid, hvor paa saa mange Maader den Enkelte har for Skik at søge udenfor sig (i Omverdenens Opinion, i den offentlige Mening, i
 24 Bysnakken) hvad der væsentligen kun er at finde i Individet selv: Afgjørelsen — i en saadan Tid træder en Mand frem og beraaber sig paa en Aabenbaring, eller rettere han styrter frem som en
 27 Forfærdet, med bange Rædsel i sin Skikkelse, endnu skjælvende fra hiint Berøringens Øieblik, og forkynnder, at ham er en Aabenbaring vorden til Deel. Pro dii imortales, her maa dog vel Hjælpen
 30 være, her maa dog vel være Fastheden! Ak, han ligner kun Tiden altfor meget; i næste Øieblik veed han ikke selv med Bestemthed, hvilket der er hvilket, han lader det saadan staae hen — og skriver
 33 imidlertid store, (maaskee) aandrige Bøger. See, i hine fjerne Tider, da en Mand værdigedes høie Aabenbaringer, da trak han sig 3

³⁴trak han sig 3 Aar tilbage] sml. 244. IA 85, S. 59. — Gal. I, 18.

Aar tilbage [*rettet til*: brugte han lang Tid] for at forstaae sig selv i dette Vidunderlige, inden han begyndte at ville veilede Andre. Der kan nemlig ingenlunde forlanges af en Saadan, at han skal forstaae 3 hvad der overgaaer menneskelig Forstand, altsaa forstaae Aabenbaringen, men han skal forstaae sig selv i at dette er hændt ham, at det er det Visseste af Alt at det er hændt ham, og at det, uden 6 al Snak bag efter uden al Venden og Dreien, var og er og bliver en Aabenbaring. Nu derimod sætter man det strax næste Morgen i Avisen, at man afvigte Nat har haft en Aabenbaring. Man frygter 9 maaskee for, at den stille eensomme Besindelse (i Forhold til hvad der i yderligste Forstand vel maa omdanne et Menneske ham hans hele Existents selv om han aldrig nævnte det til Nogen) skulde 12 føre En til den ydmygende men frelsende Indsigt, at det var en Skuffelse, saa man lod det Hele gaae tilbage, og søgte at forlige sig med Gud desangaaende, saa man paa et ringere Vilkaar i Sandhed 15 blev en Lærer, der vidste at lære Andre og at holde det Høieste uendeligt i Ære. Dette frygter man maaskee, derimod haaber man maaskee, at Avertissementet kunde foranledige en Discussion, hvis 18 Resultat kunde blive, at det nu var vist, at man havde haft en Aabenbaring, og at det var Det, Tiden fordrede. I saa Fald kunde man da nok vedstaae, at man virkeligen havde haft en Aabenba- 21 ring, stolende paa den uhyre Sensation Avertissementet vakte, stolende paa Acclamationen, hvormed man hilsedes, for ikke at tale om det Betyggende i, at flere af de „virkelig udmærkede 24 Journaler vi har“ havde yttret sig med Bifald derom, og altsaa den offentlige Mening i nte Potens*) sanctioneret — hvad der, hvis ellers Noget, i strængeste, i meest isolerende Forstand ved- 27 gaaer en paagjeldende Enkelt, der dette betræffende ubetinget ene og alene maa søge Visheden hos sig selv. — Hvor epigrammatisk & vilde Situationen ikke blive, naar den udføres reent æsthetisk, 30 uden Hensyn til om nogen Bestemt virkeligen har baaret sig saaledes ad! > En Mand træder forfærdende frem og siger: „jeger kaldet

*) Anm. Da nemlig ethvert Blad skriver i hele Folkets Navn 33 saa faaer et Land en phantastisk Befolkning, der er lige saa mange Gange større end den virkelige som der er indbyrdes uenige Blade.

(1846-47)

af Gud“; derpaa siger han sagte i en Side-Replik: „i Grunden er jeg ikke ganske vis, jeg vil nu see, hvad Indtryk det gjør paa Tiden; 3 erklærer den sig derfor: saa er det vist, saa er jeg kaldet af Gud, og saa lader jeg staae til.“*) Han haaber maaskee paa, at naar han blot har sagt dette Ord, da skal Omstændighederne gribe ham og 6 ligesom tvinge ham ind i Charakteren, tvinge ham til at blive og være det, som han vel har sagt han er, men som han ikke selv med Bestemthed veed, om han er eller ikke. Ak, at være kaldet af 9 Gud er dog vel det Høieste der kan vederfares noget Menneske; en saadan Kaldet staaer, ydmyg for Gud, høiere end alle Andre end Konger og Keisere, den offentlige Mening og Journalisternes 12 Trop; til ham er det at alle vi Andre skal see op, og han skal med guddommelig Myndighed forlange det af os, han skal netop være kjendelig paa at han beraaber sig paa sin Myndighed.***) Men den 15 Vaklende vil tjene to Herrer, han vil være kaldet af Gud i særlig Forstand, og saa vil han tillige være kaldet af Tiden, være Tidens Fordring; han benytter Udraabet: „jeg er kaldet af Gud“ som en 18 Interjektion for at skaffe sig Ørenlyd i den larmende Mængde, og

*) Anm. Der fortælles om en Bonde, at han gik omkring og tiggede som Brandlidt. Blandt andet kom han til en Mand, der 21 deeltagende spurgte ham: „naar var det Fa’er, at den Ulykke skete, at hans Huus brændte af?“ Bonden svarede: „ja, seer vi, det er jo ikke brændt endnu, men det skal snart til det.“ See Bonden har ikke 24 været ganske sikker paa, at det er den bedste Verden i hvilken vi lever, han har haft den menneskelige Godgjørenhed mod Brandlidte mistænkt: derfor vilde han formodentligen først forvisse sig om, 27 hvor meget der kunde komme ind, førend han brændte Stedet af.

**) Anm. Myndighed betyder ikke at rykke frem i Spidsen for en Armee, — det er Afmagt; eller i Spidsen for Publikum — det 30 er Afmagt; eller at være bevæbnet, nei Myndigheden ligger i de faae, uforandrede, urokkelige Ord: jeg er kaldet af Gud; saa kan den Myndige for den Sags Skyld være svinebundet, det gjør hverken 33 fra eller til.

¹⁹ en Bonde osv.] sml. 277,4. ²⁸ Myndighed] sml. IV B 1, S. 134 f.

derpaa vil han convertefe sit Guds Kald til den offentlige Menings
 Kald. — At Sligt kunde hænde i en Tid, hvor man egentligen har af-
 skaffet alle de afgjørende religiøse Kategorier og faaet Alt trukket 3
 ned i Generationens Kategorie: er aldeles i sin Orden. Men hænder
 det, da kunde det jo altid være godt, om der var en samtidig tje-
 nende Critiker, et ringe Menneske, der ikke tør beraabe sig paa 6
 nogen Aabenbaring, men som derimod kan holde den Kaldede fast
 ved Ordet, og derved bidrage til at gjøre aabenbare, hvad dog Alvor
 i Sandhed er, at Alvor er Ansvarrets stille Besindelse, som 9
 forstaaer sig selv i at overtage det Overordentlige, at det derimod
 ikke er Alvor, hvad der nuomstunder ansees derfor, at larme, at
 blive rød i Hovedet, at see anstrænget ud, at bruge de indtil For- 12
 færdelse høieste Udtryk, og dog indvortes at være usikker om,
 hvad man er og hvad man ikke er. Der kan i vor Tid jo som i enhver
 tidligere af Gud beskikkes sande Extraordinarii; imidlertid vil dog 15
 Verdens Forandring have en stor Indflydelse paa det Phænomenale,
 om Væsenet end bliver det samme. Forsaavidt vilde det f. E. være
 mistænkeligt, om der i vor Tid opstod en Prophet, som lige indtil 18
 Skjæget lignede en af de gamle.

Som Phænomen i vor Tid ξ (saa der lige saa meget agtes paa
 Tiden, som paa Adler) \geq skal da Mag. Adler blive Gjenstand for 21
 Omtale i dette lille Skrift. Hans Bøgers skulle ikke æsthetisk og kritisk
 vurderes, som vare de af en almindelig Forfatter; nei han skal af
 den ringe tjenende Critiker respekteres efter sin Ualmindelighed; 24
 og hans Skrifter skal kun benyttes til at see, om han forstaaer sig
 selv i at være Det, han har udgivet sig for, og som han, i Alvorens
 Forstand, ikke har gjort Mine til at ville tilbagekalde. Der 27
 skal heller ikke være Tale om den af ham foredragne Lære, om
 den er kjættersk eller ikke; alt Sligt maa ansees for Ubetydelighed
 i Sammenligning med det qualitativ Afgjørende. Der skal derimod, 30
 om muligt, lægges Alvorens ethiske Accent paa, hvad der enten
 maa give ham guddommelig Myndighed (og i saa Fald maa det
 fordres af ham, at han istedenfor tvetydigt at være aandrig i store 33
 Bøger, bruger Myndigheden), eller angrende maa tilbagekaldes, da
 han engang har trængt sig frem med at sige det; det skal, om muligt

(1846-47)

med Alvorens Eftertryk accentueres, at han har beraabt sig paa et Aabenbarings-Faktum.

- 3 Vilde Nogen spørge, hvo da jeg er, som gjør dette; da er mit Svar: jeg er en tjenende Critiker, et ringe Menneske, der kun har ethisk Berettigelse, som ethvert Menneske har det ligeoverfor en
- 6 Forfatter. Dersom det hele Optrin med Mag. Adler ikke skal behandles som en Ubetydelighed, der bedst ignoreres: saa er det af Vigtighed, at der accentueres rigtigt, thi det er foruroligende, at
- 9 en svimmel-aandrig Forfatter ikke selv veed hvad han skal forstaae ved at have haft en Aabenbaring; og det er misligt, at de store Bøgers megen Aandrigthed bortleder Opmærksomheden fra det
- 12 Afgjørende. Jeger fuldkommen overbeviist om, hvad letsees af hans Skrifter, at Apostelen Paulus ingenlunde havde taget det ilde op, hvis Nogen i alvorlig Tale havde spurgt ham, om han nu virkelig
- 15 havde haft en Aabenbaring; og jeg veed, at Paulus med Alvorens Korthed havde fattet sig kort og svaret: ja. Men dersom Paulus (han tilgive mig hvad jeg nu siger, det maa saaledes gøres for at
- 18 oplyse Noget) istedenfor med Alvor at svare kort, det være nu: ja eller nei, havde indledt en vidtløftig lang Tale omtrent saaledes: „ja seer Du nu vel, jeg har rigtignok selv sagt det, men en Aaben-
- 21 baring er dog maaskee for stærkt et Udtryk, men Noget var det, noget Genialt var det....“: ja, saa var Sagen bleven en anden. Genier skal jeg nok komme ud af det med; Gud bevares, er det i
- 24 Sandhed det store Genie, da udtrykker jeg glad med æsthetisk Sømmelighed min Ærbødighed for den overlegne Aand, af hvem jeg lærer; men at jeg skulde vise ham religiøs Underkastelse, at
- 27 jeg skulde tage min Dom fangen i Lydighed under hans guddommelige Myndighed: nei det gjør jeg ikke, og det forlanger da heller ikke noget Genie af mig. Men naar en Mand ugeneret vil omfor-
- 30 klare en intenderet apostolisk Existents til at være Genie, uden at tilbagekalde det Første: saa confunderer han rædsomt.

- Sligt maa en Critiker holde fast, som jeg nu skal gjøre det i
- 33 denne lille Bog, ikke for Confusionens Skyld, men for, om muligt, at belyse nogle religiøse Kategorier, og orientere lidt i Tiden. Uden at anprise mine egne Varer tør jeg ogsaa love, at Den, der

vil læse opmærksomt, nok skal finde Oplysning i Skriftet, thi jeg er ikke ukjendt med min Tid, og hvad der giærer i den, jeg følger med, om end som Den seiler med paa samme Skib, der dog har 3 særskilt Kahyt, ikke i Qvalitet af noget Overordentligt som havde jeg Myndighed, nei i Qvalitet af Særling, der har Intet mindre end Myndighed. Jeg har hverken da jeg begyndte som Forfatter haft, 6 eller senere erhvervet nogen Myndighed, som jeg da heller ikke har nogen synderlig Betydning for min alvorlige Samtid — ja, det skulde da være at jeg havde faaet den ved Hjælp af mine Buxer, 9 der i saa eminent en Grad har vakt Sensation, og tildraget sig et alvorlig-dannet Publikums særdeles Interesse. Detsom Tryllerie midt i det 19^d Aarh.; det er som i 1001 Nat — et Par gamle graae 12 Buxer bringer alt Andet i Glemme. Og Tryllerie er det, thi Ingen veed hvori det stikker. Og ikke blot dette, men det Næste er lige saa forhexet. Hine alvorlige, nidkjære censores der i et alvorligt Pub- 15 likums Navn*) med catonisk Strengthed paatale Tidens Fordringer i Henseende — til Buxer, have oftere beskæftiget sig med mine; snart have de fundet dem for korte, snart for lange, ak, og Buxerne 18 ere de samme gamle graae. En saadan faktisk Begivenhed har virkelig sin Betydning, den er et Træk der ypperligt karakteriserer Publikums Dom overhovedet; og den har ogsaa sin Betydning, 21 hvorfor den fortjener at foreviges en lille Smule, som et Bidrag til Tids-Historien, for at see hvad der særdeles beskæftigede det kjøbenhavnske Publikum. Thi hvad der har udfyldt Øieblikket, 24 siger Tidens Vise, det lever evigt; naar da mine Skrifter længst ere glemte vil dog Buxerne skjøndt længst opslidte leve evigt.

Her skulde egentligen Indledningen være ude, imidlertid ønsker 27 jeg dog at tilføie et Ord. Ikke uden Bedrøvelse, ikke uden Veemod skriver jeg denne Anmeldelse; jeg lod helst være at skrive den, hvis jeg ikke maatte befrygte at Mag. Adlers Skrifter der nu ere 30 blevene høit (og dumt) anpriste i nordiske Kirketidende, dog tildrage sig Opmærksomhed, og naar saa er, maa han nødvendigviis af-

⁹ mine Buxer] sml. 55, S. 234. 69. 70. ¹⁰ Navn*)] hertil har formentlig været knyttet en Anm., anbragt paa den af S. K. bortklippede Marginaldel af Bladet.

³¹ i nordiske Kirketidende] sml. A 150, S. 98 og se Note dertil.

(1846—47)

stedkomme stor Forvirring paa det religieuse Gebeet, netop fordi
 han har en vis Aandrigthed, og de Fleste ingenlunde Dygtighed til
 3 at distingvere inter et inter. Det Veemodige og det Bedrøvelige
 ligger, efter mit Begreb i Landets Forhold. I et lille Land som Dan-
 mark kan der naturligviis kun være Faae, der have Tid og Leilighed
 6 til udelukkende at beskæftige sig med det Aandelige; og af dette
 ringe Antal kan naturligviis igjen kun være nogle Enkelte, som
 virkeligen have Evne og som tillige ret afgjørende fatte, at dem er
 9 Aands-Beskæftigelse anviist som det Eneste. Men desto vigtigere
 er det ogsaa, at en saadan Enkelt, netop fordi de smaae Forhold
 vanskeligen indeholde et hurtigt Correctiv med den strængeste
 12 Tugt holdersig selv i Ave, at han ikke griber et glimrende Forvirret
 istedenfor det Sande. Mag. Adler er en saadan Enkelt. Han kan
 let maaskee vække nogen Sensation, maaskee tildrage sig een og
 15 anden Uvidendes Beundring, maaskee faae nogle Tilhængere; men
 derved er jo Intet vundet, tvertimod er der gjort stor Skade, fordi
 Forholdene ere saa smaae. Og selv om han ved sine Skrifter har
 18 beriget Aandrighedens Fond, der paa saa mange Maader accumu-
 lerer i vor Tid, ved en Leverance af en Mængde aandrige Ytringer:
 dette batter kun lidet i Sammenligning med at forvirre de aller-
 21 vigtigste Begreber, i hvilke hele Christendommen hænger. Der
 gives ogsaa i Aandens Verden en blussende Vellyst, en Aandrig-
 hedens farlige Forførelse, der netop ved det Mangfoldiges Spil
 24 skjuler over en total Uklarhed. Og skjøndt nu enhver Forfatter
 har et Ansvar, saa synes det dog, at en Forfatter i en stor Literatur
 som den tydske f.E. har et mindre Ansvar, fordi han afstedkommer
 27 mindre Skade ved hurtigere at forsvinde i Mængden. Dette synes
 jeg Mag. Adler burde gjøre sig selv Rede for; jeg har idetmindste
 søgt at gjøre mig selv det tydeligt i Bevidsthed af at være ensaadan
 30 Enkelt. Det er vist, at der i en lille Litteratur, netop paa Grund af
 at den er lille, kan realiseres Opgaver af egen Art som slet ikke
 vilde kunne lykkes i en stor, hvor den ene Forfatter fortrænger
 33 den anden, men det er ogsaa vist, at Ansvaret er desto alvorligere.
 Hvor der er Kildespring nok, er det ikke saa farligt, at eet plumres,
 men i et lille Land, hvor der i hver Retning neppe er mere end

eet, er det i høi Grad ansvarligt selv at plumre det. Og saa lidet som jeg er en Ven af Tilhængere og Eftersnakkere, af Coterie og Sammenhold, hvad der atter bedst trives i et lille Land men ogsaa 3
gør ubodelig Skade: saa meget vilde det naturligviis glæde mig, om der paa det religiøse Gebeet dog var nogle andre Enkelte, der for egen Regning, maaskee fra et ganske andet Synspunkt arbejdede for dette Gebeets Opdyrkelse. Men hidtil har Adler Intet gavnet; der er intet Begreb han har forklaret, ingen ny categorisk Bestemmelse han har leveret, ingen ældre og vedtagen han har 6
opfrisket i fornyet dialektisk Skarphed. Selv har han saaledes Intet i afgjørende Forstand gavnet; og han har paa en Maade sinket mig; thi da han ligger inde paa det religiøse Gebeet og da han her pro 12
virili forvirrer, og da Landets Forhold ere smaa: har jeg anseet det for min Pligt at afbryde min egen Virksomhed for at berigtige en lille Smule den Tænker, i hvem jeg hellere end gjerne havde 15
seet en Overlegen eller en Medarbejder, dog vel at mærke for egen Regning. — Forøvrigt fatter jeg meget godt selv, hvor underligt det Hele tager sig ud. Om en Forfatter, der hidtil ikke er bleven syn- 18
derlig læst, skriver jeg en Bog, som formodentlig heller ikke bliver læst. Som der fortælles om hine tvende fyrstelige Personer, der var meget fede, at de gjorde sig Motion ved at gaae rundt om hinanden: 21
saaledes bliver i et lille Land let Forfatter-Virksomhedens Motion den at gaae rundt om hinanden. Dog har jeg valgt min Opgave saaledes, som jeg pleier, at uagtet det er et Moment i Tiden, hvorom 24
Undersøgelsen dreier sig, Behandlingen ved sin universellere og ideellere Charakter vil kunne læses til enhver Tid. Øieblikket har jeg overhovedet ikke Evne og Duelighed til at skrive for. 27

Capitel I.

Den historiske Situation.

- 3 Mag. Adlers Collision som Lærer i Statskirken med det
Bestaaende; at han blev afskediget, Statskirkens fuld-
komne Berettigelse*; om den særlige Enkelte i Sær-
6 deleshed og hvad der maa fordres af ham.

- Det var i Aaret 1843, at Mag. Adler udgav sine Prædikener, i
Forordet til hvilke han paa den høitideligste Maade forkyndte, at
9 ham var vederfaret en Aabenbaring†; at ved denne ham en ny Lære
var bleven meddeelt††; og i selve Prædikenerne gjorde han, hvorved
Alt blev afgjørende tydeligt*), Forskjel mellem de Taler, der vare
12 af ham selv og de som vare under Aandens umiddelbare Bistand**).
Han underrettede os i Forordet om, at Aanden havde budet ham
at brænde Alt hvad han ellers havde skrevet***). Saaledes stod
15 han, eller præsenterede han sig i Forordet dramatisk som et Billede
paa et i meest afgjørende Forstand nyt Udgangspunkt: bag ved ham
en Ildebrand og han med det Ny reddet som en Flygtning.
18 Han var dengang Lærer i Statskirken. Saa kjært det nu end

† Anm. cfr.

†† Anm. cfr.

- 21 *) Anm. I en vis Forstand er dette dog confunderende, forsaavidt
de kvalitativt ueensartede Prædikener ikke burde udgives sam-
men; i ethvert Tilfælde savnes her en dialektisk Mellembestem-
24 melse, om hvorledes han forstaaer sig i den qualitative afgjørende
Forskjel: at være under Aandens umiddelbare Bistand, og at være
uden den.
27 **) Anm. cfr.

⁵ Berettigelse*) hertil har formentlig paa den af S. K. fjærnede Marginaldel af Bladet været tilføjet: de dialektiske Forhold mellem det Almene, den Enkelte, den særlige Enkelte. ⁹ en Aabenbaring... en ny Lære] se: Nogle Pr., S. 3 (Forord). ¹¹ Forskjel mellem osv.] se: Nogle Pr., S. 4 (Forord), sml. S. 20*) og 26*) ¹³ at Aanden havde osv.] se: Nogle Pr., S. 4 (Forord). ¹⁴ skrevet***)] Anm. mangler. ¹⁸ Lærer i Statskirken] A. P. Adler f. 1812; theol. Kand. (laud.)

kan være Staten eller paa det religieuse Gebeet Statskirken at see, hvis det var saa, en ny Slægt af vordende Embedsmænd voxte op, der alle vare udrustede med ganske andre Evner og Dygtighed end de tidligere, saa kjært det kan være Staten, og paa det religieuse Gebeet Statskirken, at see de meest udmærkede og fortrinligste Evner at hellige sig til Statens eller Stats-Kirkens Tjeneste: saa følger det af sig selv, at denne Glæde har een Betingelse, den nemlig, at de virkeligen ville tjene Staten, at de indenfor dens Grundsætninger vedkjendende sig disse ex animi sententia ville benytte deres herlige Evner. I andet Fald maa Glæden forvandle sig til Bekymring; hvis der er Fare paa færde til Bekymring og Uro for sin egen Bestaaen, men i ethvert Tilfælde til bekymret Deeltagelse for den Enkelte eller de Enkelte, som saaledes forfeile deres Liv. Thi Staten og Stats-Kirken er ikke selvisk, ikke tyrannisk (hvad kun Ilde-sindede og Misfornøiede ville indbilde sig selv og Andre), den er, efter sin Idee, velvillig; naar den tager den Enkeltes Tjeneste, da mener den tillige at gjøre ham en Tjeneste ved at anwise ham den ønskelige, den beleilige Plads for hensigtsmæssig og gavnlig Anvendelse af sine Kræfter.

Ved sit Aabenbarings-Faktum, ved den ny Lære*), ved at staae

*) Anm. At Mag. Adler senere har saadan sagt Noget om, at der intet Nyt var i hans Lære, gjør Intet til Sagen. Ved sin Optræden bekjendte han det i de høieste og stærkeste Udtryk; det er faktisk, at Typerne bleve staaende i Officinet, da han formodentligen ventede, at hans Prædikener strax maatte opleve et nyt Oplag. At han senere saadan for det Løse siger, at det ikke er noget Nyt, ligesom at han, der ved sin Optræden aabenbart stiledede efter Sensation senere antog saadan et vist humoristisk Sving, Sligt vilde rigtignok kunne give en prokuratoragtig Avisskriver Leilighed til at forvirre Alt. Der er i mine Tanker intet Fordærveligere end disse skjødsløse Overgange og Omforandringer. En Mand skal vide hvad han vil, og staae fast; forandrer han sig saa skal han gjøre det officielt. Ellers forvirres let Alt; ved Hjælp af en Anakronisme bringer saa

1836, Mag. art. 1840; 1841 Sognepræst til Hasle og Rutsker, Bornholm, 1844 19. Jan. suspenderet, entl. 1845 26. Aug. i Naade og med Vartpenge. Død 1869. ²⁸ faktisk, at Typerne osv.] sml. 249, 3. ²⁹ senere saadan for det Løse osv.] sml. St. og Ex., S. VII. XVII. XXIV f.

(1846—47)

under Aandens umiddelbare Indskydelse maatte Mag. Adler let blive sig bevidst at være stillet som særlig Enkelt aldeles uden
 3 for det Almene, aldeles extra ordinem som Extraordinarius. Under saadanne Omstændigheder at ville være i det Bestaaendes Tjeneste er en Selvmodsigelse, og at forlange det af det Bestaaende, at det
 6 skal beholde ham i Tjenesten, er egentligen at ville gjøre Nar af det Bestaaende, som var det noget saa Abstrakt, at det ikke kunde concentrere sig i en energisk Bevidsthed, om hvad det er og hvad
 9 det vil. At ville være i det Bestaaendes Tjeneste, og saa at ville tjene hvad der netop sigter det Bestaaende efter Livet, er lige saa urimeligt som hvis En vilde være i en Mands Tjeneste og dog ved-
 12 gaae aabenlyst at hans Arbeide og Flid var at tjene denne Mands Fjende. Det vilde ingen Mand finde sig i, og Grunden hvorfor man mener, at det Almene skulde kunne finde sig deri, er at man har
 15 en phantastisk-abstrakt Forestilling om det Almenes Upersonlighed, og en phantastisk Levebrøds-Betragtning, ifølge hvilken det Almene skal forsørge enhver Candidat. Naar Armeen staaer op-
 18 stillet med front i det Bestaaendes Retning, saa at ville være med i

en Avissskriver en Mand i Fordelen netop ved Hjælp af det, hvorved han har forløbet sig. Man lader som var det ikke til forskellige
 21 Tider han havde sagt det, man gjør det Sidste til den samtidige autentiske Fortolkning, og see, Manden, der netop ved Dobbeltthed karakteriserer sig selv som Ustadig bliver Helt og Consequent
 24 — Staten og Stats-Kirken derimod bringes i Forlegenhed. Men Mag. Adler har aldrig høitideligt (hvilket her paa Grund af Sphærernes Forhold maa blive: angrende) tilbagekaldt hvad han paa det
 27 Høitideligste har sagt. Derimod har han ladet det Første staae, og saa snaksomt sagt saadan Dit og Dat om, at det ikke var noget Nyt, at det just heller ikke var ganske en Aabenbaring, men saadan
 30 noget Mærkeligt noget og saadan. Dog derom hovedsagelig paa sit Sted; men i Forhold til tvetydige Phænomener kan man ikke ofte nok imødegaae det Tvetydige, der netop, naar det ikke holdes
 33 sammen, er som beregnet paa at forvirre.

⁸⁰ paa sit Sted] se Cap. III § 1.

Geledet og stipendiarius men ville staae omvendt stillet lader sig ikke gjøre; i det Øieblik der skal marscheres (saasnart Livet rører sig) vil det jo vise sig, at man gaaer den modsatte Vei. Den Extraordinaire har derfor at træde ud af Geledet. Det fordrer saa vel hans Betydningsfuldhed som det Almenes Alvor; thi en Extraordinair er for betydelig til at være med i Geledet, og det Almenes Alvor fordrer Enighed og Eenshed i Rækkerne, fordrer at see hvo den Extraordinaire er eller at see at han er den Extraordinaire. I denne discrimen skal netop den Extraordinaire erhverve sin Competence: paa den ene Side det Ringe, det næsten Fortabte der ligger i saaledes at staae udpeget som en Enkelt i særlig Forstand, at staae udpeget som en fattig Peer Eriksen i Sammenligning med det Almene, saa ingen Klog turde være hans Ven eller blot gaae med ham paa Gaden, saa hans Ven hvis han var klog svor paa at han ikke kjendte dette Menneske, saa „de Forbigaaender rystede paa Hovedet“ (cfr. Mth: XXVII, 39.) — og dog at være Den fra hvem noget Nytskal udgaae. Dette erdens smertelige Crise, men det skal heller ei være let at blive en Extraordinair.

Da nu vor Tid som Bevægelsens Tid, der vil afføde noget Nyt, oftere maa opleve Collisionen mellem det Almene og den Enkelte: skal jeg dvæle nærmere derved hvad maaskee i mere end een Henseende nok gjøres fornødent. Dersom nemlig den særlige Enkelte elsker det Almene, tænker ringe om sig selv som Enkelt ligeoverfor det Almene, med Frygt og Bæven gyser for at være en Vildfarelse: saa vil han gjøre Alt saa let og godt som muligt for det Almene. Og denne Adfærd er et Kjendetegn paa at det dog var muligt, at han var en virkelig Extraordinair. (Dette skal Alt senere blive udviklet nøie). Men dersom den Enkelte ikke elsker det Almene, ikke ærer det Bestaaende, hvad man godt kan skjøndt man har noget Nyt at bringe, dersom han maaskee i sit Inderste ikke er enig med sig selv om hvad han er, men kun fuser i at ville være Extraordinair, kun prøver sig for om det betaales godt at være det: saa vil han, dels med sit Vidende (af Chicane) gjøre det Bestaaende Alt saa vanskeligt som muligt, dels gjøre det uden

¹⁹ Bevægelsens Tid] se til S. 5.

(1846-47)

ret at blive sig det bevidst, fordi han nemlig i Grunden ikke kan undvære det Bestaaende og derfor klamrer sig til det, forsøger at
3 skubbe Ansaret fra sig over paa det Almene, prokuratoragtigt at bringe det Almene til at gøre, hvad han skulde gøre. Naar et Menneske faaer den Idee, at han maa skilles fra et andet Menneske,
6 med hvem han lever i det nærmeste Forhold, dersom han da selv er sikker og afgjort besluttet: saa bliver Adskillens smertelige Operation lettere. Men dersom han er usikker, raadvild, saa han
9 nok vil men dog ikke ret har Mod til at vove, dersom han er en svigefuld Krabat der vil skubbe Ansaret fra sig men stjele det Overordentliges Løn: saa bliver Adskillen en langvarig Historie
12 og bliver en lang Tid et piinligt, smerteligt, fortrædigende Sammenhold.

Lad os antage, at en theologisk Candidat i vor Tid var kommen
15 til den Anskuelse, at Embeds-Eeden var uforsvarlig: nu ja, saa kan han jo yttre det frit og uforbeholdent, hvis han anseer det for gavnligt. „Men saa vil han spørre sig Adgang til Befordring, og
18 maaskee endda Intet udrette, ingen Sensation vække, fordi en Candidat er for lille en Størrelse, der desuden endnu ikke ret har Haand i Hanke med Stats-Kirken, da han er en Privatiserende.“
21 Altsaa (thi nu vil jeg tænke en Selvsk, der ikke blot ikke elsker men i Grunden er en Fjende af det Bestaaende), hvad kan han saa gøre? Han tier indtil videre; han søger derpaa Ansættelse som
24 Lærer i Kirken; han faaer den; han aflægger Eeden. Nu er han altsaa Embedsmand i Stats-Kirken. Derpaa udgiver han et Skrift, hvori han fremsætter sin revolutionaire Anskuelse. Hele Sagens
27 Stilling er nu forandret. Det havde været let for Staten at vippe en theologisk Candidat, let at sige til ham: ja naar Du har disse Anskuelser kan Du ikke blive Embedsmand; og Stats-Kirken var
30 slet ikke kommen til at handle i denne Sag, den havde i det Høieste ganske særskilt mod ham behovet at tage en prævenierende Forholdsregel, ikke at befordre ham. Men den theologiske Candidat
33 var snild og forstod snildt at gøre sig selv ganske anderledes vigtig. Ansaret, som Candidaten skulde have paataget sig for sin særlige Anskuelse, og dyrt købt ved at ofre sin Fremtid i et høiere

Kalds Tjeneste, medens han søgte at gjøre det Bestaaende Sagen saa let som muligt — Ansaret er nu veltet over paa Statskirken, der bliver den Handlende, som skal afsætte ham, der ved at 3
være bleven Embedsmand tillige har gjort et Forsøg paa at interessere hele Embedsstanden i sin Skjebne. Som theologisk Candidat gjelder han kun for een, men som Embedsmand gjør han Forsøg 6
paa at gjelde for Tusinde, stolende ogsaa paa den Fordeel, at det nu er Staten der skal gjøre Skridtet, saa der nu bliver overflødig Leilighed til at fortrædige det Bestaaende, da der dog maaskee 9
skal en Prouste-Ret til, og det dog ikke er utænkeligt at have idetmindste en dissenterende Minoritet paa sin Side, og da man saa igjen ved Hjælp af Bladene kunde gjøre denne Minoritet til 12
den intelligente, item til et Beviis paa, at i hele Embedsstanden er der Splid og Uvillie mod Embedseeden o: s: v.: Paa den Maade søger en saadan Revolutionair feigt og lumskt at gjøre det Almene 15
hvad Bryderie han kan.

Hvor meget nemlig end Staten eller Statskirken kan være sig bevidst at være i Sandheden, at have Retten paa sin Side og ogsaa 18
at have Sundhed nok til at secernere en saadan Enkelt uden at frygte, at Mange skulde have Skade deraf: saa kan det dog aldrig være Staten eller Statskirken tjenligt, at dens første Principer for 21
hyppigt drages ind under Discussion. Ethvert Liv, enhver Existent har i sin Grundforudsætning i sit Grundprincip sit skjulte Liv, Rodens Liv, fra hvilken Livskraften udgaaer til at give Væxt. Det 24
er bekjendt nok af Physiologien, at der er Intet fordærveligere for Fordøielser end den idelige Reflexion over Fordøielser: og saaledes er det ogsaa i Aandens Forhold det Fordærveligste, naar Reflexion 27
for ofte griber feil og, istedenfor at tjene i den Omsætning der sætter det skjulte Livs forborgne Arbeiden over i det Aabenbare, kaster sig paa Grundprinciperne selv. Dersom et Ægteskab vilde 30
idelig reflektere over Ægteskabets Realitet: blev det eo ipso et maadeligt Ægteskab, thi Kraften som skulde bruges til Realisationen af det ægteskabelige Livs Opgaver, blev brugt til ved Re- 33
flexion at fortære Grunden. Dersom en Mand, ξ der har valgt en bestemt Livs-Stilling, ζ idelig vilde reflektere over, om nu denne

(1846—47)

Stilling var den rette: saa bliver han eo ipso en daarlig Makker. Selv derfor om Staten eller Statskirken har Sundhed nok til at
 3 afsondre den Revolutionaire: saa er det dogskadeligt at Reflexionen
 foranlediges. Om Alt hvad der skal være skjult og forborgent gjelder
 det, hvad der staaer i Visen: blot et Ord Du nævner. Det er let nok
 6 at sige et saadant skjebnesvangert Ord, men det er uberegneligt
 hvilken Skade det kan afstedkomme, og der skal maaskee en Gigant
 til at standse den skadelige Virkning af et Ord, som en Peer Ruus
 9 lod udgaae i Søvn. ³ Og skal Staten eller Stats-Kirken hyppigt sus-
 pendere mange saadanne Enkelte, saa fremkogles tilsidst herved
 et Skin, at det er Staten selv der er in suspenso; det Svævende
 12 fremkommer altid, naar man ikke hviler paa Grunden, men Grun-
 den selv gjøres dialektisk.

Farligt kan Sligt let blive for Staten, fornemlig ogsaa af den
 15 Grund, fordi den Art af Discussion allermeest frister — alle ube-
 tydelige Hoveder, alle Snakkesalige, alle tomt Opblæste, og altsaa
 især Publikum. Jo concretere nemlig Gjenstanden er, over hvilken
 18 der skal tænkes og om hvilken man skal yttre sig, desto hurtigere
 og desto tydeligere vil det vise sig, om den Talende har Forudsæt-
 ninger til at kunne tale med eller ikke. Men de uhyre Opgaver det
 21 er ret Noget — for de ubetydeligste Sladder-Mestere. Det er maaskee
 ikke af Veien at minde herom, thi da vor Tid, Bevægelsens Tid, paa
 mange Maader i Stat og Kirke intenderer at bringe Grund-Forud-
 24 sætningerne under Discussion, saa bliver Følgen deraf let, at en
 eventyrlig Menneske-Masse kommer paa Bene og faaer Munden
 paa Gang i Discussions - Legen, et Publikum som aldeles Intet
 27 forstaaer, hvorimod Opgavens uhyre Størrelse begunstigende skjul-
 ler over de Discuterendes og Yttrendes respektive Uvidenhed. Der-
 som en Lærer vil favorisere en Døgenicht af Discipel, saa kan han
 30 gjøre det paa forskjellig Maade, men han kan blandt Andet ogsaa
 gjøre det ved at forelægge ham en saa uhyre Opgave, at Censorerne
 slet Intet kan slutte af hans Svares Ubetydelighed, fordi Opgavens

³ hvad der staaer i Visen] Oehlenschlägers samlede Digte. 3. Deel (Kbh. 1823), S. 28 (i Digtet „Skattegraveren“). ⁸ en Peer Ruus osv.] sml. VI B 11, S. 86 og se Note dertil. ²² Bevægelsens Tid] se til S. 5.

uhyre Størrelse berøver dem Maalestokken. Maaskee kan jeg oplyse
 det ved et Exempel fra Videnskabens Verden. Et videnskabeligt
 Vrølelhoved, der i Grunden Intet veed, faaer man sjeldent til at 3
 indlade sig paa noget Concret; han taler ikke om en enkelt Dialog
 af Plato, det er for Lidt for ham — det vilde maaskee ogsaa let vise
 sig, at han ikke havde læst den. Nei han taler om hele Plato, eller 6
 vel endog om hele den græske Philosophie, men især da om In-
 dernes og Chinesernes Viisdom. Dette: hele Plato, hele den græske
 Philosophie, hele den østerlandske Dybsind er det uhyre Store, 9
 det Grændseløse, der begunstigende skjuler over hans Uvidenhed.
 Saaledes er det ogsaa meget lettere at tale om en Forandring i
 Regeringsformen end at afhandle en ganske lille concret Opgave; 12
 og det Uretfærdige mod de faae Dygtige ligger i, at de paa Grund
 af Problemets uhyre Størrelse tilsyneladende blive Ligemænd med
 enhver Peer, der „ogsaa ytrer sig.“ Det er saaledes meget lettere 15
 for en Snakke-Mester at criticere vor Herre end at bedømme en
 dansk Stil af en Discipel i den lærde Skole, ja end at bedømme
 en Svoelstik; thi naar Opgaven blot er concret, saa vil han, for- 18
 haabentligen, snart forraade hvor dum han er. Men vor Herre og
 hans Styrelse af Verden er noget saa uhyre Stort, at i en vis
 svimlende abstrakt Forstand, den Taabeligste lige saa godt kan 21
 snakke med som den Viseste.

Det Sophistiske ligger vor Tid maaskee kun altfor nær: at man
 sætter de største Problemer under Discussion for at begunstige 24
 de ubetydeligste og tankeløseste Mennesker til at komme med i
 Discussionen. Lad os ikke glemme, at hiin ædle Reformator, den
 eenfoldige Vise i Grækenland, som jo havde med Sophister at gjøre, 27
 at han netop havde sin Styrke i at jage Sophisterne ud af det Ab-
 straktes og det Altomfattendes Skalkeskjul, havde sin Styrke i at
 gjøre Samtalen saa concret, at Enhver, som talte med ham, og 30
 meente at tale om een eller anden uhyre Gjenstand (Statsstyrelsen
 overhovedet, Opdragelsesvæsenet overhovedet o:s v:), inden han
 vidste et Ord deraf, var bragt til at tale om sig selv — om han vidste 33
 Noget eller han ikke vidste Noget. Man skulde næsten troe, at vor

² Et videnskabeligt Vrølelhoved osv.] sml. VIA 133.

(1846-47)

Tids Sophister item deres Tillæg: Publikum var sig bevidst, hvorledes de bruge et Skalkeskjul; thi det er jo Skik og Brug det er
 3 en etableret Opinion, at ansee det for flaut, om Nogen tager fat paa en saadan Sophist, afhjælper ham hele hans phantastiske Paa-
 6 klædning, og gjør ham til hvad han er et sølle Skrog, der i Publikum, i Critikens, i Aarhundredets Navn har gjort saa megen
 Alärm. Det skal være flaut, mig synes, at det dog er flauet for det sølle Skrog, naar man har hjulpet ham af det meget Overtøi,
 9 og at han nu staaer for os i naturlig Størrelse. Men i vor Tid imponerer man — ved Hjælp af Overtøiet. Saaledes imponerer det ogsaa
 12 men naar man forvisser sig om at Pakken er lutter Convoluter: saa imponerer det ikke mere.

Dog tilbage til den theologiske Candidat. Maaskee vilde En sige:
 15 „men det er da ogsaa haardt at forlange af en Mand, der har habiliteret sig til et Levebrød, at han skal spørre sig sin Fremtid, saa han end ikke har det Haab tilbage, hvilket han dog kunde have,
 18 hvis han, efterat være bleven ansat, blev afskediget: at faae Pension.“ Ja, vist er det haardt, men det skal ogsaa være haardt — at være en Extraordinair; ja, det skal være saaledes haardt, at Ingen,
 21 hvis han forstaaer dette, kunde ønske at være en Saadan, om end Den, der er det i Sandhed, vel i sit Guds-Forhold vil finde Trøst og Tilfredsstillelse og Salighed. Thi den sande Extraordinaire skal
 24 netop ikke trøstes eller søge Lindring eller finde Lindring hos det Almene, men ene hos Gud; og deri ligger det Dialektiske som er Qvalen og Crisen, og tillige Saligheden.

27 Naar derimod en Tid bliver charakteerløs, saa er det vel muligt, at een og anden Enkelt faaer nogle Symptomer af at ville være Extraordinair; men det har ingen Art, og derfor vil han at det Almene skal hjælpe ham dertil, han vil at det Almene, det Bestaaende
 30 og han skal slaae sig sammen om at lade ham blive en Extraordinair. Hvilken Bagvendthed! Den Extraordinaire skal jo netop bringe det ny Udgangspunkt, han er i Forhold til det Bestaaende som Den, hvis
 33 Fødder staaer udenfor og skal bære det Gamle bort: og saa skulde

”Den, hvis Fødder osv.] Apost. Gj. 5,9. — Sml. S. V. XIII, S. 335.

det Bestaaende selv være ham behjælpelig. Nei det Almene skal netop stramme imod; og hvis det Bestaaende ikke gør det, saa udvikles her igjen noget Sophistisk ligesom det med Discussionen 3 af de uhyre Opgaver: at det bliver det allerletteste at være en Extraordinair, Noget enhver Bønhas aspirerer til, Noget for alle dem, som ellers ikke due til Noget. Der er i vor Tid Epigrammer 6 nok, som Tiden selv frembringer uden at forstaae dem eller paa agte dem; lad os ikke glemme, at nuomstunder er en Martyr, en Reformatør en Mand der dufter af Vellugt, en Mand der sidder med 9 Krands i Haaret og mæskes ved Gjestebuder, en Mand der har alt Sit paa det Tørre, en Mand der egentligen slet Intet vover, og dog vinder Alt selv Reformatorens Titel. Hans Titel; thi vor Tids 12 Vittighed ligger da endnu og tærper i det Forslidte med at spotte Regjeringerne for deres Titler og Ordener, den har ikke opdaget, at det egentligen er Publikum og den offentlige Mening der lege 15 med Titler, naar de, som Børn der lege Soldat, udnævne den Betydeligste de har paa deres Partie til verdenshistorisk og absolut Rangerende. Men naar det Bestaaende ikke strammer Tøilerne, 18 saa bliver tilsidst Enhver, som ikke vil lyde, en Reformatør. Naar Faderen bliver svag, naar Huslivet bliver rørt af en oprørske Reflexion: saa forvexler det uartige Barn sig meget let med en Slags 21 Reformatør. Naar Skolemesteren taber Tøilerne: saa forvexler den næsvise Discipel sig meget let med en Art Reformatør. Det er jo ogsaa derfor i vor Tid kommen saa vidt, at der egentligen ikke 24 hører Mod til at trodse Kongen, til at fortrædige og krænke Statsstyrelsen, men vel lidt Mod til at sige Pøbel-Triumfatorerne og de Overende et Ord, Mod til — at tale mod Reformatorerne. 27

Noget Underfundigt skal man nu visseligen ikke beskyldte Mag. Adler for; langt fra ham har det vistnok været med Svig at være traadt i Stats-Kirkens Tjeneste. Noget ganske Andet er, om, hvad 30 dersynes at fremgaae af Katastrophen, han ikke temmelig letsindigt, maaskee kun i Betragtning af og i Tillid til at have absolveret theologisk Examen, har valgt at blive Præst. Dette skal senere vende 33 belyst, fordi Adler i denne Henseende som Phænomen udviser hvor forviklet Alt er blevet derved, at Christenheden er bleven en

(1846—47)

Titulatur, saa det i et christen Land, hvor alle ere Christne, kan hænde, at man endog kan være theologisk Candidat, ja blive
 3 christelig Præst, — uden engang at være kommen i Berøring med det selvprøvende Spørgsmaal, om man da selv er en Christen, da dette tilsidst følger af sig selv ligesom det at man er Men-
 6 neske.

Han var da Præst — og nu først indtraadte den Begivenhed, der maatte stille ham som den særlige Enkelte extra ordinem.
 9 Collisionen er der; thi at Adler var saaledes situeret er let at see og kun for yderligere Tydeligheds Skyld skal jeg ganske kortelig angive de dialektiske Forhold mellem det a) Almene og b) den
 12 Enkelte og c) den særlige Enkelte c: den Extraordinaire. Naar den Enkelte blot reproducerer det Bestaaende i sit Liv (naturligviis forskjelligt i Forhold til hvilke Kræfter og Evner, hvilken
 15 Dygtighed han har), saa forholder han sig som den normale Enkelte den ordentlige Enkelte til det Bestaaende; han udfolder det Bestaaendes Liv i sin Existeren; det Bestaaende er for ham det til
 18 Grund Liggende, der dannende gennemtrænger og udvikler hans Evner i Lighed med sig; han forholder sig som en Enkelt, hvis Liv bøier sig efter det Bestaaendes Paradigma. Lad os imidlertid
 21 ikke glemme (thi Misfornøiede og Ildesindede ville gjerne udsprede falske Rygter): derfor er hans Liv ingenlunde aandløst. Han er ikke een med i Ramsen af Gloserne som gaae efter Paradigmet, nei han
 24 er fri og væsentligen selvstændig; og at være en saadan ordentlig Enkelt er i Ordenen i Reglen den høieste, men ogsaa den kvalitative betydningsfulde, Opgave der er sat noget Menneske*). — Saasnart

27 *) An m. Enhver i Staten og Statskirken skal og bør derfor ogsaa være en Enkelt, men ikke den extraordinaire Enkelte. I Samvittigheden og Ansaret for Gud c: ved sin evige Bevidsthed er
 30 Enhver en Enkelt. Masse bliver han aldrig, eller indrolleret i Publikum. Med Ansaret for Gud og efter at have prøvet sig selv i sin Samvittighed slutter han sig som Lem til det Hele, og fatter
 33 dette som sin Opgave at være tro i Gjengivelsen, medens Evighedens Ansvar frelser ham fra den reen dyriske Bestemmelse: at

derimod den Enkelte lader sin Reflexion gribe saa dybt, at han vil reflektere over det Bestaaendes Grundforudsætning: saa er han ifærd med at intendere at ville være en særlig Enkelt, og saa længe han reflekterer saaledes er han vragende det Bestaaendes impressa vestigia, er extra ordinem paa eget An- og Tilsvær. Og naar den Enkelte vedbliver ad denne Vei og gaaer saa vidt, at han ikke som den ordentlige Enkelte reproduktivt fornyer det Bestaaendes Liv i sig ved under evigt Ansvar at ville indordne sig deri, men vil fornye det Bestaaendes Liv ved at bringe et nyt Udgangspunkt for dette, et nyt Udgangspunkt i Forhold til det Bestaaendes Grund-Forudsætning, naar han ved umiddelbart at indordne sig under Gud maa forholde sig omskabende til det Bestaaende: saa er han den Extraordinaire, det vil sige saa bliver denne Plads ham at anvise, hvad enten han nu er berettiget eller ikke, han maa her seire og her finde sin Dom, det Almene skal netop lukke ham ude.

Som overalt saa gjelder det her fornemlig om at den kvalitative Dialektik respekteres med ethisk Alvor. I en karakterløs Tid kan nemlig det Sophistiske fremkomme, at En, der intenderer at være en Extraordinair vil at denne Intention skal endog komme ham til Gode i det Almenes Tjeneste, saa han paa Grund der af endog bliver en ualmindelig blandt de Ordinaire. Usalige Forvirring, som har sin Grund i en tankeløs letfærdig Qvantiteten. Enten skal et Menneske ville tjene det Almene, det Bestaaende, udtrykke dette, og i saa Fald bliver hans Fortjeneste i Forhold til som han med Troskab og Nøiagtighed veed at indordne sig i det, veed at gjøre sit Liv til en skøn og riig og tro Gjengivelse af det Bestaaende, udarbeide sig til Type for det Bestaaende; eller han skal for Alvor være en Extraordinair, og saa skal han extra ordinem, ud af Gelledet, ud af Rækkerne, hvor han ikke hører hjemme. Men i vor Tid forvirres Alt. En misfornøiet Embedsmand f. E. vil endogsaa

være Mængde, Masse Publikum eller hvilke andre Drifter det nu er, som foranledige En til at maatte tale om Mennesker ligesom man taler om en Drift Stude.

(1846—47)

være noget Overordentligt, fordi han er Embedsmand — og tillige misfornøiet. Sørgelige, usædelige Confusion! Er han misfornøiet, 3 fordi han har noget Nyt fra Gud at bringe os: saa ud af Geledet, „Strikken om Halsen“^{*)} og lad ham saa tale, saa er Situationen som en sand Extraordinair behøver den og maa fordre den, for at 6 kunne gestikulere og faae Sangværket i Gang. Men har han ikke noget Nyt fra Gud at bringe os, saa skal det ingenlunde anslaaes ham til Fordeel, at han er misfornøiet — og tillige Embedsmand. 9 Men Tidens Charakterløshed og nyfigne Feighed gjør det tilsidst til en Slags vanærende Bornerethed, at være Noget tilgavns: enten en tro Embedsmand med Liv og Sjel, eller en Reformator med 12 Sværdet over Hovedet, i Livsfare, i Selvfornægtelse. Εἰς κοίρανος εἶπω, og saaledes ogsaa Een være den Extraordinaire. Vil en heel Slægt være Konge, og en heel Slægt fuske i at være Extraordinair, 15 saa bliver det Skidt [rettet til: Jux]. Og Følgen deraf bliver kun Sinkerie. Dersom Styrelsen havde tiltænkt Slægten en Extraordinair: saa vil Følgen blive, at der maa ventes, at der maaskee først 18 maa sendes en Forløber, en Betjent, der har at gjøre Luft, har at cassere alle disse falske Propheter, har at bringe lidt Mening og Fynd indigien i de udmarvede og meningsløse Forhold. Naar nemlig 21 hele Generationen er bleven reformatorisk, saa kan den sande Reformator slet ikke komme til at vise sig i sin Sandhed; det er, for at erindre om et tidligere Udtryk, ligesom naar ved en Ildebrand Alle 24 commandere: saa kan Brandmajoren ikke commandere.

^{*)} Anm. Cæsar fortæller jo, at det var Skik hos et gallisk Folk, at Enhver der gjorde et nyt Forslag maatte staa med Strikken om 27 Halsen — at man strax kunde blive ham qvit, hvis det ikke duede Noget. Dersom denne priselige Skik indførtes i vor Tid: Gud veed om Landet vilde have Strikker nok, thi hele Befolkningen er jo 30 bleven Projektmagere; og dog, maaskee vilde der for det Første end ikke behøves nogen Strikke, der var muligen slet Ingen som meldte sig.

¹² Εἰς κοίρανος εἶπω] Iliaden II, 204. ²⁶ Cæsar fortæller osv.] der tænkes paa Diodoros XII, 17 (Charondas' Lovgivning). — Sml. ogsaa Holberg, Niels Klims Underjordske Reise, 4. Cap. (Jens Baggesens danske Værker (se til I C 78) 12. Bd., S. 222 f.).

Det der saaledes gjør Forskjellen mellem den ordentlige Enkelte og den særlige Enkelte er Udgangspunktet; forresten kan det godt være, at en ordentlig Enkelt er, menneskeligt talt, større end 3 en virkelig Extraordinair. Den sidste Maalestok, efter hvilken Menneskene rangere, er det Ethiske, i Forhold til hvilket Differentserne (selv den i særlig Forstand at være kaldet af Gud) er et Forsvin- 6 dende; men det verdslige Sind lader omvendt Rangfølgen bestemmes efter Differentsten. Lad os tage et Exempel paa en saadan ordentlig Enkelt, og lad os ret glæde os ved, at vi har Exempler 9 at pege paa; lad os nævne honoris causa, men ogsaa for at oplyse dette Forhold: Sjellands beundrede Biskop — og Enhver gjør vel i her at beundre; thi Den der udtrykker det Almene skal man netop 12 gjøre sig en Glæde af at beundre, da man af ham kan lære. Biskop Mynster har ikke det Mindste af Det, som man i strængeste Forstand maatte kalde den særlige Enkeltes Signalement. Tværtimod, 15 med ophøiet Rolighed, glad hvilende i sin Overbeviisning som rigeligt Indhold for et riigholdigt Liv, med formanende Eftertryk, med Alvorens ædruelige Besindighed, indtil Grændsen af en ædel 18 lille ironisk Vending mod fortumlede Hoveder har denne Mand bestandigt vedkjendt sig, at det ikke var noget Nyt, han havde at bringe, at det tvertimod var det gamle Bekjendte; han har aldrig 21 rokket ved det Bestaaendes Piller, tvertimod har han selv staaet urokket som en Grund-Pille. Og naar han reviderer første Oplag af sine tidligste Prædikener, saa „finder han Intet at forandre i det 24 Væsentlige“ (som havde han siden den Tid maaskee været saa heldig at overkomme een eller anden frisk arriveret systematisk Nyhed); og naar han engang paa sit Dødsleie, ikke for det ny Oplags 27 Skyld, men til Vitterlighed reviderer alle Prædikenerne, saa finder han formodentligen igjen „Intet at forandre i det Væsentlige“. Nei, det var Altsammen det gamle Bekjendte — som dog i ham fandt 30 et saa friskt og saa forfriskende Udspring, et saa ædelt, saa skjønt og saa riigt Udtryk, at han i et langt Liv bevæger Mange, forun-

¹⁰ [Lad os nævne osv.] sml. VI B 118. ²⁸ [en Grund-Pille] sml. Gal. 2,9.
 naar han reviderer osv.] sml. J. P. Mynster, Prædikener. 1. Bd. 3. Opl. Kbh. 1826 (Ktl. Nr. 228). „Forerindring ved tredje Oplag“, S. IX.

(1846–47)

- derligt nok ved det Gamle*) og Bekjendte, og at han efter sin Død vil vedblive at bevæge Mange, der vil længes efter dette Bekjendte som man længes efter Ungdommens Liflighed, som man i Sommerens Varme kan længes efter Kildens Kølighed — forunderligt nok, at det skal være noget Gammelt og Bekjendt! Ja, sandeligen, dersom en Lære engang i sin første Begynden maa ønske en Apostel, der i strængeste Forstand som Extraordinair staaer udenfor Geledet: o, da vil den samme Lære i en sildigere Tid ønske saadanne Husholdere, der intet Nyt have at bringe, der tvertimod kun i Alvor have deres Glæde af selv at udtrykke det Almene, og deres Glæde af at gaae med i Geledet og lære os Andre at holde Takten — naar vi blot passe paa at see flinkt op til Høire. — || En Viis har sagt om Piger: at de skulle giftes, naar de ere Piger i Alder men Koner i Forstand. En Mand har ikke et saadant Øieblik, om ham maa der siges at Opgaven er at bevare sig selv gennem et heelt Liv. Men hvad er det at bevare sig selv? Det er, naar Blodet er varmt og Hjertet banker heftigt i Ungdommens Dage, da at kunne køle næsten med en Oldings Besindighed; og det er, naar Dagen hælder, naar det stunder mod Afskeden, da som Olding at kunne opflamme med Ungdommens Friskhed. || Naar skal en Pige giftes? Oldtiden svarer: „naar hun er Pige i Alder, men Kone i Forstand.“ Naar skal en Mand være Lærer?† Naar han har Ungdommens Kraft og Oldingens Viisdom. Og naar staaer han paa sit Høieste? naar han engang er en Olding i^[†] Aar og Forstand, men hjerte-frisk som en Yngling. \lessgtr Thi hvad er vel det at bevare sig selv, hvilket væsentligen forstaaet er Mandens høieste Opgave? Det er, naar Blodet er varmt og Hjertet banker heftigt i Ungdommens Dage, da at kunne køle næsten med en Oldings-Besindighed; og det er naar Dagen hælder, naar det stunder mod Afskeden da at kunne opflamme med Ungdommens Ild. \gtrsim — Mener dette ikke en Fornær-
- *) og at efter hans Død Mange, bevægede, ville længes efter denne Gamle og dette Gamle
- † Naar han er en Mand i Alder men i Viisdom en Olding.
[†] Alder og Viisdom

¹³ En Viis har sagt osv.] sml. IVA 237, S. 93 og se Note dertil.

melse mod den Høiærværdige at sidde og skrive noget Saadant; dersom det Fremsatte er sandt, saa er Biskop Mynster jo ingen stor Mand, saa har han jo aldrig fulgt med Tiden, saa veed han jo ikke, hvad Tidens Fordring er, end mindre at han selv har været istand til at inventere den. Nei, inventeret Noget har han ikke; om han maaskee ikke har kunnet (han der dog nok som skarpsindig Psycholog kjender de menneskelige Daarskaber fra Grunden, og altsaa er i Besiddelse af Nøglen til det store Pakloft, hvor de diverse Tidens Fordringer ligger opdyngede), skal jeg ikke fordriste mig til at afgjøre; men vist er det, han har ikke inventeret Noget.

Det ny Udgangspunkt var altsaa Differentsen mellem den sande Ordinaire og den sande Extraordinaire; den væsentlige menneskelige Maalestok: det Ethiske have de begge tilfælles. Naar da den Enkelte virkelig er den sande Extraordinaire, og virkelig har et nyt Udgangspunkt, naar han fatter sit Livs betrængte Vanskelighed i hiin discrimen mellem det Almene og Enkeltheden extra ordinem: maa han være ubetinget kjendelig paa, at han er villig til at bringe Offer.*) Og dette maa han være villig til for sin egen Skyld og for det Almenes Skyld.

Netop fordi den Extraordinaire, hvis han er det i Sandhed, maa ved sit Guds-Forhold være sig bevidst, at han *κατα δύναμιν* er stærkere end summa summarum af alt det Bestaaende, har han slet Intet med den Bekymring at gjøre: om han nu bare seirer. Nei denne Bekymring er han ganske fritagen for; men derimod har han den særlige Enkeltheds rædsomme Ansvar for hver Skridt han gjør, om han nu indtil det Mindste nøie følger sin Ordre, om han bestemtogene og lythører Guds Stemme — det rædsomme Ansvar, hvis han hørte eller havde hørt feil. Netop af den Grund maa han øn-

*) *I Marginen:* Anm: Det Bestaaende er nemlig som Bestaaende i ligefrem Forstand det Berettigede og det Stærkeste; han er ikke den Enkelte der i ligefrem Forstand skal være den Overlegne, men den særlige Enkelte, hvis Overlegenhed er i Selvopoffrelsens Lidelse. Det at han offres er Udtrykket for det Almenes Styrke og Berettigelse, og dog er det tillige Udtrykket for hans Overlegenhed; thi hans Lidelse og Død er det ny Udgangspunkts Seier.

(1846—47)

- ske sig al mulig Modstand udenfra, ønske, at det Bestaaende har Kræfter for at kunne gjøre ham hans Liv til et tentamen rigorosum, thi denne Prøve og dens Smerte er dog Intet mod Ansvarets Rædsel: hvis han var eller havde været i en Vildfarelse! Dersom f. E. en Søn skulde føle sig kaldet til at bringe en ny Anskuelse af det huslige Liv (og som en Søn er bundet i Pieteten, saa skal og bør enhver Enkelt være bunden i Pietet ligeoverfor det Almene): vilde han da ikke, hvis der var Sandhed i ham, netop ønske, at Faderen var den Stærke, som kunde træde ham imod med faderlig Myn- digheds fulde Kraft? Sønnen vilde nemlig ikke saa meget frygte det at ligge under, hvis han havde Uret, altsaa at maatte ydmyget men frelst vende om til det Gamle, som han vilde gyse for den Rædsel: at seire — hvis han i Grunden havde Uret.

- Saaledes med den sande Extraordinaire; han er det sorgløseste Menneske betræffende hiin de verdslige Heltes timelige Bekym- ring, om nu Det han har at forkynde skal seire i Verden; derimod er han ængstet som en arm Synder, sønderknuset hver Gang han betænker sit Ansvar, og om han paa nogen Maade skulde have taget feil; ja det er ham, som skulde Aandedrættet standse, saa tungt kan Ansvarets Vægt hvile paa ham. Netop derfor ønsker han Modstand: han — den Svage, han — den Stærke, der, skjøndt een- ligt Menneske, *κατα δύναμιν* i sin Svaghed er stærkere end hele det Bestaaendes forenede Magt, hvilken naturligviis har Magt til baade at hudflette og henrette ham som Ingenting. Naar Berserke- gangen kom over vore nordiske Fædre, da lode de sig tvinge ind mellem Skjolde: saaledes ønsker ogsaa den sande Extraordinaire det Bestaaende Kraft til at danne behørig Modstand. Forsaavidt maatte Mag. Adler, dersom han ellers i Sandhed var den Extra- ordinaire ret oprigtigt være glad ved, at der som øverste Geistlig i den danske Stats-Kirke staaer en Mand som Biskop Mynster, en Mand, der uden at være grusom eller borneret, ved selv at lyde strengt har tugtet sig op til med Alvorens tunge Eftertryk eller Gravitet at turde fordre det Almene af Andre; en Mand der nok kan tage Tag, dersom blot den sande Extraordinaire er der. For- saavidt behøvede altsaa Adler ikke, hvad ellers kunde gjøres for-

nødent, at laane det Bestaaende lidt af sine Kræfter, at dette kunde
 gjøre ham behørig Modstand. Men i ethvert Tilfælde skylder Adlers
 Sag Biskop Mynsters Holdning meget. En svagere Mand paa denne 3
 Post, en Mand, som maaskee selv havde nogle Symptomer af at
 ville være lidt Extraordinair: saa var Adler formodentligen ikke
 bleven afskediget, Forholdet ikke consequent og dygtigt ordnet*); 6
 saa var det Hele vel blevet et meningsløst, „mærkværdigt Noget.“
 En fortunlet Extraordinair til at bringe det Ny, og en svagbenet
 Regjerings-Mand til at holde igjen passe jo rigtignok for hinanden, 9
 men kun som Mage til Broget. Thi mangler vor Tid sande Extra-
 ordinaire, saa mangler vor Tid ogsaa hine alvorlige Skikkelser,
 hine i høieste Forstand tugtede Individualiteter (ad majorum di- 12
 sciplinam non ad hujus seculi levitatem instituti) der netop ved
 Selvtugt veed at ave Andre — og forsaavidt ogsaa at opdrage sande
 Extraordinaire; thi ikke laxe Begreber og ikke ubestemt flydende 15
 Forhold danne en sand Extraordinair, de forkjele og fordærve ham
 kun. Og muligen behøver vor Tid ingenlunde en sand Extraordi-
 narius men vel derimod hine redelige Mænd, der med gudfrygtig 18
 Resignation fatte det som Opgaven: ikke at inventere noget Nyt,
 men med Liv og Sjæl at være troe i det Bestaaende. Men hvad
 enten nu vor Tid behøver Extraordinaire eller ikke: det staaer fast, 21
 at den sande Extraordinaire er kjendelig paa, at han er villig til
 at bringe Offer.

*) An m. Thi det er da een af disse dumme Meninger, hvorved 24
 en svag Tid gjør Uret mod de Dygtige, og med den egne Svaghed
 som Maalestok næsten udpeger Charakterfasthed som Herske-
 syge, den Mening, at en dygtig Regjeringsmand skulde have noget 27
 mod den paagjeldende Enkelte — fordi han som Regjerings-Mand
 vil have Forholdene i Orden, og gjøre sin Pligt og indfrie sit Ansvar,
 fordi han er til Tjeneste med en Haandsrækning, naar han seer, 30
 at Vedkommende ikke er opmærksom paa hvad han har at gjøre,
 hjælper ham til Rette ved at faae ham afskediget og ud af Geledet,
 naar Vedkommende er distrahit nok til at lade som Ingenting. 33

¹² ad majorum disciplinam osv.] sml. Rektor Nielsens Testimonium for
 S. K. 1830 (se Holger Lund, Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn (Kbh. 1887), S. 164).
 — Sml. 249, 19.

(1846—47)

Bevægelses-Mændene i vor Tid (de uægte Extraordinaire) forstaae og tage Sagen anderledes. Det er maaskee efter en ret forstandig, endelig Overveielse af Forhold, Hensyn o: s: v:, at en Mand kommer til det Resultat, at han har et nyt Forslag at gjøre. Fra nu af er han færdig i Retningen ind efter i Selvfordybelse og Ansvar for Gud — han har jo ogsaa et Resultat. Han tager nu front mod det Bestaaende, og τέλος for hans Stræben er, at dette hans Forslag, hans Plan maa seire. Det er vist og fast, at hans Plan er det Sande, Opgaven og Arbeidet er kun at faae den til at seire.

Man seer let, at Forholdet er det omvendte af den sande Extraordinaires. Denne er ene bekymret for sin Instrux og sit Forhold til Gud, ene beskæftiget med det underjordiske Arbeide i Gruben at grave Skatten ud, eller at fornemme Guddommens Stemme; han spørger letsindigt med det at seire i Verden, thi det veed han nok, at er blot Alt i sin Orden med hans Forhold til Gud, saa seirer nok hans Idee, selv om han falder. Den sande Extraordinaire bliver i dette sit Forhold til Gud sig sin Ueensartethed med Timeligheden bevidst, og han har derfor i dette Ueensartethedens spatium den Plads, paa hvilken han kan røre sig i at vove for sin Sag, vove Liv og Blod. Bevægelses-Manden har ingen evig Overbeviisning, han kan derfor umuligt i evig Forstand være sikker, ei heller er han kun beskæftiget med at erhverve denne Sikkerhed: netop derfor har han ingen Plads og ingen Tid til at vove noget Synderligt. Hans Sag er aldeles eensartet med Timeligheden, det er derfor ikke blot hans Stræbens τέλος at den skal seire, men det at den seirer skal i Grunden forvisse Bevægelses-Manden om, at han havde Ret, at hans Forslag var sandt. De samme Mennesker, der danne det Bestaaende, skal han altsaa ikke blot bruge igjen, men han trænger til dem, kun at de faae en ny Uniform paa i Overeensstemmelse med hans Plan.*) Man seer let, hvorledes hans

*) Anm. Skeer det, saa troer Bevægelses-Manden at Verden er hjulpet. Selv væsentlige Reformatorer ere blevne hængende i det Sandsebedrag, at en forandret Uniform (en Forandring i det Ydre) var en sand Reformation. Derfor gaaer det saa hurtigt og saa nemt

Stræbens Dialektik maa blive, han som vil støde det Bestaaende omkuld, og ikke tør støde til af Frygt for selv at falde, da dette ikke blot var en fatal Omstændighed, men tillige, efter hans egne 3 Begreber, Beviis for at han havde Uret. Alt dreier sig, som sagt, om at seire, ikke blot fordi hans Plan saadan skal være sand, men tillige for at hans Plan ved at seire — kan blive sand. Han har ikke 6

med at reformere — og Verden bliver, som Luther siger, bestandig liig den fulde Bonde, der falder ned paa den anden Side af Hesten, naar man hjælper ham op fra den ene Side. Man troer det er en 9 Konge, en Keiser, Paven, en Tyran, eller Folke-Høvding fra hvem al Fordærvelsen udgaaer; naar man blot faaer ham styrtet: saa er Verden frelst. Nu stiller en Reformator sig i Spidsen han peger 12 paa ham der sidder paa Thronen med Skjægget, ham er det. Der- som det var sandt, og ikke en phantastisk Indbildning, saa var Verden unægtelig en sjelden rar Verden, hvorder kun var een For- 15 dærvet, alle vi Andre vare rare Mennesker. Lad os erindre et socratisk Spørgsmaal, der blev gjort ved et lignende dialektisk Forhold: mon det ogsaa er saaledes i Forhold til Heste, at der kun 18 er Een, som fordærver dem, alle Andre forstaae at ride. Enhver Reformation der ikke er opmærksom paa, at det i Grunden er enhver Enkelt der skal reformeres, er eo ipso et Sandsebedrag. Naar 21 man har lidt Snildhed og gider bruge den paa en saadan ussel Maade, kan man da sagtens vinde Menneskene for sin Mening: men Den som troer at Verden er blevet bedre fordi den saaledes 24 har antaget hans Mening, han maa være meget dum. Selv den store Reformator Luther kan ikke ganske frikjendes for en vis Hildethed i denne Henseende, fordi han vel med ædel og ophøiet Begeistring 27 vidste at værgе den christelige Frihed mod Paven, men ikke var tilstrækkelig dialektisk opmærksom paa at værgе den og sig mod dumme Eftersnakkere og Tilhængere. Derfor affødte jo ogsaa iro- 30 nisk nok hans Reformation det samme Onde, som den bekæmpede: en exegetisk Trældoms-Aand en hyper-orthodox-luthersk Tvang, der var lige saa slem som Pavens. 33

⁷ Verden bliver osv.] sml. S. V. XII, S. 314. ¹⁷ socratisk Spørgsmaal] Apologien p. 25 a-b. ²⁴ Den som troer at osv.] sml. VIA 21.

(1846—47)

Visheden, men faaer den først naar han har seiret; hvorimod den sande Extraordinaire har den ueensartede Vished, har Evighedens
 3 Vished, hvad enten han falder eller ikke.

At ville bevæge paa hiin Maade er i Grunden ligesom hvis En vilde tilbyde sig at gjøre et Kunststykke — „dersom det lykkes“,
 6 og for en Fuldstændigheds Skyld sætte det med paa Plakaten. Den, der vil bevæge Noget maa selv staae fast, men Bevægelses-Manden har Intet fast, det er først fast — naar det er blevet fast o: bag efter.
 9 Han kunde derfor ønske at det Bestaaende var svagt og affældigt, for desto lettere at seire. Er dette ikke Tilfældet saa maa han bruge ethvert Middel for at seire, List, Snildhed, Haandtryk, Complimenter, ettrumpfende Fanden gale mig og et indrømmende hvadbehager,
 12 \leq Reformatorens Optræden maa være som Dens, der søger Condition med at gaae Ærender i Byen, ellersom en væver Urtekræmmer paa en travl Torvedag, \geq han maa endog paa behørig Sted prutte i
 15 Forhold til Planen selv, faae den behørigt forkluddret ved Hjælp af Comiteer, og fremfor Alt maa der gaae Bud til Publikum med en yderst forbindtlig og indsmigrende Invitation, om et høistæret dannet Publikum ikke vil gjøre Urtekræmmeren, eller hvad det var jeg vilde sige, Reformatoren den Ære at staae Fadder til Barnet:
 18 og saa seirer endeligen dette Kludderie. *) En saadan Bevægelses-

*) Anm. I disse Tider har man ene og alene travlt med at seire; man synes at leve i den Indbildning, at naar man barestens seirer,
 24 saa kan det være det Samme med Maaden; ret som var Maaden, paa hvilken man seirede, det Ligegyldige, medens den, naar der er Tale om Forhold i Aandens Verden, er det Afgjørende, eller, endnu
 27 nøiagtigere udtrykt, er eet og det Samme som Seiren. Det forstaaer sig i Forhold til Penge, Titler, Heste og Vogne, Fakkeltog og Hurraaab og andre saadanne Uanstændigheder gjelder det, at Maaden
 30 er lige gyldig, at Erhvervsmaaden ikke er Eet med Besiddelsen. Man kan saaledes komme i den virkelige Besiddelse af Penge — paa mangan lurvet Maade; man kan virkelig faae et Fakkeltog, og
 33 have opnaaet det paa mangan lurvet Maade. Men i Aandens Forhold er der ingen saadan udvortes haandgribelig, uanstændig Virkelig-

*) at seire] sml. A 27.

Mand kan umuligt og kan umuligt vove at staae alene som Enkelt
og derved faae Plads til at vove Liv og Alt; tvertimod han trænger
selv til Majoriteten, for at faae Vished om, det er sandt, om det 3
duer noget Det han vil. Han vil bevæge Andre, og i Grunden vil
han, at de Andre skal holde paa ham, at han kan staae fast. Men
saa er der jo ingen Bevægelse, thi han staaer først fast, naar Sagen 6
er afgjort og Majoriteten vunden, saa længe dette ikke er afgjort
(og dette er jo det Spatium i hvilket Bevægelsen skulde foregaae)
staaer han ikke fast. 9

hed; det Dybsindige og det Elegante ved Aand er at Erhverv-
maaden og Besiddelsen er Eet. Den som derfor i Aandens
Forhold ikke er opmærksom herpaa men lyksaliggjort i den Ind- 12
bildning, at have seiret, skjøndt Maaden rigtignok var schofel: han
mærker ikke med hvilken Elegance Aandens Dybsindigjækker ham,
at han nemlig slet ikke har seiret, men faaet en Satire over sig 15
selv. Lad os nævne det forfærdelig Høieste: dersom Christus ikke
havde seiret ved at blive korsfæstet, men i moderne Stiil seiret
ved Geskæftighed og et forskrækkeligt Snakketøi saa Ingen af de 18
Balloterende kunde nægte ham deres Stemme ξ ved en Fiffighed
som kunde bilde Folk ind hvad det skulde være: dersom Chri-
stendommen paa den Maade seierrig var kommen ind i Verden 21
 ξ og Christus var blevet anseet for Guds Søn: saa var den slet ikke
kommen ind i Verden ξ og Christus havde netop ikke været Guds
Søn. Det der havde seiret var ikke Christendommen, men en Pa- 24
rodie over Christendommen. Dette kan rigtignok for kløgtige Folk
synes et forbistret Notabene, at Aand ikke er som Penge, at den
Lumpne frækt kan trodse paa at han dog virkelig kom i Besid- 27
delse af Pengene ξ („det uretfærdige Mamon“) ξ , virkelig sei-
rede; men for enhver Optimat er dette en ubeskrivelig salig Trøst, at
der dog er eet Sted, hvor der er evig Retfærdighed. I Aandens 30
Forhold kan der ikke seires paa nogen tilfældig og udvortes Maade,
men kun paa den væsentlige Maade; men den væsentlige Maade
er hverken Mere eller Mindre end Reduplikationen af Seiren, 33
ligesom, i Aandens Verden, Formen er Indholdets Reduplikation.

³⁸ det uretfærdige Mamon] Luc. 16, 9.

(1846—47)

- Naar man har Bevægelses-Mandens Anskuelse af Tilværelsen sees let, at den Betragtning maa udvikle sig, der anseer det at
 3 vove for latterlig Galskab eller Dumhed. Og man maa billigt ind-
 rømme at fra dette Synspunkt seer det saaledes ud, men til Gjen-
 gjæld tager Bevægelses-Manden sig ogsaa pudseerlig nok ud fra
 6 et andet Synspunkt, Bevægelses-Manden der ikke staaer fast i det
 Øieblik det behøves (saa længe Sagen er i Minoriteten) men først
 staaer fast, naar han ikke behøves, Bevægelses-Manden der be-
 9 synderligt nok mener, at det er ham det Hele skyldes. Al Bevægelse
 forudsætter (det vil Enhver forvisse sig om der vil tænke dens
 Dialektik) et Punkt, et fast Punkt udenfor — og saaledes er den
 12 sande Extraordinaire Punktet udenfor, han staaer paa hiint archi-
 mediske Punkt udenfor Jorden: han har i sit absolute Guds-Forhold
 et fast Punkt extra ordinem — et terram movebit. Men han har
 15 ogsaa Plads til at røre sig, naar det gaaer løs paa Liv og Død og
 Hudflettelser og andet Saadant, som det nok ikke kan hjælpe om
 man vil foreslaae Majoriteten at entrere paa, og som det da er
 18 utænkeligt kunde hænde Den, der er i Majoriteten. Om den sande
 Extraordinaire seirer idag eller imorgen, eller om tusind Aar gør
 ham hverken fra eller til, thi han har seiret, hans Guds-Forhold
 21 er hans Seier; ja, om hvad han har at forkynde aldrig seirede
 i Verden, saa maatte han dertil svare: det er værst for Menne-
 skene selv.
- 24 See, denne Attitude er Bevægelsens; men Bevægelses-Manden
 har intet Evigt og derfor intet Fast, han har som Følge deraf heller
 ikke Mod til at blive den kjendelige Enkelte, der vil og vil vove
 27 Noget. Væsentligen handler han slet ikke, han gør i Anskriget et
 fingeret Udfald, hans Virksomhed culminerer i at raabe Noget ud.
 Som naar Børn lege, et pludseligen raaber: skal vi saa ikke lege
 30 det, saaledes raaber Bevægelses-Manden: „skal vi saa ikke gjøre
 det.“ Naar de derpaa ere blevne Mange, naar Majoriteten er paa
 deres Side og Sagen er dreven igjennem: saa først kommer egent-
 33 ligen Bevægelses-Manden tilsyne ret kjendelig, han gaaer nemlig
 omkring og gratulerer Nyt-Aar, sigende: „det var egentlig mig,

¹²hiint archimediske Punkt] sml. I A: 8, S. 4. 68, S. 42. 72, S. 49.

der stod i Spidsen for Bevægelsen og den ny Retning.“ Stundom fremkommer endogsaa den Confusion, at man med Forundring seer, at der, naar Alt er afgjort, endog er flere Bevægelses-Mænd, 3 som gaae omkring og gratulere hver især sigende: det var egentlig mig, som stod i Spidsen for Bevægelsen og for o: s: v.: Altsaa nu viser det sig, at der ikke blot var Een men endogsaa Flere i Spidsen. 6 Denne pudserlige Confusion indeholder en dyb Sandhed, den nemlig, at der slet Ingen var som stod i Spidsen, og at forsaavidt den Ene er lige saa berettiget som den Anden til at gaae omkring og 9 gratulere. En sand Extraordinaïr, der stod ene, forladt, i den særlige Enkeltheds udpegede Gabestok, en sand Extraordinaïr, der blev kjendt paa, at han blev henrettet: ja, det forstaaer sig, han kan 12 rigtignok ikke senere gaae om at gratulere — men han kan heller ikke forvexles.

Bevægelses-Manden kunde man maaskee hellere kalde en Røre- 15 Pind. Denne er jo ogsaa den væsentlige Forskjel mellem Bevægelse og Røre, at Bevægelse er i Retningen: fremad, Røre er Bevægelsen op og ned, rundtomkring ligesom Stangen i en Smørkjerne, ligesom 18 Dens Fødder, der træder Tørv, ligesom Rygte og Bysnak, ligesom Sløven i Kokkepogens Haand, naar hun rører i Røret. Forsaavidt er det kun et Sandsebedrag, naar disse Bevægelses-Mænd spotte 21 de Dygtige, de Urokkede, der i Sandhed staae stille, menende at de selv ikke staae stille; thi Røre er dog ikke Bevægelse, der er ikke Røre i en Flod naar den rinder men i et stille staaende Vand; 24 og der er heller ikke Røre i det, naar det ligger stille og dybt. § Ved Hjælp af Røret bliver det heller ikke til Noget; man kan paa dette Forhold anvende hvad Fiskeren siger, at der i visse Maaneder er 27 Bid nok men lutter falske Bid, eller at Fisken bider falsk. Det falske Bid er det Symptomatiske, grundet i, at Fisken ikke ret har Lyst, og hvad der skeer ved Hjælp af Røre er ogsaa altid kun sympto- 30 matisk. § — Det her Fremsatte er let at forstaae, falder det Nogen vanskelig da kan jeg ikke for, at det er lykkedes en moderne Tid ved at blive ganske jordisk og verdslig aldeles at glemme hvad 33 selv Hedenskabet forstod.

I det forfærdelige Ansvar som den sande Extraordinaire ideligt

(1846-47)

har at betænke (thi han har ikke et Resultat eengang for alle, han er ikke bleven Guddommens Befuldmægtigede eengang for alle*),
 3 men han maa daglig høre sig for) er ogsaa indeholdt den Bekymring, at hans Exempel, naar han indtager Stillingen extra ordinem, kan forlede Andre, svage, ubefæstede, letsindige, nyfigne Mennesker til ogsaa at ville forsøge sig i noget Lignende; at hans Exempel
 6 altsaa kan blive en Snare, en Fristelse. Den Bekymring nemlig, som ellers plager travle, \leq bissende, \geq Folk at faae nogle Efterabere, nogle Tilhængere som ere enige med ham, et Selskab stiftet, som har et eget Signet: den Bekymring kjender han ikke, i denne Henseende er han aldeles letsindigt spøgende, han har end ikke
 12 den Klogskab som Køerne har, thi naar en Ko vil til bissende at forsøge sig i det Extraordinaire, saa seer den sig først om, hvorvidt det vinder Sympathie hos Publikum eller Engens samtlige Køer, hvis ikke, saa stikker den Halen forstandigt mellem Benene. Med
 15 Tant og Forfængelighed veed den sande Extraordinaire at spøge; men det Forfærdelige, om han blev til Skade for et andet Menneske, om han foranledigede noget Menneske til at ville forsøge sig letsindigt i hvad der har Enkelthedens tungeste Ansvar: dette Forfærdelige fatter han fra Grunden. I en Bevægelses-Tid som vor,
 18 hvor Symptomer af at ville være lidt extraordinair er en Omgangssyge, maa han især med Frygt og Bæven vogte paa sit forfærdelige Ansvar. Han vil derfor igjen her netop gjøre sin Stilling saa afskrækkende som muligt for Andre, saa lidet tiltrækkende og fristendesom muligt. Ogsaa af den Grund ønsker han haard Modstand; seer blot de Letsindige at det bliver en Smule Alvor med at holde
 24 Noget ud, saa falde de snart fra, ja de forvandle sig endog til Modstand mod den Extraordinaire. Letsindigheden vilde gjerne tage den Extraordinaire forfængelig som Legekammerat; mærker den, at dette ikke lader sig gjøre, da samler den sin barnagtige Vrede

*) A n m. Dette er da ogsaa Nonsens. En Konge kan vel saaledes udnævne en høitbetroet Minister eengang for alle, i Betragtning af
 33 at Ministeren maaskee er et adskilligt klogere Hoved end Kongen men i dette Tilfælde befinder Gud sig ikke.

¹²naar en Ko vil til osv.] sml. I A 83. III A 82. VI A 104.

mod ham. Men ubetinget skylder enhver Extraordinair det Bestaaende ved eet eller andet dybsindigt Skridt først at forvandle sin Extraordinaritet til Modbydelighed om muligt, at hans Exempel 3 ikke skal gjøre Skade, blive en Snare. Og en sand Extraordinair i vor Tid (efterat Reflexionen og Forstanden er saa uhyre udviklet) maa vide Beskeed om alt Muligt kjende Farerne og Mislighederne. 6 At en Mand i vor Tid kunde faae en Aabenbaring, tør ikke ubetinget benægtes; men en saadan Udvalgte hele phænomenale Fremtræden vil være væsentlig forskjellig fra alle Ældre, hvem noget 9 Saadant vederfores.

En sand Extraordinair maa bestandigt have sin Tids Forudsætninger som Tjenende; forsaavidt maatte han i vor Tid disponere 12 eminent over hvad der er Tidens Særkjende: Reflexion og Forstandighed. Den væsentlige phænomenale Forskel mellem en Mand i vor Tid, hvem en Aabenbaring er bleven til Deel, og en 15 Mand i en ældre Tid, vil være at den Første med i høi Grad udviklet Besindighed overtager dette Overordentlige. Vor Tid er reflekterende, det lader sig ikke tænke, at den guddommelige Styrelse 18 ikke selv er opmærksom derpaa. Den Udvalgte Reflexion skal ikke tilintetgjøre ham det Overordentlige, Aabenbaringen, nei men han maa have hele Reflexionens Circumspektion som Tjenende i 21 det Øieblik han sætter sig og sin Aabenbaring ind i Tidens Sammenhæng. Han maa dialektisk kjende Farer og Misligheder som den Udvalgte i en ældre Tid ingen Anelse havde om. En Udvalgt 24 i Reflexionens Tidsalder, maa være Eenheden af at være den ved en Aabenbaring Kaldede (og dette maa staae ham urokkeligt fast, at det var og er en Aabenbaring) og af at være Tidsalderens største 27 Maieutiker. Hans Gaver og ethiske Udvikling i sidste Henseende gjør ham ingenlunde værdig til at udvælges af Gud, nei ligeoverfor Guds Kald er der ingen Værdighed som er værd at tale om, 30 men at han har disse Gaver og er saaledes ethisk udviklet er hans phænomenale Særkjende.

Nu er det vel sandt, at Mag. Adlers hele Sag fik et høist uheldigt 33 Udfald, saa hans Exempel blev afskrækkende nok; men dette er ikke hans Fortjeneste, han har Intet gjort for i denne Henseende

(1846—47)

athjælpe det Almene, og han havde dog formodentligen ikke ventet, at Udfaldet vilde blive saa uheldigt, han som endog || lod Typerne
 3 staae i Bogtrykkeriet || >havde truffet Foranstaltninger> for at det andet Oplag kunde komme desto hurtigere. Sæt altsaa det, som man siger, havde taget sig brillant ud med at faae sig en Aaben-
 6 baring, sæt det var blevet Tidens Fordring, sæt det havde gjort Lykke; og sæt saa, at det Almene ved Mag. Adlers Exempel var blevet belæmret med en lille Forstærknings-Bataillon af hysteriske
 9 Fruentimmer og nervesvage Studenter og Studiosi, som ikke vilde tage Embeds-Examen, item af nogle snurrige Pandurer som sidde og grillisere paa en Præstegaard*) — hvilke Alle havde forsøgt sig
 12 i at fornye deres Mønt ved at faae sig en Aabenbaring.

*) An m. Thi det er vist, at paa en Præstegaard kan der ypperligt udvikles fixe Ideer. Maa man end sige at Livet i den store Stad
 15 egentligen qvæler det Høieste, saa har det dog ogsaa den gode Side, at det indeholder et stadigt Correctiv, som forhindrer Extra-
 vaganser. Man bliver saa vant til at høre Alt det om at det er en
 18 bevæget Tid, at Tiden idag fordrer Eet og imorgen det Modsatte, at et splinternyt System er i vente, det bliver man saa vant til at høre, at det ikke gjør mere Indtryk paa En end det gjør Indtryk
 21 paa en Matros at bande. Man bliver saa vant til Bladenes Hvirvel som Aften-Andagt — man skulde rigtignok tro, at det ikke kunde være godt at læse noget saa Rystende og Opflammende om Aftenen,
 24 at det let kunde gjøre En søvnløs; men man bliver saa vant dertil, at man netop sover sødt ind derover. Saaledes i Hovedstaden. Anderledes derimod naar en theologisk Candidat fyldt med Ho-
 27 vedstadens Flygtige bliver liig en frisk Afpropning sendt ud paa en Præstegaard: saa kan det let i al Stilhed blive alvorligt Phantasterie. Forunderligt. Blot man ellers nævner det Ord en Landsby-
 30 præst, saa tænker man uvilkaarligt paa et nøisomt men tilfreds og beroliget Liv derude i stille Landskab, hvor Møllen gaaer klip klap klip klap, hvor Storken staaer paa Taget den lange Sommerdag,
 33 hvor Præsten sidder om Aftenen i Løvhytten hos sin Hustru saa

²lod Typerne staae] se til S. 31. ¹⁸An m.] sml. 195-198 (og se Noter dertil). 250.

Jeg skal nu reent dialektisk ved Phantasiens Hjælp forsøge et lille Anlæg, derom muligen kan vise, hvad Adler kunde have gjort \S eller jeg skal løfte ham heel og holden ind i Reflexionen \S . Havde han været den sande Extraordinaire, var det, han havde fundet fornødent „faderglad“, glad ved Livet, glad ved sin beskedne men dog betydningsfulde Gjerning. Og naar Den der tjener ved det store Theater i Hovedstaden, hvor det gaaer løs paa, at ødsle med Kræfter, engang ønsker en lille Rekreation, saa tænker han uvilkaarligt paa, at besøge en Landsbypræst. Der ude, tænker han, er Hvile, der er ingen nysgjerrig tankeløs Mængde, der er ingen Bravo-Skrigen og Støien, der hører man ingen Kanonade — fra Forlystelsesstederne; \S der er Alt stille men dog saa smilende, der passer Hver Sit og dog er der Samdrægtighed \S der er Alt saa smaat og dog saa velgjørende, der er Maaltidet saa tarveligt og dog saa velsmagende, der er Gjerningen til at overkomme og dog saa velsignet, der er Præstekonen en huuslig Viis for Sognet og Præsten en Sjelesørger for Menigheden. Ak, men stundom er det anderledes. Der er nu f. E. Pastor Damkier, han sidder i en Landsby-Præstegaard — og troer, at der er et uhyre Røre i den danske Statskirke, ja, „i 70 Aar“, siger Pastoren, „har der ikke været et saadant Røre i den danske Kirke.“ Man mærker strax, at det er ingen „Mand fra Landet“ der taler, snarere maa man sige, at det er en Mand fra Hovedstaden, som ude paa Landet er bleven phantastisk. Pastoren mener, at det er Psalmebogssagen, der frembringer denne uhyre Bevægelse. Men det Hele er Phantasterie. Der er dette Øieblik ingen Bevægelse i den danske Kirke som er værd at tale om, men vel er der nogle Avisskrivere, der, i samme Forstand som Prokuratorer have Interesse af at der er Sager, have Interesse af at udsprede det — for at der om muligt kunde blive lidt Røre; og saa er der nogle Godtroende der, ligesom Sæbesyderen i Egmont, befordre Rygtet videre. I det Hele maa man, forsaavidt man vil slutte rigtigt betræffende Bevægelsen i en Tid, bruge en betydelig Forsigtighed med Hensyn til Pressen. Pressen forskylder ofte en petitio principii i sin Taktik; den lader som refererede den en faktisk Tilstand, og intenderer at frembringe denne. Der er Noget som Journalisten

(1846—47)

at gjøre, naturligviis blevet langt dybsindigere end hvad en ringe
 tjenende Critiker kan hitte paa. Det var blevet noget langt dyb-
 3 sindigere; og egentlig er da Dybsind den dybe existentielle
Gjennemførelse af en Idee, som umiddelbart corresponderer med
 vil have frem, og maaskee er der slet Ingen der tænker der paa
 6 eller bryder sig derom; hvad gjør saa Journalisten? Han skriver i
 de høie Toner en Artikel om at det er en af Alle dybt følt Trang
 o: s: v.: Hans Journal har maaskee en stor Udbredthed og nu har
 9 vi Spillet gaaende. Artiklen bliver nemlig læst, bliver omtalt; et
 andet Blad gaaer maaskee hen og skriver derimod; der bliver Po-
 lemik, det vækker Sensation, — „funtus jeg seer Aars“ o: funtus
 12 nu er Røret der, quod erat demonstrandum. Denne Adfærd kalde
 Dialektikere en *petitio principii*, man beviser at Det og Deter faktisk
 — derved at man gjør det faktisk. Det med Psalmebogs-Sagen er
 15 nu en reen fingeret Bevægelse. Der er hensat, for ikke at sige nedsat
 en Komite; den har siddet hen, nu sidder den ikke mere hen. Der
 er indløben den ene Adresse efter den anden — ja, det erindrer
 18 om Oldtidens Underværker, hvor der brugtes Mennesker i tusind-
 viis for at slæbe Steenmasserne sammen til Pyramiderne: saaledes
 spænde disse Adresserende sig for, for at slæbe Komiteen frem.
 21 Men uagtet alt Dette, uagtet de mange Forspand, kommer Komiteen
 ingen Veie, det Hele bliver til et lille bitte Hefte. Det forstaaer sig
 de mange Adresser ere rigtignok, skjøndt faktisk virkelige, en Fik-
 24 tion. Det er et Partie der vil have en ny Psalmebog. Nu kunde
 Partiet have enet sig om at indgive een Adresse: og dette havde
 ikke betydet Stort eller rettere slet Intet, det vilde have været som
 27 et Beviis for Rigtigheden af en Hypothesis, hvilken ingen Beviis
 behøver. Naar et Partie vil have en ny Psalmebog, saa begynder
 Beviset først, idet der kommer Adresser fra Andre end fra Partiet.
 30 Dette er ikke skeet, derimod er der skeet noget Andet. Partiet har
 deelt sig i 5 a 6 Adresser; saa er der jo 5 a 6 Adresser. Det betyder
 Noget. Paa en Landsby-Præstegaard kan dette godt tage sig ud
 33 som et uhyre Røre i Statskirken — og den lille bitte Gnalling af
 et første Hefte godt synes et uhyre Kæmpeværk, som den danske
 Stats-Kirke ikke har seet Mage til i 70 Aar. Det beroer saa saare

Gud. Nuomstunder mener man, at det er en stor Herlighed om
 Nogen er saa heldig at faae et dybsindigt Indfald, at gjøre en
 dybsindig Bemærkning, at skrive nu og da horis succisivis noget 3
 Dybsindigt sammen, som man existentielt hver anden Stund fra-
 gaaer. Nei som Udholdenhed (i Modsætning til det blussende Øie-
 blikks Skuffelse) er den sande Dyd, saaledes er ogsaa Dybsind ikke 6
 en Yttring, et Udsagn, men en Existeren; Dybsind er det billedlige
 overførte Udtryk, der betegner, hvor mange Fod et Menneske exi-
 sterende stikker, i samme Forstand som dette siges om Skibet. Men 9
 Skibet siges jo ikke at stikke saa og saa mange Fod dybt i den For-
 stand som en Søger, man momentant jager ind i Noget, men det er
 den afgjørende Bestemmelse i Forhold til Skibets hele og daglige Til- 12
 vær, at det stikker saa og saa mange Fod. Eller for at betegne det
 Samme paa en anden Maade: jo flere Udtræk en Kikkerthar, jo bedre
 er den, og saaledes ogsaa: jo flere Udtræk et Menneske har inden 15
 man naaer hans inderligste Livs Forborgenhed, desto dybere stik-
 ker han. Det dybe Sind er ingen æsthetisk Bestemmelse i Retning
 af Genialitet, men er væsentligen en ethisk Bestemmelse; og netop 18
 derfor maa Den der virkelig skal kaldes dybsindig være det til daglig
 Brug, dog ikke saa det bliver paafaldende, thi det Paafaldende er
 atter en æsthetisk Bestemmelse. Lad os tænke paa Skibene: naar 21
 to Skibe seile sammen, sees det ikke, hvilken Forskjel der kan være
 med Hensyn til hvor mange Fod de stikke — nei de seile begge.

Der antages nu her, at Adler virkelig har haft en Aabenbaring*), 24
 at det er ham vist og staaer for ham urokkeligt fast, at det var en
Aabenbaring, saa hans Liv fra dette Øieblik er taget under gud-
 meget paa, hvorfra man seer Noget: fra en Kjelderhals seer et lavt 27
 lille Huus ud som et Taarn. Nei een Mand behøves der blot, han
 skriver den ny Psalmebog i 3 Maaneder uden at behøve Comiter
 eller Adresser; Feilen ligger i, at Flere vil være med. Cartesius 30
 siger etsteds saa skjønt, at der aldrig er noget Stort udført af en
 Forening.

*) Anm. Overhovedet kan det da kun falde meget dumme Men- 33
 nesker ind ligefrem at benægte, at en Anden har haft en Aaben-
 baring, naar han selv uforandret siger det. Man maa, som sagt, hvis

(1846—47)

dommeligt Beslag. Spørgsmaalet er da om den tjenende Reflexion, med hvilken han overtager dette Overordentlige^{*)}, med hvilken
 3 han sætter det ind i det Bestaaendes Sammenhæng. Med denne Overveielse kan Critiken ypperligt indlade sig, og paa denne tjenende Reflexion vil, som sagt, den Udvalgte i vor Tid, være at kjende
 6 som forskjellig fra enhver Udvalgt i en ældre Tid. Det væsentlige Fælles de have er det Afgjørende: er Aabenbarings - Faktumet, Benaadelsen; det phænomenale Forskjellige er Reflexionen, som
 9 den Udvalgte i vor Tid maa have, thi der er intet Nyt i Verden,

man selv har lidt Forstand, i Forhold til et saadant Assertum enten troende underordne sig det, eller lade det staae hen og beherske
 12 sig selv i skeptisk Paaholdenhed. Saa gives der endnu et Tredie, naar man, som det skal skee i denne Bog betræffende Adler, seer sig istand til e concessis at tydeliggjøre, at Manden selv ikke ret
 15 selv troer paa, at han har haft en Aabenbaring. Dette er nemlig meget langt fra at være en ligefrem Benægtelse af en Udenforstaaende, det er tvertimod det Modsatte, det er den Paagjeldende
 18 som hjælper til at angive sig selv.

^{*)} *I Marginen:* An m. Selv i Forhold til Phænomener af Udvælgelse i en ældre Tid findes der dog en Antydning af Selvbestemmelsen.
 21 Saaledes naar Moses siger: „hvor skulde jeg kunde gaae til Pharao, dersom Du vil sende Nogen, da send en Anden.“ Selvbestemmelsen gjør her endog Indsigelse. Exaltation, Vanvid, det Dæmoniske kan vel
 24 ved det Pludseliges Overfald paa en rædsom-pludselig Maade faae et Menneske ufri i sin Magt; men saaledes kan da Gud ikke antages at ville voldelig misbruge et Menneske mod Naturen. Der maa være
 27 en Overenskomst mellem Gud og den Udvalgte, det maa høres det Ydmyge: see jeg er Herrens Tjenerinde, det Ydmyge: tal Herre, Din Tjener hører. Men dette er jo som Udtryk for Overenskomsten
 30 eller Udtryk for Besindelsen. Saaledes er det og maa det have været til enhver Tid, noget Andet er den yderligere Udvikling heraf i en tjenende Reflexion.

²¹ Moses siger] sml. 2. Mos. 3, 11. ²⁸ see jeg er Herrens Tjenerinde] Luc. 1, 38. — Sml. S. V. III, S. 115. tal Herre osv.] 1. Sam. 3, 9.

men der er heller ingen eensformig, reent copierende Gjentakelse. Aabenbarings-Faktumet er det Faste, men Reflexionen er Mægleren. Det falder jo dog ikke Mægleren i det daglige Liv ind, at hengive sig til den taabelige Indbildning, at han eier alle de Penge, der gaaer gennem hans Hænder; ak, nei Pengene er Pengemandens, men Mægleren er den Tjenende. Kun maa vi her huske paa, at i Forhold til det religieuse Høieste er Mægleren ikke en Endelighedens kløgtige Forretningsmand, tvertimod vil hans eller Reflexionens Op-gave være at forhindre, at det Overordentlige ret bliver det det er, ikke bliver forvexlet med noget Andet, at det Overordentlige f. E. ikke kommer til paa en reent forkeert Maade at gjøre Lykke i Verden o: s: v.: Det falder heller ikke Kyperen ind, at Vinens kostbare Liflighed er hans Frembringelse, nei han veed at den er Naturens velsignede Gave, men Kyperen forstaaer sig paa at lade den giære, at aftappe og afproppe den saaledes, at Vinen ved Behandlingen netop bliver den ædle Viin den er, ikke taber Noget og ikke faaer nogen Bismag.

Dialektisk vilde nu Adler strax have indseet, at den guddommelige Naadegave har den Farlighedens discrimen, at hvad der er bestemt til høieste Velsignelse for Andre kan blive til største Fordærvelse for dem ved uforsvarlig og uforsigtig Omgang. Isamme Øieblik som han da havde overtaget Naadegaven i samme Øieblik havde han sluttet sig sammen, sluttet af for den og sluttet af med enhver Anden, at ingen uforsigtig Yttring, ingen dialektisk Uforsigtighed skulde fordærve det Hele i Snaksomhed; men det Overordentlige faae Tid til at sætte sig i Taushedens Pause (in pausa). „Man sætter ikke en ny Lap paa et gammelt Klædebond, ei heller ny Viin paa gamle Læderflasker, at Hullet ikke skal blive større og Læderflasken sprænges“ — og saaledes vil det jo netop skee, naar det absolute ny Udgangspunkt ved uforsigtig Omgang i overilet Travlhed bliver kluddret ind i det Gamle: saa gjør det kun Skade istedenfor Gavn. Den tjenende Reflexion vilde strax i samme Øie-

⁹forhindre] efter Meningens skulde det være: passe paa, vaage over eller lignende. ²⁶in pausa] sml. II A 404 og se Note dertil. ²⁷Man sætter ikke osv.] Luc. 5, 36.

(1846—47)

blik lært ham Taushed^{*)}, den Taushed, i hvilken han ved hellig
 Beslutning havde indviet sit Liv til ene at tilhøre dette Overor-
 3 dentlige (som Moderen helliger sig ved kun at ville være for
 Barnets Skyld); og den Taushed, ved hvilken han indtil videre
 havde forhindret enhver Meddelelse til noget eneste andet Men-
 6 neske, for ikke at meddele noget Forkeert eller paa en forkeert
 Maade.

Men meddeles skal det jo dog dette Overordentlige, det skal
 9 sættes ind i Virkelighedens og det Bestaaendes Forhold; Tausheden
 skal ikke fordrive det, som man fordriver et Foster. Dog ingen Utaal-

^{*)} Anm. I de senere Skrifter er Adler rigtignok gaaet over til
 12 Tausheds-Principet, dog atter uden at denne kvalitative væsentlige
 Forandring har faaet et afgjørende Udtryk. Dertil kommer at det
 er noget bag efter. Gud veed hvad det nu er han egentligen har at
 15 fortie efter at han har brallet strax ud med det Høieste x eller vel
 rettere med mere end han har indez. Der er noget besynderligt
 Fruentimmeragtigt ved Mag: Adler. Man kan næsten altid regne
 18 paa, at en Pige, naar hun føres ud i en stor Afgjørelse, i det afgjø-
 rende Øieblik gør det Gale; men saa efterhaanden forandres hun
 og kommer tilsidst til det Rigtige, og saa bilder hun sig ind, at hun
 21 har gjort det fra Begyndelsen. Overhovedet kan Mag: Adler ansees
 for et godt Exempel paa den Sluddervorrenhed i dialektisk Forstand,
 som er saa almindelig i vor Tid. Man jadsker af det Ene i det Andet,
 24 opgiver et System som det hedder og gaaer videre, men det kommer
 aldrig paa noget Punkt til nogen afgjørende Bestemmelse, hvorfor
 man da opgav det gamle og hvorfor man antog det ny, det kommer
 27 aldrig til en Redeliggjørelse betræffende Ansaret med saaledes at
 forandre sig. — Dog om den senere Adler som Tilhænger af Taus-
 heds-Principet skal paa sit Sted blive talt udførligere. Her maa
 30 der blot mindes derom thi i Forhold til tvetydige Phænomener maa
 man passe paa som en Smed; Tvetydigheden spekulerer — i at
 forvirre.

¹ Taushed] sml. I A 175. IV A 28. V A 51. — S. V. III, S. 163^{*)}. VII, S. 478 f.

²⁴ gaaer videre] sml. I A 328, S. 139. II A: 7. 260. 697. — S. V. III, S. 59. 168. IV, S. 272. VII, S. 89. 320.

modighed! Der er en nervesvækket Skjælven, som i rystende Utaalmodighed ikke kan holde paa Noget og heller ikke sundt give Noget fra sig: lad os ikke bedrages af den. Enhver der veed, hvad 3
det er i Sandhed at være besluttet, han veed meget godt, at man kan holde ud og holde en Beslutning fast. En Mand kan være saaledes stillet i Livet, at han roligt har sagt sig selv for Gud, den Vei jeg 6
gaaer maa føre mig paa Baalet: og desuagtet gaaer han roligt Skridt for Skridt frem. Men Utaalmodigheden siger: jo før jo hellere*); og den nervesvækkede Utaalmodighed siger, paa Grændsen næ- 9
sten til Afsindighed: blot det saa ikke gaaer over igjen, blot Trangen i mig ikke forsvinder, saa der maatte siges det Rædsomme om mig: Børnene ere nær ved Fødselen, og der er ingen Kraft til at føde. 12
Esaias 37,3. Men det er dog vel ogsaa forfærdeligt af bare Travlhed at føde Vind. Her er ikke Tale om den dyriske Dorskhed, hvormed et reent verdsligt et næsten blot vegeterende Menneske kan lade 15

**) I Marginen:* An m. Den fornødne Langsomhed er ogsaa et Kors, som den Udvalgte med Tro og Ydmyghed har at bære. Da Engelen havde forkyndt Maria, at hun ved Aanden skulde føde et Barn: nu, 18
det var jo et Under det Hele — hvorfor skulde saa dette Barn bruge 9 Maaneder ligesom andre Børn? Hvorfor kunde det ikke skee strax, thi hun havde jo fattet og forstaaet sig selv i at denne Fødsel 21
var et Under. Lad os nemlig ikke sætte Maria sammen af to Væsener: en jordisk og jordisk-sindet Qvinde, der finder det i sin Orden, at det varer 9 Maaneder; og den troende Maria, som ydmygt for- 24
staaer, at denne Fødsel var et Under. Nei hun forstod at den var et Under; men hvorfor skulde den saa dog paa en vis Maade være i Naturens Orden? Ja, her er Korset. Den nervesvækkede Utaalmo- 27
dighed bliver forstumlet i Hovedet ved det Overordentlige, og kan slet ikke i Tro og Ydmyghed komme til sig selv. Dette at det Vidunderlige maa give sig Tid er kun Ydmyghed istand til at bære, 30
som Maria gjorde det. Mon Maria efterat have modtaget Bebudelsen, ikke forblev den samme stille, ydmyge Qvinde, mon hun fik travlt for at spørge, hvad Klokken var, naar Maaneden var ude 33
— af Frygt for, at det skulde gaae tilbage igjen.

¹⁶ Den fornødne Langsomhed osv.] sml. IVA 54. VIA 139.

(1846—47)

- Tiden gaae. Den der nogensinde har tjent en Idee, og nogensinde været grebet af det Evige, han veed meget godt at dette Sammen-
- 3 stød af det Evige og det Timelige i Øieblikket, i Nuets, er en rædsom Spænding, der kun altfor let bliver Søvnløshed, og altfor let Afsindighed; han veed ogsaa, at det er som gjaldt det om dette Secund,
- 6 som var Alt tabt, hvis dette Secund ikke blev benyttet. Men han veed ogsaa at der er et Middel mod dette Symptomatiske: Tro. Dersom En ved hellig Beslutning har besluttet at ofre sit Liv, og
- 9 han saa i nervesvag Utaalmodighed gaaer hen og kaster sit Liv bort og bliver henrettet jo før jo hellere: har han saa gavnet Noget, og har han saa egentligen holdt sin Beslutning? Sagen er kun, at
- 12 Reflexionen og Tiden ikke faaer Lov til at rokke ved hans Beslutning; men derimod er der et andet Middel end det taabeligt at lade det skee strax idag, dette Middel er Tro, er Ydmyghed, er daglig
- 15 Indvielse. Og det er da ogsaa kun i en meget anstrænget eller sandselig ophidset Indbildning at det Evige, ikke symptomatisk et enkelt Øieblik, men stadigt væk antager Lighed med hvad der er
- 18 det Evige meest modsat: det sandselige evige Øieblik. Thi her gjelder det jo med hiin i Helvede brændende rige Mands Tørst: grib til, grib til; grib til medens det skummer, o Fortvivlelse i næste
- 21 Øieblik er det forbi; pluk Blomsten, pluk Blomsten, o Fortvivlelse i næste Øieblik er den visnet. Forfærdeligt, om Nogen i en saadan Sinds-Tilstand tager feil og vil behandle det Evige paa samme
- 24 Maade!

- Altsaa det Overordentlige skal meddeles, skal sættes ind i det Bestaaendes Sammenhæng; og den Udvalgte, den særlige Enkelte,
- 27 skal som man siger tage Stødet, det forfærdelige Stød: at være et Paradox, hvorved han netop giver Stødet. Dialektisk er her et Dobbel: at Stødet virkeligt, i kvalitativ-dialektisk afgjørende Forstand,
- 30 bliver Stødet; og paa den anden Side at det Bestaaende bliver skaaet saa meget som muligt. Saa lidet som Gud er Forvirringens Gud, saa lidet er den Udvalgte kaldet til at forvirre — og saa rende
- 33 fra det. Han skal elske det Bestaaende og derfor være villig til at ofre sig selv. Som man med den yderste Forsigtighed omgaaes Helvedessteen, (ikke for ikke at bruge det, men for at bruge det

retteligen), har det indviklet i Noget, at Ingen kommer umiddelbart til at berøre det: saaledes maa han passe paa, at indvie sig selv til at være den særlige Enkelte, at Ingen ved ligefremt Forhold til ham 3 faaer Skade. Den Kaldede er tillige den sig Devoverende. Thi hvad der i ham, hvis han er den sande Extraordinaire, er evig Sandhed, guddommelig Naadegave, det er i enhver Anden, i det ligefremme 6 Forhold kun til den Extraordinaire, Leflerie, Usandhed, Fortabelse.

Naar vi nu gaae videre ad denne Vei, da maa her paa dette Punkt ligge den omtalte dybsindige Opgave: at den Kaldede først gjør 9 sig selv næsten afskyelig. Thi Naadegavens Overordentlighed er i een Henseende som Helvedessteen, uagtet den i en anden Henseende er Himlens Velsignelse; den særlige Enkelte er heller ikke 12 ligefrem det Overordentlige, han er det først, naarden Tanke gaaer imellem at han er paradox. Og dette Dialektiske kan gjengives saaledes, at den særlige Enkelte først gjør sig til den Afskyelige, 15 at Ingen kunde ville ligne ham, Ingen ønske at være som han. I denne Smerte ligger blandt Andet hans Selvopoffrelse, og den Forsoning med det Bestaaende han i Kjerlighed til dette har at bringe*). 18 At Nysgjerrige og Daarer og Vindmagere hellere ønske noget Andet for at faae Noget at løbe med og Noget at efterabe; at fortumlede Extraordinaire der afskye Tugt og Tvang, og helst ville slaae sig 21

*) An m. Den Udvalgte i en ældre Tid skete det Samme, at han blev en Afskyelighed, blev opoffret, men Forskjelen er, at han ikke ved nogen tjenende Reflexion forud blev sig bevidst at dette 24 maatte skee, end mindre selv fremskyndede Katastrophen. Den Udvalgte i en ældre Tid skete det, thi dette er begrundet i Tilværelsens egen Dialektik mellem det Almene og den særlige Enkelte. 27 Naar han er den særlige Enkelte og vil holde dette fast; saa maa han blive offret, enten han vil eller ikke; vil han ikke, saa maa han blive sit Kald utro. Saaledes maa det skee ifølge Tilværelsens egen 30 Dialektik, men netop fordi hans Reflexion ikke har forudseet dette, vil ogsaa den Strid i Tilværelsen han frembringer afstedkomme stor Forvirring, i hvilken Mange vil gaae tabt, og derfor bærer han dog 33 en Art Ansvar.

(1846—47)

- selv og Andre løs som fratres et sorores liberi spiritus: forsmaae dette, gjør Intet til Sagen. En sand berettiget Talsmand for det Be-
 3 staaende vil dømme anderledes. Han vil ikke nægte Muligheden af at der kan være noget Nyt at bringe, men han vil vist heller ei nægte, at den her beskrevne Forsigtighed vel er noget nær den
 6 størst mulige. Thi lad mig endnu engang oplyse den særlige Enkeltes Dialektik (det er i mine Tanker af stor Vigtighed at Sligt om muligt gjøres ret eftertrykkeligt klart i en Tid der netop en masse fuser i
 9 at være extraordinair) og lad mig gjøre det ved at tage et Hensyn til en ægte græsk Fremstilling af Aristoteles. Som bekjendt gjør Aristoteles overalt den teleologiske Betragtning gjeldende, saa-
 12 ledes ogsaa i Physiken. Han urgerer at Naturen har et $\tau\epsilon\lambda\omicron\varsigma$; Naturen tenderer til at udtrykke Reglen, at frembringe det Normale. Men altid lykkes dette ikke, stundom har Naturen Uheld med sig,
 15 og frembringer Vanskabninger, det Mutilerede, det Defecte o: s: v.: Alt saadant Vanheldet slaar Aristoteles sammen i een Bestemmelse og kalder det Underet ($\tau\omicron\ \tau\epsilon\rho\alpha\varsigma$). Altsaa Underet er i græsk
 18 Forstand det Abnorme, det Forknyttede det Ufuldkomne. Vi derimod ere christeligt vante til at ansee Underet for det Overordentlige, der er høiere end Normen, over det Almene. Dog er Underets sande
 21 Dialektik netop Eenheden af disse tvende Momenter. Derfor maatte Christendommen blive Græker en Daarskab; thi at Guden aabenbarede sig i Lidelse var netop det Paradoxe*); Lidelse er Abnormi-
 24 teten, er Svagheden, og dog er den den negative Form for det Høieste — den ligefremme Form er Skjønhed, Magt, Herlighed

- *I *Marginen*: Anm. Dette Forhold er som Formel Prototypen for
 27 det at være den Udvalgte i religios Forstand, thi i græsk Forstand var den Udvalgte en Lykkens Pamphilius. Det følger for øvrigt af sig selv, at der er og bliver en uendelig kvalitativ Forskjel mellem Christus og enhver Udvalgt. Christus er selve det Paradoxes Sphære og den Udvalgte det Deriverede, som bærer Mærket af at tilhøre denne Sphære.

¹[fratres et sorores liberi spiritus] se H. Martensen, Mester Eckart. Et Bidrag til at oplyse Middelalderens Mystik (Kbh. 1840. — Ktl. Nr. 649), S. 12 ff.

¹¹Aristoteles . . . i Physiken] Physik II, 8; i C. H. Weisse's Overs. (Leipz. 1829. — Ktl. Nr. 1085) S. 44 ff., særlig S. 46 f. ²²Christendommen osv.] 1 Cor. I, 23.

o: s: v:, men det at det Høieste har sin adæquate Form i den ligefremme Form viser netop at det Høieste ikke er det overordentlig Høieste. Underets Dialektik er i een Forstand (i græsk Forstand) 3
 at være lavere end det Almene, og da først i paradox Forstand at være høiere end det Almene. Underet er ikke det Almene og saa lidt til, nei Underet er lavere end det Almene og saa først høiere. 6
 Heri ligger Forliget med det Almene som den særlige Enkelte ved Selvopoffrelse har at søge, at han ikke ved tillige at ville være det Almene bliver for meget; han har ikke den ligefremme Overlegenhed over det Almene, men den lidende Overlegenhed. Det er denne Eenhed af Ydmyghed og Ophøiethed som gjør ham taalelig. Den hvem Gud ikke i den særlige Enkeltheds Forstand har benaa- 12
 det, ham er det Almene anviist og han bliver stor i Forhold til som han udtrykker dette; men Den, hvem Gud særligen benaader, ham trykker han først i een Forstand langt under det Almene. Dette 15
 er Guddommens Misundelse paa sig selv, men ogsaa Udtrykket for Guddommens Kjerlighed til det Almene, at Ingen skal have Noget at klage over. 18

Men hvorledes nu gjøre sig afskyelig? Lad os dog først recapitulere. Den Udvalgte har haft en Aabenbaring, dette staaer fast; han har sluttet sig inde i sig selv med dette Faktum; ikke et Ord 21
 har forraadt Noget, ikke en Mine, og hans Taushed er heller ikke paafaldende, thi saa forraader den jo Noget, nei han er ganske som andre Mennesker, taler som andre Mennesker om hvad der fore- 24
 falder — Ingen kan derfor vide, at han tier. Man kan nemlig tie paa to Maader, man kan tie bumstille, men saa er Taushedens mistænkelige, eller man kan tale om alt muligt Andet, saa er der jo Ingen, 27
 som kan falde paa, at man tier. Og dog er det Overordentlige skeet, og der lever et Menneske, som med et Liv indviet i hellig Beslutning arbejder i al Taushed. Har Gud benaadet ham med sin For- 30
 trolighed, saa vil han (om han end meget godt veed hvor tungt det maa falde Gud at have med et ringe Menneske at gjøre, selv om dette ringe Menneske anstrænger sig af yderste Evne) dog i det mindste 33
 ikke fornærme Gud ved at gjøre hans Fortrolighed til løs Tale og Bysnak, til Noget der skal bralles ud. Thi ingen Utaalmodighed!

(1846—47)

Men der er et nervesvækket: bekjend, bekjend*); og der er i aandelig Henseende en Tilstand som ligner Dens physiske, der ikke kan
 3 holde sit Vand. Paulus taug i 3 Aar. Den nervesvækkede Utaalmodighed kan have sin Grund i, at Individet mangler Kraft til at bære, at han er bleven som et sprængt Kar, eller i at Individet er
 6 skrækket op i fortvivlet Angest; eller i en Slags forceret Poenitentse der vil indhente det Forsømte ved Minut-Bekjendelse, og spæge sig selv ved at udsætte sig for mulig Spot. Thi der gives ikke sjældent
 9 fortumlede Opvakte, som med en besynderlig religieus Egoisme, søge at misbruge andre Mennesker ved at faae dem til at spotte sig, hvilket i Intention kan være lige saa tyrannisk som naar en
 12 Tyran vil misbruge dem til at trælle.

Altsaa hvorledes skal han nu gjøre sig afskyelig, naar dette vel at mærke skal gøres saaledes, at han ikke afstedkommer Skade
 15 derved Σ saa han ikke gaaer hen og gjør det Religieuse afskyeligt, men gjør sig selv afskyelig; thi den fortumlede Opvakte tjener det Religieuse egoistisk og gjør derfor dette afskyeligt og sig selv
 18 vigtig, den sande Extraordinaire tjener ydmygt det Religieuse og gjør derfor sig selv afskyelig Σ . Den Extraordinaire, hvis han er den sande, maa naturligviis i eminent Forstand være vidende om, hvad
 21 jeg der kun er en ringe tjenende Critiker endda ikke veed saa daarlig Beskeed om: hvor undermineret vor Tid er i religieus Henseende — medens travle Mennesker holde Generalforsamlinger om Ube-
 24 tydeligheder, og medens Kanoners Torden kalder sammen til Forlystelser. Naar saa er, maa det ikke være vanskeligt i det Dæmoniskes Sphære, at finde den sværtede Paaklædning, der kunde gjøre

27 *) An m. Dette Udraab: bekjend, bekjend, som er eller som var Adlers Stikord og Interjektion har for mig idetmindste en ængstende Tvetydighed. Det kan ogsaa erindre om Tilraabet til en
 30 Skyldig: bekjend, bekjend, let Dit Sind ved at bekjende; det kan erindre om rystende Phænomenet af en egen Art paa det Dæmoniskes Gebeet: den ufrivillige Selvangivelses.

^a taug i 3 Aar] se til S. 22. ^b rystende Phænomenet osv.] sml. S. V IV, S. 391 ff.

ham afskyelig. Og lad os vel huske det Foregaaende: der er endnu i den hele Verden intet Menneske mere vidende om hvad der er foregaaet med den Extraordinaire end den Pen er det som jeg 3 holder i min Haand, eller det Blækhuus, hvori jeg dypper den uden dog derfra at hente Tankerne.

Adler kunde da mir nichts und Dir nichts have nedlagt sit Em- 6 bede, sagt at det Hele med hans Præsteskab blot var en Flyvegrille, Noget han blot vilde probere; og han kunde have sørget for at dette blev den autentiske Fortolkning. Derved havde han idetmindste 9 gjort Alt hvad han formaaede for at hans Exempel ikke skulde friste Andre; paa den Maade at ville være ualmindelig, det er ved Charakterløshed og Ustadighed ved Mangel paa Alvor og Holdning, 12 kunde Ingen ønske, idetmindste ingen Bedre blandt de Samtidige, der have deres Liv i det Bestaaende og tjene det Bestaaende. Forsigtighed i Omgang med det stærke Lægemiddel lærer, at man 15 først gør det muligt, at det stærke Middel kan anvendes uden at gøre Skade, og saa først bruger man det. Naar Extraordinariteten stilles fristende frem som en glimrende Differents, saa kan et saa- 18 dant Exempel have skadelig Indflydelse paa det Bestaaendes maa- skee ellers troe Tilhængere, det kan om ikke andet dog gøre dem lidt utaalmodige med deres Stilling. Ved derimod foreløbigen med 21 Selvopoffrelse at svække Indtrykket af sig selv, vilde Adler have gjort det muligt, at han som særlig Enkelt kunde udsondres, uden at rive Nogen med sig. 24

Under alt Dette maatte naturligviis det Compas, hvorefter han styrede, staae uforandret, ikke være vegen en Streeg i Henseende til Inderlighed, men ved hellig Indvielse fra Dag til Dag maatte 27 han fornye sig selv i sin Oprindelighed — medens enhver Bedre med Uvillie og med Afskye vendte sig bort fra en saa umandig Adfærd som den at lege med at være Præst: dette havde han jo 30 selv fremkaldt, at ingen Bedre skulde tage Skade ved at forsee sig paa hans Extraordinaritet. Ja, dersom man lider af nerve- svag Utaalmodighed: saa er det jo rigtignok nemmere at faae 33 det ud jo før jo hellere — om der ogsaa gaaer nogle Mennesker i Skudder Mudder, om Ubefæstede ledes i Fristelse: hvad gjør

(1846—47)

det i Sammenligning med det Overordentlige man har at meddele.*)

3 Derpaa kunde Adler (thi hans ubetingede Taushed indtilvidere, gav ham jo indtilvidere ubetinget Raadighed) maaskee have leveret

*) Anm. Denne Betragtning vedkjender Adler sig ligefrem i senere Bøger ⁶ og opbygger sig ved Natur-Analogier, eller ved ligefrem usædelige Anskuelser, „Stjernen er Stjerne om ogsaa den brænder en Deel Myg“, „naar Sangeren synger smukt saa er Sangen smuk, ⁹ om ogsaa han drak iforveien“ „skal et Iilbud frem, et tro Iilbud til bestemt Tid, til bestemt Sted, kan han meget godt støde et Par Mennesker overende“, cfr. theol. Studier p. 88 note. ¹² Utaalmodigheden kan det aldrig falde ind at tugte sig selv til at forstaae, at Maaden paa hvilken der seires er lige saa vigtig som Seiren. At en verdslig Helt, en Napoleon, en fortvivlet General kan være af ¹⁵ den Mening, at hvad det saa end koster, maa man seire, lader sig forstaae; men med saadanne Categorier, eller i den Sindstilstand at ville tjene det Religieuse er en sørgelig Forvirring. Dersom der ¹⁸ skulde behøves en Legion Engle, saa har Gud den nok ved Haanden, men han vil ikke bruge den; end sige da, hvis det, som det hedder, skulde behøves at forspilde og forstyrre en Deel Menneskers Liv ²¹ — nei, at det skulde behøves kan vist Gud ikke forstaae. Gud behøver overhovedet ikke Noget — for at seire, han er fra Evighed til Evighed den Stærkeste, derfor er det maaskee han har saa god ²⁴ Tid og Besindighed til ene at bekymre sig om Maaden paa hvilken han seirer. Det synes man at glemme, man troer Gud er i Vinden, er usikker med Hensyn til Seiren, og i saa Fald maa man da ikke ²⁷ være altfor nøieregnende med Maaden og Midlet. Dersom en Fader ret er sig sin faderlige Overlegenhed bevidst, saa vil han desto omhyggeligere bekymre sig om, paa hvilken Maade han faaer ³⁰ Barnet til at lyde; men maadelige Forældre der næstendeels slaaes med Børnene, de maa naturligviis paa enhver Maade see at faae Barnet til at lystre, paa enhver Maade selv om Barnet fordærvedes ved ³³ at lære at lystre paa den Maade.

⁵ i senere Bøger] se Theol. St., S. 88*). — Sml. 239, 5. ¹⁸ en Legion Engle] sml. Matth. 26, 53.

en digterisk Fremstilling, hvori han havde skildret en Dæmon, der kjendte vor Tids Mangel paa Religieusitet og vor Tids Christenhed; en Dæmon, som, udsendt af Djævelen, for at vise hvilken Christenheden var, for at haane den, selv blev Præst, han der i sit Hjerte ikke blot var en Hedning men en Mephistopheles. De Tider vare forbi da Djævelen streed mød Christenheden, den Gang var dernemlig virkelige Troes-Helte, nu fandt han end ikke det Umagen værd, saa godt som sikker paa, at han i Grunden havde seiret, morede han sig blot ved at lade en af sine Udsendinge blive Præst, ikke for at forføre de Christne, aah nei, det behøves ikke, men for at spotte den Christenhed, der er bleven en Titulatur. Denne Dæmon blev da Præst, uden nogen Vanskeligheder thi deri laae netop Epigrammet; og derpaa nedlagde han Embedet, da den onde Aand tilstrækkelig havde moret sig derover. — Dette var et Forsøg paa at skruer Extraordinariteten endnu lavere ned. Enhver Bedre vilde væmmes ved en saadan Afskyelighed.

Under alt Dette maatte naturligviis det Compas hvorefter Adler styrede, staae uforandret, ikke være vegen en Streeg i Inderlighed. Det forstaaer sig, denne Methode er langsom, det er nærmere at bralle ud strax. Derimod er det forfærdeligt saaledes taust at arbejde af yderste Evne, i en vis Forstand sig selv imod*) — hvis man døde forinden, og der da Ingen var som vidste et eneste Ord derom, Ingen der vidste mere derom end min Pen veed, eller det Blækhuus, hvori

*) An m. Dette er da rigtignok kun i en vis Forstand. Jordisk og verdslig Travlhed maatte jo ogsaa sige, at Christus arbeidede sig selv imod ved at komme i ringe Skikkelse. Var han kommen i prægtigt Optog, havde han ladet forkynde paa Gadehjørnerne hvo han var, og ladet Herredage ride ind med Pauker og Trompeter: saa havde han vist i en Fart faaet en stor Mængde Tilhængere, — det gjør gjerne enhver Gøgler. Mundus vult decipi — derfor gjør en Gøgler altid Lykke, thi han vil netop bedrage, og vil altsaa Tidens Fordring. For at forhindre dette nødsages Sandheden til i jordisk og verdslig Travlheds Forstand, at modarbejde sig selv.

⁸⁰ Mundus vult decipi] sml. A 148.

(1846—47)

- jeg dypperden uden dog derfra at hente Tankerne! Det er Rystende naar Hamlet i Dødens Øieblik næsten fortvivler over, at det skjulte
- 3 uhyre anstrængede Liv han har ført i en Idees Tjeneste, skulde af Ingen blive forstaaet, ja Ingen skulde faae det at vidé; men dersom Hamlet bliver blødsøden i Døden, saa kunde han jo have talt i
- 6 Livet o: ladet det Hele fare. Ja vist er det rædsomt, naar et saadant indesluttet Menneske tænker paa Travlheden uden om ham, der vel neppe har fem Minutter at spille paa at forstaae et Kæmpeværks
- 9 Sindrigheid. Men dersom det gyser i Hamlet, og dersom denne Gysen faaer Overhaand: saa er det Forfængelighed. Der gives et Middel mod al nervesvag Utaalmodighed: det er Tro, Ydmyghed.
- 12 Den Gud, i hvis Tjeneste den Udvalgte har indviet sig, den Gud der hver Dag har været paakaldt til Vitterlighed og til Bistand, han veed det jo dog vel Alt; han er dog vel heller ikke en Stundesløs! Og hvad behøves saa mere. Hvis saa Døden kommer og sætter Punktum paa et forkeert Sted — nei saa kan netop Døden ikke sætte Punktum paa et forkeert Sted, thi den kan dog vel ikke
- 15 komme uden Guds Villie.

Naar saa Adler saaledes havde gjort sig afskyelig, og derved sikkert sig mod, at ingen Bedre kunde fristes af hans Exempel:

21 ja, da kunde han, ydmyg for Gud, have slaaet sig for sit Bryst og sagt: nu er det Første gjort, Offret er bragt det Almene. Menneskelig talt er jeg svækket, Ingen skal vildledes ved mit Exempel,

24 ei heller er jeg paatrængende mod Gud, og gjør frisk væk hans Sag til min, nei trods al min Arbeiden tilintetgjør jeg tillige mig selv: saa bliver Æren Guds.

- 27 Lad os nu recapitulerende see, hvad Adler har gjort, og til Motto minde om hine Ord af Paulus: „Alt hvad der gjøres, det gjøres til Opbyggelse; hvad enten En taler i Tunger eller han propheterer,
- 30 han gjøre det til Opbyggelse.“ I dette Ord indeholdes Fordringen til Besindighed og det ethiske Ansvar, at Ingen tumultuarisk skulde mene, at det er et Menneskes end sige en Udvalgts Opgave at være
- 33 som en Troldkjærling.

²naar Hamlet osv.] sml. A 113 og se Note dertil. ²⁸Ord af Paulus] sml. 1 Cor. 14, 26.

Har Adler selv nedlagt sit Embede, for paa den Maade at imødekomme det Bestaaende? Nei, han blev i det, og lod ligesom ingen Ting, indtil Stats-Kirken gjorde nogle Skridt, og da søgte han at forblive i sin Stilling, uden at man dog kan beskylde ham for alle de Chicanerier som ellers ere brugelige ved slig Leilighed. Har han gjort noget for at forhindre og om muligt forebygge alle mislige Følger for det Bestaaende af hans Exempel? Nei, slet Intet. Uden at have forstaaet sig selv, uden som det synes, at have tænkt det allermindste over alle de vanskelige Problemer han ved sit Assertum om en Aabenbaring satte i Bevægelse: har han saadan paa Maa og Faa styrtet sig ind paa det Bestaaende med sit alarmerende Faktum. Det er den særlige Enkeltes Sag at vide Beskeed indtil det Nøiagtigste om Alt, hvad der staaer i Forhold til hans Vanskelighed: i det Sted har han saadan ladet det Bestaaende om at forklare alle disse Vanskeligheder; han har maaskee tænkt ligesom hiin Portskriver der skrev saa Ingen kunde læse det, at det var kun hans Sag at skrive Collegiets at læse: saaledes har han tænkt, at det var hans Sag at kaste en Brand ind i det Bestaaende, og det Bestaaendes at sørge for Følgerne. I en vaklende Tid, hvor den opvoxende Slægt allerede næsten fra Barndommen af destoværre indvies i allehaande Tvivlsmaal, i en vaklende Tid, hvor det kan falde de faae Dygtige tungt nok dog at holde igjen, at væрге om det Helliges og det Ærværdiges Pathos: i en saadan Tid at brænde løs med en Umodenhed, der staaer i det nærmeste og i det fataleste Forhold til det Høieste — er mildest talt yderst uforsvarligt. At man heldigviis indtil Dato kan sige om ham, at han ingen synderlig Skade har gjort, er visseligen ikke hans Fortjeneste, det har sin Grund i, at han er bleven aldeles ignoreret. Og dog selv saaledes har han gjort Skade, thi Religieusiteten i vor Tid er ingenlunde saa stor og saa alvorlig, at det er ønskeligt, at Spot og Letsindighed faaer en saadan Prise som Adler er.

¹⁶ hiin Portskriver osv.] sml. S. V. VII, S. 159.

Capitel II

- 3 Det saakaldte Aabenbarings-Faktum selv som Phæno-
men indordnet i den hele moderne Udvikling.

- Det Samme der synes at give Christendommen og dens lærde
eller veltalende Forfægtere et saa overordentligt Held, det Samme
6 er det, som paa saa mange Maader holder igjen og forhindrer
Individerne fra personligen at komme til kvalitativ-væsentlig Af-
gjørelse, det Samme er det der tilsidst maa spille Seiren i Hæn-
9 derne paa Fritænkerne: og dette Samme er de ofte nok omtalte
18 Aarhundreder, hvad enten Sagen herved bringes paa en saa
uhyre Afstand, at Indtrykket af det Afgjørende eller det afgjørende
12 Indtryk forsvinder i Phantasie-Dæmring, eller der paralogistisk
argumenteres fra de 18 Aarhundreder til Christendommens Sand-
hed, ved hvilket glimrende og triumpherende Beviis Christendom-
15 mens Sandhed uheldigviis netop undermineres, da den i saa Fald
kun bliver sand som en Hypothese, bliver ved den seierrige
Argumentation forvandlet fra en evig Sandhed til en Hypothese.
18 Hvor skulde ogsaa en evig Sandhed falde paa at nedlade sig til
at bevise sin Sandhed derved at den har bestaaet i saa og saa mange
Aar, nedlade sig til ussel Kameratlighed med Løgn og Bedrag — der
21 jo ogsaa har bestaaet i mange Aarhundreder og bestaaer endnu; en
evig Sandhed, der fra først til sidst er lige sand, i sit sidste Øieblik
ikke mere sand end i sit første, saa den ikke kom undseelig og
24 forlegen ind i Verden da den endnu ikke havde Aarhundreder
at beraabe sig paa, saa den ikke blev daarligt opblæst ved at have
bestaaet i saa lang Tid. Ja en Hypothese den er generet i Begyn-
27 delsen, derpaa prunker den med Aarene; men til Gjengjæld kan
den ogsaa hvert Øieblik være hjemfalden til Tilintetgjørelse. En
evig Sandhed har, kvalitativt forstaaet, Sit for sig selv, den har
30 intet Forhold til Bestaaen som Beviis for dens Sandhed, de 1000
Aar er intet Argument pro saa lidet som Nyheden i Aar I var en

Indvending contra. Den evige Sandhed er lige sand i sit første
 Secund og i sit sidste; som 1000 Aar er for Gud liig een Dag,
 saa er de ogsaa i Forhold til en evig Sandhed, og det er en Næs- 3
 viished af de 1000 Aar at vilde indbilde sig at være Noget. Den
 evige Sandhed bliver ikke mere sand ved Hjælp af de 1000 Aar,
 og det bliver heller ikke ved Hjælp af dem mere indlysende, at den 6
 er sand. At sige noget Saadant er som man siger at bakke snagvendt
 eller snakke bagvendt. Lad os oplyse dette ved et andet Forhold.
 Naar en eminent Tænker i Consequentsens Idee strammer Tankens 9
 Tøile indtil det Yderste: saa bliver der kun Faae som forstaae ham,
 de Fleste stødes fra. Slapper han derimod det Dialektiske, sluddrer
 lidt imellem: saa bliver der Mange, som forstaae ham. Naar der saa 12
 er Mange som forstaae ham, saa siger Den, der bakker snagvendt:
 nu er han kommen Sandheden nærmere end før, da Ingen forstod
 ham. Ak, Ak, det er en Feiltagelse; \leq Sagen forholder sig omvendt, \geq 15
 fordi Tænkeren har sluppet Sandheden, derfor er der mange der
 forstaae ham \circ : forstaae det Usande. Saaledes ogsaa, naar en evig
 Sandhed har bestaaet længe, saa er den rimeligviis blevet for- 18
 kluddret, og derved er der Mange kommen med i Legen; og naar saa
 En bakker snagvendt, saa mener han, at den evige Sandhed nu
 er bleven mere indlysende, mere tilforladelig. Det Evige er nemlig 21
 ikke tilforladeligt nok, nei 1000 Aar og saa de Mange! Forunderlige
 Bagvendthed, man vil bevise det Eviges Sandhed og Tilforlade-
 lighed ved Hjælp af hvad der er uendeligt svigefuldt: Aarene og 24
 Menneske-Mængden.

Christendommen er nu vel ikke i den Forstand en evig Sandhed
 som en mathematisk Sætning eller en ontologisk; men desuagtet 27
 har Christendommen ligesaa lidet med den Kategorie „Bestaaen“
 at gjøre, naar deraf skal bevises Noget pro eller contra. Christen-
 dommen er den paradoxe Sandhed, den er det Paradox: at det Evige 30
 eensgang er bleven til i Tiden. Dette paradoxe Faktum (Forstandens
 Anstød, Troens Gjenstand) bliver ikke mere sandt, fordi det er 1800
 Aar siden, end det var den Dag det skete. Det at det Evige een- 33
 gang er bleven til i Tiden er ikke en Sandhed, der skal staae sin
 Prøve i Tiden, ikke Noget der skal prøves af Menneskene,

(1846—47)

men er Paradoxet, paa hvilket Menneskene skal prøves, og derfor staaer det aldeles uforandret, og det Evige foragter stolt
 3 enhver næsviis, paatrængende Argumenteren fra de mange Aar. Og Paradoxet selv har da vel heller ikke bestaaet i mange Aar; det var til, da Christus levede, og siden den Tid er det kun til
 6 hver Gang En forarges eller i Sandhed troer. Om Paradoxet havde været til i 1000 Aar eller kun i en halv Time gjør hverken fra eller til, det bliver ikke mere sandsynligt, fordi det var til i 1000
 9 Aar, og ikke mindre usandsynligt, fordi det kun varede en halv Time.

Skal det at være og at blive Christen have sin afgjørende qua-
 12 litative Realitet, saa gjelder det fremfor Alt om at faae hele det Efter-Historiskes Sandsebedrag bort, saa den der i Aar 1846 bliver Christen bliver det ved at være samtidig med Christendommens
 15 Indkomst i Verden i samme Forstand som de for 18 Aarhundreder siden Samtidige.*) Til den Ende gjelder det for Alt om, at der be-
 18 fæstes en urokkelig qualitativ Forskel mellem det Historiske ved Christendommen (det Paradox at det Evige er blevet til
 eengang i Tiden, dette paradoxe Factum) og Christendommens Historie, dens Tilhængeres Historie o: s: v.: Det at Gud er
 21 blevet til i menneskelig Skikkelse under Keiser Augustus: det er det Historiske ved det Christelige, det Historiske i den paradoxe Sammensætning. Det er med dette Paradox Enhver, i hvilket Aar-

24 *) An m. Om alle herhen hørende dialektiske Problemer (Paradoxet, Øieblikket, Samtidighedens Dialektik o: s: v:) maa jeg henvise til en Pseudonym Johannes Climacus, hans tvende
 27 Skrifter: philosophiske Smuler og afsluttende Efterskrift til de philosophiske Smuler. I Forhold til hvad der er saa dialektisk sammensat kan man ikke i et Par Linier give en Resume; Refe-
 30 ratet, hvis det skal være paalideligt, vil blive lige saa vidtløftigt og lige saa vanskeligt som Fremstillingen, thi udelades der blot een eneste lille Mellembestemmelse, saa lider hele det Dialektiske.
 33 Om det ganske forholder sig saaledes med det Organiske, som der siges, at naar eet Lem lider lider det Hele, veed jeg ikke; men med det Dialektiske forholder det sig ganske saaledes.

hundrede han end lever maa blive samtidig, hvis han som Troende skal blive Christen. Christendommens Historie har han i denne Henseende slet Intet med at gjøre. Men det Usalige ved vor Tid³ er blandt Andet, at det snart bliver en Umulighed at finde et Menneske, der har Tid og Taalmod og Alvor og Tænkningens Lidenskab til vel optugtet at respektere den qualitative Dialektik.⁶

Naar den Fordring, at blive samtidig med Christendommens Indkomst i Verden i samme Forstand som de Samtidige vare det, forstaaes rigtigt: saa er den en sand religieus og netop i Interesse af Christendommen. Imidlertid kan den samme Fordring gjøres af Fjenderne, af de Forargede, for at skade. Forunderligt nok at det, saavidt jeg veed, ikke er skeet, da dog i¹² vore Tider Angrebene paa Christendommen har med fornyede Kræfter og langt fra uden Talent vovet det Yderste.

Men istedenfor at urgere dette Begreb af Samtidighed, har¹⁵ Orthodoxien slaaet en anden Vei ind — ved Hjælp af de 1800 Aar. Skulde man betegne hele den orthodoxe-apologetiske Stræben i een eneste Sætning men ogsaa med Kategorie, maatte man sige:¹⁸ den gaaer ud paa at gjøre Christendommen sandsynlig. Derpaa maatte man tilføie: hvis dette lykkes, saa vilde denne Stræben have den ironiske Skjebne at den netop paa Seirens Dag havde²¹ forspildt Alt og aldeles casset Christendommen. Godt derfor at det endnu ikke ganske er lykkedes de i Stundesløshed bekymrede Apologeter, som ikke vide hvad de gjøre, godt at der endnu imøde-²⁴ sees et Skrift som skal o:s:v.: At gjøre Christendommen sandsynlig er det samme som at slaae falsk paa den. Og hvad er det vel Fritænkerne vil? Ih, de vil gjøre Christendommen sandsynlig. De veed²⁷ nemlig meget godt, at naar de blot kan faae Christendommens qualitative Overspændthed narret ind i Sandsynlighedens vimse Geskæftighed: saa er det forbi med Christendommen. Men den³⁰ orthodoxe-apologetiske Stræben vil jo ogsaa gjøre Christendommen sandsynlig: saa arbejder den jo lige i Hænderne paa Heterodoxien. Og dog har Apologetiken arbeidet i al Troskyldighed saaledes, og³³ denne hele Taktik samt Forholdet her mellem Orthodoxie og Heterodoxie maa ansees for et forbausende Exempel paa, hvad Cha-

(1846—47)

- rakteerløshed og Mangel paa kvalitativ Dialektik kan føre til: at man angriber det, man forsvarer; at Orthodoxien og Heterodoxien ved-
- 3 blive at være Fjender, der vil udrydde hinanden, uagtet de ere Alierede der vil Eet og det Samme — gjøre Christendommen sandsynlig.
- 6 Ethvert Forsvar for Christendommen, der forstaaer hvad det vil, maa lige omvendt af yderste Evne med kvalitativ Dialektik hævde Christendommens Usandsynlighed. En saadan Indled-
- 9 nings-Videnskab, der udviklede det Usandsynliges Dialektik og dets Omfang, samt den Existents-Categorie som svarer dertil (Tro) vilde især naar der lagdes et græsk Underlag for ved Modsætning
- 12 at belyse, en saadan Indlednings-Videnskab vilde i vor Tid være en Fornyselsens Festlighed, af hvilken der dog lod sig haabe Noget. Hidtil synes dette skjult for Theologernes Øine; thi jeg vilde dog
- 15 spørge, hvor det skulde være at man fandt noget Spor til den kvalitativt forandrede Methode. Under forskellige Navne lige indtil det sidste: Spekulation, har man arbejdet paa at gjøre Christendommen
- 18 sandsynlig, begribelig, at faae den ud af Paradoxets Gudesprog og oversat i Spekulationens eller Oplysningens Plat-Tyds. Og for dog at desperere om Noget, har man despereret om at det vilde
- 21 lykkes (hvilken Ironie!); eller man har jublet over, at det var lykkedes, har ladet Christendommen i den Anledning modtage Gratulation (hvilken Ironie!). Den Mand der reiste fra Jericho og faldt
- 24 iblandt Røvere var ikke saa ilde bestædt som Christendommen, thi den orthodoxe Apologetik der forbarmende tog sig af den har gjort det lige saa galt som Røverne.
- 27 Det Christelige har ingen Historie, thi det Christelige er dette Paradox, at Gud eengang er blevet til i Tiden. Dette er Anstødet men ogsaa Udgangspunktet; og hvad enten det er 1800 Aar siden
- 30 eller det er igaar: man kan lige godt være samtidig med det. Som Polar-Stjernen aldrig forandrer sin Stilling, og derfor ingen Historie har: saaledes staaer dette Paradox urokket og uforandret; og om
- 33 Christendommen bestod i 10,000 Aar man er i afgjørende Forstand ikke kommen længere fra det end de Samtidige vare. Thi Afstanden

⁸ Indlednings-Videnskab osv.] sml. VI A 17-19 og se Noter dertil.

er ikke til at maale med Tidens og Rummets Quantiteten, da den er den qualitativt-afgjørende, at det er et Paradox. Christendommens Historie forholder sig heller ikke ligefremt til dette Christelige, 3 som naar Træets Bestaaen ved dets Voxen forholder sig til Spiren. Det Christelige er et evigt Afsluttet som der ikke skal sættes Noget til eller tages Noget fra, og i hver Generation og i hvert Individ, 6 hvis han i Sandhed er Christen, begyndes der for fra, fra hiint Paradox. Der begyndes ikke der, hvor den foregaaende Genera- tion slap, men for fra.*) 9

Saasnart man derimod forvexler Christendommen og det Christelige, saasnart man begynder at tælle Aarene: saa begynder man at ville forandre det Usandsynlige til det Sandsynlige. Man siger: 12 nu har Christendommen bestaaet (thi det Christelige er jo et Faktum for 1800 Aar siden) i 300 Aar, nu i 700, nu i 1800: ja saa maa den vist være det Sande. Ved denne Fremgangsmaade 15 vinder man at forvirre Alt. Afgjørelsen (den at blive Christen) bliver for den Enkelte let en reen Ubetydelighed; falder det ham allerede let nok at antage Skik og Brug i den By, hvor han lever, fordi de 18 Mange gjøre det: skulde det saa ikke falde ganske af sig selv at han blev Christen med — naar Christendommen har bestaaet i 1800 Aar! Paa den anden Side bliver det Christelige svækket, 21

*) Anm. Uden Utaalmodighed men ikke uden Veemod vil jeg her give en Yttring Plads betræffende min sørgelige Stilling som Forfatter. Da jeg saa godt som ingen Læsere har, veed jeg aldrig 24 hvad jeg tør forudsætte. Billigt burde jeg dog kunde forudsætte, at man har læst de tidligere af mig udgivne Bøger, førend man indlader sig med denne. Endnu billigere synes det dog at man, 27 hvis man ikke vil det, saa idetmindste lod mig aldeles uomtalt. Der er dog virkelig noget høist uforsvarligt i, at et Menneske uden at have sat sig ind i den hele Udvikling ved Hjælp af en Avis- 30 Artikel hvirvler det Hele ind i Forvirring ogsaa derved, at Sagen bringes frem for Mennesker som hverken have Tid eller Leilighed til udførlig og anstrængende Tænkning, hvem det derfor falder let 33 nok at forstaae Anmelderens Hastværks-Galimathias, medens jeg med mine store og udførlige Bøger er priisgiven.

(1846—47)

gjort til en Ubetydelighed ved Hjælp af Afstanden, ved Hjælp af
 de 1800 Aar. Hvad der hvis det skete samtidigt vilde komme
 3 som Forfærdelse over Menneskene, vilde oprøre dem Tilværelsen
 fra Grunden, hvad de, hvis det skete samtidigt, enten vilde for-
 arges paa vilde hade og forfølge og om muligt faae udryddet, eller
 6 troende tilegne det sig: det synes man nok man saadan kan antage
 og troe (o: saadan lade staae hen) siden det er 1800 Aar siden. Thi
 Samtidigheden er Spændingen, der ikke tillader En at lade det
 9 staae hen, men tvinger En til enten at forarges eller tro; Afstanden
 derimod er det Aflad, der begunstiger Dorskhed i den Grad, at det
 troende at antage Noget saadan bliver identisk med at lade det
 12 staae hen. Hvoraf kommer det vel, at ingen Samtid kan komme
 ud af det med Sandhedens Vidner, og neppe er Manden død saa
 kan Alle saa ypperligt komme ud af det med ham? Det kommer
 15 der af, at saa længe han lever og de Samtidige med ham i Sam-
 tidighedens Situation: saa føle de Braaden af hans Existents, han
 tvinger dem til en mere anstrænget Afgjørelse. Men naar han er
 18 død, saa kan man godt være gode Venner med ham og beundre
 ham o: saadan tankeløst og mageligt lade det Hele staae hen.
 Hvorfor mon Socrates sammenlignede sig selv med en Bremse,
 21 uden fordi han forstod, at hans Leven med de Samtidige var en
 Braad. Da han var død, forgudede de ham. Naar en Mand oplever
 en lille Begivenhed i sit Liv: saa lærer han Noget deraf, og hvorfor?
 24 Fordi Begivenheden ret kommer ham paa Livet. Derimod kan den
 samme Mand sidde i Theateret og see Tragediens store Optrin, han
 kan læse i Aviser om det Overordentlige, han kan høre Præsten:
 27 og det gjør Alt ikke ret noget Indtryk, og hvorfor? Fordi han ikke
 bliver samtidig med det, & fordi han i de to første Tilfælde mangler
 Phantasie, i det sidste indre Erfaring for ret at blive samtidig med
 30 det Fremstillede; > fordi han tænker som saa, det er nok mange Aar
 siden det skete.

Naar nu saaledes gennem hele Aarrækker en desorienteret
 33 Orthodoxie, som ikke veed hvad den gjør, og en oprørske Hetero-
 doxie, der dæmonisk veed hvad den gjør og kun forsaavidt ikke

³⁰ Socrates ... Bremse] sml. 213.A 69. — S. V. IX, S. 124.

veed hvad den gjør, have forenet sig om ved Hjælp af de 1800 Aar at forvirre Alt, at forskyldte det ene Sandsebedrag galere end det andet, den ene Paralogisme værre end den anden, den ene μεταβασις 3 εις αλλο γενοσ mere confunderende end den anden: saa er Hovedsagen nu at kunne gjøre Terrainet ryddeligt, faae de 1800 bort, saa det Christelige foregaaer for os, som skete det idag. Det der har 6 pustet Indvendingerne mod Christendommen og Forsvaret for den op til volumina er de 1800 Aar. Det der har bedøvet Forsvarerne og hjulpet Angriberne er de 16, de 17, de 1800 Aar. Det der har 9 holdt Utalliges Liv hen i en Indbildning er de 1800 Aar. Ved Hjælp af de 1800 Aar har Forsvarerne bagvendt gjort Christendommen til en Hypothese, og Angriberne gjort den til Ingenting. 12

Hvad den Intet mindre end travle Johannes Climacus i denne Henseende har gjort for at opspore ethvert Sandsebedrag, attrapere enhver Paralogisme, anholde enhver svigefuld Vending, kan her 15 ikke gjentages.*) Det er gjort saaledes af ham, at enhver videnska-

*) A n m. Johannes Climacus er, som jeg seer, blevet anmeldt i et Hefte af Scharlings og Engelstofts Tidsskrift. Det er en af disse 18 sædvanlige Skillings-Anmeldelser, der skrives „i et meget godt Sprog“ med Punktum og Comma paa rette Sted. Saadan en theologisk Candidat, eller saadan en gradueret Person, der forøvrigt aldeles ingen Competence har til at tale med, afcopierer Indholdet saa 21 nogenlunde; og derpaa tilføier han Censuren, som her er omtrent denne: at Johannes Climacus vel er berettiget i den Maade, paa 24 hvilken han gjør det Dialektiske gjeldende, men (ja nu kommer Viisdommen)paa den anden Side maa man ikke glemme—Mediationen. Johannes Climacus er historisk situeret saaledes, at han 27 er begyndt efter Mediationen; Hegel var jo allerede flere Aar død førend de philosophiske Smuler udkom. J: C: veed upaatvivleligt om Mediationen nok saa god Beskeed som saadan en theologisk Can- 30 didat. For om muligt at trænge ud af Mediationens Forhexelse, bestandigt kæmpende mod denne, bragte J: C: ved den qualitative Dialektiks Anstrængelse Problemerne afgjørende paa Spidse 33

¹⁷ Johannes Climacus osv.] sml. A 158 og se Noter dertil.

(1846—47)

beligere Dannet, naar han for Alvor vil anvende lidt Tid paa dagligt at indøve sig i det Dialektiske, let vil forstaae det. Anderledes er
 3 det rigtignok ikke gjort, og anderledes kunde det heller ikke gøres. Sligt kan ikke fremsættes i en Avis og læses „medens man tager (hvilket ingenlunde saadan enhver theologisk Candidat, gradueret
 6 Person og Skillings-Anmelder kan) — og saa bliver Bogen anmeldt saaledes: Bogen bliver ved Hjælp af en anerkjendende Anmelders Klodderagtighed tilintetgjort, tilbagekaldt, casseret. Og Anmælder
 9 ren bliver endog sig selv vigtig, det seer næsten fornemt ud, at Anmældereren saaledes staaer høit over Forfatteren — ved Hjælp af en elendig Specimens-Phrase. Anmældereren er saa ubetydelig,
 12 at han neppe vilde være istand til at skrive en Anmældelse af Bogen, hvis man tog Bogen fra ham ξ thi han copierer med en mistænkelig Ængstelighed ξ ; og en saadan Anmelder bliver saa
 15 vigtig til Slutningen. Men paa den Maade maa en Forfatter arbeide; han maa anvende Tid, Flid, han maa anstrænge sig for at sætte Problemet paa Spidsen, og saa kommer der en anerkjendende An-
 18 mælder og hjælper Sagen og Bogen tilbage i den gamle Suppedage. Og Forfatteren læses ikke, men Anmældereren henleder Opmærksomheden paa ham, og Anmeldelsen læses, og Læseren maa uvil-
 21 kaarligt tro Anmældelsen, fordi den er anerkjendende, den Anmældelse der ved Hjælp af Anerkjendelsen har tilintetgjort Bogen. Mundus vult decipi. Men dette er Følgen af, at det at være virkelig
 24 Forfatter er bleven en opoffrende Existents, og Følgen af, at der har dannet sig en Mellemstab af Spillemænd (Skillings - Anmelderne), hvis Næringsvei flourer. Og da man er vant til den raaeste
 27 tølperagtigste Gadedrenge-Tone i Bladene, saa mener formodentlig en Anmelder, at naar han ovenikjøbet er saa artig at anerkjende Bogen — saa kan han godt gjøre den til Sladder. Johannes Climacus
 30 vilde formodentlig sige: „nei Tak, maa jeg saa hellere bede at blive udskjeldt; at udskjeldes gjør Bogen ingen væsentlig Skade, men at anerkjendes paa den Maade er at tilintetgøres, saavidt det er
 33 Anmelderen muligt, den godmodige men noget dumme Anmelder.“

⁴ medens man tager Skjæget af] sml. II A 17 og se Note dertil. III B 192, S. 230. — S. V. VII, S. 340.

Skjæget af“, eller mens man er paa Lokumet. Saadanne travle
 Mennesker, der kun have Tid at læse det Øieblik de ere paa Lo-
 kumet, og altsaa i det Høieste kun en Smule otium naar de engang
 imellem have Diarrhoe. 3, maa det overlades Aviser at skrive for.

En Forfatter, der virkelig forstaaer sig selv, er bedre tjent med slet
 ikke at læses, eller med at have 5 Læsere, der virkelig læse ham, 6
 end ved Hjælp af en godmodig Anmelders Anerkjendelse at faae
 den kun altfor udbredte Forvirring med Mediationen yderligere
 udbredt ved Hjælp af sin egen Bog — der netop var skrevet for 9
 at kæmpe mod Mediationen. <Men det Begreb at være Forfatter
 er i vor Tid paa en høist usædelig Maade blevet forvansket. Da
 saa Mange, der aldeles ingen væsentlig Qvalification have til at 12
 være Forfattere (ingen væsentlig Idee at meddele, intet væsentlig
 Kald, ingen ethisk selybevidst Ansvarlighed) alligevel blive For-
 fattere, saa bliver det at være Forfatter en Slags Udmærkelse 15
 blandt Mandfolk ligesom det at pynte sig blandt Fruentimmere:
 Hovedsagen og Hensigten, hvorfor man skriver er at blive be-
 mærket, anerkjendt, roest. En saadan Pynte-Forfatter har Intet at 18
 underrette Læseren om, han skriver ligesom En tager en Examen,
 for at nyde den borgerlige Anseelse af at have en Examen eller
 at være Forfatter; han skriver for at vise at han er øvet i Skjønsskrift. 21
 At bedømme ham er naturligviis ingen Kunst næsten for Enhver,
 thi han staaer skjøndt Forfatter aldeles au niveau med de Fleste.
 Usandheden ligger nu i, at en saadan Skjønsskriver og Examinand 24
 kaldes Forfatter, men Følgen af denne Usandhed er at Folk for-
 vænnes med at ansee en Forfatter for En, der skriver for at
 anerkjendes, eller vel endog anerkjendes med Roes. Skulde det 27
 ikke være tænkeligt, at en Forfatter skrev for at den Sandhed, han
 har at meddele, kan blive forstaaet. Men i saa Fald er han jo in-
 genlunde tjent med at blive anerkjendt endog med Roes — af en 30
 Misforstaaende. Med Examinanden er det anderledes; <han har
 Intet at meddele,> om han ogsaa mærker, at Examinator slet ikke
 forstaaer ham, naar blot Examinator alligevel siger præ cæteris 33

¹ mens man er paa Lokumet] sml. A 24. 25.

(1846—47)

Climacuss Fremstilling er anstrængende, som Sagen fører det med sig. Hans Fortjeneste er den: ved Hjælp af Dialektik med Phantasie
 3 at have trukket (som man siger det om en Kikkert) hiint urokkelige Christelige saa nær for Øiet, at Læseren forhindres i at komme til at see feil af de 1800 Aar. Hans Fortjeneste er ved Hjælp af
 6 Dialektik at have skaffet vüet, Perspektivet. At rette sit Øie mod en Stjerne er ikke saa vanskeligt, fordi Luften er som et tomt Rum, og der derfor saa godt som Intet er underveis der standser eller
 9 adspreder Blikket. Anderledes derimod, naar Retningen som Øiet skal tage er lige ud som ad en Vei, og der da tillige er Trængsel og Mylder og Opløb og Larm og Travlhed, gennem hvilken Øiet
 12 skal trænge sig, for at faae vüet, medens ethvert Sideblik, ja enhver Blinken med Øiet absolut forstyrrer kvalitativt; og endnu vanskeligere bliver det, naar man tillige skal staae i en Omgivelse
 15 der pro virili arbejder paa at forhindre En i at faae vüet. — Og dog er Samtidigheden med det urokkede Christelige det Afgjørende. Denne Samtidighed er imidlertid at forstaae i samme Betydning
 18 som de Medlevende havde den da Christus levede.*)

saa er Examinanden kisteglad, hvilket man slet ikke kan fortænke Examinanden i. Derimod er det jo rigtignok besynderligt, at det
 21 at være Forfatter skulde være noget Saadant. ||, og endnu besynderligere, at Examinator i Forhold til Forfatteren just ikke er en Professor, men en eller anden literair Stympen i en Avis. || Der-
 24 som det i Forhold til det at være Forfatter lod sig tænke, at man kunde blive det uden at skrive, købe denne Værdighed ligesom man køber en Titel, dog vel at mærke, at man virkelig nød en
 27 Smule Anseelse: saa vilde maaskee en stor Deel af vor Tids Forfattere lade være at skrive. Og hvis man uden at skrive kunde faae de Penge man tjener ved at skrive: saa vilde upaatvivleligt
 30 en anden stor Deel af vor Tids Forfattere høre op at skrive, og man vilde faae at see, hvor mange virkelige Forfattere vi havde. >

*) An m. Denne Samtidigheds Dialektik er fremsat i „Smulerne“,
 33 at den umiddelbart Samtidige ikke ligefrem forstaaet er den Samtidige, og at netop derfor Den, der lever 1800 Aar efter lige saa godt maa kunne være den Samtidige.

**) fremsat i „Smulerne“ osv.] S. V. IV, S. 221 ff.

Det der behøves er fremfor Alt at faae de uhyre Bibliotheker og
 Skriverier og de 1800 Aar til en Side for at faae vüet. Og dette er
 ingenlunde en dumdrstig Fordring af en høitflyvende Dialektiker, 3
 det er den ganske tarvelige og ægte religiøse Fordring, som En-
 hver maa gjøre — ikke for Videnskabens og Publikums Skyld;
 men for sin egen Skyld, reent personligt for sin egen Skyld, hvis 6
 det er ham Alvor med at blive Christen; og det er hvad Christen-
 dommen selv maa fordre. Thi det Christelige vil netop staae urokket
 som Polar-Stjernen, og vil derfor ud af al det Vrøvlerie, der kun 9
 tager Livet af det.

Dog er den Samtidighed, om hvilken her er Tale, ikke en
 Apostels Samtidighed, forsaavidt han blev kaldet ved en 12
 Aabenbaring, men er blot den Samtidighed, som enhver
 Medlevende havde, den Mulighed i Samtidighedens
 Spænding at maatte forarges eller gribe Troen. Og til 15
 den Ende er det netop nødvendigt at der luftes ud saaledes, at
 det, som eengang, bliver muligt, at et Menneske for Alvor kan
 forarges, eller troende tilegne sig det Christelige, at det ikke bliver 18
 med det Christelige som med en Retssag, naar den har staaet hen
 i umindelige Tider: at man hverken veed ud eller ind paa Grund
 af den megen Viden. Samtidighedens Situation er det Spændende, 21
 som giver Kategorierne qualitativ Elasticitet; og det maa da være
 en stor Dosmer, der ikke veed, hvilken uendelig Forskjel det gjør,
 naar man for sin egen Skyld i Samtidighedens Situation betænker 24
 Noget, og naar man saadan tænker over Noget i den Indbildning,
 at det er 1800 Aar siden; i den Indbildning, ja i den Indbildning,
 thi netop fordi det Christelige er det qualitative Paradox, er det 27
 en Indbildning, at 1800 Aar er længere siden end igaar.

Naar nu Forholdet er saaledes i Christenheden, at det netop
 gjelder om, at faae Ende paa denne seiglivede Dorskhed med de 30
 1800 Aar: saa kan man ikke nægte, at det, at der pludseligen traadte
 en Mand frem og beraabte sig paa en Aabenbaring, kunde afgive
 et ønskeligt Incitament, thi saa er der dannet en analog Samtidig- 33
 hedens Situation. Jo jeg takker, alle de dybsindige og spekulative

¹ Det der behøves osv.] sml. A 33.

(1846—47)

og lærde og svedende Prækere, der godt kan forstaae, at man for 1800 Aar siden fik en Aabenbaring — de vilde geraade i Forle-
 3 genhed. Den som overhovedet kan forstaae, at et Menneske faaar en Aabenbaring, han maa dog vel lige saa godt forstaae det, om det er skeet for 6000 Aar siden eller det skeer om 6000 Aar, eller
 6 det skeer idag. Men Prækeren har maaskee levet christeligt af de 1800 Aar, har præket sig ind i, at han kunde forstaae det — fordi det var 1800 Aar siden. Dersom Sagen ikke var saa alvorlig, kan
 9 jeg ikke nægte, at jeg vilde ansee det for den kosteligste Comedie der overhovedet nogensinde kunde blive digtet i Verden: at lade hele den moderne Exegese og Dogmatik gennemgaae sit Coursus
 12 — i Samtidighedens Situation. Alle disse svigefulde psykologiske Paafund, alt dette til en vis Grad og saa igjen til en vis Grad, Bravour-Dybsindet, og saa fremfor Alt den stadselige Mediation
 15 som forklarer — da det er 1800 Aar siden Det skete, som forklares: alt Dette vilde tage sig ypperligt ud i Samtidighed med det Omforklarede. Det er ganske vist, at langt bedre end al videnskabelig
 18 Bekæmpen vilde een eneste aristophanisk Comedie i den Stil rydde op i den moderne christelige Videnskabs Confusion.

Da jeg derfor, uden endnu selv at have seet hans Prædikener
 21 og disses Forord, hørte at Mag. Adler var traadt op og havde beraabt sig paa en Aabenbaring, kan jeg ikke nægte jeg blev forbauset; om jeg lever længe, vil jeg maaskee ikke let igjen blive saa forbauset. Thi
 24 jeg er ikke uden Kjendskab til hvad der gjærer i Tiden, jeg følger med, om end i særskilt Kahyt. Da jeg hørte det, tænkte jeg: enten, tænkte jeg, er dette Manden, vi behøve, den Udvalgte, der i gud-
 27 dommelig Oprindelighed har det ny Kildespring til at forfriske Christenhedens trevne Jordbund, eller det er en Forarget, men en udstuderet Gavtyv, der for at sløife Alt ogsaa en Apostels Værdighed,
 30 for at styrte Alt sammen, bringer en saadan Christenhed som den nærværende i den anstrængende Afgjørelse, at skulde gennemgaae sin Dogmatik i Samtidighedens Situation.

33 Under Antagelse af det Sidste vilde det jo rigtignok have overrasket mig, om en Forarget virkeligen havde været saa klog. Skjøndt man nemlig ikke kan nægte de Forargede Talent og dæmonisk

Inspiration, saa pleie de dog i Almindelighed derhos i total For-
stand at være noget dumme 3: de veed egentligen ikke rigtigt,
hvordan man skal gribe Sagen an for at gjøre Skade. De angribe 3
Christendommen, men de stille sig selv uden for den, og netop
derfor gjør de ingen Skade. Nei den Forargede maa see at komme
Christendommen ganske anderledes paa Livet, see at skyde, lige 6
som en Muldvarp, op midt i Christenheden. Sæt Feuerbach iste-
denfor at angribe Christendommen, var gaaet underfundigere
tilværks, sæt han i dæmonisk Taushed havde lagt sin Plan, og 9
derpaa var traadt frem og forkyndt han havde haft en Aabenbaring,
og sæt han nu, som en Forbryder formaaer at fastholde en Løgn,
urokkeligt havde holdt dette fast, medens han tillige kløgtigt havde 12
afluret Orthodoxien alle dens svage Sider, som han dog langt fra
angreb men kun med en vis troskyldig Naivitet vidste at holde
for Lyset, sæt han havde gjort det saa godt, at Ingen kunde blive 15
klog paa hans List: han vilde have bragt Orthodoxien i den største
Forlegenhed. Orthodoxien kæmper i det Bestaaendes Interesse
for, at vedligeholde det Skin, at vi saadan alle ere Christne, at 18
Landet er christeligt og Menighederne Christne. Naar da En stiller
sig udenfor og angriber Christendommen, saa skulde jo, hvis han
seirede, Menigheden uleiliges ud af sit behagelige Tummerumme 21
med saadan at være Christen som Folk er flest, den skulde ud i
den Afgjørelse at opgive Christendommen. Hvilken Uleilighed;
nei saa er det bedre at blive ved det Gamle. <See derfor ud- 24
retter den Forargede Intet.> Fremdeles, naar En angriber Chri-
stendommen og stiller sig udenfor, saa forsvarer Orthodoxien den
ved Hjælp af de 1800 Aar; den taler i de høie Toner om Guds 27
overordentlige Foranstaltninger i sin Tid 3: for 1800 Aar siden. Og
det maa man nu sige om det Overordentlige og om Guds over-
ordentlige Foranstaltninger, det gaaer lettere i Folk, jo længere 30
det er siden. Altsaa den Forargede angriber Christendommen,
Orthodoxien forsvarer den ved Hjælp af Afstanden, og Menig-
heden tænker som saa: naar det er 1800 Aar siden saa kan man 33
nok forstaae, at der er skeet noget Overordentligt. Den Forargede

¹Feuerbach] sml. V: A 14. B 1, 10, S. 55. 9. 74, 5.

(1846—47)

udretter igjen Intet. Anderledes derimod naar han selv snildt traadte op med en Aabenbaring, naar han forbandet vel studeret i Orthodoxien vidste at skjule sin dæmoniske Kløgt i en underlig troskyldig Naivitet, hvormed han bestandigt bragte Orthodoxien i Vinden, medens han som en Borre hang sig fast ved Orthodoxien. Paa den ene Side turde Orthodoxien ikke godt være bekjendt at nægte, at det var det Orthodoxe han foredrog, paa den anden Side var det dog yderst fatalt, at faae det sagt paa en saa ligefrem Maade, der tvang Orthodoxien til i en Samtidighedens Situation at rykke bestemt ud med Sproget.

Det er oftere sagt, at dersom Christus nu traadte frem — i Christenheden, hvis han i endnu strengere Forstand end fordom „kom til sine Egne“: saa vilde han igjen blive korsfæstet, det skulde da være at Dødsstraffen var afskaffet, men i saa Fald vilde han komme til at lide den Straf, der var traadt isteden for Dødsstraffen; og Orthodoxien vilde især være ivrig for at faae ham arresteret og dømt. Og hvorfor vilde det vel igjen gaae saaledes? Fordi Samtidigheden giver det behørige qualitative Tryk; Distance derimod hjælper baade til at gjøre Noget til Ingenting, og til at gjøre noget til det Overordentlige omtrent i Forstand af Ingenting. Hvorfor forargedes vel næsten Alle paa Christus da han levede, uden fordi det Overordentlige skete lige for deres Øine, saa Den, der vilde tale derom, maatte sige: igaaftes, imorges, i Eftermiddags skete det.^{*)} Men naar Miraklet er skeet for 1800 Aar siden — ja saa kan man sagtens forstaae, at det er skeet og at det var et Mirakel.

^{*)} I Marginen: Anm. Den Præst, der, naar han taler om hiin Prædikenens, i væsentlig Forstand, eneste Gjenstand: Paradoxet, ikke eristand til at frembringe denne Virkning, og holde Tilhørerne i Samtidighedens Spænding, han er ikke væsentligen Præst. Alle hans Kundskaber o: s: v: betyde, væsentligen seet, slet Intet; men denne Mangel paa Præsents viser tilstrækkeligt, at han ikke selv er en Troende, thi i Troen er den Troende aldeles samtidig med det saa godt som nogen Medlevende kunde være samtidig — med et Paradox.

¹⁸ kom til sine Egne] Joh. I, 11.

Blandt Præste-Foredragets mange kostelige og uskateerlige Syllogismer maa denne ansees for een af de kosteligste: at Det, som man ikke kan forstaae, hvis det skete idag, det kan man forstaae 3
og troe naar det er skeet for 1800 Aar siden, naar det vel at mærke er det Vidunderlige, der til enhver Tid paa Dagen baade Kl. 4 og Kl. 5 overgaaer menneskelig Forstand. Vil man nemlig kun sige, 6
at man kan forstaae, at hine Mænd for 1800 Aar siden troede at det var et Mirakel: saa kan man lige saa gjerne sige lige ud, at man selv ikke troer det. Dog foretrækker man at hjælpe sig ved 9
svigefulde Vendinger, som nu denne, der seer saa troende ud, og dog netop nægter Miraklet, da den siger om hine Mænd, at de troede det ∴: at de meente det ∴, at man selv ikke troer det. 12

At tro i eminent Forstand svarer ganske rigtigt til det Vidunderlige, det Absurde, det Usandsynlige, det der er Forstanden en Daarskab, og netop derfor er det aldeles ligegyldigt hvor længe 15
det er siden eller om det er idag. Enhver der har fjerneste Begreb om Dialektik i sin Pande maa dog indsee, at Den, der troer det, naar det er skeet for 1800 Aar siden, han kan lige saa godt tro 18
det, naar det skeer idag — med mindre han troer det, fordi det er 1800 Aar siden, hvilket slet ikke er at tro. Troer han det og det er skeet for 1800 Aar siden, saa er han netop i Troen paradox samtidig med det som skete det idag. Hvad forøvrigt Præste-Foredraget paa dette Punkt præsterer i Galimathias: ja lad os ikke tale 24
derom; ei heller om, hvorledes de menige Christne ved dette Præsteforedrag beroliges i deres Saligheds Sag. Thi det gjøre de, og derimod er Intet at sige, det skulde da være, at det nok i vor Tid baade var vigtigere men ogsaa vanskeligere at gjøre Menigheden lidt urolig og bekymret for sin Saligheds Sag. Bare dog den Dialektik ikke var til, den gjør kun Bryderier. Hvilken skønnere Lovtale kunde der vel tænkes over et Lands Geistlighed, end at 30
den beroliger Menighederne i deres Saligheds Sag. Og det gjør Geistligheden i vor Tid. Stundom høres der dog Klage i et eller andet af vore fortræffelige Blade over, at en Vægter raaber for høit 33
og forstyrrer Beboernes Rolighed og Nattesøvn; men Geistligheden høres der ingen Klage over, den beroliger Menigheden i

(1846—47)

dens Saligheds Sag! Hvis Christus nu kom til sine Egne, han vilde vel finde Menighederne sovende — ved Geistlighedens Hjælp beroligede i deres Saligheds Sag.

Som sagt et Dilemma havde jeg tænkt mig i Forhold til Opfattelsen af det Overordentlige^{*)}, at en Mand beraaber sig paa et Aabenbarings-Faktum: at han enten var den Udvalgte eller en dæmonisk-kløgtig Forarget. Adlers Optræden har imidlertid forvisset mig om, at der maa være et Tredie, samt om at jeg ved at tage ham for hvad han udgav sig for har været til Nar^{**)}, thi han

^{*)} An m. Overhovedet er ethvert Menneske tilbøiligt til i Forhold til det Overordentlige at tænke et Dilemma, saa fremt han da faaer det behøriges spændende Indtryk, har Elasticitet til at modtage Trykket og til at reagere i Trykket. I Lidenskabens Modsigtelsens Grundsætning sit Liv og sin Kraft. Saasnart derfor et Menneske ret bliver grebet af Noget, naar han kommer i Livsfare, naar det Overordentlige viser sig for ham, naar han lidenskabeligt staaer med sin fremtidige Skjebne i sin Haand: saa er der strax et enten —eller. Men da Menneskene nuomstunder ere lidenskabsløse, slattede som en vaad Buestræng, & da, aandelig forstaaet deres Fængkrudt er fugtnet, > saa bliver dersnart kun en Tradition tilbage om den Tid, da et Menneskeliv var strammet ved Modsigtelsens Grundsætning. Som man mistroisk læser Fortællinger om de Tider da Menneskene blev 900 Aar gamle, og vare kæmpevoxne: saaledes vil en kraftesløs og dissolut Slægt snart mistroisk høre og kløgtigt mistænke Fortællingen om, at der har levet Mennesker, for hvem der virkelig viste sig et enten — eller, Mennesker der havde deres Liv i denne Spænding, medens deres Livs Fart var som Pilens fra den strammede Buestræng, uden at dog dette skal betyde, at der for dem kun eengang var et enten—eller.

^{**) An m.} Dog er heri igjen indeholdt en lille ironisk Revange. Kunsten i Livet bestaaer ikke i strax ligefremt at benægte, naar en Mand siger noget Overordentligt om sig; desuden er denne travle Benægtelsen, da Ingen strax kan vide, om det dog ikke her var muligt, med mindre da En antager at der slet intet Overor-

^{**) er denne travle Benægtelsen] man kunde tilføje: dum}

er ingen af Delene. At han ikke er den Udvalgte, at det Hele med hans Aabenbaring er Misforstaaelse, skal jeg nok senere vise og bevise. Langtfra mig være det, ligefremt, i Kraft af nogen min Anskuelse eller Theorie, at ville benægte Muligheden af at Adler kan have haft en Aabenbaring, nei men det lader sig af Adlers senere Attituder og senere Skrifter tilstrækkeligt godtgjøre, at han i Grunden ikke selv troer det, uden at han dog har fundet sig foranlediget til angrende at tilbagekalde sit Første.^{*)} En dæmonisk-dentligt er til. Nei det er høfligt og sømmeligt og fornuftigt saadan at troe Manden indtil videre, og viser det sig saa ikke at være sandt, hvad Manden sagde om sig, saa er den samme Adfærd eo ipso ironisk.

^{*)} Anm. Det skal ikke forundre mig, om det vil forekomme Adskillige næsten latterligt, den paaholdende Omhyggelighed og Langsomhed, med hvilken jeg gaaer tilværks, inden jeg slutter Noget i denne Sag. De Fleste ville vel ved blot at kige i en af Adlers Bøger, eller ved blot at høre at han skal have haft en Aabenbaring, have nok for at være færdige med deres Dom. Naar da en saadan Travl faaer at vide, at jeg har skrevet en heel Bog og dog er kommen til samme Resultat, saa vil han vel lee af mig, han som strax sagde det Samme. Dersom En, der havde særdeles nøie lærd Kjendskab til Plato, samlede Alt, hvad der findes om Socratess Dæmon, sammenlignede dermed hvad ellers er opbevaret fra Oldtiden, og da kom til det beskedne Resultat, at han ikke kunde bestemme Noget; og dersom en Anden, der fra Kofods Verdenshistorie vidste at Socrates skal have haft en Dæmon, strax kom til det afgjørende Resultat, at man ikke kan vide noget Bestemt derom: saa have de Tvende jo rigtignok paa en Maade Resultat tilfælles. Og naar man i vor Tid har Resultat: ja saa er alt godt. Skulde der dog ikke være en Forskjel paa hine Tvende, og skulde det ikke være ret gavnligt om vor Tid, som har saa travlt med Resultat, vilde betænke hvorledes Sagen forholder sig i Forhold til negative Resultater. Et non liquet kan være Frugten af Aars Flid, af stor Lærdom, af dybsindig Anstrængelse; og det kan snydes ud af Næsen, det kan faaes for 4 Sk. i enhver Urtebod. Er der da

(1846—47)

- kløgtig Forarget er han om muligt endnu mindre, dertil er der ikke det mindste Spor eller Symptom. Derfor er han imidlertid in-
- 3 genlunde uden Betydning, og jeg veed Ingen i min Samtid der i strængere Forstand maa kaldes et Phænomen end Adler. Tilværelsens Kræfter har haft fat i ham, og han er som Phænomenen
- 6 Anticipation af den Dialektik der giærer i Tiden. Men Phænomenet selv veed Intet at forklare o: man maa selv være Lærer for at lære Noget af Adler. Sandsynligviis uden nogen væsentlig christelig
- 9 Forudsætning er han gaaet hen og blevet Præst — da kommer Crisen pludselig paa ham, dobbelt forfærdelig, fordi han paa en saa høitidelig Maade jo allerede havde udgivet sig for at være
- 12 Christen, da han har paataget sig at være christelig Præst. Som ved et Slag gaar pludseligen det Christelige op i ham; i den anstrengede Situation producerer han de forskjelligste Ytringer af
- 15 forskjelligartet christelig Orthodoxie og af Kjætterrie mellem hinanden. Hvad Andre ved Læsning og Erfaring veed Beskeed om, det piner ligesom ud af ham, bryder primitivt frem, men aldeles
- 18 confust. Men primitivt er det vistnok i ham, thi han har upaatvivleligen den Gang ikke læst det Mindste i Retning af den strængere Orthodoxie, eller Pietismen. Adler er saaledes ret egentligen et
- 21 Tegn, han er et høist alvorligt Beviis for at det Christelige er en Magt, som ikke er til at spøge med. Men paa den anden Side er han snarere end en Udvalgt en Henhvirvlet, som er slynget hen
- 24 liig en advarende Forfærdelse. Istedenfor at kunne hjælpe os Andre er han snarere som den bange fortumlede Fugl, der med Angestens Vingeslag styrter foran Uveiret, som følger, medens man endnu
- 27 kun hører en Hvislen; og hans mange Tanker ere som den forvirrede Fugleskare der i mellem hinanden flygter foran Uveiret. At man derfor skulde være berettiget til at opgive ham eller tænke
- 30 ringe om hans Mulighed er langt fra min Mening. Trods de forfærdelige Overhalinger han har faaet, trods al den Skade han upaatvivleligt vilde have gjort, hvis han ikke heldigviis var bleven
- 33 Forskjel, er der himmelraabende Forskjel, saa kan denne dog vel ikke ligge i Resultatet, der jo næsten er eenslydende. Og dog raabes der overalt barestens paa Resultat.

ignoreret, er det idetmindste min Mening, at der i ham er meget Haab tilbage. Upaatvivleligen har han som Candidat levet hen i den Indbildning, at det fattige theologiske Kjendskab som examinando 3
fordres ved theologisk Embeds-Examen at det var Christendom. Da saa det Christelige kom over ham, er han geraadet i den besynderlige Situation at vide i en vis Forstand Beskeed derom, men 6
ved Hjælp af en Nomenklatur. I Skyndingen griber han det stærkeste Udtryk for at betegne hvad der er vederfaret ham: og saa har vi hans Aabenbaring. Men saa meget er tillige vist, at han 9
hvor længe han end lever og hvad han end præsterer først skylder at tilbagekalde sit Første, eller træde i dettes Charakteer og annullere det Mellemliggende. 12

Capitel III.

Forrykkelsen af Adlers væsentlige Standpunkt ved ham selv, eller at han ikke forstaaer sig selv, ikke selv 15
troer paa, at der er ham vederfaret en Aabenbaring. Dette belyses **directe-indirecte** af en lille Piece, der indeholder Aktstykker i Sagen om hans Afskedigelse, og 18
indirecte af hans fire sidste Bøger.

§. 1.

Skrivelser min Suspension og Entledigelse 21
vedkommende, udgivne af A. P. Adler A: M.
Kiøbhv. hos Reitzel. 1845.

Denne Piece indeholder, foruden en Deel Skrivelser angaaende 24
et Kjævlerie om Capelanens Gage, hovedsagligen de Adler til Forklaring af den geistlige Øvrighed forelagde Spørgsmaal ham selv og hans Lære betræffende, samt Adlers Tilsvar og yderligere 27
Tilsvar.

For at Alt kan blive nøiagtigt og være Læseren nærværende, er det vel bedst at erindre om hiint Forord til hans Prædikener. 30

³⁰ hiint Forord] Nogle Pr., S. 3 f. (Forord).

(1846-47)

- Her fortæller Mag: Adler, hvorledes han var ifærd med et Arbeide, som han vilde have kaldet populaire Foredrag over den subjektive
- 3 Logik, et Arbeide i hvilket han „med en overfladisk Kundskab til Bibelen havde paataget sig at forklare Skabelsen og Christendommen.“ Han vedbliver derpaa: „en Aften udviklede jeg just det Ondes
- 6 Oprindelse; da indsaae jeg som ved et Lysglimt, at det ikke var paa Tanken men paa Aanden at Alt kom an, og at der var en ond Aand til. Samme Nat foer en hæsliig Lyd ned i vort Værelse. Da
- 9 bød Frelseren*) mig at staae op og gaee ind og nedskrive disse Ord.“ Derpaa følge de Ord**), som siden stereotypisk atter og atter vendte tilbage i Vers og i Prosa, de Ord, om hvilke han selv mener,
- 12 ifølge en mundtlig Yttring, at det er vigtigt og afgjørende med hvilken Stemme de siges. |

- Det citerede Faktiske ville vi slet ikke ligefremt indlade os med
- 15 hverken pro eller contra, end ikke engang med den Mærkelighed, at Christus taler næsten som en Privat-Doctent, thi de citerede Ord ligne ganske en Paragraph; vi disputere bestandigt kun e
- 18 concessis. Men dette er dog vel klart, at han i hiint Forord paa det høitideligste forkynder sig at have haft en Aabenbaring, ved hvilken der ham af Frelseren er meddeelt en Lære. Paafaldende kan det jo

- 21 *) Anm. Dette Ord er af Adler selv spatieret.

- **) Anm. Ordene lyde saaledes: „De første Mennesker kunde have havt et evigt Liv; thi naar Tanken forbinder Guds Aand med
- 24 Legemet saa er Livet evigt, naar Mennesket forbinder Guds Aand med Legemet, saa er Mennesket Guds Barn; saa havde Adam været Guds Søn. Men de syndede. Tanken fordybede sig i sig selv uden
- 27 Verden, uden Legeme. Den adskilte Aanden fra Legemet, Aanden fra Verden. Og naar Mennesket selv, naar Tanken selv adskiller Aanden fra Legemet og Aanden fra Verden, saa maa Mennesket
- 30 dø og Verden og Legemet blive onde. Og hvad bliver Aanden? Aanden gaaer ud af Legemet. Men Gud tager den ikke tilbage. Og den bliver hans Fjende. Og hvor farer den? Tilbage i Verden.
- 33 Hvorfor? Den er vred paa Verden, som opgav den. Det er den onde Aand. Og Verden skabte selv den onde Aand.“

¹¹ de Ord, om hvilke osv.] sml. VI B 29, S.110.

rigtignok være, at Adler i Grunden allerede førend Aabenbaringen
 var ifærd med at opdage den samme Tanke, som blev ham meddeelt
 ved Aabenbaringen; thi om Aftenen var det jo, „at han som ved et 3
 Lysglimt indsaæ, at det ikke var paa Tanken men paa Aanden
 Alt kom an, og at der var en ond Aand til.“; men atter dette ville
 vi ikke ligefremt indlade os med, kun mindende om, at det Udtryk 6
 „som ved et Lysglimt“ dog vel ikke skal betragtes som mere eller
 mindre end et metaphorisk Udtryk for Indsigtens Hurtighed eller
 for den Overgangens Hurtighed fra ikke at have indseet til at have 9
 indseet. Forøvrigt concentrerer den ved Aabenbaringen meddeelte
 Læres Indhold sig i den Sætning: „at Menneskets Tanke fordyber
 sig i sig selv.“ Men ogsaa dette synes Adler at have udgrundet 12
 før Aabenbaringen blev ham til Deel, thi i Forordet siger han ud-
 trykkelig om sit Arbeide („det populaire Foredrag over den sub-
 jektive Logik“): „det var min Tanke der havde fordybet sig i sig 15
 selv.“ Forsaaavdt bliver der ikke Meget tilbage som blev ham
 meddeelt ved en Aabenbaring, men desto bestemtere falder just
 Accenten paa, at det er ham meddeelt ved en Aabenbaring, paa, 18
 at „Frelseren om Natten bød ham at staae op og gaæ ind og
 nedskrive de følgende Ord.“ Saasnart Adler urokkeligt holder dette
 fast, har jeg intet Ja og intet Nei; mig beskæftiger det blot at dispu- 21
 tere e concessis. Holder han det derimod ikke fast, saa maa han
 finde sig i, at man ud af hans Eget godtgjør, at han ikke selv troer,
 han har haft en Aabenbaring, eller at han i ethvert Tilfælde er i en 24
 saadan Confusion betræffende Categorierne, at han ikke selv veed
 hvad han siger, fordi han ingen skarp Tanke forbinder med Ordene.

I Forordet fortælles videre: „derpaa bød Jesus mig opbrænde 27
 mit Eget, og for Fremtiden holde mig til Bibelen. Om Prædike-
 nerne og Talerne fra No VI til Enden veed jeg, at de ere skrevne
 ved Jesu medvirkende Naade, saa at jeg kun har været Organ.“ 30
 Dersom Adler ikke veed det om de andre, eller dersom han veed
 om de andre, at de ikke ere det, er det rigtignok paafaldende, at
 han udgiver dem især i eet Bind, der ligesom Noæ Ark kommer 33
 til at indeholde det kvalitativt meget Forskjellige. Dog dette bliver
 Adlers Sag. Hovedsagen for mig er, at han paa det høitideligste

(1846–47)

- har sagt, at han veed at Talerne fra No VI til Enden ere skrevne ved Jesu medvirkende Naade, saa at han kun har været Organ.*)
- 3 Vi har saaledes i Adlers Kaldelse ved en Aabenbaring Analogien til en Apostels Kaldelse, i hans Skriven under Medvirkning af Jesu Naade, i at han kun er Organ Analogien til den Inspireredes For-
- 6 hold. Adler har baade en Lære der er ham meddeelt ved en Aabenbaring og en Udvikling af denne Lære der er inspireret. Dette maa nu Læseren stadigt fastholde i det Følgende, hvor det skal
- 9 vises, at Adler ikke holder det fast, medens han dog ikke føler sig opfordret til afgjørende at tilbagekalde det. Han forvirrer paa en dobbelt Maade ved kvalitativt at forandre, og dog ikke
- 12 tilbagekalde. | og hans Confusion er dog alligevel tiltrods for den brændte subjektive Logik Frugten af hans Kjendskab til den hegelske Philosophie og Dialektik. | < Enhver, der ikke er ganske
- 15 forvirret ved hegelsk Dialektiks Anvendelse i de eksistentielle Sphæ-
- *) An m. Udsagnets Høitidelighed lider imidlertid en lille Skavank ved et Par Noter i selve Bogen, om hvilke jeg, hvis Sagen ikke var
- 18 saa alvorlig, kunde fristes til at sige, at de nok ere skrevne ved en Distractions medvirkende Bistand. Af Forordet erfarede man jo, at Prædikenerne og Talerne fra No VI til Enden ere skrevne ved
- 21 Jesu medvirkende Naade; men pag. 20 (til Prædikenen No IV, Skjærtorsdag d. 13 April 1843) læser man i en Note: „denne Bøn er mig indgivet ved Jesu medvirkende Naade“; og p. 26 (i Prædi-
- 24 kenens No V, Langfredag d. 14 April 1843) læser man i en Note: „her kom første Gang Jesu medvirkende Naade mig til Hjælp.“ Langfredag kommer som bekjendt efter Skjærtorsdag, Prædikenen
- 27 No V efter No IV, og dog erfarer man i en Note til No V, at den medvirkende Naade her første Gang kom Adler til Hjælp, efterat man har læst Noten til No IV, og efterat man i Forordet har læst,
- 30 at han om Prædikenerne fra No VI til Enden veed, at de ere skrevne ved Jesu medvirkende Naade, hvilket synes at tyde paa, at han er tvivlsom med Hensyn til Noterne under No IV og V, dersom han
- 33 ikke i en Distraction har skrevet Noterne, og igjen i Distraction glemte, at han har skrevet dem.

¹³ Frugten af... den hegelske Philosophie] sml. S. V. VII, S. 183 ff.

rer, Enhver, der ikke er ganske sløvet ved journalistisk Sophistik, vil, uden just at være Dialektiker let indsee Følgende. Dersom En, idet han siger sig at forklare Noget, foretager en Forandring i dette 3
 Nogets (Subjektets) Væsen: saa forklarer han det ikke saa for-
 andrer handet. Veden Forklaring foregaaer Forandringen
 i Prædiketet, saaledes at det Omspurgte bliver det det er men 6
 nu ved Forklaringen bliver aabenbart at være dette. Forklaringen
 er det explicerende Prædikat. Foretager derimod den saa kaldte
 Forklaring en Forandring ved Subjektet, saa forklarer den jo ikke 9
 det omspurgte Subjekt, men bringer et nyt Subjekt frem. Forskyl-
 der da en Forklaring saaledes at være en Forandring, saa maa,
 hvis Forvirring ikke skal afstedkommes, dette bestemt og afgjø- 12
 rende udtrykkes derved, at man vedgaaer, at man istedenfor at
 forklare det Omspurgte taler om noget Andet. Er det Om-
 spurgte noget man selv har sagt, affordres Forklaringen En officielt, 15
 og Forklaringen dog forskylder at være en Forandring: da maa dette,
 hvis man ikke vil bedrage eller selver forvirret, udtrykkes derved, at
 det Første høitideligen tilbagekaldes. Skeer dette ikke, saa bliver, 18
 som sagt, Confusionen en dobbelt: a) at det Første faaer Lov at staae
 hen b) at det Andet (Forklaringen der dog er en Forandring af det
 Første) faaer Udseende af at være en Forklaring af det Første. > 21

Undersøgelsen gaaer nu over til de Spørgsmaal, som den geistlige
 Øvrighed fandt sig foranlediget til at forelægge Adler, samt til
 Adlers Tilsvar.*) 24

*) I Marginen: Anm. Den theologiske Læser vil, især fra
 Spørgsmaalet No 2 af og indtil Enden, ved hele Mag. Ad-
 lers Rasoneren erindres om een eller anden moderne 27
 Exegets Væven om hvad der skal forstaaes ved en Aaben-
 baring. Nu, det forstaaer sig, Exegeten har dog altid
 det til sin Undskyldning, at han ikke selv har haft en 30
 Aabenbaring. Dette er Mag. Adlers Fortjeneste, og just
 derved har han, i mine Tanker langt større Fortjeneste
 end Exegeten, for ret at gjøre det Moderne aabenbart. 33

²⁷ een eller anden moderne osv.] sml. Ph. Marheineke, Lærebog i christelig
 Tro og Levnet for tænkende Christne. Overs. af M. Mørch Hansen (Kbh. 1842. —

(1846—47)

Øvrighedens Spørgsmaal

- 1) om De (Mag: Adler) erkjender at have været
 3 i en exalteret og forvirret Sindstilstand,
 da De skrev og udgav Deres trykte „Prædiker-
 kener“ og saakaldte „Studier“?*)

6 Øvrighedens Skrivelse er af Dato 29^d April 1845; Mag: Adlers
 Tilsvar følger under 10 Mai 1845, og lyder saaledes:

- „Da jeg kan paavise Mening og Forbindelse i hvad jeg i mine
 9 „Prædikener“ og „Studier“ har skrevet, erkjender jeg ikke, at
 have været i en exalteret og forvirret Sindstilstand, da jeg skrev
 og udgav dem.“ Stricte taget er nu dette Tilsvar egentligen ikke
 12 Svar paa Spørgsmaalet. Ved „Mening og Forbindelse“ kan vel nær-
 mest kun tænkes paa Fyldestgjørelsen af den Fordring som man
 grammaticalsk maa gjøre til et Foredrag. Men antaget, at der saa-
 15 ledes var Mening og Forbindelse i det Skrevne, kunde Forfatteren
 gjerne derfor have været i en exalteret og forvirret Sindstilstand.

- *) Anm. Spørgsmaalet selv har forøvrigt en besynderlig Van-
 18 skelighed med Hensyn til Svaret. Naar man affordrer en Mand
 en Erklæring om at han i et foregaaende Tidsmoment har været
 i en forvirret Sindstilstand, synes deri at ligge at hvis han er villig
 21 til at erklære det villig til at bejae det, saa er Alt godt igjen, og
 Manden ikke mere i en forvirret Sindstilstand. Imidlertid lod det
 sig tænke, at Manden netop ved sin Villighed til at bejae yderligere,
 24 maaskee endnu evidentere beviste, at han var i en forvirret Sinds-
 tilstand. Sæt han svarede: ih, er det ikke Andet der forlanges, da
 skal jeg rigtig ikke lade vente paa mig, men med den største For-
 27 nøielse erklære o: s: v.: I saa Fald er den Spørgende bragt endnu
 engang i den samme Forlegenhed. Det er overhovedet meget van-
 skeligt at standse den Dialektik, der udviklers sig, naar man begynder
 30 med at antage om et Menneske at han har været i en forvirret
 Sindstilstand, især er det vanskeligt at standse den ved en Erklæ-
 ring af ham selv.

Ktl. Nr. 646), S. 69. 89 f. — Die Grundlehren der christlichen Dogmatik als Wissen-
 schaft (2. Aufl. Berlin 1827. — Ktl. Nr. 644), S. XVIII ff. 15 ff. 125 f. — ²1) om De
 osv.] Skrivelser etc., S. 14 f. ⁸ Da jeg kan osv.] Skrivelser etc., S. 17.

Desuden er det at udgive det Skrevne et Noget for sig selv, og En kunde f. E. roligt skrive Noget, men forraade en exalteret Tilstand ved at udgive det. Adlers Svar er forsaavidt hverken i den ene eller den anden Henseende Svar paa Spørgsmaalet; det er ei heller sandfærdigt, thi det er ikke blot eet men mange Steder i „Prædikenerne“ hvor det ligefrem skorter paa Mening og Forbindelse. Svaret betragtes da bedst som en Eviteren, og man kan altsaa endnu ikke sige, at Adler ved dette Svar har forandret det Mindste i hvad han oprindeligen har sagt om sig selv; han er her endnu consequent. Dette anslaaer jeg i hans Fordeel thi jeg disputerer bestandigt blot e concessis.

Men derpaa følger nogen Tid efter et yderligere Tilsvaer. Vi skal Intet fortie, der kunde synes at tale til Adlers Fordeel, og derfor minde om, at han, idet han taler om sit sidste Indlæg, selv siger: „for om muligt at komme til et Foreningspunkt med Autoriteterne gjorde jeg, efter mundtlig Samtale med Biskop Mynster, saa stort et Tilnærmelsesskridt, som muligt, idet jeg under 5te Juli tilsendte ham følgende Skrivelse.“ I denne Skrivelse findes under No 2 følgende Erklæring*):

„jeg erkjender, at den usædvanlige, forunderlige, anstødelige, aphoristiske og abrupte Form, i hvilken Ideerne paa mange Steder i mine Prædikener og Studier fremtræde, med Grund kan have vækket de høie Autoriteters Betænkelighed.“

< *) I Marginen: An m. > Vel refererer den sig ikke ligefrem til Øvrighedens < No 1 men som det synes til > No 4, „om Adler vil indrømme, at der i meerbemeldte hans Skrifter findes mange Ytringer, som ere forargelige, anstødelige eller i høi Grad upassende.“ Men antages hans No 2 i den sidste Skrivelse at referere sig til Øvrighedens No 4, saa er der i saa Fald i den sidste Skrivelse intet yderligere Tilsvaer til Øvrighedens No 1. Imidlertid forstyrres denne Antagelse igjen derved, at der i Adlers No 2 findes brugt Prædikater som ikke referere sig til Øvrighedens No 4 men vel til dens No 1 (saaledes f. E. „den usædvanlige, forunderlige, aphori-

²⁰ jeg erkjender osv.] Skrivelser etc., S. 23. ²¹ No 4, „om Adler osv.] Skrivelser etc., S. 15.

(1846—47)

Nu kommer det; vel siger A. ikke, at Autoriteterne have Ret i at slutte, at han har været i en exalteret og forvirret Sindstilstand, 3 men han siger, at de have Ret i at Ideerne paa mange Steder i hans Prædikener og Studier fremtræde i en usædvanlig, forunderlig, anstødelig, aphoristisk og abrupt Form; han siger fremdeles, at 6 Autoriteterne have haft Grund til at blive betænkelige. Altsaa A. indrømmer Præmisserne, men han lader Conclusionen staae hen. I det første Tilsvar havde han benægtet Præmissen, i den sidste 9 Skrivelse indrømmer han Præmissen, og han gjør ingen Modstand mod Conclusionen.*) Netop fordi A. indrømmer Præmissen maatte han (hvis han ikke ligefrem vil give Øvrighedens Antagende Med- 12 hold, og i saa Fald kunde han jo sige det ligefrem) af al Magt værges sig mod Conclusionen, han maatte med ganske bestemte Ord sige: men desuagtet, (og netop fordi jeg har indrømmet Præmissen maa 15 jeg holde desto fastere igjen) desuagtet kan jeg ingenlunde indrømme, at jeg har været i en exalteret og forvirret Sindstilstand.**)

Det er en bekjendt prokuratoragtig Fremgangsmaade saaledes at 18 indrømme Præmisserne, og derpaa ved ikke at gjøre nogen Conclusion give det Udseende af, at Conclusionen er noget ganske Andet, Noget der kommer fra en ganske anden Verdensdeel, noget 21 den Paagjeldende arbitrært disponerer over om han vil eller ikke, Noget der ved en kvalitativ Bestemmelse var adskilt fra Præmissen. Men naar en Præmisse, svanger med Conclusionen, bøier sig 24 truende ud over et Menneske; naar han selv ved at indrømme stiske, abrupte Form“). Man kan derfor med Rette sige, at man i Adlers No 2 finder det yderligere Tilsvar til Øvrighedens No 1. Og 27 maaskee er hele min nøiagtige Omhyggelighed en spildt Uleilighed i Forhold til Adlers Skjodesløshed.

*) An m. Conclusionen er naturligviis Indholdet af Øvrighedens 30 første Spørgsmaal — ergo har De været i en exalteret og forvirret Sindstilstand.

**) An m. Indrømmer nemlig Adler dette ganske uforbeholdent, 33 saa følger eo ipso deraf, at han in optima forma maa tilbagekalde „hvad han i en exalteret og forvirret Sindstilstand har skrevet og udgivet.“

Præmissens Rigtighed gjør Inclinations-Vinkelen endnu større: saa maa han yderst bestemt værgе sig mod Conclusionen, eller han har den over sig, og selv indrømmet den. Det forstaaer sig, 3 selv om han ved bestemt Udsagn værgede sig mod Conclusionen, deraf fulgte ikke, at han havde pareret, thi Conclusionen kan stundom være en reen Formalitet som væsentligen hverken gjør 6 fra eller til. Men naar han i denne Henseende slet Intet gjør, maa han ansees for at have tabt paa dette Punkt. Det Svigefulde eller Tankeløse, Det der yderligere beviser hans Confusion, er, at han 9 lader et saadant Tilsvаr staae hen som en Forklaring, at han ikke fatter den simple Consequents: at han officielt maa tilbagekalde sit Første: det første Tilsvаr og saa Prædikenerne samt Studierne 12 som skrevne i en exalteret og forvirret Sindstilstand.

I den sidste Skrivelse tilføies endnu et tredje Punkt, hvilket vel, som Svar betragtet, maa henføres under hiint Øvrigheds 15 Spørgsmaal No 1, hvilket vi her fastholde. No 3 i den sidste Skrivelse lyder saaledes:

„at jeg ved i længere Tid at bearbejde og roligеn udvikle Ideerne 18 for Fremtiden*) vil see mig istand til at lade det christelige Indhold udfolde sig i en mere passende og med den hellige Skrifts bestemte Ord mere overensstemmende Form.“ 21

*) Anm. Dette Haab er — just ikke blevet opfyldt, men igjen udtalt i Forordet til en af Adlers 4 sidste Bøger; og en aarvaagen Recensent (i Kirketidenden) &der har Forstand paa hvad Publikum 24 gider vide,> har strax gjort opmærksom „at Forfatteren selv haaber engang o: s: v:“. Altsaa siden hiine haabfulde Ord i Skrivelsen af 5te Juli 1845 har Mag. Adler skrevet 4 nye Bøger, men Haabet 27 finder endnu kun sin Plads i Forordet som et gjentagent Haab. Paa den Maade vil Adler længe kunne vedblive at være en haabfuld og lovende Forfatter; ja der er al Sandsynlighed for, at dette 30 Haab tilsidst bliver en staaende Artikel i hans Forord — en Art fix Idee, som stundom findes hos Forfattere, og som aldrig forlader dem end ikke i Døden. Saaledes skal man have haft Exempel paa 33

¹⁸ at jeg ved osv.] Skrivelser etc., S. 23 f. S. 98 og se Noter dertil.

²⁶ Recensent] sml. A 150,

(1846—47)

I Anledning af dette Adlers Fremtids-Haab fristes man uvilkaarligt til det Spørgsmaal: men havde det da saadan en Hast med
 3 at faae Det sagt paa en upassende og mindre bibelsk Maade, Det
 en Forfatter, der i Forordet til hver en lille Bog han udgav stadigen skrev, at han haabede for Fremtiden at samle sig paa en stor Bog,
 6 som han snart agtede at udgive — selv i det sidste Forord til Fragmentet af en lille Bog fandt dette Haab sin vante Plads. | Imidlertid har et saadant Haab i Forordet sin Betydning, thi et Haab
 9 i Forordet, det er saa rart, siger Publikum. Da der desto værre kun ere faae egentlig Læse- og Vide-begjerlige, men desto flere Nysgjerrige, saa kan en Forfatter aldrig bedre indynde sig i Pub-
 12 likums Gunst end ved at vedligeholde en saadan privatissime Spilde-Vands Forbindelse med de Mange, som dog maae have Noget at snakke om, naar de komme sammen til Thee og ellers. Men
 15 en Bog og en virkelig Præstation kan man ikke saa godt snakke om, men Det at Forfatteren haaber engang o: s: v:, Det at man selv veed af Forfatteren, at han samler sig o: s: v:, Det at man selv
 18 har seet et lille Capitel af den og hørt ham sige at han haabede o: s: v: — alt Sligt er af stor Interesse for alle Nysgjerrige. Forfatterens Kone fordrer det ligefrem som en ægteskabelig Accidentse,
 21 at hun skal have Lov til, samme Dag, som hendes Mand sætter Pennen til Papiret for at begynde, om Aftenen at være interessant i Selskab ved at fortælle: min Mand skriver paa en stor Bog, og
 24 han haabero: s: v:. I 4 Dage efter fordrer Svogerinderne det, Svogeren fordrer tillige at kunne være interessant ved at have seet Noget deraf. Ogsaa endeligen et høistæret dannet Publikum, der betragter
 27 sig som værende i Svogerskab eller endnu nærmere Forbindelse med Forfatteren, og derfor fordrer denne interessant-gemütlige Privat-Fortrolighed, at det skal være mellem Publikum og For-
 30 fatteren som mellem Klister og Malle, at de ganske kjende hinanden og sige: dikke dikke dikke til hinanden. |

⁵ samle sig paa en stor Bog] sml. II A 546. III B 192, S. 230 f. IV B 116 ff. VB: 47, 6. 7. 49, 5. — S. V. V, S. 43. ¹⁹ alt Sligt osv.] sml. A 104. ²⁰ Klister og Malle] J. L. Heiberg, De Uadskillelige, 10. Sc.; i Skuespil (Ktl. Nr. 1553-59) 4. Bd. (Kbh. 1835), S. 258.

som man ved i længere Tid at bearbejde og roligen udvikle Ideerne for Fremtiden vil kunne lade udfolde sig i en mere passende og med den hellige Skrifts bestemte Ord mere overensstemmende 3
Form? Er der nogen, eller kan der have været nogen fornuftig Grund til at haste med at gjøre Det — paa en upassende Maade, Det som man ved længere Tids Anvendelse vil kunne gjøre paa 6
en passende Maade? Og naar mon Mag. Adler agter at begynde paa den længere Tid, der behøves til den rolige Bearbejdelse? Han har allerede skrevet fire 4 Bøger siden, men det skjønnes ikke at 9
han er kommet det Passende nærmere?

Og dersom det er saa, (som det i det Følgende skal vises, hvor Adlers Tilsvær paa Øvrighedens Spørgsmaal No 2 afhandles) at A. 12
selv autentisk forklarer (NB. det er forandrer sit Første der hen til) at han ikke har haft noget Nyt at bringe*) — dersom dette er saaledes: saa gjelder det jo netop om, at man sørger for at Formen 15
bliver saa passende som mulig, at man anvender Flid og Taalmod i Udarbejdelsen, da der slet ingen Grund er til at haste. Selv om et Menneske bringer noget Nyt, er det dog utilgiveligt at gjøre det 18
paa en tumultuarisk Maade, men naar man selv autentisk vedgaaer, at man intet Nyt har at bringe, saa er det dobbelt utilgiveligt.

At nu Adler selv autentisk vedgaaer (som Forklaring af det: 21
at have haft en Aabenbaring ved hvilken en ny Lære er blevet ham meddeelt af Frelseren) at han intet Nyt har haft at bringe, gaae vi derpaa over til at vise ved at belyse Adlers Tilsvær paa No 2 af 24
Øvrighedens Spørgsmaal. Dette No 2 indeholder Hovedsagen, thi

*) I Marginen: Anm. At han saa igjen i Forordet til en af de 4 sidste Bøger, phantaserer over det Thema, at „Den der har noget 27
Nyt at bringe ikke maa tillade nogen Amalgamation med det Gamle“ maa da betragtes som den ny Confusion Adler igjen har at bringe. Man er berettiget til at antage at A. i dette Forord sigter 30
til sig selv, og saa maa man videre slutte, at han dog anseer hiint Første (der paa det høitideligste udgav sig for at være en Aabenbaring og derpaa autentisk blev forklaret af ham selv ikke at være 33
noget Nyt) for noget Nyt.

³⁶ i Forordet osv.] St. og Ex., S. XXIV.

(1846-47)

her stilles Spørgsmaalet, om han nu virkeligen har haft en Aabenbaring, om han selv mener det o: s: v:.. Spørgsmaalet No 1 er af
 3 langt mindre Betydenhed, og jeg har egentligen blot dvælet ved Adlers Tilsvar paa No 1 for at give en Forsmag paa hans Forvirringer.

6 Øvrighedens Spørgsmaal.

2) om De indseer, at det er sværmerisk og
 urigtigt at vente paa og at følge saadanne formentlige udvortes Aabenbaringer, som, til Exempel, den, De har beskrevet i Fortalen til Deres „Prædikener“?

Adlerstvende Tilsvar, skjøndt de kun udgives sig for Forklaringer, ere ikke Forklaringer men Forandringer, der forandre hans Første,
 15 uden at han dog finder sig opfordret til afgørende at tilbagekalde det Første. Dog er der mellem hans tvende Tilsvar en Forskjel. I det første forvandles det at have haft en Aabenbaring ved hvilken
 18 en ny Lære er ham meddeelt til en Opvækkelse, ved hvilken han er frelst. I det sidste Tilsvar forvandles det at have haft en Aabenbaring, ved hvilken en ny Lære er ham meddeelt til at være
 21 Begeistringens Begyndelse, til et Udtryk for noget saa Vagt og Ubestemt som Begeistring. Istedenfor en ved en Aabenbaring Kaldet hvem en ny Lære er betroet faae vi i første Tilfælde en
 24 Opvakt i almindeligere Forstand, i sidste Tilfælde saadan en Begeistret. Dannet, som Adler er det, ved nogen hegelsk Dialektik, er det ikke underligt, om han selv lever i den Indbildning, at disse
 27 tre Bestemmelser (en Apostel, en religiøs Opvakt, en Begeistret) betyde saadan Eet og det Samme, eller at den ene forklarende kan ombyttes med den anden. Men dersom der er Noget til som hedder
 30 kvalitativ Dialektik, saa ophæver den ene af disse Bestemmelser den anden, og Dilemmaet maa bestandigt stilles: vil Adler acquiescere i Forklaringen saa maa han tilbagekalde sit Første; thi Forklaringen er ikke et yderligere Prædikat om det Første, men er
 33 en ny Position. Man kan saaledes være meget villig til at indrømme

¹ 2) om De osv.] Skrivelser etc., S. 15.

Adler, at han er saadan hvad man kalder en Begeistret og saadan; men man kan sandeligen ikke være villig til at ansee denne Opfattelse for en Forklaring af hvad han i Forordet til Prædikenerne 3 udgiver sig for at være.

Hans første Tilsvar af 10^d Mai 45 lyder saaledes:

„ved i Fortalen til mine „Prædikener“ at have skrevet: „at Jesus 6
bød mig for Fremtiden at holde mig til Bibelen“; ved at have prædiket ham, ved at have anført Skriftens Ord som Beviissteder, maa det være indlysende til hvilket Evangelium og hvilke Aabenbaringer*) jeg holder mig og har lært Andre at holde sig. Men at der reddes paa vidunderlige Maader er — som jeg i Fortalen til „Prædikenerne“ har beskrevet — for mig et Faktum, som jeg ikke 12 kan benægte. Selv om man kun betragter mine „Prædikener“ og „Studier“ som et Barns første, lallende, spæde, ufuldkomne Røst, troer jeg dog, at Ordet vidner om, at en Begivenhed har fundet 15 Sted, hvorved jeg er blevet greben af Troen.“

Nu er Forflygtigelsen i fuld Gang, og jeg vil bede Læseren om Taalmodighed, at jeg kan gaae ganske langsomt tilværks for i 18 enhver Linie at vise Usikkerheden og Confusionen — den belyser ypperligt en Deel af den moderne Philosophie og Dogmatik. Efter mit Begreb er det at gaae saa nøiagtigt tilværks ikke uinteressant 21 for en Gangs Skyld, og i vore dialektisk confuse Tider kunde der nok være Den, der kunde have Gavn af at læse dette, selv om han slet ikke interesserer sig for Sagen. 24

Altsaa: „ved i Fortalen til mine „Prædikener“ at have skrevet: „at Jesus bød mig for Fremtiden at holde mig til Bibelen“; ved at have prædiket ham ved at have anført Skriftens Ord som Beviissteder, maa det være indlysende, til hvilket Evangelium og hvilke Aabenbaringer jeg holder mig og har lært Andre at holde

*) I Marginen: Anm. Der er forøvrigt noget Forvirrende i det 30 Pluralis som Adler her har brugt i en anden Forbindelse end Øvrigheden, thi Øvrigheden taler i Pluralis om de sværmeriske Aabenbaringer, A. taler i Pluralis om den christelige Aabenbaring. 33

⁵ Hans første Tilsvar osv.] Skrivelser etc., S. 17 f. ⁶ Øvrigheden taler i Pluralis] Skrivelser etc., S. 15.

(1846—47)

sig.“ Men dette er ingenlunde indlysende; selv om man vil gjøre Adler den størst mulige Concession, saa bliver dog altid det Afgjørende, Pointen tilbage, som han udelader, medens han ved sit Tilsvær søger at identificere sig med enhver Christen i Almindelighed. Selv nemlig om Adler holder sig til den christelige Aabenbaring og det christelige Evangelium, saa bliver dog den Vanskelighed tilbage, hvilken egentligen er den omspurgte, at han ved en Aabenbaring er bleven anviist at holde sig til Aabenbaringen. En troende Christen i Almindelighed holder sig til den christelige Aabenbaring, men Adler er ved en Aabenbaring anviist at holde sig til den. Forsaaavdt er det da ingenlunde indlysende til hvilken Aabenbaring han holder sig, thi han holder sig jo først og fremmest til den Aabenbaring, der er faldet særligen i hans Lod, ved hvilken han er bleven anviist at holde sig til den christelige Aabenbaring. Fremdeles siger han jo selv: at Jesus bød ham for Fremtiden; men Spørgsmaalet er ikke om Hvad Jesus har budt ham eller budt ham for Fremtiden, men om: at Jesus har viist sig for ham og budt ham Noget. Selv om Adler for Fremtiden blev ligesom enhver troende Christen i Almindelighed, saa bliver dog altid det afgjørende kvalitativt Forskjellige (det Omspurgte) tilbage: at han ved en Aabenbaring, af Jesus selver er bleven anviist at blive som Andre.*) Dertil kommer, hvad der er Hovedsagen, at Adler i sit Tilsvær har udeladt, hvad der fornemlig udhæves i Forordet. Thi ifølge dette kaldte Jesus jo ikke paa ham om Natten for at byde ham fremtidigt at holde sig til Bibelen, nei „Frelseren

*) Anm. Det bør ikke oversees, at Adler indvikler sig i en ny Vanskelighed. Dialektisk indeholder det nemlig en meningsløs Modsigelse: at En ved den paradox-extraordinaire Foranstaltning (ensærlig Aabenbaring) skulde kaldes til at blive ligesom alle Andre. Ved det paradox-extraordinaire Kald kan et Menneske kun kaldes til at blive den Paradox-Extraordinaire. Ved en Aabenbaring, der betroer En en Lære, kan et Menneske ikke kaldes til at blive hvad alle Andre ere eller kunne være, end ikke til at blive denne Læres tro Tilhænger, men han kaldes til det Extraordinaire, at blive dens Apostel.

bød ham at staae op og gaae ind og nedskrive disse Ord“ 3: den hele Passus som indeholder den ny Lære. Da saa det var gjort, saa „bød Jesus ham derpaa at opbrænde hans Eget og for Fremtiden 3 at holde sig til Bibelen.“ Øvrigheden har ikke forelagt Adler det Spørgsmaal, om han, som andre Christne, holder sig til den christelige Aabenbaring, og paa dette Spørgsmaal forlangt hans Ja eller 6 Nei. Nei, Øvrigheden har spurgt: om han erkjender, at det er sværmerisk at holde sig til saadanne Aabenbaringer som, til Exempel den af ham i Forordet til Prædikenerne beskrevne. Adler 9 svarer: jeg holder mig til den christelige Aabenbaring, ja han vil endog deraf at han selv har haft en **særlig** Aabenbaring gjøre det indlysende at han holder sig til den christelige Aaben- 12 baring. Men saa svarer han jo ikke paa Spørgsmaalet, eller skal Svaret betragtes saaledes, saa indeholder det tillige, at han ikke vil vedstaae hiin i Forordet til Prædikenerne beskrevne Aabenbaring, 15 og i saa Fald maa der fordres, at han officielt tilbagekalder det Hele.

Naar A: fremdeles i det første Punktum af dette Tilsvær beraaber sig paa at „have prædiket Jesum“ for deraf at gjøre „det indlysende, 18 til hvilket Evangelium og hvilke Aabenbaringer han holder sig og har lært Andre at holde sig“: saa er dette atter ikke indlysende deraf. Han udelader atter det Afgjørende (det Omspurgte) og sø- 21 ger i Tilsværet forflygtigende at identificere sig med enhver troende christelig Præst i Almindelighed. Den troende christelige Præst forkynder Christum og viser derved til hvilke 24 Aabenbaringer han holder sig: det er rigtigt; men den troende christelige Præst i Almindelighed er ikke ved nogen Aabenbaring kaldet til at forkynde Jesum. Forsaavidt da Adler som 27 Præst forkynder Jesum er deraf ingenlunde indlysende hvilke Aabenbaringer han holder sig til. Det vilde kun være indlysende, dersom hiint Forord til hans Prædikener ikke existerede, men 30 hiint Forord og den i dette beskrevne Aabenbaring er jo netop det af Øvrigheden Omspurgte. Øvrigheden har ikke spurgt Adler om han, som enhver troende Præst forkynder Jesum; nei den har 33 spurgt: om han erkjender at det er sværmerisk at holde sig til saadanne Aabenbaringer, som den i Forordet til hans Prædikener

(1846—47)

- beskrevne. Adler svarer: jeg forkynder Jesum. Men saa svarer han jo ikke paa Spørgsmaalet, eller ogsaa ligger der i Svaret den Ind-
- 3 rømmelse: jeg har aldrig haft nogen særlig Aabenbaring — og i saa Fald maa jo hele Forordet til Prædikenerne officielt tilbage-
- 6 kaldes. Dertil kommer, at Adler atter i Tilsvaret udelader Noget og noget meget Vigtigt som stod i Forordet. Der stod nemlig „om
- 9 Prædikenerne og Talerne fra No VI til Enden veed jeg, at de ere skrevne ved Jesu medvirkende Naade, saa at jeg kun har været
- 12 Organ.“ Men saaledes prædiker ingen troende christelig Præst i Almindelighed. I Almindelighed er det ganske rigtigt deraf at en Præst prædiker Jesum indlysende til hvilken Aabenbaring han
- 15 holder sig, men i det særlige Tilfælde at en Præst selv forkynder om sig selv at han har haft en Aabenbaring og at han kun prædiker som Organ: kan deraf ligefremt Intet slutes, med mindre det
- 18 Særlige tages bort. Vil altsaa A. at Syllogismen i hans Tilsvaret skal have Kraft saa er eo ipso Forordet til Prædikenerne tilbagekaldt. Men i saa Fald maa der fordres at han officielt tilbagekalder det.
- 21 Endeligen siger Adler, at han har anført Skriftens Ord som Beviissteder „og at det deraf maa være indlysende til hvilket Evangelium og hvilke Aabenbaringer han holder sig.“ Det synes jo
- 24 ogsaa saaledes, thi Skriften bruger jo den læge og lærde Christen som Beviis og beraaber sig paa Skriftens Ord som Beviissteder. Her er imidlertid Vanskeligheden en Anden, og man maa snarere
- 27 spørge Adler, hvorledes han kommer til at bruge Skriftens Ord som Beviissteder. Det er nemt nok at pynte en Inconsequents op til et Forsvar; men vi skulle vel stille ham Sagen rigtigt. Hvad
- 30 kan Adler ville bevise af Skriften? Vil han af den bevise, at Jesus i Aar 1842 har budet ham (Adler) at nedskrive hine i Forordet til „Prædikenerne“ nedskrevne Ord? Det vil han dog vel neppe. Vil
- 33 han da ifald hine Ord og den i dem indeholdte Lære ikke stemme med Bibelen slutte: ja saa har det ikke været Jesus der en Nat i December-Maaned 1842 bød mig at nedskrive dem? Er Adler ikke sikkrere i sin Sag saa skulde han virkeligen ikke have gjort Allarm, eller idetmindste erhyrvet sig lidt mere Skrift-Kundskab end hvad han ifølge hans egen Forklaring i Forordet havde den

Gang. Staaer Adler derimod fast ved, at hine Ord i Forordet er som han høitideligt har sagt det, Jesu egne Ord, ham (Adler) dicerede i Pennen: saa kan Adler ikke consequent beraabe sig paa Skriftord som Beviissteder, han kan for at slaae de Christne af Marken mod dem accommodationsviis beraabe sig paa Skriftord, men for ham selv kan dette Beviis ingen Betydning have. Skriftens Ord ere, selv efter den strengeste Orthodoxies Begreber, i maximum Jesu egne Ord: men Adler har jo, ifølge Forordet til „Prædikenerne“, ogsaa Jesu egne Ord. Hvor skulde han, uden ved den taabeligste Inconsequents falde paa at ville bevise Ordenes Christelighed af deres Overeensstemmelse med Bibelord han som jo af Jesu selv veed at det er Jesu Ord. — Her har vi det Gamle igjen: skal det deraf, at Adler beraaber sig paa Skriftord som Beviissteder, være indlysende, til hvilken Aabenbaring han holder sig: saa maa hine Ord i Forordet til „Prædikenerne“ væk, tilbagekaldes i de høitideligste, i Angerens Udtryk. Men Adler er ugeneret, han argumenterer frisk væk bagvendt: jeg beraaber mig paa Skriftord som Beviissteder (hvilket han vel at mærke kun kan consequent gjøre hvis hine Ord i Forordet til Prædikenerne ikke ere til) ergo: er det indlysende, til hvilken Aabenbaring jeg holder mig. Øvrigheden har ikke spurgt ham, om han, som andre Christne, beraaber sig paa Skriftensord som Beviissteder; men den har spurgt ham, om han erkjender det for sværmerisk at holde sig til saadanne Aabenbaringer som, til Exempel, den i Forordet beskrevne. Enten er da Adlers Svar intet Svar paa Spørgsmaalet eller det indeholder hine Ord og hele Forordets Tilbagekaldelse. I saa Fald maa det fordres, at Tilbagekaldelsen skeer officielt.

Det første Punktum i hans første Tilsvær paa Øvrighedens No 2 viser sig saaledes at være sophistisk eller tankeløst. Skal det være Alvormed, at dette er Forklaringen, saa maa han angrende tilbagekalde Forordet til Prædikenerne; thi Tilsværet er ingen oplysende Forklaring af det Første, men en Forandring, man faaer ikke af Tilsværet og Forklaringen at vide, hvad Adler forstaaer ved det han i Forordet har udsagt sig at være, man faaer (besynderligt nok ved en Forklaring der skal forklare et omspurgt Forbigangent)

(1846—47)

at vide, hvad han nu mener sig at være, omtrent som var hiint Første slet ikke til.

- 3 Det næste Punktum i hans første Tilsvar paa Øvrighedens No 2 lyder saaledes: „Men at der reddes paa vidunderlige Maader er — som jeg i Fortalen til „Prædikenerne“ har beskrevet — for mig
6 et Faktum, som jeg ikke kan benægte.“ Det forlanges vist heller ikke, at han skal benægte et Faktum; jeg for min ringe Deel er da saa langt som muligt fra at forlange det, jeg forlanger blot, at
9 han enten skal staae afgjørende fast ved hvad han selv har sagt sig at være, eller høitideligt tilbagekalde hvad der af ham høitideligt blev udsagt. Ingen af Delene gjør han. Han fastholder ikke sit
12 Første afgjørende, han forandrer det, og dog vil han give denne Forandring Skin af at være en Forklaring. At han ikke staaer fast ved hvad han i Forordet til Prædikenerne (det af Øvrigheden Om-
15 spurgte) har sagt om sig selv, er ikke vanskeligt at see; thi der er dog vel en kvalitativ-afgjørende Forskjel mellem: ved en Aabenbaring at have modtaget af Frelseren en Lære betroet
18 og det: at være reddet paa en vidunderlig Maade. Dersom A., da han skrev Forordet og senere Tilsvaret, havde været i Besiddelse af fornøden christelig Kundskab, havde han naturligviis
21 vidst dette; men Den, der foreløbig ikke har andre Forudsætninger til at gjøre det Christelige fast med end noget hegelsk Dialektik, han kan let tage fejl.

- 24 Lad os dog lidt nøiagtigere bestemme Forskjellen mellem de tvende Bestemmelser. Naar et Menneske siges at reddes paa en vidunderlig Maade, da antages, at Det, hvori han frelses ind, er
27 til, ja det har maaskee længst været til; men han, ak ja han har været vildfarende, han har maaskee henleflet sine Aar i Letsindighed og Udsvævelser, eller forspildt dem i forvirrende Studier,
30 eller trodsigt vendt det Bekjendte Ryggen, eller høstet de sørgelige Følger af en holdningsløs og piattet Opdragelse o: s: v.. Han reddes nu paa en vidunderlig Maade, den være nu den forskjellige, hvad
33 der i Forhold til det psykologiske Kjendskab man har til slige Opvækkelses - Historier, kan udføres vidtløftigere eller kortere. Christendommen antages at være Det, han frelses ind i, men han

reddes paa en vidunderlig Maade. Lad det være skeet iaar f. E.,
saa har altsaa Christendommen bestaaet i 1800 Aar; i den foregaaer
der saa vist ingen Forandring for den Frelstes Skyld, ak nei, men 3
den Vildfarende frelses paa en vidunderlig Maade ind i Det, der
har bestaaet uforandret i 1800 Aar og i hvilket alle Andre antages
at have deres Liv. — Noget ganske Andet og kvalitativt Forskjelligt 6
er det derimod, naar En ved en Aabenbaring betroes en Lære. Denne
Lære er jo dog vel ikke til før, der er altsaa foregaaet en Forandring
i Det, hvori Frelsen er at finde. Den Kaldede har maaskee slet 9
ikke saaledes menneskeligt talt været paa Fortabelsens Vei. Nei
der foregaaer en Forandring i det Objektive, og det er denne den
Kaldede skal meddele, som den er ham selv meddeelt ved en Aaben- 12
baring. Den der ved en Aabenbaring kaldes og betroes en Lære,
han kaldes til at være Lærer, han kaldes vel for sin egen Skyld,
men hovedsagligen og væsentligen for Andres Skyld (det Tele- 15
ologiske), at han skal forkynde dette Ny. Den derimod der reddes
paa en vidunderlig Maade, ham betroes ikke nogen ny Lære, han
beskikkes ikke til i extraordinair Forstand at være Lærer, eller til 18
at meddele noget Nyt; han har at være stille, og ydmygt at indordne
sig i det Gamle; Bevidstheden om at være reddet paa en vidun-
derlig Maade kan ikke friste ham til at ansee sig selv for noget 21
Overordentligt, da denne Bevidsthed snarere bestandigt ydmy-
gende minder ham om, at han var saa langt henne paa Fortabelsens
Vei, at en vidunderlig Maade var fornøden for at han kunde reddes. 24

Saaledes tænker jeg at have bestemt Forskjelligheden. Lad
os nu see til Adler. I Forordet til „Prædikenerne“ yntedes der
Intet om, at Adler var bleven frelst, var bleven reddet; nei i 27
Forordet var Adler Den ved en Aabenbaring kaldede, hvem en
ny Lære betroes. Først i Tilsvaret (vel at mærke paa Spørgsmaalet
om Meningen af Forordet til „Prædikenerne“) kommer denne For- 30
klaring frem. Den er naturligviis ingen Forklaring af Forordet, den
er en ganske ny Opfattelse, en ny Skikkelse A. træder op i, som
begyndte han først nu, som havde han intet Præcedens, han der 33
netop har etsaadant, hvorom derspørges. Dersom En havde udgivet
sig for at være Konge, og nu Øvrigheden forelagde ham det Spørgs-

(1846-47)

maal, hvad han havde meent med at sige noget Saadant om sig selv, og han saa „forklarede“, at han dermed havde meent at han
 3 var Canceliraad: saa er dette Svar ingen Forklaring, det er nyt Udsagn: først udgiver han sig for Konge saa for Cancelliraad. Den dialektiske Sviig eller Tankeløshed ligger i saa ikke at tilbagekalde
 6 det Første, men lade som var det Sidste en Forklaring af det Første.

Det sidste Punktum i Adlers første Tilsvar paa Øvrighedens No 2 lyder saaledes: „selv om man kun betragter mine „Prædikener“ og
 9 „Studier“ som et Barns første, lallende, spæde, ufuldkomne Røst, troer jeg dog, at Ordet vidner om, at en Begivenhed har fundet Sted, hvorved jeg er blevet greben af Troen.“ Det Sidste er nu
 12 en meget vag Bestemmelse: at en Begivenhed har fundet Sted, hvorved han er blevet greben af Troen. Begivenheden er jo desuden nøiagtigt beskrevet i Forordet til Prædikenerne, at det var
 15 en slem Lyd der foer gennem Værelset og at saa Frelseren bød ham at staae op og nedskrive Ordene. Øvrigheden har jo ikke spurgt A., om der har fundet en Begivenhed Sted, men om den
 18 detailleret beskrevne Begivenhed i Forordet til Prædikenerne. Dette Udsagn af Adler om sig selv, at der har fundet en Begivenhed Sted, ved hvilken han blev greben af Troen, er noget ganske Andet
 21 end hvad der er fortalt i Forordet. Saaledes har man jo haft mange Exempler paa, at et Menneske ved at komme i Livsfare f. E. er bleven greben af Troen. Ved nogen Læsning i Tractater vil man være istand
 24 til at rykke ud med et betydeligt Sortiment af saadanne Levnetsløb, hvori fortælles, at et Menneske ved en Begivenhed er bleven grebet af Troen. Forklaringen af at have haft en Aabenbaring ved hvilken
 27 en ny Lære blev Adler meddeelt, skal altsaa nu være: at der har fundet en Begivenhed Sted, ved hvilken A. blev greben af Troen. Dette kan bedst betragtes som en Reminiscent fra Adlers exegetiske Studier, thi saaledes exegetiseredes der jo f. E. over Pauli
 30 Omvendelse: der er skeet Noget, hvad det er, kan man ikke sige, det har været en Begivenhed o:s: v.: Imidlertid gaaer det dog bedre
 33 an at exegetisere paa den Maade, naar Exegeten ved en Afstand af 1800 Aar er fjernet fra Paulus; men i Forhold til hvad man selv høitideligt har paastaet at have oplevet for 2 Aar siden, hvad man

til Glæde for Menneskeheden har gjort vitterligt for Alle, at exegetisere saaledes: det er rigtignok at forraade en betydelig Grad af Confusion. |

3

Hvad det Første i hiint sidste Punktum af Tilsvaret angaaer, da kunde det jo synes en priselig Forfatter-Beskedenhed, en Compliment mod Andre, saaledes i Forhold til sit første Forsøg at minde 6 om „et Barns lallende, spæde, ufuldkomne Røst“; og et høistæret dannet Publikum, der i Mangel af at have Kategorier, har en allerkjæreste Forkjerlighed for Compliment-Snak, vilde vist synes godt 9 derom, dersom der ikke var Andet til Hinder. Men skulde man dog ikke ogsaa kunne baade drive Beskedenheden forvidt, og være beskeden paa aldeles urette Sted? Naar man har sagt om Noget, 12 at det er nedskrevet efter Frelserens eget Dictat, saa gaaer det dog virkeligt ikke an, om det Samme at admittere den Forklaring, at det er et Barns spæde Lallen. Naar man om Prædikener har 15 sagt, at de erveskrevne saaledes, at Forfatteren kun har været Organ, saa gaaer det dog virkelig ikke an om de samme Prædikener at admittere den Forklaring, at de ere et Barns spæde Lallen. Ja, var 18 Adler begyndt som ellers et Menneske i Almindelighed, saa maa det naturligviis staae ham frit for, betræffende sit første Forsøg at minde om et Barns spæde Lallen; men naar man begynder med 21 en Aabenbaring og med Frelserens Dictat, begynder med at være kun Organ: saa gaaer dette virkeligen ikke an. Saa distrait synes Adler at være, at denne Forfatter-cotume at haabe paa engang i 24 en senere Tid at skulle kunne gjøre det bedre, den falder ham ganske gelaufig — i Forhold til hvad der er ham aabenbaret. See, naar et Menneske begynder en Stræben i en fortumlet og exalteret Tilstand, 27 saa kan det være ganske i sin Orden, at han haaber paa en Perfectibilitet, at det vil lykkes ham senere, naar han er kommen til Rolighed og Besindelse at gjøre det bedre. Men en Mand der begynder med 30 en Aabenbaring og Frelserens Dictat han har kun i uvæsentlig Forstand at haabe paa Perfectibilitet, han maa snarere befrygte, at hiint Første i Tidens Længde ikke skal staae saa levende for ham 33 som før; men understaaer en Saadan sig væsentligen at haabe paa en Perfectibilitet: saa er dette en Blasphemie. Vel siger A:

(1846—47)

- just ikke, at han selv betragter hine Ord i Forordet og Prædikenerne saaledes, men hvortør han (dersom det i Sandhed er ham sandt hvad
- 3 der staaer i Forordet) indlade sig paa nogen saadan Accomoderen ved at sige: „selv om man kun betragter mine Prædikener og Studier som et Barns første lallende spæde ufuldkomne Røst,“
- 6 og indlade sig saaledes, at „han dog troer, at Ordet vidner om, at en Begivenhed har fundet Sted.“ Altsaa naar hans høitidelige Udsagn, om at Jesus har budet ham at nedskrive Ordene, ikke kan skaffe
- 9 ham Gehør, saa vil han indlade sig med Den, der gjør hvad der i Adlers Øine (dersom det i Sandhed er ham sandt hvad der staaer i Forordet) maa være den rædsomste Formastelse, at ansee det
- 12 for et Barns spæde Lallen. Eller har vel Øvrigheden givet Sagen den Vending, har Øvrigheden i den Grad grebet feil af Pointen, at den har gaaet hen og betragtet den hele Frembringelse som
- 15 Adlers, og nu æsthetisk spurgt ham, om han vilde indrømme, at den var et ufuldkomment Noget? Ingenlunde, den har ganske rigtig disputeret e concessis. Det er overhovedet ubegribeligt, hvorfra
- 18 Adler har faaet det om „et Barns spæde, lallende Røst.“ I Forordet til Prædikenerne er det jo slet ikke Adlers Røst der høres, det er jo Jesus der dicterer Adler Noget i Pennen. Adlers Tilsvær har da
- 21 kun Betydning under Forudsætning af at hele Forordet er Digt og Sindsforvirring, saa Adlers første Forsøg: det at digte en Aabenbaring, maa betragtes som et Barns spæde lallende Røst. Og hvad
- 24 tør man saa haabe for Fremtiden ved Adlers fortsatte Stræben, tør man saa haabe, at naar han næste Gang digter en Aabenbaring at det saa vil blive et bedre Arbeide. Men i ethvert Tilfælde maa saa
- 27 Forordet til Prædikenerne saa høitideligt som muligt tilbagekaldes.

Adlers Haab om sin Perfectibilitet indeholder væsentligen Forordets og Prædikenernes Tilbagekaldelse, idet

30 det bestemmer begge Dele som hans egen Frembringelse. Men saa maa man fordre at han officielt tilbagekalder det Første, dersom han ellers haaber paa sin Perfectibilitet, og det gjør han.

33 Han siger selv i den anden Skrivelse (af 5te Juli) § under No 3: „at han ved i længere Tid at bearbejde og roligere udvikle Ideerne for Fremtiden vil see sig istand til at lade det christelige Indhold ud-

folde sig i en mere passende Form og med den hellige Skriffs Ord mere overensstemmende Form.“ Altsaa Ord, der ifølge Adlers eget høitidelige Udsagn vare af ham nedskrevne efter Frelserens Dictat: 3
de have ikke haft en ganske passende Form; Prædikener, der ifølge Adlers eget høitidelige Udsagn, ere udarbejdede ved Jesu medvirkende Naade, saa A. kun har været Organ: de have ikke haft en 6
ganske passende Form — derimod haaber Mag. Adler for Fremtiden (naar han maaskee bliver fritaget for Aabenbaringen og Jesu medvirkende Bistand), at han, Magisteren, nok skal være istand til at 9
finde en mere passende Form. Det er utænkeligt at Adler har kunnet skrive det første og andet Tilsvær paa Øvrighedens No 2, uden at han først saadan maa have glemt hvad der stod i Forordet til 12
Prædikenerne. Hans skønne Haab om en Perfectibilitet er i Grunden Dødsdommen over Forordet, er i Grunden Bejaelsen af hvad Øvrigheden har spurgt ham om under No 1, om han ikke har været 15
i en exalteret og forvirret Sindstilstand, da han skrev og udgav sine Prædikener. | Thi naar saa er, saa kan der da være Mening i at haabe paa en bedre Fremtid, paa en betydelig Perfectibilitet. 18
Ellers gjielderselv i Forhold til en reen menneskelig Stræben for alle dygtigere Mennesker: at det Første dog er det Bedste, Begeistringens, Beslutningens, Forelskelsens Første, ligesom det dialektiske 21
første Skjøn paa en Sag. Og fremfor Alt gjelder det naar man har begyndt med en Aabenbaring. | Adler maa antages i Distraction at have glemt hvad der stod i Forordet til hans Prædikener, derpaa 24
har han villet være Autoriteterne til Behagelighed ved Hjælp af en elskværdig Forfatter-Beskedenhed, der haaber paa en betydelig Perfectibilitet. Maaskee er der ogsaa løbet ham een og anden Reminiscens fra hans theologiske Studeringer ind deri. Der har jo været meget Tale om Christendommens Perfectibilitet. Og Christendommen er jo ogsaa en Aabenbaring. I det ny Testamente findes der 30
dog nok neppe Noget om dens Perfectibilitet. Men en 16,1700 Aar efter Christendommens Indkomst i Verden, saa opkom denne Perfectibilitets-Theorie. Nu ja, lidt Undskyldning ligger der dog altid 33
i den store Afstand og Verdens betydelige Forandring siden den

³⁹ Christendommens Perfectibilitet] sml. I A 46.47.

(1846—47)

- Tid. Men saadan i sit eget Liv at gennemgaae et verdenshistorisk Cursus: at faae sig en Aabenbaring til at begynde med, og saa 2
- 3 Aar derefter allerede være i fuld Gang med Perfectibiliteten — ja, det er en vistnok hidtil uhørt Originalitet. | See, hine Exegeter og Dogmatikere, som opfandt Perfectibilitets-Theorie, de vare ikke
- 6 blot Trediemand i Forhold til Den, hvem Aabenbaringen var bleven til Deel, men de vare endog Trediemand paa Afstand af 16 til 1700 Aar; Paulus levede ikke samtidig med dem, saa han naar de be-
- 9 gyndte paa deres Forflygtigelser kunde sige: nei, det var og er og bliver en Aabenbaring. | Adler er jo Den, som har haft en Aabenbaring, det er altsaa ham der skal staae fast, selv om Andre
- 12 benægtede det: og saa er han Den, der exegetiserer over sin egen Aabenbaring paa samme Maade som en rationalistisk Exegese og Dogmatik har exegetiseret over Christendommens Aabenbaring!
- 15 Det viser sig saaledes, at Adlers første Tilsvar paa Øvrighedens No 2 sophistisk eller tankeløst indeholder en Forrykkelse af hele hans første Standpunkt, idet han istedenfor det at være kaldet ved
- 18 en Aabenbaring og at have faaet en Lære betroet, substituerer det: at være reddet paa en vidunderlig Maade. Ifølge hans egen autentiske Opfattelse (fra hvilken vi naturligviis ere berettigede til at
- 21 argumentere, medens vi kun protestere den, naar den vil være en Forklaring af hans Første, da den ingen Forklaring er, men en væsentlig Forandring, og en væsentlig Forandring kræver sit kjen-
- 24 delige Udtryk i en afgjørende Form, hvilken ene er det Førstes Tilbagekaldelse): holder han sig til Bibelen, prædiker han Jesum, beraaber han sig paa Skriftord som Beviissteder, kort han erganske
- 27 som enhver Christen i Almindelighed, kun er han reddet paa en vidunderlig Maade. Men ergo: **har han ifølge sin egen autentiske Opfattelse af sig selv, intet Nyt, ingen ny Lære at bringe, og har**
- 30 **ei heller haft det.** Confusionen ligger nu blot i, at han lader sit Første staae. Skal der være mindste ethiske Mening eller Alvor i Adlers hele Stræben: saa maa han tilbagekalde sit Første, og nøies
- 33 med sit Sidste at være som alle andre Christne i Almindelighed, kun at han er reddet paa en vidunderlig Maade.

Dette var den første Forandring; men det bliver ikke derved. Ved den første Forandring bliver vi dog endnu inden for det Religieuses Sphære, om der end er en kvalitativ afgjørende Forskjel mellem 3 at reddes paa en vidunderlig Maade, og ved en Aabenbaring at faae en ny Lære betroet.

Vi gaae nu over til Adlers sidste Skrivelse og det deri indeholdte 6 Tilsvar paa hiint Øvrighedens No 2. For at gjøre Alt hvad der kan gjøres i faveur af Adler, ville vi atter minde om, at han selv betragter denne Skrivelse „som saa stort et Tilmærmelses-Skridt som 9 ham var muligt.“ | Den der kun er dannet for ikke at sige forvirret ved hegelsk Dialektik, ifølge hvilken Alt saa omtrent bliver Eet og det Samme, ham kan det vel synes saa, at Tilmærmelsesskridtet 12 ikke gaaer for vidt, uagtet det aldeles tilintetgjør den kvalitative Distinktion. En saadan Dialektiker kan ypperligt leve i den Indbildning at: a) det at være kaldet ved en Aabenbaring og have 15 modtaget en Lære; b) det at være reddet paa en vidunderlig Maade; c) det at have haft et begeistret Øieblik: at det saadan er Eet og det Samme, saa man kan være Øvrigheden til Tjeneste med hvilket 18 af disse Udtryk den synes bedst om. Enhver, der har blot nogen religiøs Tugt, veed god Beskeed om den kvalitative Forskjel, og at vi ved den sidste saakaldte Forklaring endog gaae aldeles ud 21 af det Religieuses Sphære ind i den æsthetiske. |

Hans andet Tilsvar lyder saaledes:

„jeg urgerer ikke paa at betragte mine „Prædikener“ (eller 24 „Studier“) som Aabenbaringer ved Siden af eller ligeoverfor Christendommen, men jeg betragter de i Prædikenernes Forord nedskrevne Ord, og mine ofte igjenkommende dogmatiske Kategorier 27 som Holdningspunkter, der have været nødvendige for mig for i Begeistringens Begyndelse at fastholde det christelige Stof i en Form.“ 30

See, nu har vi Spillet gaaende; ak, hvad hjælper det at brænde sine hegelske Manuscripter, naar man vedbliver at være en saadan Hegelianer, der saadan kan med Mediationen. Først siger Adler: 33

⁹ som saa stort osv.] Skrivelser etc., S. 23. ²⁴ jeg urgerer ikke osv.] Skrivelser etc., S. 23.

(1846—47)

- at han ikke urgerer*) paa, at det er Aabenbaringer. Han urgerer ikke derpaa; det vil sige han siger baade Ja und Nei, det vil sige
- 3 han opfrisker det Bekjendte: A er rigtignok B, men paa den anden Side er det dog ikke B. Det er Aabenbaringer, men han urgerer ikke derpaa, fordi det til en vis Grad dog ikke er Aabenbaringer. Det
- 6 er Aabenbaringer saadan til en vis Grad, de forholde sig maaskee til en virkelig Aabenbaring som Magistrats-Maaneskin til virkeligt Maaneskin.
- 9 Videre. Han siger: jeg urgerer ikke paa at betragte mine „Prædikener“ (eller mine „Studier“) som Aabenbaringer. Her overdriver Adler i Svaret Øvrighedens Spørgsmaal; thi Øvrigheden havde
- 12 kun spurgt om hiin Aabenbaring i Forordet til Prædikenerne. Hvor skulde ogsaa Øvrigheden falde paa, at spørge Adler om han ansaae samtlige Prædikener og Studier for Aabenbaringer, da han ikke
- 15 selv har sagt om dem, at de vare det.

Nu kommer Hovedsagen: „han betragter de i Prædikenernes Forord nedskrevne Ord, og hans ofte igjenkommende dogmatiske

18 Categorier som Holdningspunkter, der have været nødvendige for ham for i Begeistringens Begyndelse at kunne fastholde det christelige Stof i en Form.“ Altsaa han betragter hine Ord som Hold-

21 ningspunkter. Men Øvrigheden har ikke spurgt ham om, hvorledes han betragter hine Ord, men hvorledes han betragter det, at Jesus bød ham at nedskrive Ordene. Adler giver det Udseende af

24 at være en lærd eller videnskabelig Conferents, hvor hine Ord ere opgivne, og det nu afhandles hvorledes man skal betragte dem; Øvrigheden spørger egentligen, hvorfra Adler har hine Ord, hvad

- 27 *) Anm. Læseren bemærker maaskee det Snurrige, at han endog i sit første Tilsvaer havde sagt Mindre, da han havde forandret det at have haften Aabenbaring, ved hvilken en Lære blev ham betroet, til
- 30 at være reddet paa en vidunderlig Maade. Men i sidste Tilsvaer, hvor han dog gjør det størst mulige Tilnærmelsesskridt, der begynder han igjen paa at tale om, at han dog til en vis Grad har haft en
- 33 Aabenbaring.

¹ Ja und Nei] sml. II A 34. — S. V. IV, S. 219. VII, S. 251 f. ² til en vis Grad] sml. V A 9. — S. V. VII, S. 192 ff.

det vil sige at Jesus har dicteret ham dem. Naar man kun vil exegetisere over Indholdet af et Document kan det forsaavidt være aldeles ligegyldigt om Documentet er paa simpelt eller paa stemplet Papir; men juridisk er denne Forskjel stundom afgjørende. Saaledes her, Adler vil forklare Noget om Ordene — næsten som vilde han sige: det kan være ligegyldigt enten Ordene ere af Jesus eller af mig — men Øvrigheden spørger netop om dette: at Ordene, efter Adlers høitidelige Udsagn, ere Jesu Ord. Svaret er altsaa ikke Svar paa Spørgsmaalet, det Afgjørende er aldeles udeladt, med mindre der i Svaret er indeholdt, at hine Ord ikke ere ham (Adler) aabenbarede, men ere hans egne; og i saa Fald maa der fordres at han officielt tilbagekalder Forordet til Prædikenerne. — Adler betragter „hine i Forordet nedskrevne Ord“; ved denne skjødesløse Form fører han Enhver til at troe, at Talen er om Ord, som han (Adler) selv har nedskrevet i samme Forstand som jeg nu skriver disse Ord ned. Men ifølge Forordet var det jo, da Frelseren om Natten havde budet ham at staa op, at han (Adler) nedskrev Ordene efter Dictat. Dette er jo dog vel det kvalitativt Afgjørende. — Adler „betragter hine i Forordet nedskrevne Ord og hans ofte igjenkommende dogmatiske Categorier som Holdningspunkter.“ Altsaa er der for Adler selv ingen væsentlig Forskjel mellem hine Ord i Forordet og hans dogmatiske Categorier, begge staae for ham i Autoritet paa lige Linie — og dog ere hine Ord i Forordet Frelserens Dictat, hvorimod de dogmatiske Categorier er Adlers Opfindelse, hvorfor han ganske rigtigt bruger det possessive pronomen sigende: mine dogmatiske Categorier. Staae da de dogmatiske Kategorier og Ordene i Forordet for Adlers egen Betragtning kvalitativt paa niveau med hinanden, saa følger ganske simpelt, at han ogsaa maa sige: mine i Forordet nedskrevne Ord. Og dog vare disse Ord jo dicterede Adler af Frelseren selv. — Adler betragter Ordene i Forordet og hans dogmatiske Kategorier (altsaa begge Dele lige) „som Holdningspunkter.“ Et Holdningspunkt er ifølge Sprogbrugen Bestemmelse af det Midlertidige. Det kan gjerne skee, at Holdningspunktet bag efter ikke viser sig at være ganske sandt, men i Faren i Skyndingens Øieblik griber man det for dog at have Noget at

(1846--47)

- holde sig til. Naar Tvende disputere med hinanden, og Forvirringen begynder at indtræde, saa griber man Noget som Holdningspunkt, 3 dette fixerer man midlertidigt, for dog at have Noget at holde sig til. Naar man ikke har haft Tid til at gjøresigs sine Tanker ret tydelige, og dog vil meddele, saa griber man en enkelt Bestemmelse, sætter 6 den midlertidigt fast som Holdningspunkt. Bag efter, naar man faaer bedre Tid, undersøger man, om ogsaa den enkelte Bestemmelse der maatte gjøre Tjeneste som Holdningspunkt, er ganske 9 rigtig, eller ei. I Forhold til Adlers Categorier kan det nu være tilladeligt og forsvarligt at kalde dem Holdningspunkter, hvilke altsaa senere ville komme til at undergaae en skarp Prøvelse, thi 12 der skjønnes Intet at være til Hinder for at kunne haabe paa disses Perfectibilitet — deres Fuldkommenhed er idetmindste ikke til Hinder. Men i Forhold til hine Ord i Forordet, som ere af Adler 15 nedskrevne ifølge Frelserens Dictat, er det Blasphemie af Adler at kalde dem Holdningspunkter, „der vare ham (Adler) nødvendige i Begeistringens Begyndelse.“ Vi skulle altsaa turde haabe, at naar 18 Adler efter Begeistringens første Skynding er kommen til Ro, saa leverer han Noget, efter hans eget Begreb, fuldere og klarere end det ham af Frelseren i Pennen Dicterede. Det er utænkeligt, at 21 Adler har kunnet skrive dette Tilsvær, uden først i Distraction saadan at have glemt hvad der stod i Forordet, glemt at han har haft en Aabenbaring, og betragtet Ordene som sine egne. — For Adler var 24 hine Holdningspunkter nødvendige „i Begeistringens Begyndelse.“ Altsaa har A: været begeistret i hiin Nat i December Maaned 1842, da han nedskrev Ordene — de ere maaskee skrevne i Begeistring. 27 Vanskeligt skulde man ellers finde tvende forskjelligere Bestemmelser end den atskrive i Begeistring, og at skrive efter Dictat. Eller (thi det Afskyelige er uundgaaeligt, fordi Adler har arbeidet sig 30 ind i en Blasphemie) var det maaskee Jesus der den Nat var i Begeistringens Begyndelse? Thi hans Tilstand er det da egentligen der maa spørges om, da han jo var Den, som dicterede. — Adler 33 har altsaa været begeistret. Ja, det er noget ganske Andet. Dersom A. i Forordet til sine Prædikener istedenfor hvad der staaer, havde skrevet: i et begeistret Øieblik om Natten gik der et Lys op for

mig, hvorpaa jeg stod op og tændte Lys og nedskrev følgende Ord:
 saa var det neppe faldet Øvrigheden ind at kalde ham til Regnskab
 ved Hjælp af Spørgsmaal. Det havde da været i sin Orden med 3
 Adlers Haab om sin Perfectibilitet, thi hine Ord skjønnes rigtignok
 (under Forudsætning af at de ere Adlers egne — ellers disputerer
 jeg kun e concessis) ikke at være saa fuldkomne, at de jo nok 6
 kunne blive fuldkomnere. Derimod synes det enten ubegribeligt
 tankeløst og confust, eller frækt at byde Øvrigheden et saadant
 Tilsvar, som var Talen om denne uendelig vage Bestemmelse: 9
 Begeistring, og om hvorvidt Adler har været begeistret; da Spørgs-
 maalet dog er om, at han har sagt sig at have haft en Aabenbaring
 og at have en Lære efter Frelserens Dictat. — Holdningspunk- 12
 terne vare nødvendige for Adler for i Begeistringens Begyndelse
 at „kunne fastholde det christelige Stof.“ Det christelige Stof;
 men derom er jo slet ikke Spørgsmaalet, men vel om den ny Lære 15
 han har modtaget af Frelseren. — Adler betragter selv hine Ord
 i Forordet som noget Ufuldkomment, der skal fortrænges af noget
 Fuldkomnere. Han siger jo: Holdningspunkterne vare nødvendige 18
 for ham (den reen subjektive Bestemmelse) i Begeistringens
 Begyndelse (da han altsaa endnu var lidt forstumlet) for at kunne
 fastholde det christelige Stof i en Form (det skjødesløse Udtryk: i 21
 en Form viser tydeligt hen paa den forhaabede fuldkomnere og mere
 passende Form, i Sammenligning med hvilken altsaa Frelserens
 Form var den upassende.). Hvo i al Verden, der blot læste Adlers 24
 Tilsvar, vilde dog falde paa, at han talte om Ord, som ifølge hans
 eget Udsagn, ere nedskrevne efter Frelserens eget Dictat. Ere da
 Ordene i Forordet, som jo Adler har sagt det, Frelserens: saa er 27
 hans Tilsvar Nonsens; men ere de Adlers egne, saa maa Forordet
 paa det høitideligste tilbagekaldes. At Adler ikke selv har kunnet
 indsee dette, er netop det bedste Beviis for, at han er confus. 30

Naar nu hine Ord i Forordet, efter Adlers egen autentiske
 Opfattelse (hvilken vi blot protestere naar den vil være Forklaring
 af hans Første), kun ere ham hvad hans dogmatiske Kategorier 33
 ere ham, naar Ordene ere ham Holdningspunkter, naar fremdeles
 disse Holdningspunkter kun vare ham, Adler (den subjektive Be-

(1846-47)

stemmelse) nødvendige i Begeistringens Begyndelse, naar de kun
 vare ham nødvendige for at fastholde noget Andet, og dette Andet
 3 var og er det christelige Stof: saa er heri indeholdt Adlers
 egen autentiske Forklaring af, at han intet Nyt ingen
 ny Lære*) har haft at bringe, som han har modtaget ved
 6 en Aabenbaring. Det Ny, den ny Læremaattejo enhver Fornuftig
 tro var indeholdt i Ordene i Forordet der er Frelserens Dictat;
 men see, Ordene i Forordet ere for Adler kun Holdningspunkter,
 9 der vare nødvendige i Begeistringens Begyndelse.**)

*) Anm. Jeg har allerede eengang i en Note, og skal atter her
 for at give Læseren paa rette Sted Indtrykket af det Samtidige,
 12 minde om, at Adler, hvad der jo var at vente, igjen begynder paa
 en Frisk. I Forordet til den ene af hans 4 sidste Bøger af handler han
 især, hvorledes „Den der har noget Nyt at bringe maa forhindre
 15 enhver Amalgamation med det Gamle.“ Saa har Adler dog haft
 noget Nyt at bringe. Imidlertid har han, som det synes, i denne
 sidste Bog, valgt den mindst generende af alle Kategorier, han er
 18 nemlig saadan Genie og saadan. | der lyrisk er berettiget til at
 forvexle sin Overraskelse, sin Exaltation, sin Fornylse, med det
 at have noget Nyt at bringe, — især en ny Aabenbaring. Dog finder
 21 han naturligviis ingen Leilighed til at tilbagekalde „Tilsvarene“
 for at staae fast ved sit Første, at han ved Hjælp af en Aabenbaring
 har faaet noget Nyt at bringe; ei heller har han endnu faaet Tid
 24 til at eftertænke, Tilsvarenes Forhold til Forordet til Prædikenerne,
 samt at han, hvis Tilsvarene skal blive staaende, er skyldig at til-
 bagekalde Forordet til Prædikenerne. |

27 **) I Marginen: Anm. Den der har nogen Læsning i en vis
 moderne Theologie og Exegese, og altsaa en Viden om
 hvorledes man har behandlet den hellige Skrift som det
 30 Umiddelbare, Begeistringens Første < hvis Perfectibili-
 tet man haaber paa. > o: s: v:, og dog kaldet den en Aaben-

¹⁰ i en Note] se S. 103. ²⁹ hvorledes man har behandlet osv.] sml.
 Hegel, Vorlesungen über die Philosophie der Religion, hrsg. von Marheineke.
 1. Bd. (Werke, 11. Bd. Berlin 1832. — Ktl. Nr. 564-65: 2. Aufl. 1840), S. 19 ff.;
 2. Bd. (Werke, 12 Bd.), S. 165. — Sml. I A: 273, 328, S. 142. II C 55. III A: 39.
 216. V A: 1. 75, S. 30. B 49, 2. — S. V. IV, S. 282.

| Lad os saa repetere. Under Dato Hasle d. 18 Juni 1843 har vi for os en Mand, der er kaldet ved en Aabenbaring og af Frelseren selv har modtaget en Lære, som er nedskreven efter hans Dictat. — Under Dato 10 Mai 1845 har vi for os en Mand, der er reddet paa en vidunderlig Maade. — Under Dato 5te Juli 1845 har vi for os en Mand der i et Begeistringens Øieblik har maattet hjælpe sig med nogle Holdningspunkter. Denne Mand er Mag. Adler. Og dog er der ikke Tale om forskellige Momenter i hans Liv, nei det er hint i Forordet til Prædikenerne nøiagtigt beskrevne Moment som ved Hjælp af Forklaringer forklares at være dette Forskjellige. Adler synes ikke at mærke Noget, han lader som ingen Ting, men enhver Dialektiker seer let Dilemmaet: enten er alle Adlers Tilsvær Nonsens, eller han maa tilbagekalde høitideligt sit Første. Hans Undskyldning kan ligge i, at han virkeligen selv ikke mærker Noget; forsaavidt er hvad der undskylder ham identisk med Anklagen mod ham: at han er confus. |

De andre Punkter i Øvrighedens Skrivelse ere mindre vigtige; men nu blot Enden paa Historien. Saa fulgte Adlers Afskedigelse under 13 September 1845. Det kunde synes den kommer besynderligt, næsten lidt umotiveret, ved at komme lige oven paa saa føielige og saa betydelige Concessioner fra Adlers Side. Det kunde synes saa, men giver man sig behørig Tid, vil man nok baring, han vil i Mag. Adlers hele Argumentation stadig mindes derom. Men dette er det uforiignelige ved Mag. Adler, at han er tillige Den, der selv har haft den Aabenbaring, som han forklarer saaledes! Man mærker i den moderne Exegese og Dogmatik ikke saa stærkt Modsigelsen, da kun bestandigt den ene Part møder, og man aldrig faaer Leilighed til at høre Paulus protestere, han, som jo havde haft Aabenbaringen. Men Mag. Adler møder Een for Begge og Begge for Een: han er selv Den, der har haft Aabenbaringen, og tillige Exegeten! Men just derfor gjør Mag. Adler saa yperligt aabenbart hvad det Moderne er.

(1846—47)

rigtigere sige, at den netop kommer motiveret ved Concessionerne,
 thi Concessionernes Betydelighed, naar disse dog ikke indeholde
 3 en formelig og høitidelig Tilbagekaldelse af det Første, gjør det
 uundgaeligt, at han maa afskediges. Det, at han uagtet saadanne
 Concessioner, dog bilder sig ind at han staaer fast ved sit Første,
 6 gjør det aldeles evident, at han er confus, at han hverken veed ud
 eller ind i hvad han siger om sig selv⁸⁰, at han er saa distrahit og
 forvirret, at han endog i Distraction forskylder Blasphemier, saa
 9 distrahit, at han kan gaae hen og glemme at han har haft en Aaben-
 baring. ¹⁰ Havde Adler ordknap, uden dialektisk at vige et Haars-
 bred, staaet stivt paa sit Aabenbaringsfaktum: var Sagen bleven
 12 langt vanskeligere for Statskirken, der noget nær vilde være kom-
 men til at dømme i den Sag, hvorvidt en Mand i vor Tid kan være
 berettiget, naar han udgiver sig for at have haft en Aabenbaring.
 15 Men deri ligger netop det Dybsindige ved Biskop Mynsters Hold-
 ning under denne Sag, at han har forhjulpet Adler til ved nogle
 Concessioner yderligere at godtgjøre, at han er confus, og derved
 18 igjen at nødvendiggjøre sin Afskedigelse, idet Begrebet slaar om,
 som Hegel siger, og Concessionen netop beviser Forvirretheden.

Af den hele Begivenhed med Adler, af hans Afskedigelse re-
 21 sulterer der derfor Intet for Statskirken eller for Nogen, Læg eller
 Lærer, i Statskirken; Adlers Afskedigelse kan i al Evighed ikke
 blive noget Præjudikat, thi Adler er ikke bleven afskediget fordi
 24 han har sagt sig at have haft Aabenbaring, men fordi han ved sine
 Concessioner yderligere har godtgjort at han er confunderet. I den
 Maade paa hvilken han i Begyndelsen forkyndte at han havde haft
 27 en Aabenbaring, i hele hans første Optræden, var der Noget, som
 maatte vække en Formodning om, at han var exalteret i en for-
 virret Sindstilstand. Men han blev dog ikke afskediget; nei han
 30 blev suspenderet, som naturligt var, for at man da nærmere kunde
 faae Oplysninger af ham. Nu rykker Adler ud med Concessioner
 og Oplysninger, og see, netop disse gjøre det evident, at han er
 33 confus — ved Hjælp af Concessionerne fælder han sig selv, og
 Statskirken kommer hverken til at handle eller til at dømme i den

⁸⁰ suspenderet] se Skrivelser etc., S. 3 f.

Sag, at en Lærer i Statskirken har sagt sig at have haft en Aabenbaring.

Ingen Christen, og forsaavidt heller ingen christelig Øvrighed 3
kan ville tillade sig den Syllogisme: en Mand har sagt sig at have
haft en Aabenbaring ved hvilken Frelseren har meddeelt ham Det
og Det — ergo er Manden sindsforvirret. Tillader Statskirken sig 6
nogensinde denne Slutning, saa har den tilintetgjort sig selv. Det
vil altsaa sige skal man slutte at Manden er i en forvirret Sinds-
tilstand, saa maa man bevise det af noget Andet, eller af den Maade 9
paa hvilken han selv taler om det at have haft en Aabenbaring.
Men denne Fremgangsmaade er jo netop brugt i den Adlerske
Sag. | Man er bleven betænkelig ved den Maade, paa hvilken han 12
forkyndte sig at have haft en Aabenbaring. Paa Grund af den
vakte Mistanke blev han suspenderet; derpaa foranledigede man
ham til nogle yderligere Oplysninger, hvorved det lykkedes ham 15
at documentere, at han var confus: og saa blev han afskediget.
Af Adlers Afskedigelse følger da slet Intet for noget andet Men-
neske. | Ingen Troende skal da bringes i spændende Ængstelse 18
ved Tanken om, at en Lærer blev erklæret for at være i en for-
virret Sindstilstand og afskediget, fordi han sagde sig at have haft
en Aabenbaring; thi derfor er A. ikke bleven afsat, og man har 21
heller ei sluttet ligefrem til hans forvirrede Sindstilstand fra
dette Udsagn. Ingen Statskirkens Fjende skal have det at kaste
den i Næsen, at den, der, som Kirke, selv er bygget paa en Aaben- 24
baring, har afskediget en Lærer som værende i forvirret Sinds-
tilstand, fordi han har sagt sig at have haft en Aabenbaring; thi
derfor er A. ikke bleven afskediget, og man har heller ei lige- 27
frem sluttet til den forvirrede Sindstilstand fra dette hans Ud-
sagn. Adlers Sag er bleven behandlet saa correct som muligt. Det
gjaldt fremfor Alt om, at Afskedigelsens Accent faldt paa rette Sted 30
— netop lige efter Concessionerne; og dernæst gjaldt det om, at
Sagen ingen Hale fik, at dens Afgjørelse ikke kunde blive Præ-
judicat. Dette kan den umuligt blive, thi i Præmissen til Conclu- 33
sionen er der ingen almindeligere Bestemmelse. Til Grund for
Dommen ligger en Forestilling om hvad det vil sige at være i en

(1846—47)

exalteret og forvirret Sindstilstand, ved at finde denne Forestilling
 anvendelig paa Adler har man sluttet til, at han var i denne Tilstand,
 3 men man har intet Almindeligere fixeret, hvoraf der for Fremtiden
 uden videre skal slutes Noget.

Lad os, mindende om Indholdet af Capitel 1, tænke Sagens For-
 6 hold anderledes for endnu engang at belyse den. Sæt en Lærer i
 Statskirken forkyndte sig at have haft en Aabenbaring, ved hvilken
 Frelseren havde meddeelt ham Noget; sæt der varend ikke for den
 9 skarpsindigste Iagttagelse det mindste Indicium at opdage, som
 kunde tyde paa, at han var i en exalteret og forvirret Sindstilstand:
 hvad saa? Ja, uden videre saa af dette hans Udsagn at slutte: ergo
 12 er han i en forvirret Sindstilstand, gaaer i al Evighed ikke an. Der-
 imod mener jeg rigtignok, at det er ganske simpelt, at Statskirken i
 Qualitet af det Bestaaende, og som hvilende paa en aldeles bestemt,
 15 historisk forbigangen Aabenbaring, er berettiget til at afskedige
 ham; den særlige Extraordinaire ξ med et Aabenbarings-Faktum ξ
 maa|, som sagt blev, |ud af Geleddet. Statskirken er berettiget til at
 18 afskedige ham uden Pension og uden at indlade sig paa alle de
 mange latterlige Hensyn, som det er forbeholdt vor Tids Philisterie
 at kunne tænke sammen med en Apostels, en Reformators Værdig-
 21 hed, at nemlig en Saadan foruden at være Apostel og Reformator
 tillige maa see paa, at han faaeret godt Embede, og i ethvert Tilfælde
 Pension. Statskirken er berettiget til at afskedige ham, dog mener
 24 jeg, at den aldrig vil komme i det Tilfælde i Sandhed at skulle gjøre
 Alvor deraf, fordi den sande Extraordinaire selv vil gjøre Skridtet,
 selv vil træde ud, indseende Nødvendigheden af at være stillet
 27 rigtigt. Det er som sagt Nonsens, at en Apostel vil være Lærer i en
 bestaaende Statskirke; Enhver der har Begreb om kvalitativ Dia-
 lektik vil let indsee dette. — Man vil nu atter fra dette Synspunkt
 30 see den tilfældige Særlighed ved Adlers Afskedigelse, af hvilken
 ene og alene følger, at Adler er bleven afskediget. Han er ikke bleven
 afskediget, fordi han har sagt sig at have haft en Aabenbaring; nei.
 33 Han er heller ikke bleven erklæret at være i en forvirret Sindstil-
 stand, fordi han har sagt sig at have haft en Aabenbaring; nei. Men

¹⁷ som sagt blev] se S. 33.41 f.

fordi det af forskjellige Indicier blev betænkeligt med hans Sindstilstand, suspenderedes han; af hans Tilsvar og Concessioner blev det saa yderligere klart, at han var i en forvirret Sindstilstand, derfor 3
 er han bleven afskediget. Det var derfor baade skarpsindigt og i sin Orden, at Øvrigheden ordnede Spørgsmaalene til A. saaledes, at den spørger under No 1, om han erkjender at han har været i en 6
 exalteret og forvirret Sindstilstand, da han skrev og udgav hans „Prædikener“ og „Studier“; og først derpaa under No 2, om han erkjender at det er sværmerisk at holde sig til saadanne Aaben- 9
 baringer som, til Exempel, den i Forordet til hans Prædikener beskrevne. Dette viser nemlig, at Øvrigheden construerer Indicie- Beviset for Adlers forvirrede Sindstilstand paa noget Andet end 12
 paa dette Udsagn om at have haft en Aabenbaring.

§ 2.

Adlers 4 sidste Skrifter.*)

15

Adlers synes nu at ville være avanceret til eller nøies med at være Genie. Grund-Forvirringen ligger i, at han desuagtet lader som Ingenting, og mener sig at 18
 være i Identitet med sit Første, (ifølge hvilket han var den ved en Aabenbaring Kaldede, hvem en Lære blev betroet.) — Den kvalitative Forskjel mellem et Genie og en Apo- 21
 stel. — Selv om A. intet Første havde vilde han, blot betragtet som Forfatter af de 4 sidste Bøger være at karakterisere som et fortumlet Genie, hvilken Dom 24
 allerede Bøgernes Form foranlediger.

De sidste Ord af en Mand i Afskedens Øieblik have altid et eget Værd, indprente sig altid fastere i Hukommelsen. As sidste 27
 Ord (de sidste i den sidste Skrivelse af 5te Juli 1845) indeholdt, som Læseren erindrer, et Haab, et skjønt og i ethvert Tilfælde

*1) Anm. Studier og Exempler; Forsøg til en kort systematisk 30
 Fremstilling af Christendommen i dens Logik; Theologiske Studier; Nogle Digte.

(1846- 47)

- tilforladeligt udtalt Haab, at han „ved i længere Tid at bearbejde og roligen udvikle Ideerne, for Fremtiden vilde see sig istand til“
- 3 o: s: v.: Umiddelbart ovenpaa Udtalelsen af dette Haab fulgte hans Afskedigelse, der i Naade og med Pension — for Fremtiden entledigede ham fra hans Embede.
- 6 Begunstiget ved otium og ved Pensionen (thi qua Forfatter havde A. vel vanskeligt opnaaet en offentlig Understøttelse paa Grund — af Duelighed; men maaskee kan ogsaa Uduelighed rig-
- 9 tigt betragtes som en væsentligere Qvalification — til Understøttelse) forholdt A. sig i eet Aars Tid stille, formodentligen dog som der staaer om Odysseus $\beta\upsilon\sigma\sigma\omicron\delta\omicron\mu\epsilon\upsilon\omega\nu$; thi i Forsommeren 1846
- 12 traadte han ganske uventet op i Adresseavisen med 4 nye Bøger paa eengang. 4 Bøger paa eengang! Indføres denne Skik almindeligere, saa er derved rigtignok Myntfoden for det at være For-
- 15 fatter skruet overordentlig op. Naar der da fremtidigen tales om, at En er bleven Forfatter, maa man strax spørge: er det af 1 eller af 4 Bøger — saaledes inddeles Paschaer i dem af 1 og dem af 3 Heste-
- 18 haler, Barberer i dem med 1 og dem med 3 Bækkener. At udgive 3, 4 Bøger paa eengang er noget saa paafaldende, at en væsentlig Forfatter, selv om han havde dem færdige, vel vilde undgaae, hvad
- 21 der let kan tildrage sig en aldeles forkeert Art af Opmærksomhed og hvad der, betragtet som et Indfald, i det Høieste kan have lidt Fortryllende første Gang det realiseres, ikke første Gang af den
- 24 Enkelte, men første Gang i den lille Verden, hvor En som Forfatter hører hjemme. Og alligevel maa det dog gjelde for enhver virkelig Forfatter, at han til at gjøre noget Saadant maa have sær-
- 27 deles Grunde. Subjektivt maa han blive sig en Ungdoms Kraft bevidst, der vil tillade ham efter en ordentlig Maalestok at realisere en Opgave, som i den Grad udæsker Critikens Misundelse;
- 30 maaskee forstærkes hans impetus endog ved noget Tilfældigt, ved den veemodige Bevidsthed, at de ydre Begunstigelser i Vilkaar kun en kort Tid vil tillade ham at arbeide efter en saadan næsten
- 33 altfor stor Maalestok; maaskee kræver hans Stræben selv den

¹ at han „ved i længere Tid osv.] sml. S. 101. 114. ¹⁰ som der staaer] Odysseen, 17, 66. ¹³ i Adresseavisen] 1846 Nr. 137 (12. Juni).

intensive Hurtighed, for, om muligt, ligesom paa eengang eller
 dog i den kortest mulige Tid at faae fremstillet, hvad der ved i
 mindre Stykker at fordeles paa en længere Tid vilde blive noget 3
 Andet, idet den enkelte Deel kom til at hævde en anarchisk Selv-
 stændighed, og det Hele kom til at bære Præg af Forfatterens tilfæl-
 dige Forandring i Aarenes Løb. Men hovedsagligen maa dog de 4 6
 Bøger objektivt have en dybere Hensigt, jeg tænker mig denne f.E.:
 om muligt maieutisk fra forskellige Sider paa eengang at bespænde
 et vist Terrain. Det maa da være Forfatteren af de 4 Bøger vigtigt, 9
 ham en halvdigterisk Kunst-Opgave, at hver Bog, som væsentlig
 i sig selv er forskellig fra de andre, karakteristisk holdes ude
 fra de andre, Forfatteren maa digterisk vide at understøtte Illusio- 12
 nen, der har sit væsentlige Tilhold i den enkelte Bogs særlige
 Udgangspunkt, han maa selv ved Avertissementet see at splitte ad;
 saa Indtrykket af de 4 Bøger paa eengang egentligen er et Produkt 15
 af Læserens Selvvirksomhed; saa fremfor Alt Ingen er forpligtet til
 at vide, at det er 4 Bøger paa eengang; saa den Kunstforstandige,
 hvis han udenom faaer at vide at det er een Forfatter, dog kan have 18
 en vis Fornøjelse af at entrere paa Illusionen: at der ikke er 4 Bøger
 af een Forfatter men 4 Forfattere; saa den ene og samme da ikke
 kommer til endog i Adresseavisen at præsentere og faldbyde sig 21
 som Forfatter af 4 Bøger paa eengang. Paa en saadan mere kunst-
 nerisk Maade er det ogsaa gjort engang, for ikke længe siden, i
 dansk Literatur; jeg havde idetmindste ikke ventet saa hurtigt at 24
 faae Mindet derom opfrisket — og saa parodisk. 4 Bøger paa een-
 gang, den ene dediceret til Faderen, alle med Adlers fulde Navn
 paa, alle væsentligen i den samme Form væsentligen handlende 27
 stundom næsten ordret om det Samme, kort 4 Alen af eet Stykke,
 men hver Alen for sig og Adlers fulde Navn paa! Der skjønnes
 ikke at være Spor af nogen fornuftig Grund til at gjøre 4 Bøger; skal 30
 noget saadant Skrevent ξ en saadan Runden-oms-Frembringelse ξ
 udgives, kan det saa vist godt Alt sammen løbe i eet Bind, og skal
 det ved Udgivelsen deles, kan der lige saa godt blive 12 Bøger 33

²² gjort engang osv.] der tænkes paa: „Tre opbyggelige Taler“, „Philosophiske Smuler“, „Begrebet Angest“ og „Forord“, der alle fire udkom i Juni Maaned 1844.

(1846-47)

som 4 Bøger. Der er heller ingen fornuftig Grund til den eneste Afvexling, som A. har forsøgt, og vel at mærke paa den ene Bogs
 3 Titelblad, ved at kalde den: Forsøg til en kort Fremstilling, thi væsentligen ere alle hans Bøger lige lange og lige korte, forsaavidt de alle (den længste og den korteste) falde ind under Bestemmelsen:
 6 den tilfældige Længde. Dersom saaledes A., for ret at gjøre Afvexlingen iøinefaldende, paa Titelbladet af den volumineuse „Studier og Exempler“ beskedent havde tilføiet: Forsøg til en
 9 lang Bog, saa vilde man dog trods Beskedenheden og den umiskjendelige Stræben, hvilken vi overlade andre Critici at opmuntre, være berettiget til at sige om Bogen, at den trods Længden, som
 12 Bog betragtet, væsentligen er kort. Hvad der udgiver sig for at være en Bog kan ikke udenvidere, som Alenvare gjør det, gaae ind under Bestemmelsen af Længde og Korthed; det maa først
 15 godtgjøre sig at være en Bog. Det er med en Bog ligesom med det grammaticalske Begreb: et Punktum. 2 Linier Forsætning uden Eftersætning er ikke et kort Punktum; en heel Side Forsætning
 18 uden Eftersætning er ikke et langt Punktum; baade det Første og det Sidste harsom Punktum betragtet kun den tilfældige Længde og ere derfor væsentligen lige lange og lige korte. For at Noget
 21 skal kaldes „en kort Fremstilling“ maa det væsentligen have Afrundethedens Bestemmelse, og netop bevise sin Korthed derved, at det, indenfor et saa lille spatium dog faaer i forkortet eller for-
 24 mindsket Maalestok det Hele væsentligen gjengivet. Derimod kan 3 Ark godt være en lang Sladder, og 30 Ark Sladder meget rigtigt kaldes en kort Bog. I Forhold til den første Frembringelse kan
 27 den paagjeldende Forfatter sige: „at det blev saa langt, fordi han ikke havde Tid til at skrive kort“, og i Forhold til den sidste vil den paagjeldende Forfatter kunde sige: „at den blev saa kort et
 30 Stykke, fordi han ikke havde længere Tid til at skrive, da han skulde udgive“; havde han haft længere Tid, saa skulde Bogen nok være bleven — ja her standser det, var den saa bleven længere
 33 eller var den bleven kortere. Og nu Adler! Hans Haab er jo „ved i længere Tid at bearbejde og roligen udvikle Ideerne for Fremtiden

²⁷ at det blev ... ²⁸ kort] sml. 261,2.

o: s: v:“. Dog hvad end Fremtiden, hvilken A. altid kan holde sig til, skal bringe: Den der kritisk holder sig til det Afsluttede og Foreliggende, han maa tilstaae, at As Bøger er en egen Art Frembringelse, en næsten ængstelig Art Frembringelse. Naar en Præst lykkeligt og vel er arriveret ind i 3die Moment af sin Prædiken, og allerede er saa langt henne i det, at man, ifølge det Kjendskab man har til det geistlige Foredrags Proportioner, med temmelig Sikkerhed tør antage, at han er ifærd med at snurre ud og skal til at sige Amen — da kan det være Ængstende, naar han, istedetfor at udtale det betydningsfulde Amen, pludselig bliver snaksom og føier det ene Punktum til efter det andet, medens den forstandige Tilhører maa sige, at væsentligen er Talen forbi og væsentligen er der sagt Amen. Dette er et Exempel paa den tilfældige Længde, kjendelig paa, at den begynder der, hvor der væsentligt seet skulde siges Amen. Man har Exempler paa Folk, der, generede og generende, kan blive siddende hos En i hele Timer blot fordi de genere sig ved at gaae: saaledes er det maaskee ogsaa Tilfældet med en saadan Præst, at han, efter først at have generet sig ved at bestige det høitidelige Sted, nu generer sig ved at sige Amen og ved at gaae ned igjen. Men i ethvert Tilfælde den Prædiken, som egentligen ret tager paa med at begynde der hvor der skulde siges Amen, ligesom og det Besøg, der ret tager sin Begyndelse, naar det Øieblik er indtraadt da man skulde gaae: ere begge Exempler paa den tilfældige Længde, hvis Kjende her er den negative Bestemmelse, at begynde hvor man skulde høre op. Men den væsentlige samme negative Bestemmelse er det: at begynde førend Begyndelsen, det er førend den ideelle Slutnings Ryk har betydet En: nu kan Du begynde. Dersom saaledes et Menneske uden endnu at have vundet Klarhed og Modenhed nok til at skrive en Bog vilde begynde paa at skrive Forordet til den Bog (han endnu ikke kunde skrive), saa vilde dette Forord falde ind under Bestemmelsen: den tilfældige Længde. Og dette er netop Adlers Tilfælde som Forfatter, at han er begyndt førend Begyndelsen. Hiin oftere og i længere Tid omtalte „længere Tid“ ved hvis rette Benyttelse Adler „for Fremtiden“ haaber (dette er et Præsens i den historiske

(1846—47)

- Stiil) „at kunne lade Ideerne udfolde sig i en mere passende Form o: s: v:“, maa enten ikke endnu være indtraadt, eller ikke have
 3 været lang nok, eller ikke være rigtigt benyttet. A. er begyndt førend Begyndelsen, og derfor ligger hans Frembringelser indenfor Bestemmelsen: den tilfældige Længde. De samtlige 3 nye Bøger
 6 (thi den 4de indeholder Vers) er et Agregat af tumultuariske Aphorismer, hvis Begyndelse er tilfældig, hvis faktiske Strækning er uden τέλος, hvis mulige Fortsættelse kan blive ved i det Uendelige.
 9 At angive Bøgernes Indhold er vistnok en Umulighed; derimod kan man maaskee karakterisere dem ved at minde om et Vers af Horatz, naar dette forstaaes paa en egen Maade: dum^{*)} meam
 12 canto Lalagen et ultra terminum vagor curis expeditis; thi oftere er det rigtignok uden for Furen, paa hiin Side — (ultra terminum), at A., fritaget for alle Forfatter-Bekymringer (curis expeditis) i
 15 Sorgløshed drøsser om (vagatur), nynnende om sin Lalage. Som En der i en landlig Egn ganske overlader sig til sig selv og til Spadseringens Ubestemte, nu forelsker sig i eet Indtryk nu i et andet,
 18 nu gør et Hop af Glæde, nu et Længde-Spring for Moerskab, nu igjen staaer stille og grunder, nu er virkelig dybsindig og saa igjen temmelig smagløs og fad: saaledes drøsser A. som Læser om
 21 i Bibelen. Naar saa et Bibelsted tiltaler ham, saa skriver han

- ^{*)} Anm. Det Ord: dum angiver Tiden. Naar skriver Adler disse mange Bøger? Svar han skriver dem: Imedens. Et saadant abstrakt
 24 Imedens angiver blot Tidens abstrakte Forsvinden; det er medens hiin „længere Tid“ (ved hvis rette Benyttelse o: s: v:) forsvinder at Adler skriver de mange Bøger. Enhver væsentlig Frembringelse
 27 udfylder væsentligen Tiden; en virkelig Forfatter anvender 1 eller 2 eller 10 Aar af sit Liv til at skrive en Bog, men Adler skriver — imedens; medens Tiden gaaer (væsentligen ubenyttet) skriver
 30 Adler. Indenfor dette Imedens er ingen nærmere Tids-Angivelse mulig, det er umuligt at sige hvilket han har skrevet først, og hvilket sidst, det er Alt skrevet — Imedens.

¹⁰ Vers af Horatz] Oder I 22, 10 f. ¹⁵ drøsser] sml. Q. Horatius Flaccus' samtl. Værker, overs. af Jac. Baden. 1. Deel (Kbh. 1792), S. 85. ²⁴ Imedens] sml. A 96.

Noget om det, og saa gaaer han om ad en anden Gade; stundom mærker han sig Noget maaskee for en anden Gangs Skyld til eget Brug, men ogsaa dette gives ud med. Under alt dette glemmer han 3 dog ikke sin Lalage. Ved Lalage skal der i Forhold til hvo der fortolker Oden kunne forstaaes meget forskellige Ting; fra min Skoletid erindrer jeg, at Rector derved forstod: Livets uskyldige 6 Glæder. Ved Adlers Lalage maa forstaaes hiin ham (ved en Aabenbaring) meddeelte Lære, som han snart fortolker, snart afcopierer, thi om han end synes at have ganske glemt at Læren er ham 9 meddeelt ved en Aabenbaring, saa har han dog ikke glemt Læren, Ordene, der snarere have satte sig altfor faste i hans Hoved. — Dersom det at være kaldet ved en Aabenbaring maa i høieste 12 og dybeste Forstand gjøre en Mand alvorlig: saa er det rigtignok besynderligt, at see en Saadan, der i Distraction maa have glemt Aabenbaringen, ligesom man kan glemme sin Hat og ligesom meget 15 distraite Folk kan glemme deres Hoved, nu gebærde sig som en Eventyrer i religiøs Stiil, en mystisk vandrende Ridder, en Omreisende, eller som En der uden Maal og Meed gjør sig Motion i 18 Bibelen for Motionens Skyld, en der væsentligen uden Engagement søger og finder og søger og smaasnakker — og den Mand er kaldet ved en Aabenbaring! Dersom det at være kaldet ved en Aaben- 21 baring maa i høieste og dybeste Forstand gjøre en Mand til den nidkjære, virksomme Tjener, der griber handlende ind i Livet som den i eminent Forstand kaldede Arbejder: saa er det jo rigtignok 24 besynderligt at see en saadan Kaldet (der dog lader som Ingenting, og lader som var Alt i sin Orden med Identiteten) forvandlet til en Otiosus, der snart har som et Fruentimmerarbejde at pille ved, 27 snart med et humoristisk Sving paa Hatten a la een og anden af Pseudonymerne, reflekterer over Dit og Dat og over sig selv, og over det Rystende i den bange Jonass blege Skikkelse, og saa igjen 30 melodisk lader sig høre paa den erotiske Rør-Fløite.

Det som nu i Særdeleshed er vigtigt for Opfattelsen af Adler er at der i disse sidste 4 Bøger aldeles ikke mere er Tale om 33 hiint Aabenbarings-Faktum, eller om en fortsat Aaben-

⁸⁰ den bange Jonass blege Skikkelse] sml. St. og Ex., S. III.

(1846—47)

baring, eller om at Det og Det erskrevet under Aandens umiddelbare Indskydelse. Men selv antaget, at det Sidste er
 3 i sin Orden, forsaavidt A. ikke senere har haft en Aabenbaring
 eller senere fundet Anledning til at gjøre Distinctionen mellem
 hvad der er Aandens og hvad der er hans Eget: saa kan dog vel
 6 hiint Aabenbarings-Faktum i Forordet til hans Prædikener ikke
 lægges uden videre til en Side, som en Pige lægger Bal-Pynten
 hen. Læren, som er ham meddeelt, kommer han rigtignok ofte
 9 tilbage paa, men der er ikke Tale om, at den er ham meddeelt ved
 en Aabenbaring, han argumenterer ikke derfra til dens guddom-
 melige Myndighed, han paaberaaber sig ikke dette Beviis for dens
 12 Sandhed, han hævder sig ikke selv i Kraft deraf som Den, der har
 guddommelig Myndighed. Og dog er, som viist blev i Indledningen
 til denne Bog, det at Læren er ham meddeelt ved en Aabenbaring
 15 det Afgjørende, det som kategorisk rykker den hele Sag og det
 hele Forhold ind i en ganske anden Sphære end den, i hvilken
 Mag. Adler med samt hans Lære kan høre hjemme. Men saa for-
 18 underligt er det, at hvad ellers Den, der har en aabenbaret Lære at
 meddele, minder alle Andre om atter og atter: at den eraabenbaret,
 det har A. i Forhold til sin aabenbarede Lære selv ligesom glemmt,
 21 og jeg maa bestandig minde ham om, at det jo, ifølge hans eget
 Udsagn, er en aabenbaret Lære.

Dog maaskee befinder (Hegelianeren, senere Apostelen) Adler
 24 sig med samt sin aabenbarede Lære i et nyt Stadium, og er nu fra
 det Umiddelbare (saaledes kaldes en Aabenbaring i det hegelske
 tilslørende Sprog) traadt ind i Reflexionen, og forstaaer nu Aaben-
 27 baringen, saa han altsaa nu paa hegelsk Viis gaaer videre, og ikke
 bliver staaende ved Aabenbaringen — ved den Aabenbaring, han
 selv har haft. See, den Gang da Christendommen kom ind i Verden,
 30 da forkyndte den sig at være en Aabenbaring og har stadigt ved-
 staaet det; men saa gik Tiden, vi bleve efterhaanden alle Christne
 saadan paa Slump, og saa mange Aarhundreder derefter lever der en
 33 Slægt (i den geographiske Christenhed), som vil mene, at forstaae
 og begribe Aabenbaringen. Den samme aabenbarede Lære bliver

¹⁸ i Indledningen] se S. 17 ff. ²⁶ det Umiddelbare] se til S. 97²⁷.

altsaa behandlet af ganske Forskjellige, af en Slægt, der ved mange Aarhundreder er fjernet fra hiint Første. Men den ene og samme Mand, der har forkyndt sig at have haft en Aabenbaring, han maa dog vel vide Beskeed om hvilket der er hvilket betræffende den Aabenbaring, der blev ham til Deel: han maa enten staae fast ved at det var og er en Aaberbaring, og i saa Fald tale og handle og skrive i Medfør der af, eller han maa sige, at nu har han forstaaet og begrebet den. Dog lidt Forsigtighed, hvad kan han vel have forstaaet? Har han forstaaet, at det ingen Aabenbaring var? Saa maa han jo tilbagekalde sit Første. Eller har han yderligere forstaaet, hvad han vel oprindeligen maa have forstaaet, siden han sagde det, at det jo var en Aabenbaring; saa maa han jo vedstaae det, argumentere ud deraf, handle i Overeensstemmelse dermed, om-danne hele sin Existents i Forhold der til. Men fremfor Alt maa En, der vil være kaldet ved en Aabenbaring, med yderste Samvittighedsfuldhed beflitte sig paa Redeliggjørelse; han maa ikke kaste en Aabenbaring fra sig som en Tyv kaster Kosterne fra sig, naar Politiet er efter ham — thi saa er han en forsætlig Bedrager, hvad A. visseligen ikke er; men han maa heller ikke lade det med Aabenbaringen staae saadan uforklaret hen, medens han, ladende som Ingenting, gaaer ad en anden Vei — thi saa er han confus.

I de 4 sidste Bøger, hvor der <medens der er idelig Tale om Læren> slet ikke mere er Tale om hiint Aabenbarings-Faktum, ved hvilken den blev meddeelt, eller om at Læren blev meddeelt ved en Aabenbaring, er der derimod næsten indtil Modbydelighed Tale om: Genie, Genie hist og Genie her, at Geniet er et uforklarligt Noget, at Geniet kan Ingen forstaae, at Geniet er det autodidaktiske Følø:s: v:.

Vi ville standse herved, og see os nøie for, thi det synes tydeligt nok, at Resultatet af Adlers Hele bliver at han er Genie. Quel bruit pour une omelette! Ære være Geniet, dersom A. er et Genie, i Guds Navn jeg skal vist ikke misunde ham det. Men at begynde

²⁶ Genie] sml. St. og Ex., S. 65. 180 f. 207 f. 209. 214 f. 317. 320. 441. 492. — Sml. 237, 61. 75. 112. 118. 119. ²⁸ det autodidaktiske Føl] se St. og Ex., S. IX, sml. S. XXI Noten. S. 465. 467. Theol. St., S. 9. Forsøg etc., S. 24. — Sml. 237, 117.

(1846—47)

med at have haft en Aabenbaring, naar saa summa summarum bliver, at dette skal forstaaes saaledes, at han er Genie, at det
 3 Første maaskee skal være saadan hvad man kalder et rask Udtryk for at være Genie: ja, det er dog nok en hidtil uhørt Forvirrethed og Forvirring! Bestemmelsen Genie er dog vel en ganske anden
 6 og kvalitativ forskjellig fra den: ved en Aabenbaring af Frelseren at have modtaget en Lære! Det i Kraft af at være Genie, at have, om man saa vil noget Nyt at bringe, er dog vel, som liggende indenfor
 9 Immanentsens Sphære saa Nyheden altsaa kun kan betegne Reproduktionens Primitivitet, er dog vel noget Andet end og kvalitativt forskjelligt fra det ved en Aabenbaring af Frelseren at have
 12 modtaget en Lære! Vitale om Geniets Primitivitet, dets Originalitet, men disse Bestemmelser eller denne Bestemmelse er dog vel ikke identisk med at have haft en Aabenbaring, ved hvilken Frelseren
 15 meddeelte den Kaldede en Lære!

See en vildfarende Exegese og Dogmatik har ganske rigtigt spillet Christendommen det Puds at gaae hen og forstaae Begrebet
 18 Aabenbaring, eller gaae hen og begribe en Aabenbaring omtrent saaledes: en Aabenbaring det er Umiddelbarheden, det er det Geniale, noget genialt Noget, det Ny, Nyheden, Oprindeligheden, Primitiviteten o: s: v.: A. gjør omtrent det Samme, men
 21 saa gjør han Lidt til, hvorved han, ironisk nok, erhverver den Fortjeneste: indirecte at gjøre hiin Exegeses og Dogmatiks Adfærd
 24 mod den christelige Aabenbaring iøinefaldende. A. begynder med at sige, at han selv har haft en Aabenbaring, og derpaa exegetiserer han i moderne Stil over Begrebet Aabenbaring, o: handlende
 27 exegetiserer han ved nemlig at lade sit Første staae hen, og saa blive Genie, ladende som var der god Mening i dette Sammenhæng, eller som var der Mening i at Sammenhængen mangler. — Hvad
 30 er det den vildfarende Exegese og Spekulation har gjort for at forvirre det Christelige, eller hvorved den har forvirret det Christelige? Ganske kort og kategorisk nøiagtigt Følgende: den har
 33 rykket det Paradoxes Sphære tilbage i det Æsthetiske, og derved vundet, at enhver christelig Terminus, som ved at blive i sin Sphære

¹⁹ Umiddelbarheden] se til S. 97²⁷.

er qualitativ Categorie, nu i en reduceret Tilstand kan gjøre Tjeneste som et aandrigt Udtryk, der betyder saadan allehaande. Men den vildfarende Exeget og Dogmatiker har ikke tillige selv sagt sig at have haft en Aabenbaring; dette er forbeholdt A. Han kan, ja det er som der staaer i Verset: „hvem kan bedst? Det kan vor Præst.“

Alt det Meget som A. forklarer om Geniet er ganske rigtigt Æsthetik, og noget af det vilde være ganske rigtigt, hvis han ikke havde et Første: at være kaldet ved en Aabenbaring. I hans Forklaringer af Geniet findes der intet Spor til, at han paa nogen Maade har, kategorisk forstaaet, Forestilling om det Christeliges qualitative og specifikke Eiendommelighed, og det uagtet han bruger Christi Navn idelig, ja uagtet han vil have haften Aabenbaring af Frelseren. Naar det Paradoxes Sphære afskaffes eller tilbageforklares i det Æsthetiske, saa bliver en Apostel hverken mere eller mindre end et Genie, og saa god Nat Christendom! Aandrigthed og Aand og Aabenbaring og Oprindelighed og Kaldelse af Gud og Genialitet og en Apostel og et Genie: alt dette kommer da til saa omtrent at løbe ud paa Eet og det Samme. Saaledes har en vildfarende Videnskab forvirret Christendommen, og fra Videnskaben har Forvirringen igjen sneget sig ind i det religiøse Foredrag, saa man ikke sjældent hører Præster, som i al videnskabelig Troskyldighed bonafide prostituere Christendommen. De tale i høie Toner om Apostelen Pauli Aandrigthed, om hans skønne Lignelser o: s: v: — lutter Æsthetik. Skal Paulus betragtes som Genie, saa seer det galt ud for ham, kun præstelig Uvidenhed kan falde paa æsthetisk at anprise ham, fordi den præstelige Uvidenhed ingen Maalestok har, men tænker som saa: naar man blot siger noget Godt om Paulus, saa er det godt. En saadan godmodig og velmenende Tankeløshed har sin Grund i at Taleren ikke er tugtet op ved den qualitative Dialektik, der vilde lære ham, at en Apostel just ikke er tjent med, at der bliver sagt noget Godt om ham, naar det er galt, saa han bliver anerkjendt og beundret for at være hvad der er det Lige-gyldige og hvad han væsentligen ikke er, og derover glemmes

¹ i en reduceret Tilstand osv.] sml. I A 328. — S. V. IV, S. 281 ff. ⁵ hvem kan bedst osv.] sml. S. V. XIV, S. 38. ¹³ Naar det Paradoxes osv.] herfra og til S. 150⁸¹ sml. S. V. XI, S. 95-107. ²² Apostelen Pauli Aandrigthed] sml. VI B 129.

(1846—47)

hvad han væsentligen er. En saadan tankeløs Veltalenhed kunde lige saa godt falde paa at rose Paulus som Stilist og Sprogkunstner, 3 eller endnu bedre, da det er bekjendt, at Paulus tillige drev et Haandværk, paastaae, at hans Arbeide som Teltmager skal have været saa fuldendte Mesterværker, at ingen Tapetmager hverken 6 før eller senere har kunnet gjøre noget saa fuldendt — thi naar man blot siger noget Godt om Paulus, saa er Alting godt. Som Genie kan Paulus hverken udholde Sammenligning med Plato 9 eller med Shakspeare; som Forfatter af skønne Lignelser kommer han temmelig langt ned, som Stilist er han et aldeles obscuro Navn — og som Tapetmager, ja det maa jeg sige, jeg veed ikke, hvor 12 høit han i denne Henseende kan komme. See, denne Alvorlighed gjør man altid rigtigst i at forvandle til Spøg, og saa kommer Alvoren, Alvoren: at Paulus er Apostel; og som Apostel har han slet 15 intet Svogerskab hverken med Plato eller Shakspeare eller Stilister og Tapetmagere, de ere alle (Plato lige saa fuldt som Tapetmager Hansen) uden nogen Sammenligning med ham.

18 Et Genie og en Apostel er det kvalitativt Forskjellige, ere Bestemmelser som høre hjemme hver i sin qualitative Sphære. a) Bestemmelsen Genie ligger indenfor Immanentsen; Geniet kan 21 derfor vel have noget Nyt at bringe, men dette forsvinder igjen i Slægtens almindelige Assimilation, ligesom den Differents Genie forsvinder saasnart man tænker 24 Evigheden. Bestemmelsen Apostel ligger indenfor Transcendentsen, han har paradox noget Nyt at bringe, hvis Nyhed, netop fordi den er væsentlig paradox og 27 ikke en Anticipation i Forhold til Slægtens Udvikling, bliver bestandigt; en Apostel bliver ial Evigheden Apostel og ingen Evighedens Immanents sætter ham paa 30 væsentligen lige Linie med alle andre Mennesker, fordi han er væsentlig paradox forskjellig fra alle andre. — b) Et Genie er hvad han er ved sig selv; ved det han er 33 i sig selv; en Apostel er hvad han er ved sin guddommelige Myndighed. — < Dette Sidstes Tydeliggjørelse er især af Vigtighed i vor Tid, hvorfor jeg skal dvæle udførligt derved. >

a). Al Tænken aander i Immanentsen, hvorimod det Paradoxe og Troen danner en qualitativ Sphære for sig. Immanent er, i Forholdet mellem Menneske og Menneske qua Menneske, enhver Different for den væsentlige og evige Tænkning et Forsvindende, et Moment, der momentant vel har sin Gyldighed, men væsentligen forsvinder i Evighedens væsentlige Lighed. Genie er, som Ordet selv siger (ingenium, det Medfødte; Primitivitet, primus; Originalitet origo; Oprindelighed o: s: v:) Umiddelbarheden, Naturbestemmelsen; Geniet fødes. Allerede længe førend der kan være Tale om, hvorvidt Geniet nu vil henføre sin sjeldne Begavethed til Gud eller ikke, er det Genie, og er Genie, selv om det i en senere Tid ikke gør det. Med Geniet kan der foregaae den Forandring, at det udvikler sig til at være hvad det *κατα δύναμιν* er, at det kommer i bevidst Besiddelse af sig selv. Forsaavidt man, for at betegne det Ny et Genie kan have at bringe, bruger Udtrykket paradox, bruges dette her kun i uvæsentlig Forstand om det transitoriske Paradox, om Anticipationen der fortætter sig til noget Paradox, hvilket dog igjen forsvinder. Et Genie kan i sin første Meddelen være paradox, men jo mere han kommer til sig selv jo mere forsvinder det. Et Genie kan maaskee være et Aarhundrede forud for sin Tid og derfor staae som et Paradox, men tilsidst vil Slægten dog saaledes assimilere sig dette eengang Paradoxe, saa det ikke mere er paradox. Geniets Paradoxhed og Paradoxe er ikke den væsentlige Paradoxhed. — Anderledes med en Apostel. Ordet selv tyder paa Forskjellen, en Apostel fødes ikke, en Apostel er en Mand der af Gud kaldes og beskikkes af ham sendes i Ærinde. En Apostel udvikles ikke saaledes, at han successivt bliver hvad han *κατα δύναμιν* er, thi forud for det at blive til en Apostel gaaer ingen potentiel Mulighed; ethvert Menneske er væsentligt lige nær til det. En Apostel kan aldrig saaledes komme til sig selv, at han bliver sig sit Apostel-Kald bevidst som et Moment i sin egen Livs-Udvikling. Apostel-Kaldet er et paradox Faktum som i første og sidste Øieblik af hans Liv staaer paradox udenfor hans personlige Identitet med sig selv. En Mand er maaskee forlængst kommen til Skjels-Aar og Alder, har bevidst overtaget sit Liv i Forhold til dettes Naturbestemmelse, er et selvbevidst

(1846—47)

og udviklet Menneske: da bliver han kaldet til Apostel. Han bliver ved dette Kald ikke et bedre Hoved, han faaer ikke mere Phantasie, ikke større Skarpsindighed o: s: v.; ingenlunde, han bliver sig selv, men ved det paradoxe Faktum bliver han af Gud sendt i et bestemt Ærinde. Ved dette paradoxe Faktum er Apostelen i al Evighed gjort paradox forskjellig fra alle andre Mennesker. Det Ny han kan have at forkynde, er det væsentlige Paradoxe. Hvor længe det end bliver forkyndt i Verden, det bliver væsentligen lige Nyt og lige paradox; ingen Immanents kan assimilere sig det. Apostelen forholdt sig jo ikke som det ved Naturbegavelse udmærkede Menneske, der var forud for sin Samtid, han var maa-skee hvad vi kalde et eenfoldigt Menneske; men ved et paradox Faktum blev han kaldet til at forkynde dette Ny. Selv om Tænkningen vilde mene at kunne assimilere sig Læren: Maaden paa hvilken Læren kom ind i Verden kan den ikke assimilere sig, thi det væsentlige Paradox er netop Protesten mod Immanentsen. Men Maaden paa hvilken en saadan Lære kom ind i Verden er netop det kvalitative Afgjørende, hvad kun ved Sviig eller ved Tankeløshed kan oversees.

b). Et Genie vurderes reent æsthetisk efter hvad hans Indhold hans Vægtfylde befindes at være; en Apostel er hvad han er ved at have guddommelig Myndighed. Den guddommelige Myndighed er det kvalitative Afgjørende. Det er ikke ved æsthetisk eller filosofisk at vurdere Lærens Indhold, at jeg skal eller kan komme til det Resultat: ergo er Den, der har foredraget denne Lære, kaldet ved en Aabenbaring, ergo er han en Apostel. Forholdet er lige omvendt. Den ved en Aabenbaring Kaldede, hvem en Lære betroes, Apostelen argumenterer fra at det er en Aabenbaring, fra, at han har Myndighed. Jeg skal ikke høre paa Paulus, fordi han er aandrig eller mageløs aandrig, men jeg skal bøje mig under Paulus, fordi han har guddommelig Myndighed; og i ethvert Tilfælde maa det blive Pauluss Ansvar, at han sørger for at han frembringer dette Indtryk, hvad enten nu Nogen vil bøje sig under hans Myndighed eller ikke. Paulus skal ikke beraabe sig paa sin Aandrighed, thi saa er han en Nar; han skal ikke indlade sig paa

en reen æsthetisk eller philosophisk Discussion af Lærens Indhold, thi saa er han Distract. Nei, han skal beraabe sig paa sin guddommelige Myndighed, og netop ved den, medens han villigt offerer Liv og Alt, forhindre alle næsviise æsthetiske og philosophiske Lige-fremheder mod Lærens Indhold og Form. Paulus skal ikke anbefale sig og sin Lære ved Hjælp af de skønne Billeder, omvendt skulde han vel sige til den Enkelte: „hvad enten nu Lignelsen er skøn eller den er luvslidt og afdanket, det er lige meget, Du skal betænke, at Det jeg siger er mig betroet ved en Aabenbaring, saa det er Gud selv eller den Herre Jesus Christus der taler, og Du skal ikke formastelig indlade Dig paa at criticere Formen. Jeg kan ikke, jeg tør ikke tvinge Dig til at lyde, men jeg gjør Dig, gien-nem Din Samvittigheds Forhold til Gud, evigt ansvarlig for Dit Forhold til denne Lære derved, at jeg har forkyndt den som mig aabenbaret og altsaa forkyndt den med guddommelig Myndighed.“

Myndigheden er det kvalitativt Afgjørende. Eller er der ikke, endog blot indenfor det menneskelige Livs Relativitet, om den end immanent forsvinder, en Forskjel mellem et Kongebud og en Digers eller en Tænkens Ord? Og hvilken er Forskjellen, uden den, at Kongebudet har Myndighed, og derfor forbyder al æsthetisk og kritisk Næsviished med Hensyn til Form og Indhold. Digteren, Tænkeren derimod har, end ikke indenfor denne Relativitet, nogen Myndighed, hans Udsagn vurderes reent æsthetisk eller philosophisk ved at vurdere Indhold og Form. Men hvad er det vel der fra Grunden har forvirret det Christelige, uden det, at man først i Tvivlen saa noget nær er bleven uvis om der er en Gud til, og saa, at man i Oprørskhed mod alle Autoriteter har glemt hvad Myndighed er og dens Dialektik. En Konge er saaledes sandselig til, at man sandseligt kan forvisse sig derom, og gjøres det fornødent kan dog maaskee Kongen ret sandseligt forvisse En om, at han er til. Men saaledes er Gud ikke til. Dette har Tvivlen benyttet til at bringe Gud paa lige Linie med alle Dem, som ingen Myndighed har, paa lige Linie med Genier, Digtere og Tænkere, hvis Udsagn slet og

⁸ den er luvslidt osv.] herfra og til S. 150⁸¹ benyttet som Trykmanuskript til S. V. XI, S. 98⁸⁵—107⁸.

(1846-47)

ret blot vurderes æsthetisk eller filosofisk, og dersom det saa er godt sagt, saa er Manden Genie — og dersom det saa er
 3 ualmindeligt og særdeles godt sagt, saa, saa er det Gud der har sagt det!!!

Paa den Maade practiseredes Gud egentligen udenfor. Hvad
 6 skal han gjøre? Standser Gud et Menneske paa hans Vei, kalder ham ved en Aabenbaring, og sender ham udrustet med guddommelig Myndighed til de øvrige Mennesker: da sige disse til ham:
 9 fra hvem er Du? Han svarer: fra Gud. Men see Gud kan nu ikke paa en saadan sandselig Maade hjælpe sin Udsending som en Konge kan det, der giver ham Soldater eller Politie-Betjente med,
 12 eller hans Ring, eller hans Haandskrift som Alle kjende, kort Gud kan ikke være Menneskene til Tjeneste med at skaffe dem en sandselig Vished for at en Apostel er en Apostel — dette vilde
 15 ogsaa være Nonsens. Selv Miraklet, hvis Apostelen har denne Gave, giver ingen sandselig Vished; thi Miraklet er Troens Gjenstand. Og desuden er det da Nonsens at faae sandselig Vished
 18 om at en Apostel er en Apostel (den paradoxe Bestemmelse af et Aands Forhold), ligesom det er Nonsens at faae sandselig Vished om at Gud er til, da jo Gud er Aand. Altsaa Apostelen siger at han
 21 er fra Gud. De Andre svare: ja saa, saa lad os see, om Din Læres Indhold er guddommeligt, thi saa ville vi antage den, samt at den er Dig aabenbaret. Paa den Maade er baade Gud og Apostelen
 24 narret. Den Kaldedes guddommelige Myndighed skulde netop være det sikke Værn, der betryggede Læren og holdt den paa det Guddommeliges majestætiske Afstand fra Næsviisheder, istedenfor
 27 for maa Lærens Indhold og Form lade sig recensere og oversnøfle — for at man ad den Vei kan komme til det Resultat, om det nu var en Aabenbaring eller ikke; og imidlertid maa formodentligen
 30 Apostelen og Gud vente i Porten eller hos Portneren, indtil Sagen bliver afgjort af de Vise paa 1ste Sahl. Den Kaldede skulde efter Guds Bestemmelse bruge sin guddommelige Myndighed til at jage
 33 alle Næsvise bort, der ikke vil lystre men raisonere; og istedenfor faae Menneskene i en Fart Apostelen forvandlet til en Examinand, der saadan kommer tiltorvs med en ny Lære.

Hvad er da Myndighed? Er Myndighed Lærens Dybsind, dens Fortrinlighed, dens Aandrigthed? Ingenlunde. Dersom Myndighed saaledes blot skulde betegne i en anden Potens eller redupplikeret, at Læren er dybsindig: saa er der netop ingen Myndighed; thi hvis da en Lærende heelt og fuldt ved Forstaaelsen tilegnede sig denne Lære, saa blev der jo ingen Forskjel tilbage mellem Læreren og den Lærende. Myndighed er derimod Noget, som bliver uforandret, som man ikke kan erhverve ved paa det fuldeste at have forstaaet Læren. Myndighed er en specifik Qvalitet der træder til andetstedsfra og netop kvalitativt gjør sig gjeldende, naar Udsagnets eller Gjerningens Indhold æsthetisk er sat i Indifferents. Lad os tage et Exempel, saa simpelt som muligt, hvor dog Forholdet viser sig. Naar Den der har Myndigheden til at sige det, siger til et Menneske: gaae!; og naar Den der ikke har Myndigheden siger: gaae!: saa er jo Udsagnet (gaae!) og dets Indhold identisk, æsthetisk vurderet er det om man saa vil lige godt sagt, men Myndigheden gjør Forskjellen. Dersom Myndigheden ikke er det Andet (το ἕτερον), dersom den paa nogen Maade blot skulde betegne en Potenser indenfor Identiteten saa er der netop ingen Myndighed. Dersom saaledes en Lærer er sig begeistret bevidst at han selv eksisterende udtrykker og har udtrykt med Opoffrelse af Alt den Lære han forkyn- der: saa kan denne Bevidsthed vel give ham en vis og en fast Aand, men det giver ham ikke Myndighed. Hans Liv som Beviis for Lærens Rigtighed er ikke det Andet (το ἕτερον) men er en simpel Fordoblelse. Det at han lever efter Læren beviser ikke at den er rigtig; men fordi han selv er overbeviist om Lærens Rigtighed derfor lever han efter den. Derimod, hvad enten en Politie-Officiant f. E. er en Slyngel eller han er en retskaffen Mand, saasnart han er i Function har han Myndighed.

For nærmere at belyse dette for den paradox-religieuse Sphære saa vigtige Begreb: Myndighed, skal jeg forfølge Myndighedens Dialektik. I Immanentsens Sphære lader Myndigheden sig slet ikke tænke, eller den lader sig kun tænke som

¹⁸ τὸ ἕτερον sml. S. V. XI, S. 100.

(1846—47)

forsvindende.*) Forsaavidt der da i de politiske, borgerlige, sociale, huslige, disciplinaire Forhold er Tale om Myndighed eller
 3 Myndighed udøves, er Myndigheden dog kun et transitorisk Moment, et Forsvindende, der enten allerede i Timeligheden senere forsvinder, eller forsvinder forsaavidt Timeligheden og Jordlivet
 6 selv er et transitorisk Moment, der forsvinder med alle dens Differentser. Til Grund for ethvert Forhold mellem Menneske og Menneske qua Menneske kan kun tænkes at ligge Forskjelligheden
 9 indenfor Immanentsens Identitet, det er den væsentlige Lighed. Det ene Menneske kan ikke tænkes (saa hører al Tænkning op, som den ganske consequent gjør det, i det paradox-religieuses og
 12 Troens Sphære) ved en specifik Qvalitet at være forskjellig fra alle andre. Alle menneskelige Differentser mellem Menneske og Menneske qua Menneske forsvinde for Tænkningen som Momenter i Identitetens Totale og Qvalitet. I Momentet skal jeg være saa
 15 god at respektere og lystre Differentsen; men det er mig tilladt, religieust at opbygges ved den Vished, at i Evigheden forsvinder
 18 Differentserne, den der udmærker mig og den der nedtrykker mig. Som Undersaat skal jeg ære og lyde Kongen med udeelt Sjæl, men det er mig tilladt religieust at opbygges ved den Tanke, at væsent-
 21 ligen er jeg Borger i Himlen, og at jeg, hvis jeg engang der træffer

*) Anm. Maaskee erindrer dog een og anden Læser, at jeg altid har brugt det Udtryk om mig qua Forfatter, at jeg er uden Myndighed, og brugt det saa eftertrykkeligt, at det som en Formular er gjentaget i ethvert Forord. Selv om jeg da ingen Gavn har stiftet som Forfatter: jeg har idetmindste gjort alt Muligt
 24 for dog endeligen ikke at forvirre det Høieste og det Helligste. Jeg er et stakkels enkelt Menneske; er jeg, som Nogle mene, lidt af et Genie, saa vilde jeg derom sige: blæse være med det. Men
 27 en Apostel er i al Evighed qualitativt lige saa forskjellig fra mig som fra det største Genie der har levet og fra det dummeste Menneske, der har levet.

²² altid har brugt osv.] sml. Forordene til de 18 opbyggelige Taler (1843-44) og til „Tre Taler ved tænkte Leiligheder“ (1845). — Sml. 38, S. 215 Lin. 7 f.

sammen med den afdøde Majestæt, da skal jeg ikke være forpligtet i undersaatlig Lydighed mod ham.

Saaledes altsaa med Forholdet mellem Menneske og Menneske 3
qua Menneske. Men mellem Gud og Mennesket er der en
evig væsentlig qvalitativ Forskjel, hvilken ingen uden en
formastelig Tænkning kan lade forsvinde i den Blasphemie, at 6
Gud og Menneske vel i Endelighedens transitoriske Moment diffe-
rentiere sig, saa det bør sig Mennesket her i dette Liv at lyde og
tilbede Gud, men i Evigheden skulde Forskjellen forsvinde i den 9
væsentlige Lighed, saa Gud og Mennesket blev Ligemænd i Evig-
heden, ligesom Kongen og Kammertjeneren.

Mellem Gud og Mennesket er og bliver der altsaa en evig, væ- 12
sentlig, qvalitativ Forskjel. Det paradox-religieuse Forhold
(hvilket ganske rigtigt ikke lader sig tænke men kun tro) frem-
kommer da, naar Gud beskikker et enkelt Menneske til 15
at have guddommelig Myndighed vel at mærke i Forhold til
det ham af Gud Betroede. Den saaledes Kaldede forholder sig
ikke i Forholdet: Menneske til Menneske qua Menneske; han for- 18
holder sig ikke i en qvantitativ Differents (som Genie, udmærket Be-
gavet o: s: v:) til andre Mennesker. Nei, han forholder sig paradox
ved at have en specifik Qvalitet, som ingen Immanents kan tilbage- 21
kalde i Evighedens Lighed, thi den er væsentlig paradox og efter
Tænkningen \lessgtr (ikke før, foran Tænkningen) \gtrless mod Tænkningen.
Har en saadan Kaldet en Lære at bringe efter guddommelig Ordre, 24
og et andet Menneske, lad os tænke det, af sig selv og ved sig selv
udfandt det Samme: saa blive disse Tvende dog i al Evighed ikke
Lige; thi den første er ved sin paradox specifikke Qvalitet (den gud- 27
dommelige Myndighed) forskjellig fra ethvert andet Menneske, og
fra den immanent til Grund for alle andre menneskelige Different-
ser liggende Bestemmelse af den væsentlige Lighed. Bestemmel- 30
sen „en Apostel“ hører hjemme i Transcendentsens Sphære, den
paradox-religieuse Sphære, som, ganske consequent, ogsaa har et
qvalitativt forskjelligt Udtryk for andre Menneskers Forhold til en 33
Apostel: de forholde sig nemlig troende til ham, medens al Tænk-

(1846—47)

ning ligger og er og aander i Immanentsen. Men Troen er ikke en transitorisk Bestemmelse, saa lidet som Apostelens paradoxe Qualification var et Transitorisk.

I Forholdet mellem Menneske og Menneske qua Menneske var deraltsaa ingen bestaaende eller bestandig Myndighedens Differents tænkelig, den var et Forsvindende. Lader os imidlertid et Øieblik dvæle ved nogle Exempler paa saadanne saakaldte og i Timelighedens Vilkaar sande Myndigheds Forhold mellem Menneske og Menneske qua Menneske, for derved at blive opmærksom paa den væsentlige Betragtning af Myndigheden. En Konge antages jo at have Myndighed. Hvoraf kommer det nu, at man endog støder sig over at en Konge er aandrig, er Kunstner o: s: v: ? Det kommer dog vel deraf, at man hos ham væsentligen accentuerer den kongelige Myndighed, og i Sammenligning med denne finder almindeligere Bestemmelser af menneskelig Differents at være et Forsvindende, et Uvæsentligt, et forstyrrende Tilfældigt. Et Regjerings-Collegium antages at have Myndighed i sin bestemte Kreds. Hvoraf kommer nu, at man vilde stødes, hvis et saadant Collegium i sine Decreter f. E. var virkelig aandrig, vittig, dybsindig? Fordi man ganske rigtigt kvalitativt accentuerer Myndigheden. At spørge om en Konge er Genie — for i saa Fald at ville lyde ham, er i Grunden Majestæts-Forbrydelse; thi i Spørgsmaalet er indeholdt en Tvivl i Retning af Underkastelse under Myndighed. At ville lyde et Collegium, dersom det kan sige Vittigheder, er i Grunden at gjøre Nar af Collegiet. At ære sin Fader, fordi han er et udmærket Hoved er Impietæt.

Dog, som sagt, i Forholdet mellem Menneske og Menneske qua Menneske er Myndigheden, om den end er, et Forsvindende, og Evigheden afskaffer al jordisk Myndighed. Men nu i Transcendentsens Sphære. Lad os tage Exemplet saa simpelt men netop derfor ogsaa saa iøjnefaldende som muligt. Naar Christus siger „der er et evigt Liv“; og naar theologisk Candidat Petersen siger „der er et evigt Liv“: saa sige de Begge det Samme, der er ikke i det første Udsagn indeholdt mere Deduction, Udvikling, Dybsind, Tankefylde end i det sidste; begge Udsagnene ere æsthetisk vur-

derede lige gode. Og dog er der vel en evig kvalitativ Forskjel! Christus er som Gud-Mennesket i Besiddelse af den specifikke Myndigheds Qvalitet, hvilken ingen Evighed kan mediere eller lægge Christus paa lige Linie med den væsentlige menneskelige Ligelighed. Christus lærte derfor med Myndighed. At spørge om Christus er dybsindig er Blasphemie, og er Forsøg paa underfundigt (det være nu bevidst eller ubevidst) at tilintetgjøre ham, thi i Spørgsmaalet er indeholdt en Tvivl i Retning af hans Myndighed, og gjort et Forsøg paa i næsviis Ligefremhed at ville vurdere og censurere ham, som var han til Examen og skulde overhøres, istedenfor at han er den, hvem al Magt er given i Himlen og paa Jorden.

Dog sjeldent saare sjeldent hører eller læser man nuomstunder et religiøst Foredrag, der er ganske correct. De bedre af dem fuske dog gjerne en Smule i hvad man kunde kalde det ubevidste eller det velmeente Oprør, idet de forsvare og hævde det Christelige af yderste Kraft — i feile Kategorier. Lad mig tage et Exempel, det første det bedste. Jeg tager det helst af en Tydsker, saa veed jeg da, at Ingen, ikke den Dummeste og ikke den Arrigste kan falde paa, at jeg skriver dette om en Sag, der i mine Tanker er uendelig vigtig, — for at sigte til een eller anden Geistlig. Biskop Sailer*) prædiker i en Homilie paa femte Søndag i Fasten over Texten Joh: VIII, 47—51. Han vælger disse to Vers: Wer von Gott ist, der höret Gottes Wort, og Wer mein Wort hält, der siehet den Tod nicht; og siger derpaa: „es sind in diesen Worten des Herrn drei grosse Räthsel gelöset, mit denen sich die Menschen von jeher den Kopf so oder anders zerbrochen haben.“ Der har vi det. Det Ord: Räthsel, og især drei grosse Räthsel, og saa i næste Sætning, mit denen die Menschen den Kopf sich zerbrochen haben fører strax Tanken hen til det Dybsindige i intellectuel Forstand, det Grundende, det Grublende, det Speculerende. Men hvorledes kan dog vel et simpelt apodiktisk Udsagn være dybsindig; et

*) Anm. cfr. Evangelisches aus Joh. Michael Sailers religiösen Schriften v. Dr. A. Gebauer. Stuttgart. 1846. p. 34. 35.

¹¹ den, hvem osv.] sml. Matth. 28, 18. ¹⁷ saa veed jeg da osv.] sml. 88, S. 290 ff. ²² Evangelisches osv.] Ktl. Nr. 270. — Sml. S. V. XI, S. 104.

(1846—47)

apodiktisk Udsagn der kun er hvad det er derved at Den og Den har sagt det; et Udsagn der slet ikke vil forstaaes eller udgrundes, 3 men blot troes. Hvorledes kan et Menneske falde paa, at en Gaade skulde være løst, i Retning af det grublende og grundende Dybsindige, ved et ligefremt Udsagn, ved et Assertum. Spørgsmaalet 6 er jo: er der et evigt Liv? Svaret er: der er et evigt Liv. Hvor i al Verden stikker nu det Dybsindige. Dersom Christus ikke er Den, som har sagt det, og dersom Christus ikke er Den han har 9 sagt sig at være: saa maa jo, hvis Udsagnet i sig selv er dybsindigt, det Dybsindige alligevel være at finde. Lad os tage Hr. theologisk Candidat Petersen, der jo ogsaa siger: der er et evigt Liv. 12 Hvo i al Verden vilde dog vel falde paa at beskyldte ham for Dybsindighed paa Grund af et ligefremt Udsagn. Det Afgjørende ligger saaledes ikke i Udsagnet men i at det er Christus der har sagt 15 det; men det Confunderende er at man ligesom for at lokke Menneskene til at tro, taler noget om det Dybsindige og det Dybsindige. En christelig Præst maa, hvis han vil tale correct, ganske 18 simpelt sige: „vi har Christi Ord for, at der er et evigt Liv; dermed er den Ting afgjort. Her er ikke Tale hverken om Hovedbrud eller Speculeringen men om, at det er Christus der, ikke i Egenskab af 21 Dybsindig, men med sin guddommelige Myndighed har sagt det.“ Lad os gaae videre, lad os antage, at En troer, at der er et evigt Liv, fordi Christus har sagt det, saa gaaer han jo netop troende uden 24 om al det Dybsindige og det Grublende og Grundende, „hvormed man bryder sit Hoved“. Derimod lad os tage En, der dybsindigt vil bryde sit Hoved med det Spørgsmaal om Udødeligheden: mon 27 han ikke vil have Ret i at benægte, at det ligefremme Udsagn er et dybsindigt Svar paa Spørgsmaalet? Det Plato siger om Udødeligheden er virkelig dybsindigt, vundet ved en dyb Grunden; men 30 stakkels Plato har heller ingen Myndighed.

Sagen er imidlertid denne. Tvivlen og Vantroen, der gjør Troen forfængelig, har blandt Andet ogsaa gjort Menneskene generede 33 ved at lyde, ved at bøie sig under Myndighed. Denne Oprørskhed sniger sig ind selv i de Bedres Tankegang, dem maaskee ubevidst, og saa begynder alt dette Forskruede, som i Grunden er Forræ-

derie ξ , om det Dybe og det Dybe, og det Vidunderlig-Deilige, som man kan skimte o: s: v: ξ . Skulde man derfor med eet bestemt Prædikat betegne det christelig-religieuse Foredrag som det nu høres og læses: da maa man sige, det er affecteret. Naar man ellers taler om en Præsts Affectation, tænker man maaskee paa, at han pynter og sminker sig, eller at han sødligt smægter med Stemmen, eller at han norsk snurrer paa R og rynker Brynet, eller at han anstrænger sig i Kraftstillinger og i Opvækkelsens Spring o: s: v: . Dog alt Sligt er mindre vigtigt, om det end altid var ønskeligt, at det ikke var. Men det Fordærlige er, naar Prædike-Foredragets Tankegang er affecteret, naar dets Rettroenhed naaes ved at lægge Accenten paa et reent forkeert Sted, naar det i Grunden opfordrer til at tro paa Christus prædiker Troen paa ham paa Grund af Det, som slet ikke kan blive Troens Gjenstand. Dersom en Søn vilde sige „jeg lyder min Fader, ikke fordi han er min Fader, men fordi han er Genie, eller fordi hans Befalinger altid ere dybsindige og aandrige“: saa er denne sønlige Lydighed affecteret. Sønnen accentuerer noget reent Forkeert, accentuerer det Aandrige det Dybsindige ved en Befaling, medens en Befaling netop er ligegyldig mod denne Bestemmelse. Sønnen vil lyde i Kraft af Faderens Dybsindighed og Aandrighed; og i Kraft deraf kan han netop ikke lyde ham, thi hans critiske Forhold i Retning af om nu Befalingen er dybsindig og aandrig, underminerer Lydigheden. Og saaledes er det ogsaa Affectation naar der er saa megen Tale om at tilegne sig Christendommen og tro Christus formedelst Lærens Dybsindighed og Dybsindighed. Man tillyver sig Rettroenheden ved at accentuere noget aldeles Forkeert. Den hele moderne Spekulation er derfor affecteret ved at have afskaffet Lydigheden paa den ene Side og Myndigheden paa den anden Side, og ved saa desuagtet at ville være rettroende. En Præst der er aldeles correct i sit Foredrag maa tale saaledes, idet han anfører et Ord af Christus: „dette Ord er af Den, hvem, ifølge hans eget Udsagn, al Magt er given i Himlen og paa Jorden. Du maa nu, m: T:, overveie med Dig selv, om Du vil bøie Dig under denne Myndighed eller ikke, antage og tro Or-

^a anstrænger sig osv.] sml. V A 94. 95. ^b Den, hvem osv.] sml. S. 147.

(1846—47)

det eller ikke. Men vil Du det ikke, da gaae for Gud i Himlens Skyld ikke hen og antag Ordet fordi det er aandrigt eller dybsindigt ³ eller vidunderlig-deiligt, thi dette er Gudsbespottelse, det er at ville criticere Gud.“ Saasnart nemlig Myndighedens, den specifik-paradoxe Myndigheds Dominant er sat i, saa er alle Forhold ⁶ kvalitativt forandrede, saa er den Art Tilegnelse, som ellers er til-ladelig og ønskelig, en Brøde og Formastelighed.

Men hvorledes kan nu Apostelen bevise, at han har Myndig-heden? Kunde han sandseligt bevise det, saa var han netop ingen Apostel. Han har intet andet Beviis end sit eget Udsagn. Og saaledes maa det netop være; thi ellers kom jo den Troende i et ¹² ligefremt Forhold til ham, ikke i et paradox. I de transitoriske Forhold af Myndighed mellem Menneske og Menneske qua Men-neske vil Myndigheden i Regelen være sandselig kjendelig paa ¹⁵ Magten. En Apostel har intet andet Beviis end sit eget Udsagn, og i det Høieste sin Villighed til med Glæde at ville lide Alt for dette Udsagns Skyld. Hans Tale vil i den Henseende være kort ¹⁸ „jeg er kaldet af Gud; gjører I nu ved mig, hvad I vil, hudfletter mig, forfølger mig, men mit sidste Ord bliver mit første: jeg er kaldet af Gud, og jeg gjør Eder evigt ansvarlige for hvad I gjøre ²¹ mod mig.“ Dersom det i Virkeligheden var saa, lad os tænke det, at en Apostel havde i verdslig Forstand Magten, havde stor Ind-flydelse og mægtige Forbindelser, ved hvilke Kræfter man seirer ²⁴ over Menneskenes Meninger og Domme, — dersom han da brugte den, havde han eo ipso forspildt sin Sag. Ved at bruge Magten bestemte han nemlig sin Stræben i væsentlig Identitet med de ²⁷ andre Menneskers, og dog er en Apostel kun hvad han er ved sin paradoxe Heterogenitet, ved at have guddommelig Myndighed, hvilken han absolut uforandret kan have, selv om han, som Paulus ³⁰ siger, af Menneskene ikke agtes mere værd end det Snavs hvor-paa de træde. || (quisquiliæ) ||

Vi vende nu igjen tilbage til Adler og til den udpegede Om-kalfatring af ham, hvorved han fra at være en ved en Aabenbaring

⁵ Dominant] se til S. 20. ³⁰ Paulus siger] 1 Cor. 4,13.

Kaldet blev Genie, medens han dog mener, at være i Identitet med sig selv. Den der er kaldet ved en Aabenbaring maa eo ipso være teleologisk stillet, han er jo netop et Guds Redskab, der skal bruges 3 til at virke. Anderledes med et Genie, der humoristisk kan leve i en tilbagetrukket Selvtilfredshed. At slutte af Adlers sidste Skrifter er det denne tilbagetrukne humoristiske Selvtilfredshed, han nu 6 stræber at indtage. Man producerer vel maaskee endog overflødeligen, men man forlanger ingen Læser, er der Nogen som vil læse det, saa er det godt, er der Ingen er det ogsaa det Samme, og Forfatteren har ikke mere med Læseren at gjøre end Nattergalen med en Tilhører. Nu ja en saadan humoristisk, uvirksom Forfatter-Virk- 12 somhed lader sig forstaae — men Adler er jo begyndt med at være kaldet ved en Aabenbaring, og Adler mener jo at være i Identitet med sig selv, det vil sige, han mærker ikke at der er en kvalitativ afgjørende Forskjel mellem hans Første og hans Sidste. Skjønt en 15 Aabenbaring er det paradoxe Faktum, som overgaaer Menneskets Forstand, kan man dog forstaae saa meget, hvad ogsaa overalt har viist sig: at et Menneske kaldes ved en Aabenbaring til at gaae 18 ud i Verden, til at forkynde Ordet, til at handle og lide, til det uafbrudt virksomme Liv som Herrens Sendebud. At derimod et Menneske ved en Aabenbaring skulde kaldes til at sidde hen i uskiftet 21 Bo, i et virksomt literairt far niente paa et afsides Sted, til at være momentant aandrig og derpaa Samler samt Udgiver af sin Aand- 24 righeds Uvisse: er næsten en blasphemisk Tanke. Atter her indeholder Adlers Senere et Beviis mod Realiteten og Sandheden af hans Første, medens Det, at han ikke tilbagekalder sit Første, beviser, at han er confus. I Begyndelsen af hans Forfatter-Virk- 27 somhed var han ogsaa paa en anden Vei, da han raabte: bekjend, bekjend — for hele Folket; da han forsaavidt consequent lod Typerne til hans Prædikener staae i Bogtrykkeriet, at andet Oplag saa hurtigt 30 maatte følge paa, at der om muligt ikke gik en halv Dag spildt. At Prædikenerne ikke fandt en rivende Afsætning, kan Adler ikke for, men vel for, at han væsentligen forandrer hele sin Forfatter- 33

¹⁰ Nattergalen] sml. Theol. St., S. 88*). — 239,5. ²⁸ da han raabte osv.] sml. S. 68. ²⁹ lod Typerne osv.] sml. S. 31. 56. — 249,3.

(1846—47)

- Virksomhed, ved istedenfor at blive ved at trænge frem med en Kaldets πληροφορία, tiltrods for al Verdens Ligegyldighed, selv
- 3 forsøger sig at blive humoristisk. Saasnart en Forfatter tilintetgjør ethvert teleologisk Forhold til en Omverden, saa bestemmer han sig humoristisk, og kan da f. E. blive lyrisk Forfatter som nu Adler
- 6 er bleven det. Det Lyriske har ganske rigtigt intet τέλος uden for sig; om En skriver een pagina Lyrik eller han skriver Folianter Lyrik, det gjør hverken fra eller til med Hensyn til at bestemme
- 9 hans Virksomheds Retning. Den lyriske Forfatter bryder sig kun om Frembringelsen, nyder Frembringelsens Glæde maaskee ofte gennem Smerte og Anstrængelse, men han har Intet med Andre
- 12 at gjøre. Den handlende Forfatter bekymrer sig især om at virke paa Menneskene, han har hverken Tid eller Lyst til den lyriske Selvfortabelse i at producere, han arbejder — for at, for at oplyse
- 15 Menneskene, for at hjælpe dem paa den rette Vei o: s: v.: En ved en Aabenbaring Kaldet maa nu fremfor alle være en handlende Forfatter. Men hvad gjør Adler? han begynder med at være kaldet
- 18 ved en Aabenbaring (altsaa med absolut teleologisk Bestemmelse) og 2 Aar efter erfarer vi, at han allerede i længere Tid har nedsat sig som Lyriker i sorgløs Afsideshed paa Bornholm, det erfarer vi af 4
- 21 Bøger, hvilke ere Frugten af — hans lyriske otium. Men Adler mærker ingen Ting, han troer sig stadigt i Identitet med sig selv; og det uagtet han i de sidste Bøger er blevet saa lyrisk, at han endog
- 24 adopterer den lyrisk-humoristiske Anskuelse af Taushed, naar han siger: Taushed er Genie. Hvorledes dette nærmere er at forstaae, oplyser A. Intet om, han synes neppe selv at mærke, at hvad der
- 27 hos ham omtrent staaersomen Phrase, at det indeholder i sig en heel Livs-Anskuelse, dog vel at mærke den lige stik modsatte af den der ellers er indeholdt i de sidste Bøger, hvor A. figurerer som umiddel-
- 30 bart lyrisk Genie. Dog en saadan Modsigelse er A. altfor ugeneret til at opdage; og det forstaaer sig, han skriver da egentligen ikke Bøger saa lidet som han tænker, man maa snarere sige, han holder

² πληροφορία] sml. II A 253. V B 3, 10. — S. V. VIII, S. 63. XIII, S. 346.

²⁰ paa Bornholm] se til S. 30¹⁸. ²⁶ Taushed er Genie] St. og Ex., S. 257 (sml. S. 252). — Sml. S. 62.

Vertshuus for Aandrigheder, og derfor gjør det ikke Noget, at
 Selskabet er blandet, ja splidagtigt, naar det blot ikke kommer til
 Slagsmaal. Taushed er Inderliggjørelse, og Veien ved hvilken en 3
 Oprindelighed vindes, som er mere end Surrogat for Geniets Op-
 rindelighed. (En Aabenbaring ligger i en ganske anden Sphære og
 om den tales derfor ikke her.) Ved at holde et bestemt Livs-Indtryk 6
 fast, en bestemt enkelt Tanke, i absolut taus Inderlighed, ved ikke
 at ville aabne den fjerneste Communication med noget andet Men-
 neske (hvorved den relative og comparative Maalestok Middel- 9
 maadighedens Maalestok tillistes En) vil ethvert Menneske, hvis
 han ikke underveis gaar fra Forstanden (thi denne Fare er der
 unægteligt) erhverve Oprindeligheden. Dette er Frihedens 12
 og Selvbevidsthedens og den i Tugt aavede Lidenskabs Vei til Det,
 som det umiddelbare Genie faaer paa Vuggen, eller i Drømme,
 eller i Øieblikket. Det er nemlig langt fra at Reflexionen, ret for- 15
 staaet, qvæler Genialiteten; den er tvertimod istand til, ret benyttet,
 at erhverve Oprindelighed. Det Omvendte og Modsatte af dette Fri-
 hedens Forhold, denne langsomme Erhverven, er den ligefremme, 18
 den umiddelbare Genialitet (og forsaavidt da igjen, hvad der ligger
 inde i det paradox Religieuses Sphære: det at være kaldet ved en
 Aabenbaring). Taushedens Idee, den hele Anskuelse af Taushed 21
 som Inderlighed er Inderliggjørelsens Vei til det Høieste for ethvert
 Menneske, hvad enten han oprindeligen er Genie eller ikke, denne
 Anskuelse har fundet et tilstrækkeligt Udtryk i Pseudonymernes 24
 Skrifter, til hvilke jeg derfor denne Sag betræffende henviser En-
 hver, kun ikke Adler, som ved denne Sætning: Taushed er Genie
 har faaet en Idee med ind i hans sidste 4 Bøger, som, taust og stille, 27
 aldeles tilintetgjør disse, hvilket allerede er snurrigt nok, og bliver
 det endnu mere, naar man betænker, at hans 4 sidste Bøger igjen
 tilintetgjør hans Første. Selv om det indrømmes at A. er Genie, han 30
 vil jo dog være et umiddelbart Genie, men ved Hjælp af Taushed
 er det umuligt at blive noget Umiddelbart, som det da overhovedet
 er Nonsens at tænke en Methode i Forhold til Umiddelbarheden, 33
 der netop er før Methoden.

I de 4 sidste Bøger er A. blot Genie, pure, pære Genie — og

(1846-47)

- dog, formodentligen efter hans Mening, i Identitet med sit Første. At hine Ord i Forordet til Prædikenerne ξ (hvilke A. ideligt kommer tilbage paa) \geq vare ham meddeelte ved en Aabenbaring dicerede af Frelseren er glemt; at Prædikenerne ξ (til hvilke A. ofte henviser) \geq vare skrevne under Jesu medvirkende Naade er glemt, A. har som Genie, i Distraction formodentligen, overtaget hele Wirtschafftet — i Distraction, thi var det skeet med Bevidsthed maatte han jo høitideligen tilbagekalde sit Første. Hvorvidt A. kan gaee i Distraction, forvisser man sig yderligere om ved at læse hans 4 sidste Bøger; thi der faaer man at see, med hvilken Letfærdighed (som kun Distraction kan undskylde) A. omgaaes Gud og Christus, indlader sig, at jeg saa skal sige, i Snak med dem, og selv snakker med, indtil han tilsidst hverken veed ud eller ind, ligesom Soldin der sagde, Rebekka, er det mig som taler . . . eller er det — ak, og Eftersætningen vil i Forhold til Adler være: eller er det Christus? At dette er saa kan igjen tjene til baglænds at forklare, hvorledes det dog nok egentligen hænger sammen med As Aabenbaring. I de sidste Bøger digter han, han indfører Gud og Christus talende med hinanden — thi dette er dog vel Digt! Naar Sligt gjøres med menneskelig Sømmelighed, kan derimod Intet være at indvende, men for Alt gjelder det om, at det ikke løber surr for En selv, saa man ikke veed hvilket der er hvilket. Adlers „Forsøg til en kort systematisk Fremstilling af Christendommen“ begynder saaledes: „Før Gud skabte Verden, sagde han til Jesus: jeg kan gjøre Alting saa fuldkomment som muligt o: s: v.:“ Gud og Jesus indføres talende og samtalende. Dette er dog vel ikke Adler meddeelt ved en Aabenbaring! Men hvad er det da? Nu, ja det er et lille digterisk Forsøg for at livliggjøre Fremstillingen. Men see, senere citerer Adler selv denne Tale, han argumenterer fra den. Han siger flere Steder: da Jesus lovte at lade sig føde (cfr. l: c. p. 14 ø., p. 15, 16.) o: han taler om denne Samtale mellem Gud og Christus som Noget, der virkelig er foregaaet, og hvorpaa man kan beraabe sig, som vare hine Ord af Jesus ipsissima verba. Ja, etsteds siger A. endog:

¹³ ligesom Soldin] sml. I A: 333, S. 148. 340, S. 152. — S. V. IV, S. 322. VII, S. 138. ¹⁴ Før Gud skabte osv.] sml. 237, l. 7. 9. 16. 17. 238, 4. 11.

vi maae nemlig erindre, at Jesus sagde til Gud o: s: v:; og nu følger nogle af hine digtede Ord. Altsaa, først vover man sig letfærdigt digtende ud i Sphærer, hvor man heller skulde lade være at digte, 3 og derpaa sætter Ens eget Digt sig saa fast i Hovedet, at man troer det er Virkelighed. Paa den Maade kan en Letfærdig ogsaa let faae sig en Aabenbaring. Han behøver blot i nogen Tid at famle grilli- 6 serende ved en phantastisk Forestilling om en Aabenbaring, saa sætter det sig tilsidst nok saadan fast i ham, at han har haft en Aabenbaring, han digter at han har haft en Aabenbaring, derpaa sætter dette 9 Digt sig fast som en Virkelighed — indtil noget Nytsætter sig fast. —

Men medens A. omgaaes sine egne Digterier som vare det Virkelighed, saa omgaaes han omvendt det ny Testamente paa en lige 12 saa letfærdig Maade, idet han ikke omgaaes det som en Virkelighed, han der dog ellers unægteligt siger mangt et skjønt Ord om Bibelen, og netop derfor tyder hiin Adfærd atter paa en forvirret 15 Sindstilstand. Med en besynderlig phantastisk Selvraadighed anmasser han sig stundom Bibelens Ord og gjør dem til sine egne*), uden at citere dem; ja der er Steder, hvor han ved denne Letfærdighed kommer til at identificere sig med Christus. En Aphorisme begynder med Ord af Christus som ere i første Person: jeg siger Eder. Disse Ord ere ikke citerede, der er ingen Hentydning til, at 21 de ere Bibelord, hvilket især var vigtigt da de ere i første Person. Umiddelbart til disse Ord (som ere i første Person) knytter sig det næste Punktum, der ligeledes er i første Person men er Adlers 24 Ord. En Læser i Almindelighed maa ligefrem antage, og enhver Læser har A. foranlediget til at antage, at det er ham som taler i hele Aphorismen, at jeg i første Punktum er det samme jeg som 27 i andet og tredje Punktum. Og dog er det første jeg: Christus, og det andet jeg: Adler.

Som Forfatter af de 4 sidste Bøger, som Genie (thi lad os et 30

*) Anm. I Forholdet mellem Forfatter og Forfatter kaldes en saadan Adfærd: at plagiere; i Forholdet mellem en Forfatter og Christus bliver den Blasphemie. 33

¹ vi maae nemlig osv.] Forsøg etc., S. 2*) (sml. 238,5); St. og Ex., S. 2 (sml. 237,1).

(1846-47)

Øieblik glemme den totale Forvirring som ligger i Misforholdet mellem Adlers Første og Sidste, eller nøiagtigere udtrykt, i, at dette Misforhold aldeles undgaaer hans Opmærksomhed) er Adler et fortunlet Genie, der har sit Liv og sin Tænkning i det Momentane. Hans egen Existents forklarer Intet, som kunde en Anden indrette sit Liv efter hans Veiledning; og der er intet æsthetisk eller religiøst Begreb han har udviklet saaledes, at det ved ham har vundet ny Klarhed, eller er tænkt med sand Originalitet. Derimod berører han det Forskjelligste, og forvirrer næsten overalt. Dybsindige Bemærkninger kan man dog ikke frakjende ham, men vel ubetinget Dybsind, dersom ellers den Forklaring, vi gave strax i Begyndelsen af denne Bog, er rigtig, at Dybsind forholder sig til Sammenhæng og Continuerlighed. Og selv i hans dybsindige Bemærkninger er der en vis Eensformighed, de ere for en stor Deel gjorte over een Læst. Det er med at have forstaaet en Tanke som med det at kunne declinere et Paradigma: kan man declinere Paradigmet, kan man ogsaa declinere alle de Ord som gaae efter det. Har man forstaaet en Tanke, kan man ved at anvende den i mange „Exempler“ synes at gjøre mange dybsindige Bemærkninger, og dog ere de mange kun Repetitioner, og man er, for atter at minde om Billedet, ikke berettiget til at sige om sig selv, at man har lært flere Declinationer, fordi man kan declinere de mange Ord, der gaae efter een Declination. Saaledes ogsaa med det at have forstaaet een Tanke; skal Repetitionerne ikke blive trættende, saa maa der et digterisk Moment til som gjør Exemples Udførelse i sig selv æsthetisk værdifuld. Men dertil har da Adler ingen Tid — han som ifølge autentisk Fortolkning af ham selv (cfr. § 1.) intet Nyt har at bringe; — han som lever hen i et lyrisk otium! Paa Formen, det tilstaaer han selv, har han lidt Skade, han, som da han ikke har haft eller har noget Nyt at bringe (Indholdet) netop maatte stræbe at præstere Noget ved Hjælp af Formen. — En Tanke A. især rider paa er den gamle

¹² den Forklaring osv.] se S. 58 f. ²⁸ cfr. § 1.] se S. 103. 116. ²⁹ Paa Formen osv.] sml. St. og Ex., S. XV. ³² den gamle hegelske osv.] se Hegel, Wissenschaft der Logik. 2. Theil (Werke, 5. Bd. — Se til V B 14, S. 71), S. 43 ff.

hegelske at Begrebet slaaer om, kun at den mere er bragt ind under Bestemmelsen af det Ironiske. Denne Tanke er i min Disputats (om Ironie) udtrykt saaledes: Ironie gjør Phænomenet aabenbart. 3
 Hvorledes dette nærmere er at forstaae, hvorledes det gaaer for sig, er oftere forklaret og viist af Pseudonymerne. Den ironiske Underfundighed ligger i ved med negativ-handlende Consequents at forvandle sig selv til Intet at bringe Mod-Phænomenet i den Forleghed ikke at gjøre andet end at gjøre sig selv aabenbare*). Ved første Øiekast og for dumme Mennesker kan det see ud som var 9
 Ironien den tabende, medens den netop i Underfundighed er den Seirende ved Hjælp af at Begrebet slaaer om, og medens det i Ironiens Øine netop er et Beviis for dens Seier, at dumme Mennesker troe den har tabt; thi Ironie kan da aldrig blive populair. 12
 Hvor mange Samtidige har ikke anseet Socrates for en Dumrian, der paa ingen Maade kunde tage det op med Sophisten, der kunde 15
 tilgavns maale ham Skjeppen fuld. Hvad var det nu Socrates gjorde? Han forholdt sig i sin Uvidenhed med behørig Ataraxie negativ consequent, derved foranledigede han Sophisten til yderligere og 18
 yderligere at diske op med sin Viisdom. Men see Begrebet havde

**I Marginen:* A n m.: Det danske Sprog har en Deel verba neutra, som i Sætningsbygningen med Præpositionen: for betegne et uheldigt Udfald af det som Stammeverbet betyder. f. E.: at forløbe sig, at forsee sig, at forhaste sig, at fortale sig, at forsnakke sig o: a.: Ironien hjælper nu et Menneske dertil, men hvorved og hvorledes? 21
 Ved at forholde sig negativ og indirecte. Lad os tænke et Vexelforhold mellem tvende Mennesker, af hvilke den ene er Ironiker. Ironikeren gjør sig nu til Intet og forholder sig reent negativt, og 27
 derved hjælper han indirecte den Anden til at forløbe sig. Dette Sig, dette pronomen reflexivum skjuler Ironien. Manden forløber sig, han gjør det altsaa selv, men han gjør det ved Ironikerens 30
 negative Hjælp; Manden staaer i den Formening at han har med et andet Menneske at gjøre, men ved Ironikerens Underfundighed faaer Manden kun med sig selv at gjøre, thi han forløber sig jo. 33

³ i min Disputats] sml. S. V. XIII, S. 324 ff.

(1846—47)

- vendt sig, Sophisten kom til at forraade sin Dumhed netop ved sin megen Viisdom. Sophisten meente, ξ og det Samme var alle dumme
 3 Folks Mening \geq jo mere han talte, jo mere forraadte han sin Viisdom; Socrates tillod sig i al Underfundighed at være af en anden Mening, men den sagde han ikke ligefrem det havde været at hjælpe
 6 Sophisten, den fortiede han og hjalp derved Sophisten til yderligere at bestyrke Socrates i sin Mening, at Sophisten forløb sig. Saaledes kan en Ironiker ved negativ-handlende Consequents forvandle en
 9 Angriber, en Anklager til En, der, uden at vide det, blot taler om sig selv, angiver sig selv \leq sin egen Ubetydelighed, Usselhed o: s: v: \geq . Angriberen, Anklageren item alle dumme Mennesker er
 12 af den Mening, at jo mere han river af sig, jo mere skader han den stakkels Ironiker, medens denne i al Underfundighed beskedent tillader sig at være af en anden Mening. Den ironiske Underfundighed culminerer i den List med hvilken man bringer et Menneske til at tale om sig selv, angive sig selv, aabenbare sig selv, netop da, naar han i egne Tanker taler slet ikke om sig selv, ja
 18 endog har glemt sig selv. Eet er det at lære et Menneskes Indre at kjende, naar han i Fortrolighed aabner sig for En, og et Andet ironisk at faae hans Opmærksomhed henvendt paa et andet Punkt
 21 netop i det Øieblik man i hvert hans Ord taler med hans Indre. Det er ironisk rigtigt, naar en Mand siger noget Overordentligt om sig selv, da at troe ham (det Negative ligger i, at man ikke gjør ham
 24 ligefrem Modstand, positiv-vrælende benægter det), for ad den Vei ved Hjælp af sin Troskyldighed at faae det gjort aabenbart, at det er Usandhed, at faae Løgnen lokket ud af ham. Troskyldigheden for-
 27 holder sig tilsyneladende affirmerende, netop for at bringe Benægtelsen ud. Man seer let, hvorledes Begrebet slaaer om. Ved sin Troskyldighed gjør Ironikeren den Broutende uforsigtig: og saa
 30 fanges han. Naar et Menneske har væsentlig ethisk Selvbeher-skelse, behørig Ataraxie, og Mesterskab i Dialektik saa vil han være istand til at gjøre et hvilket som helst dialektisk forviklet og
 33 tvetydigt Phænomen aabenbart, ikke just for Alle, thi Ironie er og bliver upopulair, og en Ironiker der kan forstaaes af Alle er eo ipso ingen Ironiker, men en Spasmager. — Dog nok herom; det For-

underlige er, at alt Sligt endnu kan have Overraskelsens Interesse
 for Adler, han forekommer mig som et Barn, der er saa sjeleglad
 over, at kunne gjøre et Kunststykke, at det bliver ved at gjøre det, 3
 og ligesom ikke kan faae det i sit Hoved, at der nok ogsaa er Andre,
 der kan gjøre det. A. dvæler længe ved dette Dybsindige, at Loven
 forløb sig, idet den dømte Christus. Loven saae sig ikke for, hvo 6
 Christus var, at han var den Uskyldige, den forløb sig, og dette
 var dens Undergang. Nu ja, det vil sige Begrebet slog om: Lo-
 ven kom til at gjøre Uret, og dømte derved sig selv, netop idet 9
 den dømte Christus. Et andet og vanskeligere Spørgsmaal, hvorpaa
 A. ikke indlader sig, er hvorvidt denne hele Opfattelse af Forholdet
 mellem Loven og Christus ikke faaer et Anstrøg af aldeles uchri- 12
 stelig Letsindighed, idet den overseer meget afgjørende dogmatiske
 Bestemmelser angaaende Christi opoffrende Død, og angaaende
 at Christus var kommen til Verden for at lide og døe. Dog herpaa 15
 kan jeg ikke videre indlade mig i dette Sammenhæng; derimod
 vil jeg blot tilføie en Bemærkning angaaende Begrebernes Slaaen-
 om. At Begreberne slaae om (μεταβολη, μεταβαλλειν εις το εναν- 18
 τιον) er allerede den platoniske Dialektik opmærksom paa. Hos
 Hegel blev Sagen forvirret derved, at han med sin uhyre Autori-
 tet ligesom paanødte Menneskene det Sandsebedrag, forpligtede 21
 dem til at troe, at det er Begrebet selv der med immanent Nødven-
 dighed slaauer om. Ironien har den Fortjeneste at være opmærksom
 paa Overgangen, forsaavidt den er opmærksom paa dens Pud- 24
 serlighed eller dens Sindrigheid. Den kvalitative Dialektik (der
 netop protesterer den immanente Nødvendighed) er egentligen
 først i Forstaaelse med Springets Categorie, en Categorie, som, 27
 hvad man kunde vente, A. forkluddrer.

Blandt Adlers dybsindige Bemærkninger findes ogsaa stundom

⁶ at Loven forløb sig osv.] sml. Forsøg etc., S. 33^{*}). S. 38 f. ^{**}). Theol. St., S. 19. St. og Ex., S. 126. 144. 212. 259. 406 og flere Steder. — Sml. 237, 60.

¹⁹ den platoniske Dialektik] se Platon, Sophisten (sml. IV B 1, S. 145) 255 a. — Sml. Hegel, Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie, hrsg. von Michelet. 2. Bd. (Werke, 14. Bd. Berl. 1833. — Ktl. Nr. 558), S. 232 ff. (238 ff.). ²² at det er Begrebet osv.] se til S. 156. ²¹ Springets Categorie] sml. VA 74. VIA 33 og se Noter dertil.

(1846-47)

- Reminiscenter fra Andre, og forsaavidt kan det være ganske i sin Orden, at A. saa ofte vender tilbage til den Sætning og til at forsvare den Sætning: at Tyverie i Aandens Verden er aldeles tilladeligt. Nu ja, derom have hver sin Mening; jeg nægter ikke, jeg har den modsatte. Men det Besynderlige er igjen, at det er A. —
- han som har en Aabenbaring at beraabe sig paa, der kommer til denne Sætning. Thi en aabenbaret Lære er dog vel Noget, som den Kaldede ikke kan have laant af Andre; og fra Adler er der dog nok hidtil Ingen der har stjaalet Noget. Dersom derimod A. mener selv at være skyldig i et Aands-Tyverie, eller uskyldig forsaavidt dette Tyverie efter hans Mening er tilladeligt: saa fremkommer den besynderlige Bagvendthed, at Den, der er stillet over alle andre Mennesker ved en Aabenbaring, at han kniber lidt hos Fattig-Folk. Imidlertid gjør A. dog maaskee sig selv Uret, hvis han har sig selv mistænkt, thi i Aandens Verden er det saa langt fra, at Tyveriet er tilladeligt, at det er umuligt, fordi der i Aandens Verden og kun i Aandens Verden er absolut Eiendomssikkerhed.
- Kun ubetydelige og maadeligt udviklede Mennesker mene, at Tanker kunne stjæles, og hvorfor, fordi Saadanne have en materiel Forestilling om Tanker.
- Betragter man A. som et fortunlet Genie, (der hverken qua Tænker eller qua Kunstner sig selv mægtig, i en Producingens Vellyst tangerer det Forskjelligste) og man nærmere, totalt og væsentligen, vil bestemme hans Genialitet: da maa man sige: den er Svimmelhed. Hermed er ikke benægtet, at den enkelte aphoristiske Yttring og Bemærkning kan være endog dybsindig.
- En beruset Mand kan vel sige gode Ting, men hans væsentlige Genialitet er Berusethed. Denne Svimmelhed skal jeg nu belyse i nogle Exempler af Adlers sidste Skrifter, medens jeg beder Læseren ikke at glemme Hovedsagen, hvad der yderligere belyser hvor svimmel han er: at Den der foredrager æstetisk-svimlende Anskuelser, der aldeles erindre om Hedenskabet, og om Verds-
lighedens Livs-Anskuelser, at han udgiver sig ikke blot for en

² at Tyverie osv.] sml. Theol. St., S. 29^{*)}. ³¹ æstetisk-svimlende Anskuelser] sml. 237,85. 87. 88. 90. 92. 113-117. 121. 239,2. 5.

rettroende Christen men endog vil have haft en Aabenbaring af Frelseren. Simpel Svimmelhed er det, at vedkjende sig æsthetisk-svimlende Anskuelser; men Svimmelhed i anden Potens er det, 3
tillige at ville være en Christen i eminent Forstand og at ville hjælpe paa det Christeliges Forstaaelse ved Æsthetik.

Man har, physiologisk rigtigt, gjort opmærksom paa, at Svimmelhed fremkommer naar Øiet intet fast Punkt har at hvile sig paa. Derfor bliver man svimmel ved at see ned fra et høit Taarn, thi idet Blikket styrter sig ned, finder det ikke Grændsen, Begrændsningen. Af en lignende Grund bliver man svimmel paa Søen, fordi Alt ideligen forandrer sig saa der igjen ingen Grændse og Begrændsning er. En Læge har etsteds forklaret, at det var 12
Søsyge de franske Soldater døde af i Rusland fremkaldt ved, at der Intet var for Øiet i det uendelige Vide. Naar man derfor mærker at man bliver svimmel, kan man standse det, ved at faae 15
fat paa noget Bestemt med Øiet. Dersom saaledes et Menneske, der bliver svimmel ved at kjøre ned af Bakke, selv vil paatage sig at være Kudsk, saa vil han neppe blive svimmel. Den bestemte 18
Maade, paa hvilken han, ansvarlig som Kudsk, nødsages til at passe Tømmerne, vil forhindre Svimmelheden. Saaledes med den sandselige Svimmelhed. Det Svimplende er det Vide, det Uendelige, 21
det Ubegrændsede, det Ubestemmelige; og Svimmelheden selv er Sandsens Tøilesløshed. Ubestemmeligheden er Svimmelhedens Grund, men er ogsaa en Fristelse til at hengive sig deri. Thi vel 24
er Ubestemmelighed Menneskets Natur imod, og det er ikke blot Videnskaben der efter Aristoteles Udsagn afskyer det Grændseløse, ikke blot Ethiken der afskyer Tvetydighed, men netop fordi 27
Ubestemmeligheden er Naturen imod er den tillige fristende. Svimmelhedens Dialektik har saaledes den Modsigelse i sig, at ville det man ikke vil, det man gyser for, medens dog denne Gysen 30
kun afskrækker — fristende. Midlet mod Svimmelhed er derfor

⁶ Svimmelhed fremkommer osv.] sml. S.V. IV, S. 331. ²⁶ Aristoteles Udsagn] sml. Physik III 5-7, i Weisse's (til S. 66 anførte) Overs. S. 62 ff.; særlig 6. 207 a, 25 f. (Overs. S. 71). — Analyt. post. I 24. 86 a, 3 ff. — Metaph. II 2. 994 b, 22. III 4. 999 a, 27.

(1846-47)

Begrændsning; og aandelig forstaaet er al Tugt en Begrændsning. Som da Den, der, physiologisk, har Tilbøielighed til at blive svimmel, gjør rigtigst i indtil videre at undgaae de store Pladse, og søge langs med Bygningerne, for at det Mangfoldige kan hjælpe ved relativ Maalestok: saaledes maa Den, der, aandeligt forstaaet, lider af Svimmelhed søge at begrændse sig. Grændsen er ikke blot i græsk Forstand det Skønne, men i ethisk Forstand det Frelsende.

ΣAandeligt forstaaet kan Svimmelhed være en dobbelt. Den kan være fremkaldt ved, at et Menneske saaledes er faret vild i det Uendelige, at intet Endeligt kan faae Bestaaen for ham, at han ingen Maalestok kan faae. Denne Art Svimmelhed ligger nærmest i Phantasiens Exces, og man kunde, forsaavidt man metaphorisk nærmest sætter Svimmelhed i Forhold til Øiet, maaskee kalde den: Enkeltsynets Svimmelhed. Den anden Art Svimmelhed fremkaldes ved en abstrakt Dialektik, der, idet den abstrakt seer Alt dobbelt, slet Intet seer. Denne Art Svimmelhed kunde man kalde Dobbeltsynets Svimmelhed. Frelsen mod al Svimmelhed, aandeligt forstaaet, er væsentligen at søge i det Ethiske, som ved kvalitativ Dialektik tugter og begrændser, fæstner Individet og Opgaverne.

Det er især den første Art Svimmelhed A. lider af. Som Dialektiker var han væsentligen dannet ved Hegel, hvis System ingen Ethik har, og hvis Dialektik er, langt fra at være eksistentiel Dialektik, en Slags Phantasie-Anskuelse. Fra den hegelske Metaphysiks svimlende Høider styrter A. hovedkulds ned i det Religieuse, og opdager nu, om man saa vil, Orthodoxien, men vel at mærke uden om det Ethiske. Naar disse Forhold ere opgivne, kan man sige, at Svimmelhed nødvendigviis maa indtræde.Σ

Som Exempel paa As Svimmelhed-vil jeg*) først anføre

*) Anm. Hvad jeg her og i det nærmest Følgende korteligen maa forklare hører ind under Problemer, som Pseudonymerne have tydeliggjort saaledes, at jeg kan henvise til dem — kun ikke Adler, det vilde vistnok være bag efter.

*) Hegel...ingen Ethik] sml. S. V. VI, S. 218. VII, S. 98.

hans Lære om Øieblikket, hvilken han da rigtignok intetsteds foredrager, men hvert Øieblik svinker hen til. Den lyder kort saaledes: grib Øieblikket; det kommer an paa Øieblikket; i næste 3 Øieblik er det for silde, saa kommer Du til at gaae hele Dit Liv som den evige Jøde. Igjennem As sidste Skrifter gaaer en hedensk fortvivlet Glæde over selv at have grebet Øieblikket, og en for- 6 tvivlet Angest blot ved Tanken — dersom han ikke havde grebet til. Thi Øieblikket er for A. hverken mere eller mindre end hvad Lykken var i Hedenskabet, kun at han er Mand for at combinere 9 denne Dialektik med det Christelige, saa han altsaa i et lykkeligt Øieblik blev kaldet ved en Aabenbaring af Frelseren og fik en Lære betroet. Lykkens Spil disponerer saaledes ikke blot, som 12 fordom, over Rigdom, Ære, Magt den skønneste Pige o: s: v:, men at faae en Aabenbaring er ogsaa et Lykke-Spil.

Unægteligt er „Øieblikket“ som Problem betragtet en meget 15 vanskelig Opgave, da den kommer til at beskæftige sig med det dialektiske Forhold mellem det Timelige og det Evige. Det Evige er den uendelige Gehalt, og dog skal dette gjøres commensu- 18 rabelt for Timeligheden, og Berøringen er — i Øieblikket. Og dog er Øieblikket et Intet. Tænkningen standser her ved den forfærdeligste Modsigelse ved den meest anstrængende af alle 21 Tanker, som, hvis den længe skal fastholdes paa Anstrængelsens yderste Spidse, maa føre Tænkeren til Afsindighed. At opføre Korthuse paa et Bord, er ikke vanskeligt, men at skulle opføre en 24 uhyre Bygning (og det Evige er jo den uendelige Gehalt), eller eftergjørende at skulle forstaae, at en uhyre Bygning lader sig opføre paa hvad der er smalere end den skarpe Kant af et Kort, 27 paa en Grundvold der er Intet (thi Øieblikket som saadant er jo ikke til, er blot Grændsen mellem det Forbigangne og det Tilkommende, er, naar det har været): er vistnok en forfærdelig Mod- 30 sigelse. Faaer da Phantasien Lov til at løbe vild, saa fremkommer Hedenskabets Lære om Lykke og Skjebne, eller den u-christelige

¹ hans Lære om Øieblikket] sml. 237, 81. 84. ² grib Øieblikket osv.] se St. og Ex., S. 324. — Sml. St. og Ex., S. 421; Theol. St., S. 29. 32. ¹⁵ „Øieblikket“] sml. S. V. IV, S. 351 ff.

(1846-47)

Lære om Naadevalget i fortvivlet Forstand. At være frelst ved det fortvivlede Naadevalg, der er aldeles dialektisk ligesom Skjebnen, er den usaligste af alle Lyksaligheder; det fortvivlede Naadevalg sætter i en vis Forstand den rædsomste Splid i Menneskeheden, og i en anden Forstand gjør den hele Menneskeslægten usalig, thi det er usaligt at være udelukket og forstødt, usaligt at være frelst paa den Maade. At være frelst at være lykkelig og at vide at alle Andre ikke ere det, og ikke kunne være det, at man ikke har haft og i al Evighed ikke faaer Vilkaar tilfælles med dem, at man intet Grund-Fællesskab har med dem; at være frelst, og vide, at man intet Ord har at tilraabe Andre, ingen høieste og sidste Trøst, som er fælles for Alle: ja, hvilket menneskeligt Hjerte kunde udholde denne Salighed! Dersom hine Ord i Skriften: „kalder paa Herren den Stund han er nær“, skulde forstaaes om Secundet, som var Herren en flygtig Reisende der i næste Secund var langt borte, dersom hine Ord skulde forstaaes saaledes gaadefuldt om Secundet, at Ingen vidste eller kunde vide naar Øieblikket var: hvo turde da understaae sig at prædike derover, og hvor tankeløst, at der eengang hvert Aar (anno redeunte) prædiktes derover! Det skal heller ikke forstaaes med en nervesvækket Angest, og kan umuligt christeligt forstaaes saaledes, hvad der læses om de Syge, som laae ved den Dam Betezda, at hvo der kom først, han blev frelst. Evangeliet beretter jo netop, at den Syge, der i mange Aar bestandigt var kommen for silde — dog blev helbredet. Dette er Evangeliet, det glade Budskab, at Skjebnens Grusomhed og Lykens Træf, og hiint vilde Spil af Kræfter er afskaffet, at først og fremmest Sjelens Frelse er tilbuden Enhver, hvad enten han nu bliver legemlig karsk eller ikke. Hvo maatte ikke fortvivle, hvis det ogsaa gjaldt om Sjelens Frelse at komme først, hvis Sligt var Christendom; og hvo maa ikke være i en fortvivlet svimlende Tilstand for som Christen at bringe Hedenskabet op igjen!

Men hvad kan da standse denne Svimmelhed, som egentligen

¹ det fortvivlede Naadevalg] sml. St. og Ex., S. 98. 100. 305. 339. 354. 364 ff.; Forsøg etc., S. 31^a). — Sml. 237, 21-23. 76-84. ¹² kalder paa Herren osv.] Es. 55, 6. ²¹ de Syge osv.] Joh. 5, 1 ff. — Sml. Theol. St., S. 27. 28 f.

fremkommer ved at et Menneske phantastisk staaer stille, og ikke for Alvor fatter nogen sit Livs Opgave, og derfor bliver som en galvaniseret Frø, der sprætter i Øieblikket; hvad kan holde igjen 3 mod denne Svimmelhed, hvad kan tvinge hiin Øieblikkets fortvivlede Overspændthed? Det Ethiske. Naar der i ethvert Moment af Ens Liv er Gjerning og Opgave, naar der, ofte nok desto værre, 6 er alvorlig Bekymring over, at man dog ikke har passet sin Gjerning som man skulde: saa er der ikke Tid til at blive phantastisk eller til at hengive sig til phantastisk Spekulation over Øieblikket, 9 og over den Dialektik, at det er Alt og er Intet. Det Ethiske og det Religieuse som har det Ethiske i sig, holder af al Magt igjen for ikke at bringe Hedenskabet Trøstesløshed over os — og hvor 12 viser vel Hedenskabet sig mere trøstesløst end netop i dets Theorie om Lykken! Det Ethiske veed Intet, og vil Intet vide om Lykken og Fortvivlelsen og Differentserne, om at En blev Genie, om at 15 En fik Lampen, om at En kom først, om at En vandt i Lotteriet. Ethiken kjedes ved al denne Anekdot-Sladder, den gyser for Rædslerne fra hine Tider, da Phantasien huserede i Menneske- 18 slægtens Barndom, og drev sit usalige Lykke-Spil. Ethiken vil kun vide af de almene menneskelige Opgaver at sige — og netop derfor har den Magt over Øieblikkets Lykke, hvilken er en Rædsel. 21 Selv den meest Fortvivlede, selv Den der forspildte meest, tør det Ethiske og det Ethisk-Religieuse tilraabe: endnu er Øieblikket der. Det Ethiske lader sig ikke narre, saa lidet som Gud lader sig 24 spotte, det veed godt med qualitativ Dialektik at gjøre Øieblikket gjeldende som Afgjørelse; men det vil ikke ængste et Menneske til Afsindighed, og heller ei afsindigt gjøre ham lykkelig ved et 27 Spil.

Som Exempel paa Adlers Svimmelhed kan dernæst anføres hans Opfattelse af Abraham, paa hvem han da ofte nok 30 i Vers og i Prosa kommer tilbage. Han varmer her det Gamle op, om at det var en ond Aand, Djævelen, der indskjød Abraham den Idee at ofre Isaak. Ved denne Forklaring er nu, som i „Frygt og 33

³⁴ saa lidet som Gud osv.] sml. Gal. 6,7. ²⁰ Opfattelse af Abraham] sml. 237, 14. 15. ³¹ i Vers] se Nogle Digte, S. 33 ff. ³⁸ i „Frygt og Bæven“] sml. S. V. III, S. 82.

(1846—47)

- Bæven“ blev viist, kun vundet at Vanskeligheden kommer igjen paa et senere Sted: hvorledes man i saa Fald forklarer, at Kirken
 3 kan falde paa, at gjøre Abraham til Troens Fader og Guds Ven, da han dog vel selv i et senere Øieblik maa have opdaget, at det var en Anfægtelse han gav efter for, hvorfor han da ikke maatte
 6 blive at fremstille som Troens Fader, men maaskee som Angerens Opfinder. Dog Adler er original. Han antager, som sagt, at det er Djævelen, der indgav Abraham Ideen, men see, Gud syntes saa
 9 godt om denne Idee, fordi den var rask og kjæk og stor*) (og indgivet af Djævelen), at han forhindrer Udførelsen, men creerer Abraham til at være sin Ven — og paa den Maade bliver Abraham
 12 Troens Fader. Saavidt er det altsaa kommen, at ikke blot vi Mennesker formeentligen ikke skulle vide nøiagtigt Forskjel mellem Godt og Ondt, at det Onde kan blive saa imponerende, at vi for-
 15 vexle dets Storhed med dets Godhed; men at Gud selv sidder og tosser i det, saa man gjør Cour til ham, som man gjør det til en lille Jomfrue paa 16 Aar, thi hun vil blot at Elskeren gjør noget
 18 Stort, ja hun forelsker sig endog ganske særlig i en Røvercaptain. — Men naar man ingen Ethik har, naar man hjælper sig med det Æsthetiskes quantitative Svimmelhed og det Metaphysiskes Interesseløshed: saa kan man nok komme til saadanne forfærdelige Resultater. Og dog endnu Forfærdeligere, at Den, der saaledes forstaaer Abraham, at han har haft en Aabenbaring af Frelseren
 24 *) Anm. Dersom det var dette A. vil sige, at de verdslige Heltes Storhed, deres som besynges af Digterne, ofte nok er et misligt confinium mellem Godt og Ondt, saa er Sagen en anden. Men
 27 Abraham er jo en religiøs Helt, han er ikke verdslig stor, men netop stor ved Reenheden og Fromheden. Om Gud kunde have tilgivet Abraham, at han fulgte Djævelens Indskydelse, om Gud
 30 kunde have fundet Velbehag i Abrahams Anger, er igjen noget Andet. Men saadan udendvidere, uden at lade nogen Anger træde imellem, at lade Gud forgabe sig i den store Idee (af Djævelen)
 33 og i Abraham: er saa omtrent Gudsbespottelse.

⁷ Han antager osv.] sml. St. og Ex., S. 75; Nogle Digte, S. 40.

og modtaget en Lære. Man nødsages næsten, for Nøiagtighedens Skyld, til at gjøre Adler det Spørgsmaal: om det ikke er gaaet ham i Forhold til Christus som det formeentligen skal være gaaet ³ Abraham i Forhold til vor Herre, om ikke en ond Aand (og det var jo netop paa samme Tid som Adler fik Aabenbaringen, at han opdagede at der var en ond Aand til cfr. Forordet til Prædikenerne) ⁶ har indgivet ham at digte, at have haft en Aabenbaring, og at Christus saa fandt det saa rask, at han o: s: v:.

Som Exempel paa Adlers Svimmelhed kan endeligen an- ⁹ føres den Hensynsløshed, med hvilken han mener, at det Store, den Enkeltes kjække og raske Idee skal have Lov til at gjøre sig gjeldende, selv om der ogsaa skeer ¹² lidt Uret derved, om der ogsaa gaaer nogle Mennesker i Skudder Mudder derved. For at forfægte denne Anskuelse beraaber han sig bestandigt paa Natur-Analogier, at Solen bliver ¹⁵ lige pragtfuld om den ogsaa forbrænder nogle Skabninger o: s: v:, ganske a la Don Juan, der „ogsaa har Philosophie“, og netop ogsaa beraaber sig, som Forsvar for sit Liv, paa Solen: „rundt om den ¹⁸ (Solen) dør og fødes Elskerinder, og den ei agter sine Offres Liig.“ Og det forstaaer sig, D. Juan bliver lige rask for det, Solen lige pragtfuld; thi Pragtfuldhed, Raskhed o: s: v: er just ikke ethi- ²¹ ske Bestemmelser. Enhver der blot har et ganske tarveligt og borgerligt Begreb om det Ethiske veed meget godt, at Naturen er en saare maadelig Analogie til det Ethiske, og at det at ville ²⁴ leve a la Naturen, netop er at ville leve u-ethisk, samt at man ad en saadan Analogies Vei tilsidst kommer til det Neroniske: at brænde Rom af — men det var et stolt og et pragtfuldt Syn. Natu- ²⁷ ren er netop ligegyldig mod den Distinktion som er Ethiken Alt: den mellem Godt og Ondt.

Ethisk Ædruelighed, der er modsat Adlers Svimmelhed, ligger ³⁰ væsentligen i, at Ens Stræben nøiagtigt reduplicerer sig i Midlets Dialektik, saa Midlet, man bruger, saa Maaden paa hvilken man

¹⁰ den Hensynsløshed osv.] sml. 237, 80. 101-103. 105. ¹⁵ Solen osv.] sml. St. og Ex., S. 344. ¹⁷ Don Juan] sml. den til I A 275 anf. Overs., S. 14. — Sml. 261, 25.

(1846—47)

- kæmper for sin Idee, saa det Mindste man tillader sig for at realisere den er En lige saa vigtigt, absolut lige saa vigtigt, som Det,
 3 hvorfor der kjæmpes og arbeides. Man tænke f. E. paa orthodoxe Kirkelæreres Strenghed, paa Augustinus strenge Lære om Sandhed, at Ingen end ikke maatte frelse sin Kydskhed ved en Usandhed;
 6 og hvorfor vel ikke? Fordi Usandhed er mere Ukydskhed end den sandselige Krænkelse, som ingen Concupiscentis samtykker. Man tænke paa den af Oldtiden for sin Reenhed priste Pythagoras, med
 9 hvilken redupliceret Consequents han forfulgte sit Princip. Men en Don Juan, en Napoleon, en Nero kort alle fremstormende Individualiteter de hyldte Natur-Analogierne — og saa Adler, hvem
 12 dog en ny Lære er betroet ved en Aabenbaring af Frelseren — en ny Lære maaskee — og dog det er det heller ikke, — men af Frelseren!
- 15 I de 4 sidste Bøger er A. da et fortunlet Genie, og summa summarum af hans Første og Sidste bliver at han er at ansee for confus. Naar man saa, som nu er gjort, netop ved at vise det for-
 18 bausende Misforhold mellem det Første ξ (det at være kaldet ved en Aabenbaring, og af Frelseren at have modtaget en Lære) ξ og det Sidste ξ (det saadan at være Genie) ξ , samt at det aldeles synes
 21 at være undgaaet Adler, hovedsagligen har godtgjort Opfattelsen af ham: saa kan man, for yderligere at belyse hans confuse Tilstand, tage et Skjøn over Bøgenes Udvotes, hvad upaatvivleligt
 24 vil være de Fleste nok for at have en Dom om A. færdig. Det lader sig ikke nægte, at man bliver ganske underlig tilmode ved saadan at see sig lidt om i hans 4 sidste Bøger. Han har efter en overor-
 27 dentlig Maalestok emanciperet sig fra ethvert Baand som Forfatter, fra enhver Fordring til Orden, fra ethvert Hensyn til en Læser. At dette skulde være Kunst, en maieutisk Taktik lod sig vanskeligen
 30 antage. Imidlertid har jeg betrygget Benægtelsen ved at belyse den totale Forvirring i det Væsentlige. — Læseren behandler A. ikke sjældent som et Barn, man giver en Lectie for. Han aftrykker
 33 saaledes eet og samme Skriftsted, der er 6 Linier langt, heelt og

⁴Augustinus] De mendacio VII; om Udg. se til IV B 148, S. 335. ⁶Pythagoras] sml. 256,20 og se til 261,26. ⁸³eet og samme Skriftsted] St. og Ex., S. 105 f. — Sml. 237,25-31.

holdent 3 Gange paa 2 Pagina. Nu kan man jo rigtignok ikke nægte, at ethvert Skriftord har den ypperlige Egenskab, at det altid fortjener at læses — hvorfor vistnok Enhver burde eie en 3 Bibel og læse i den atter og atter; men at fylde i en stor Bog ved at lade det samme Skriftsted saa ofte aftrykke paa saa kort et spatium, er dog noget besynderligt. Ogsaa paa en anden Maade 6 behandler han stundom Læseren aldeles som et Barn. Det er bekjendt at man som Opgave til Udarbeidelse i Modersmaalet stundom bruger nogle løsrevne enkelte Ord, af hvilke Discipelen skal 9 danne en sammenhængende Fremstilling. Saaledes henkaster A. aldeles abrupte, stundom meningsløse smaae Sætninger, maaskee for at give Læseren Leilighed til at øve sig at levere og udarbeide 12 en sammenhængende Fremstilling. Paa andre Steder synes han ganske at lade som var Læseren slet ikke til 3: som var Det han skrev ikke bestemt til at trykkes, men saadan Tid efter anden 15 nedskrevet i en Tegnebog, og ved en Feiltagelse trykt.

Dog om alt Sligt ønsker jeg naturligviis at fatte mig kort. Det beskæftiger mig kun saare lidet æsthetisk at indlade mig med hans 18 Bøger; hans Aabenbarings-Faktum og hans Forhold til dette er det Eneste, som væsentligen beskæftiger mig. Dog vil jeg endnu gjøre een her hjemmehørende Bemærkning, der dog, som jeg troer, 21 væsentligen karakteriserer Adler. Man faaer ved at læse hans 4 sidste Skrifter, (og det er umuligt at undgaae dette Indtryk) man faaer en Formodning og en Forestilling om, at A. ikke egentligen 24 tænker, men derimod maa have for Skik at sætte sig selv i en exalteret Stemning. Han griber et ganske enkelt Udtryk, et kort Udsagn; han opløser det nu ikke tænkende, han sætter det heller 27 ikke tænkende sammen med Andet men han bliver ved at repetere det, indtil denne eensformige Gjentakelse bedøver ham og bringer ham i Exaltation, saa det er ham, som maatte der stikke Noget 30 og noget Dybt deri. Men hvad det er beskæftiger ham mindre, det beskæftiger ham blot at komme i denne exalterede Tilstand. Man kan ikke lade være at tænke sig Adler gaaende op og ned af 33

¹¹ aldeles abrupte osv.] St. og Ex., S. 88. 364 f. — Sml. 237, 19. ²⁸ bliver ved at repetere det] sml. 237, 25-31. 34. 38. 42.

(1846—47)

- Gulvet, ideligt gjentagende den samme enkelte Sætning, maaskee ved at forandre Stemmen og ved Gestikulationer understøttende
- 3 den phantastiske Virkning, indtil han har hexet sig ind i en Art Berusedhed, saa han fornemmer en underlig, høitidelig Susen for Øret. Men dette er ikke at tænke. Dersom en Mand vilde sætte
- 6 sig i en høitidelig Stemning og derpaa gaae op og ned af Gulvet og i eet væk sige: 7—14—21; 7—14—21; 7—14—21: saa vilde denne eensformige Gjentagelse virke som en Trylleformel,
- 9 virke som en stærk Drik paa en Nervesvag; det vilde være ham som var han kommen i Berøring med noget Overordentligt. Dersom saa en Anden, hvem han meddeelte sin Viisdom, vilde sige
- 12 til ham: men hvad stikker der da i dette 7—14—21: saa vilde han vel svare: det beroer paa, med hvilken Stemme Du siger det, og at Du en heel Time bliver ved at sige det, og at Du gestikulerer
- 15 der til — saa vil Du nok opdage, at der er Noget. Dersom En paa smaa Lapper Papir vilde skrive saadanne korte Sætninger som: han gik ud af Slottet; han drog Kniven; „maa jeg faae min Hofte
- 18 forvreden“ — dersom han derpaa vilde gemme alle disse Lapper i en Skuffe, og saa en Tid efter, maaskee under høitidelige Cere- monier vilde gaae hen og aabne Skuffen, tage den enkelte Seddel
- 21 frem og uafbrudt gjentage hvad der stod paa den: saa vilde han tilsidst komme i en phantastisk Tilstand, og det vilde være ham som stak der noget overordentligt Dybt deri. Det Abrupte har
- 24 nemlig ved Tilfældigheden og ved det Spil af de tilfældigste Combinationer, det begunstiger, noget Fristende for Phantasien. Hvo har ikke erfaret dette! Naar man ved at rode op i gamle Papirer
- 27 maaskee finder saadanne korte Sætninger, hvis hele Sammenhæng for længst er glemt: da har det noget Moersomt ved sig, et Øieblik at overlade sig til dette Phantasieens Spil. Naar man saa har gjort
- 30 det, saa brænder man Papirerne. Adler gjør anderledes, han udgiver dem. Og det er ogsaa vistnok, at kan han faae en Læser til at hengive sig til dette Spil, saa vil han ogsaa et Øieblik kunde
- 33 more sig derved. Men Forfatter bliver man paa den Maade kun

³ forandre Stemmen] se til S. 94. ¹⁸ det beroer paa osv.] se til S. 94.

¹⁷ maa jeg faae osv.] sml. St. og Ex., S. 121; Forsøg etc., S. 45°).

i en meget uegentlig Forstand. Istedenfor at en Forfatter ellers
 maa ønske og fordre af Læseren, at han holder sit Sind i Ro for
 at eftertænke den Tanke, der meddeles, maatte A. snarere anbefale 3
 Læseren at sætte sig selv i Extase, thi jo mere spændt man kan
 være desto snurrigere virker det Abrupte. Det vilde forsaavidt
 være ganske consequent, om A., i Analogie med Troldmænd og 6
 Hexemestre, anbefalede og foreskrev visse Ceremonier, at man
 paa Slaget 12 om Natten skulde staae op, derpaa gaae 3 Gange
 rundt i Stuen, derpaa tage Bogen frem og slaae op (ligesom simple 9
 Folk lægge deres Lykke op i Bibelen), derpaa læse det enkelte
 Sted, først med sagte Stemme, og saa lade Stemmen stige til sit
 Høieste, og saa igjen baglænds (ligesom Peer Degn med sol mi) 12
 indtil Stemmen blev ganske sagte, derpaa gaae Værelset 7 Gange
 i et 8te Tal — og saa see, om der ikke laae Noget i det Sted. Det
 Abruptes phantastiske Virkning understøttes væsentligen ved det 15
 Mimiske og det Pantomimiske; det forstyrres derimod ved Tænk-
 ningens Besindighed og Sammenhæng. Og dog er der ligesom
 skjult et Rigdoms Dyb af uudgrundelig Dybsind i det Abrupte, 18
 medens et klart, sammenhængende, vel gennemtænkt Foredrag
 ganske simpelt kun er hvad det er. I Hexe- og Besværgelsesfor-
 mularer ligger Virkningen i det Abruptes det Meningsløses Gaade- 21
 fuldhed, og understøttes ved det Mimiske og det Pantomimiske,
 at Hexen kommer ridende paa et Kasteskaft, derpaa dandser tre
 Gange rundt o: s: v.: Dersom En kunde faae en Mængde Men- 24
 nesker indbildt, at han eiede en forborgen Viisdom, og han derpaa
 skrev abrupte Sætninger paa smaa Lapper Papir; dersom han
 fremdeles leiede hele Sceneriet som bruges ved Talloteriets Træk- 27
 ning, den store Markise, Lykkehjulet, et Compagnie Soldater, en
 Cancellie-Herre, for hvem der præsenteredes Gevær, idet han
 traadte ud paa Balconen — naar han da under en sagte festlig 30
 Musik, som dog blendedes med enkelte hvirvlende Opsving, lod
 Hjulet dreie rundt, og af den festligen udpyntede Dreng een Seddel

¹² Peer Degn osv.] Holberg, Erasmus Montanus. 1. Akt, 4. Sc. ²⁷ Scene-
 riet osv.] sml. J. Davidsen, Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn. 2. Del (Kbh.
 1881), S. 204 ff.; J. Plenge, Nogle Træk af Livet i Kjøbenhavn (Kbh. 1873), S.
 151 ff. — Sml. 261, 27.

(1846—47)

fremtage, hvis Indhold blev oplæst: saa vilde der idetmindste gaae et Par Fruentimmers Forstand fløiten ved den Leilighed.

- 3 Hvad her er sagt om Adlers Lyst til at exaltere sig, indeholder aldeles ingen Overdrivelse, som jeg da er meget langt fra at fristes til Overdrivelse betræffende A. Der er ikke sagt, at hans Bøger
- 6 heelt igjennem forraade noget Saadant, men der er Steder nok som gjøre det. Og saa uforsvarligt som det, efter mit Begreb, vilde være, om Nogen skrev noget Saadant som dette Sidste, og saa
- 9 ikke mere om A.: lige saa uforsvarligt vilde det ogsaa forekomme mig, om en sandfærdig Opfattelse af hans Forvirrethed ikke fandt sin Plads i en vidtløftigere Undersøgelse om ham.
- 12 Men som sagt, hans Skrifter beskæftiger mig ikke ligefremt, min Undersøgelse befatter sig væsentligen kun med hiint hans Aabenbarings-Faktum, og med, hvorledes han selv forstaaer sig
- 15 i at noget Saadant er ham vederfaret, eller med, at han ikke forstaaer sig selv deri. Hans Skrifter benyttes kun i en bestemt Hensigt. Havde jeg reent æsthetisk og ligefremt med dem at gjøre, da
- 18 skulde jeg gjøre mig en Fornøielse af at vedgaae, saa officielt som muligt, hvad der er min Dom, at man virkeligen kan lære Noget af dem, eller for at udtrykke mig ganske nøiagtigt, at jeg virkeligen
- 21 har lært Eet og Andet af dem. En Recensent pleier jo rigtignok ellers fornemt at mene, at uagtet han ikke kan lære Noget af Forfatteren, saa kan han dog anbefale Publikum Skrifterne, thi Pub-
- 24 likum er ikke saa høiviist som Recensenten og kan derfor nok lære Noget. Men saaledes er Tilfældet ikke her. Folk i Almindelighed vil upaatvivlelig, ja ubetinget kun kunne have Skade af at
- 27 læse A's Skrifter, fordi han forvirrer totalt. Men Den der har, hvad han mangler, dialektisk Klarhed over Sphærerne og det Totale, han og kun han vil i Sandhed kunne lære Noget af den enkelte
- 30 aandrige, livlige, opbyggende, rørende, stundom dybsindige Yttring; han og kun han vil, betrygget ved sig selv uden at tabe mere end han vinder, have Glæde af hvad der stundom kan lykkes Adler
- 33 reent stilistisk, om han end som Stilist aldeles ingen primitiv For-

²¹ har lært Eet og Andet] sml. 237, 33. 37. 39-41. 43-53. 55. 57. 58. 62. 69. 70. 96-100. 109-111. 120. 126. 239, 3.

tjeneste har. Det er, besynderligt nok, en almindeligere Mening, at det er lettere at læse Strøetanker end sammenhængende Skrifter. Og dog er det langt fra saa, thi for at have Gavn af Strøetanker 3
maa man selv være i energisk Besiddelse af en sammenhængende Anskuelse ξ i hvilken man forstaaer sig selv ζ . Det er dette A. mang-
ler, han forstaaer ikke sig selv, naar man da efter en ordentlig 6
Maalestok gjør Fordringen. Og i denne Henseende kan jeg ikke prutte. Som jeg ikke troer man skal kunne beskyldes mig for at
jeg misundelig beklipper Mynten, hvori jeg som Recensent betaler 9
Beundringens hellige Afgift til de Udmærkede, saa vil jeg heller ikke omvendt prutte, hvorimod jeg med Fornøjelse skal indrømme,
at han maalt med en anden en skjødesløs Fordring, tager sig ad- 12
skilligt bedre ud, samt at han, vurderet af en Recensent, der er lige saa god Dialektiker som han er det selv, naturligviis vil komme
til at staae med Palmer i Hænderne. 15

Tillæg til Capitel III.

Recapitulation.

Læseren vil erindre, at der i hele dette Skrift bestandigt kun 18
disputeres e concessis. Der benægtes intetsteds ligefrem, at A. har haft en Aabenbaring, tvertimod det antages, da han jo selv
siger det, og saaledes antages Alt hvad han siger; men saaledes 21
hjælpes han til at fange sig selv i Selvmodsigelsen.

§ 1. For at belyse at Forvirringen er tilstæde, benyttedes Adlers
Tilsvar paa Øvrighedens Spørgsmaal. Dilemmaet maa her stilles 24
saaledes: enten er alle hans enkelte Tilsvar Nonsens, eller disse indeholde i sig væsentligen Tilbagekaldelsen af hans Første (at
han har haft en Aabenbaring, og af Frelseren har modtaget en ny 27
Lære.). Antages dette Sidste (at Tilbagekaldelsen ligger i hans Tilsvar) saa er Forvirringen denne, at han ikke gjør Alvor af det
med Tilbagekaldelsen, men lader som Ingenting eller selv mærker 30

(1846—47)

Ingenting, lader Tilsvarene have Mening og Realitet, hvilken de dog kun have forsaavidt de indeholde Tilbagekaldelsen af det

3 Første.

Argumentationen indenfor Dilemmaet var denne. Adler identificer sig i Tilsvarene saaledes med sit første Trykte (Forordet
6 til Prædikenerne, Prædikenerne, Studierne) at han i almindelig og vulgair Forstand maa betragtes som Forfatter deraf — men naar han saaledes er Forfatteren, saa har han jo ingen Aabenbaring
9 haft, saa har Christus jo ikke dicteret ham Noget, saa har han ikke været blot Organ. — Adler vedgaaer autentisk, at han ikke har noget Nyt, hvorimod han ligesom enhver Christen i Almindelighed
12 holder sig til Skriften, forkynnder Jesum, beraaber sig paa Skriftord som Beviissteder for hvad han siger — men saa er jo alt det Første om Aabenbaringen o: s: v: væsentligen tilbagekaldt. — Adler
15 haaber paa at han senere vil være istand bedre at fremsætte (den aabenbarede og af Frelseren dicterede) Læren, han haaber altsaa paa Lærens Perfectibilitet. Men dette Haab er aldeles meningsløst,
18 ja blasphemisk, hvis hiin Lære ikke er Adlers egen; og er den hans egen — saa har han jo ingen Aabenbaring haft, ved hvilken Læren blev ham meddeelt af Frelseren.

21 § 2 For dernæst at belyse Forvirringen og den skrigende Selvmodsigelse i Adler (thi Modsigelsen er visseligen skrigende, og Forvirringen netop den, at A. lader som Ingenting), blev der
24 taget et Hensyn til hans 4 sidste Skrifter. Istedendfor, hvad man, hvis han ikke forblev at være i en confus Tilstand, maatte være berettiget til at vente, istedenfor at finde Besindelsens Frugt: en-
27 ten Oplysning om, hvorledes han forstod sig selv i det Overordentlige som var ham vederfaret, eller Tilbagekaldelse, finder man, at han nu har slaaet sig til Ro i den Betragtning, at han er
30 Genie. Dette kan gjerne indrømmes ham, især her, hvor vi slet ikke have med Sligt at gjøre. Men saa snart hans 4 sidste Bøger i Alvorens Mening skal sættes sammen med hans Første (Aaben-
33 baringen og den aabenbarede Lære) saa fremkommer Dilemmaet: enten ere de 4 sidste Bøger (selv om deres tilfældige Indhold er nok saa ypperligt) totalt betragtede og som Bøger af A. at

ansee for Nonsens, **eller** ogsaa er i dem væsentligen indeholdt
 Tilbagekaldelsen af hele hans Første. Antages dette Sidste saa
 ligger Forvirringen i, at A. lader som Ingenting og ikke gjør Alvor ³
 af det med Tilbagekaldelsen. Den Metamorphose fra Apostel at
 blive Genie er saa afgjørende, saa qualitativ og derhos saa bag-
 vendt, at den mindst af Alt i Verden kan ignoreres eller betragtes ⁶
 som Ingenting. I borgerlige Forhold, overhovedet i Endelighedens
 Verden lader det sig ypperligt gjøre, at en Mand, endog mere end
 eengang begynder paa en Frisk, og uden videre lader det Forbi- ⁹
 gangne være glemt; at en Mand forandrer Livs-Stilling, forsøger
 sin Lykke i en ny Carriere, og uden videre lader det Foregaaende
 være et Tilbagelagt og Glemt. Men dersom en Mand vil mene, at ¹²
 i Aandens Verden lader dette sig ogsaa gjøre, saa er denne Mening
 nok til at bevise, at han er confus; og Enhver der lever saaledes,
 han er egentligen confus. I Endelighedens Verden kan det være ¹⁵
 godt nok med Forandringernes Lykke og Fromme, det kan være
 sandt hvad Ordet siger: *variatio delectat*; men i Aandens Verden
 er Continuerligheden ikke blot Glæden, men er Aanden selv: ¹⁸
 Continuerlighed er Aand, og det ikke qualitativt at respektere
 Continuerligheden er at have sit Liv uden for Aandens Sphære,
 enten i Verdslighedens eller i Forvirrethedens. Continuerligheden ²¹
 er ikke Eensformigheden, i Continuerligheden er der ogsaa For-
 andring, men Continuerligheden er, at enhver Forandring gjøres
 dialektisk i Forhold til det Foregaaende. Naar da Forandringen ²⁴
 er en qualitativ (som den til Genie fra Apostel) saa er Continuerlig-
 hedens sidste Udtryk: Tilbagekaldelsen af det Første, hvilken igjen,
 forsaavidt man har meddeelt sit Første, skyldes at meddeles officielt. ²⁷
 Eventyrlighed er i Aandens Verden Forvirrethed, og lige saa den
 Distraction, som ikke mærker, at Forandringen er den qualitative.
 Og i samme Grad En har vovet sig længere ud, endog indtil at ³⁰
 sige sig at have haft en Aabenbaring, i samme Grad er Eventyr-
 ligheden eller Distractionen betænkeligere. — Forvirringen hos
 A. bliver forøvrigt endnu større derved, at han i sin ny Livs-Stilling ³³
 som lyrisk privatiserende Genie vedbliver exegetiserende, aand-
 rigt, omskrivende o: s: v: at forholde sig til hiin (ham, ifølge hans

(1846—47)

Første, ved en Aabenbaring af Frelseren meddeelte) Lære. Desto stærkere viser kun hans Distraction og Forvirrethed sig: at han
 3 ganske har glemt, at denne Lære er ham ved en Aabenbaring meddeelt af Frelseren.

Skal der da for Fremtiden blive Alvor og Mening i Adlers Liv
 6 som Forfatter, saa maa han: enten tilbagekalde sit Første, og nøies med at være hvad han er i sine 4 sidste Bøger, naar disse betragtes uden Forhold til hans Første; eller han maa annullere
 9 sit Sidste, som et Frafald fra sin Idee og sit Kald, høitideligt vedgaae, hvad han ved sit forklarende Jadskerie har forvirret, at han har haft en Aabenbaring og af Frelseren har modtaget en ny Lære,
 12 og da handle, tale, skrive i Kraft deraf (ikke i Qvalitet af lyrisk, privatiserende Genie). Bliver han derimod ved, ladende som Ingenting, at fare fort, lader begge Dele staae hen, saa beviser han
 15 derved at han er i en forvirret Sindstilstand.

I en forvirret Sindstilstand. Herved skal ingenlunde forstaaes, at han er, hvad man kalder afsindig, hvad kun uforskammet Travlhed i Livet kan falde paa at mene. Nei, derved skal forstaaes, at han uden christelig Begrebs-Dannelse, uden sædelig Respekt for kvalitative Begrebs-Bestemmelser i den Grad ikke er sig og sin
 21 Tanke mægtig, at han ved Forvirretheden i sin Tanke, endog kan komme til bona fide at sige Blasphemier.

Capitel IV.

24 Psychologisk Opfattelse af Adler som Phænomen, og som Satire over den hegelske Philosophie og Nutiden.

§ 1.

27 Psychologisk Exposition.

Denne Paragraphs Bestemmelse er at prædisponere Katastrophen, at lægge nogle Forudsætninger til Rette, af hvilke Kata-

strophen i Adlers Liv psykologisk lader sig motivere. Det var unægteligt et baade interessantere og taknemligere Arbeide reent digterisk at turde operere ene ved Hjælp af Muligheden, fordi selv den righoldigste Virkelighed dog aldrig har Mulighedens rene Idealitet, men bestandigt noget Tilfældigt ved sig. Men at digte saaledes gaaer naturligtvis ikke an, da det er en Samtidig, om hvis Liv her er Tale, hvorfor den digteriske Frihed her vilde blive noget Andet vilde blive at paadigte en Mand Noget. Men hvad der saaledes tabes i den digteriske Idealitet, fordi A. ikke er en digterisk Figur og ikke kan have en digterisk Figurs rene Gjennemsigthed, det vindes igjen paa en anden Maade; thi Satiren bliver derved, at han er en virkelig Person, eftertrykkeligere end om en Digter havde skabt en saadan Figur.

Den psykologiske Exposition er da begrændset af Virkeligheden, hvilken altid indeholder et Moment af det Tilfældige i sig. Endog den Forstaaelse og Forklaring af sit Liv som Mag. A. i sit Inderste kan eie, vil indeholde noget Tilfældigt, fordi intet virkeligt Menneske er reen Idealitet \approx saa det enkelte Optrin i hans Liv bestandigt vil have et tilfældigt Manglende eller et tilfældigt Overflødig \approx . Og den psykologiske Exposition, som her kan leveres er endnu i en anden Forstand begrændset af Virkeligheden af Virkelighedens Hensyn. Det lod sig saaledes tænke, at En der nøie kjendte Mag. Adlers Liv, En der var i Besiddelse af hans Fortrolighed kunde være vidende om Noget (et Livs-Indtryk, en Begivenhed, et Oplevet o: s: v:) der betragtet som Forudsætning i høieste Grad var at paaagte, men som den Vidende ingenlunde kunde være berettiget til at indvie Andre i, end sige at offentliggjøre ved Tryk. Undersøgelsen maa derfor holde sig indenfor almindeligere Bestemmelser, have en universellere Charakter, i det Høieste benytte det enkelte Vink, som Mag. A. selv kan have givet. Kunsten bliver at sætte disse almindelige Bestemmelser saaledes sammen, at der psykologisk dog resulterer Noget deraf. Paa den Maade kan da Undersøgelsen i ingen Henseende komme til at træde Mag. A. for nær, idet den væsentligen kun benytter det ganske Almindelige, der universellere ligger i hele Tidens For-

(1846-47)

udsætninger, medens den derimod aldeles renoncerer paa enhver privat Opfattelse af Mag. A., hvortil jeg da slet ikke har Data. Som
 3 en Følge deraf vil Mag. A., uden at forskyldte nogen Usandhed, være fuldkommen berettiget til at sige om denne Opfattelse, at den ikke er sand, idet han da særligen accentuerer hvad han
 6 kun kan være vidende om. Derimod kan maaskee en Læser finde Opfattelsen endog meget sand, fordi han kun kan forstaae A. universellere. Overhovedet kan da det ene Menneske aldrig
 9 forstaae det andet Menneske ganske privat. Enhver Trediemand (og det er jo det ene Menneske altid i Forhold til det andet) forstaaer altid Meddelelsen noget universellere. Mere maa heller
 12 ikke det ene Menneske fordrø af det andet; og enhver udviklet Individualitet vil være i Besiddelse af den i saa Henseende fornødne Resignation for at kunne leve i Omgang med Andre. Til-
 15 syneladende er det en Ufuldkommenhed ved Jordlivet, at saaledes det ene Menneske ikke ganske, ikke i sidste Grund kan gjøre sig forstaaelig for Andre; ved nærmere Eftersyn vil man vel over-
 18 bevise sig om at det er en Fuldkommenhed, da det tyder paa, at hvert Individ er lagt religieust an, skal stræbe at forstaae sig selv i Fortrolighed med Gud. De fleste Mennesker mærke formodent-
 21 ligen hverken denne Ufuldkommenhed, eller at den er en Fuldkommenhed. Hoben, Mængden, de ere ganske enige, som de mene, i Tusindviis, de forstaae hinanden ganske i Tusindviis. De
 24 bedre Philosopher veed dog Beskeed om, at der aldrig har levet to Mennesker, som ganske have forstaaet hinanden. Men det forstaaer sig, jo mindre man har Tid og Selvbeherskelse og Ud-
 27 holdenhed til at ville forstaae sig selv, jo mere man derimod er i Besiddelse af travl Snaksomhed eller rettere i den travle Snaksomheds Tjeneste: desto lettere gaaer det med at kunne forstaae
 30 alle Andre, og med at kunne blive forstaaet af alle Andre.

Vi tænke os da en theologisk Candidat, der lykkelig og vel har absolveret sin Embeds-Examen med bedste Charakter. Han
 33 er mere end almindeligt begavet, ikke uden Talenter, han maa antages, æsthetisk forstaaet, at have levet saa meget, at Tilvæ-

²¹ theologisk Candidat osv.] se til S. 30¹⁸.

relsen engang vil paa en afgjørende Maade kunne sigte paa ham. Derimod maa han lige indtil dette Øieblik, hverken som Barn eller som Yngling eller som theologisk Student, være kommen i 3
nogen afgjørende Berøring med Christendommen, end mindre med det alvorlige Spørgsmaal, om han selv er Christen. Han maa i denne Henseende antages at have levet hen, som vel saa Mange 6
gøre det, i Forretnings-Sprogets løbende Bestemmelser af at være Christen, at være døbt confirmeret, som Christen at have legitimeret sig da han skulde indskrives til artium o: s: v:, <at have 9
erhvervet et quantum satis af theologiske Kundskaber, at være bleven Candidat.>

Han er altsaa theologisk Candidat, men som fortrinligt Begavet 12
kan han naturligviis ikke afslutte sine Studier med en Embeds-Examen. Han begynder tvertimod vel først nu ret at studere, og da Studiet af den hegelske Philosophie, en Philosophie der under- 15
støttet af en almægtig Opinion staaer formentligen paa Høiden af al Videnskabelighed, uden for hvilken der ingen Frelse er men kun Mørke og Dumhed. Med Begeistring for Philosophiens Heros, 18
glad følgende Feldtraabet: Du mangler Alt, studeer Hegel og Du har Alt, fortryllet ved Haabet om at vinde Alt, i græsk Stiil vel takkende Guderne for at være bleven samtidig med Menneske- 21
Slægtens høieste Udvikling — gaaer han til Studiet. Han er ikke i Besiddelse af een eneste Forudsætning, der inderligere kunde gøre ham opmærksom paa, at denne Philosophie totalt confun- 24
derer Christendommen; der er intet dybere religiøst Liv i ham som maa tilbagetrænges for at han kan sætte sig ind i denne Phi-
losophie; > han er i religiøs Henseende, uden Orthodoxyens uden 27
dybere religiøse Indtryks svære Oppakning, en Letbevæbnet, hvem det falder kun altfor naturligt og let i Skjødesløshed at for-
staae, hvad Hegel i Skjødesløshed har foredraget, at hans Phi- 30
losophie var Christendommens høieste Udvikling. Ja han er vel i religiøs Henseende endog saa let bevæbnet, at dette Spørgsmaal

³⁰ i græsk Stiil osv.] sml. S. V. VI, S. 57. XIII, S. 294°. ⁴⁰ Hegel osv.] sml. særlig Werke, 17. Bd. (Vermischte Schriften, 2. Bd. Berl. 1835. — Kt. Nr. 556), S. 113 ff. — 6. Bd. (Encyclopädie der philos. Wissenschaften, 1. Th. — Se til IV C 101), S. XXI ff.

(1846—47)

slet ikke falder ham ind. — Saa studerer han da, og hvad mangel
 Forfængelig gjør skjodesløst og blot for at være paa Moden, det
 3 gjør han, om end henreven af Tiden, dog med Iver og Interesse;
 han holder endog Forelæsninger ved Universitetet over denne
 Philosophie, og udgiver en populair Fremstilling af Hegels objek-
 6 tive Logik. At være au fait med den Verdens-Anskuelse, hvilken
 Samtiden beundrer, er altid fornøieligt. Naar man saa tillige reent
 personligt finder Hvile og Tilhold i den, da er Ens Existents, aandelig
 9 forstaaet, betrygget; man bliver sig bevidst, at man ganske hører
 hjemme i den Tidsalder i hvilken man lever, og man tør prætere
 at have sin Plads blandt de Fremmeligere. Her er intet Sinkerie,
 12 inden Individet forstaaer sig selv ind i Samtidens Tankegang, intet
 Mismod, intet Subjektivitetens fare- og smertefulde tentamen, hur-
 tigt gaaer man med, bæres derpaa af Samtiden for da i Samtiden
 15 og med den at stræbe videre, *Alt uno tenore*. | Man er som de
 Andre, Distinktionen ligger blot i, hvilke de Andre ere, med hvem
 man væsentligen har Fællesskab. ||

18 Mag: Adler er nu i den Alder, da man ordentligviis føler en
 Trang til at slutte sine Læreaar af, for derpaa at lære Andre. Der
 pleier da ogsaa i den Alder, der er Modenhedens kritiske Alder,
 21 at indtræde en Trang til ret dybt at besinde sig paa sit eget Liv.
 Endnu engang, inden man gjør Overgangen og gaaer videre i Livet,
 vender man tilbage til sine første Erindringer, til Opdragelsens
 24 uforglemmelige Indtryk. Man prøver, hvorledes man nu forholder
 sig til hvad man den Gang barnligt forstod og tilegnede sig, man
 prøver om man er i Overensstemmelse med sig selv, om og hvor-
 27 vidt man forstaaer sig selv i at forstaae sit Første, og Bekymringen
 er, at Ens Liv i dybere Forstand maatte være et personligt Liv i
 væsentligt Sammenhæng med sig selv. Een og Anden staaer vel
 30 her paa Skilleveien, om han skal slippe det Første, hugge Broen
 af, og holde sig til det senere Lærte, eller om han skal søge tilbage
 til Barndommen og lære omvendt; thi som Barn lærte han jo af

⁴ Forelæsninger] i Vintersemestret 1840-41 foretog Mag. Adler „offentlig den speculative Logik Tirsdag og Lørdag Eftermiddag fra Kl. 6-7“. ⁵udgiver osv.] 3: Populaire Foredrag over Hegels objective Logik (Kbh. 1842). — Sml. V B 49,5, S. 108.

Ældre, og nu skulde han altsaa selv Ældre lære af et Barn, lære af sin Barndom. Havde det nu været Mag. As Tilfælde, at han, idet han saaledes i sig selv vendte tilbage til sig selv, var stødt paa een eller anden væsentlig christelig Erindring, eet eller andet afgjørende Indtryk af det Christelige: da vil Sagen være bleven en anden, og itide noget alvorligere. Men hans Livs-Udvikling var netop en saadan, at det maa falde ganske naturligt, at han culminerede i at blive Hegelianer, aldeles i samme Forstand som den hegelske Philosophie var Menneskehedens høieste Udvikling. At den hegelske Philosophie derved igjen var Christendommens Culmination, kunde Mag. A. ingen Betænkelighed have ved at antage; det fulgte vel snarere ganske af sig selv, og deraf da igjen, at han som Hegelianer var en ualmindelig udviklet og dannet Christen, vel skikket til at lære den hegelske Philosophie fra sig, og altsaa ogsaa Christendom, da disse Bestemmelser vare identiske.

Mag. Adler søger da om Ansættelse, ikke som Professor i Philosophie eller i hegelsk Philosophie, hvortil han ogsaa havde gjort sig duelig, men som Præst som Lærer i den christelige Religion, hvortil han ogsaa havde gjort sig duelig — ved Studiet af den hegelske Philosophie. Og han bliver kaldet. I Tillid til at have absolveret Embeds-Examen med bedste Charakter, i Tillid til sin almindeligere Dannelse, i Tillid til sin Begavethed haaber han at være Opgaven voxen; i Tillid til sit ualmindeligere Kjendskab til den hegelske Philosophie haaber han vel endog at blive en ualmindelig dygtig Præst. Dette er aldeles ikke ubeskedent, ingeniunde. Er det sandt at den hegelske Philosophie er den høieste Udvikling af Christendommen, saa er det jo eo ipso et Fortrin for en Præst at kjende denne Philosophie nøie. — Ikke da som ellers dog vel stundom, at en Mand, efter i Besindelsens Alvor at have forynget sig ved sit Barndoms-Indtryk af det Christelige, i god Forstaaelse med en streng christelig Opdragelse, med Bibelen i sin Haand tiltræder sin Virksomhed som Geistlig; nei, i Tillid til en Embeds-Examen, med Hegels 18 Bind pragtfuldt indbundne,

⁸⁸ Hegels 18 Bind] sml. VI A 145; Udgaven er inddelt i 18 Bind, 7. og 10. Bind i Underafdelinger.

(1846-47)

haabende paa, at der vil blive rigeligt otium til yderligere Studier i og nye Skrifter om Hegel — bliver Mag: A. Præst.

- 3 Han bliver ikke Præst i Hovedstaden — det var ikke utænkeligt, at det kunde lykkes En at skulke sig igjennem, ja at gaae stolt igjennem Livet som Præst, som christelig Præst — paa hegelske
6 Kategorier. Mag. A. bliver Præst paa Landet, og bringes altsaa derved væsentligen i Berøring med og ansvarligt Forhold til simple og eenfoldige Mennesker, der, i Mangel af Kjendskab til Hegel,
9 har, som den dog maaskee endnu haves paa Landet, en alvorlig om end tarvelig christelig Underviisning, saaledes, at de ukjendte med enhver Forflygtigelse, eenfoldeligen troe paa det Christelige,
12 og have dette for sig som et Nærværende. Thi eenfoldige, troende Mennesker omgaaes det Christelige saaledes, at de ikke have det historisk paa en Afstand af 1800 Aar, og endnu mindre phantastisk
15 paa en mythisk Afstand.

- Mag: A. bliver Præst paa Landet, og kommer til at leve i landlige Afsideshed. Den Forestilling han selv har om den hegelske Philo-
18 sophie, maaskee ogsaa den Forestilling som den denne Philosophie kan give ham om ham selv, gjør det sandsynligt, at Mag: A. neppe blandt sine Embedsbrødre eller i sin øvrige Omgang vil finde
21 Nogen, til hvem han kan eller vil ret slutte sig i Fortrolighed. Altsaa Mag: A. kommer til at leve aldeles isoleret med sin hegelske Philosophie, der dog maaskee bedst egner sig for Residentserne.
24 Saaledes maa det være; skal Forholdene strammes til en Katastrophe, maa først og fremmest den Paagjeldende isoleres og holdes i Isolation, eller holde sig selv i Isolation. — Paa den anden Side,
27 at Mag: A. skulde rusticere, er aldeles usandsynligt, dertil er han for meget begavet; og han er for meget aandeligt beskæftiget til at blive en „Lhomber-Præst“, eller til at realisere den anti-apo-
30 stoliske Climax, som det vel stundom skeer — Apostlene kaldtes nemlig fra at fiske til at fange Mennesker: en Mand beskikkes som Præst til at fange Mennesker og ender med at fiske, jage o: s: v.:
33 Situationen er nu lagt til Rette: en Mand, der heelt op er beskæftiget med hegelsk Philosophie, bliver Præst paa Landet, lever

⁶ Præst paa Landet] se til S. 30¹⁸. ⁸⁰ Apostlene kaldtes osv.] Luc. 5, 10.

i landlig Afsideshed, og aandeligt forstaaet i fuldkommen Isolation. Betragter man Situationen reent æsthetisk, da er den saa humoristisk, at den ypperligt lod sig benytte i en Fortsættelse af Guellivers Reise, thi Forholdets Misforhold er aandeligt forstaaet netop 3
lige saa piinagtigt-forkeert som det mere sandselige, hvilket Swift beskriver. „En purus puteus Hegelianer har væsentligen Intet 6
tilfælles med eenfoldige Mennesker, han maa, aandeligt forstaaet, consequent sige om dem, hvad den fødte Adel engang sagde om Borgerstanden: de ere ikke fødte : de ere ikke til, de ere en anden 9
Dyre-Classe; og en Præst skal derimod netop have det Væsentlige tilfælles med de Eenfoldige, skal i dybeste Forstand være ret levende gennemtrængt af den Bevidsthed, at ogsaa Aandens og 12
Dannelsens Differentser kun er en Spøg.„ Der hører unægteligt en stærk Hjerne og fremfor Alt en riigholdig religiøs Idee til for at kunne leve saaledes i Omgang med andre Mennesker at man 15
ikke har een Eneste med hvem man kan veksle eet eneste Ord om hvad der beskæftiger En selv dybest. Jeg troer ikke, at den hegelske Philosophie har Inderlighed nok til at kunne holde 18
et Menneske oppe under saadanne Omstændigheder; jeg troer det vilde gaae enhver Hegelianer forkeert, der saaledes kom til at brænde inde med sin Philosophie. — Den eenfoldige Menig- 21
hed repræsenterer ganske simpelt det Christelige, og Mag. A. er som Præst og Sjelesørger forpligtet til at indlade sig med den. I Hovedstæderne, hvor en Hegelianer har Tilhold i de fornemme, 24
dannede Kredse, lader det sig maaskee gjøre stolt og ved stolt Overseen aristokratisk at værge sig mod „Eenfoldigheder“. Men Mag: A. er, som Hegelianer, en vild fremmed Fugl paa Landet, 27
aldeles uden Tilhold, og dog lige saa uproportioneret, aandeligt forstaaet, i Forhold til sin Omgivelse, som Guelliver blandt de ganske smaae bitte Mennesker eller blandt de kæmpehøie, medens 30
dog Guelliver havde den Fordeel og den Lindring, at han kun var en Tilreisende, Mag: A. er derimod trods Uforholdsmæssigheden væsentligen i Forholdet ved at være beskikket Præst, og han er 33

^a Guellivers Reise] se til VB 148, 22, S. 245. — S. V. VI, S. 391. ^b purus puteus] skal være purus putus.

(1846—47)

tillige for godt et Hoved til ikke at indsee, at det dog er taabeligt, at være stolt af sin Philosophie lige over for eenfoldige Bønder.

- 3 Man kan da ikke nægte, at det er en fortvivlet Situation; og dog er den ind efter, i Retning af Ansaret, endnu mere fortvivlet. At staa paa Prædikestolen (altsaa for Guds Aasyn) og forkynde, hvad
- 6 man ifølge sin Dannelse formeentligen er langt ude over; at sidde ved Dødsleiet og trøste en Døende, med hvad man selv er langt ude over; at sidde ved Dødsleiet og maaskee være Vidne til, at
- 9 den Døende som taknemligt trykker Præstens Haand, saligt døer i Troen paa Det, som Præsten ved Dødsleiet er ude over! At være vidende om, hvorledes en fattig men gudfrygtig Familie forbereder
- 12 sig til en Altergang, med hvilken Høitidelighed den træder op til det hellige Sted — og saa Præsten, som er ude over dette, og saa Præsten, Læreren, der, hvis han blot kommer i Stemning, egent-
- 15 ligen stjæler denne fra disse eenfoldige Mennesker, ved nemlig at see deres Rørelse og Bevægethed! At være saaledes udviklet, at man, hvis det var En ret Alvor med den hegelske Philosophie,
- 18 snarere maatte føle sig forpligtet til at rive de Eenfoldige ud af deres Vildfarelser — og saa at være som Præst beskikket til at lære dem det Eenfoldige! Og saa Ansaret: at man er Præst! Og
- 21 saa, at man er uden al Adspredelse, uden Tilhold og Sammenhold; thi i Hovedstaden trøster maaskee den hegelske Philosophie med stolt Bevidsthed, men paa Landet vanskeligt, og umuligt da en
- 24 Præst.

- Det er bekjendt nok, at Eensomhed kan drive et Menneske til det Yderste, men Mag: As Situation er værre end Eensom-
- 27 hedens, thi den er tillige Modsigelsens og Selvmodsigelsens, og over svæver Ansarets Forfærdelser. Naar saa nogen Tid er gaaet hen paa denne Maade, naar Modsigelsen og Forfærdelsen omslutter
- 30 ham nærmere og nærmere, saa bliver tilsidst Situationen denne: at en Hegelianer, der var gaaet videre, nu omtrent er kommen til det Afgjørelsens Vendepunkt, om han vil blive en Christen —
- 33 og dette Moment indtræder i hans Liv et Aars Tid efter, at han lykkelig og vel er bleven ansat som christelig Præst.

§ 2.

Katastrophen i Mag: Adlers Liv.

Saa indtraadte der da en Begivenhed og Mag: As Liv foran-³
dredes. Hvilken denne Begivenhed, nærmere forstaaet, var, kan
jeg naturligviis Intet oplyse om. Det Eneste, jeg kunde gjøre, var
digterisk at føle mig for i Muligheder, men ad den Vei vindes der⁶
jo ingen faktisk Oplysning. Den der, fornuftigviis, maatte antages
at kunne levere en nøiagtig og bestemt Oplysning, var Mag: A.
selv. Men deri har jo det Foregaaende (Capitel III) netop viist⁹
hans Forvirrethed at ligge, at han selv, hverken veed ud eller ind,
at han efter først at have leveret en ganske detailleret Beskrivelse
af en Begivenhed, der skal have fundet Sted om Natten (idet en¹²
slem Lyd foer gennem Værelset, og Frelseren derpaa bød ham
at staae op o: s: v:), derpaa, foranlediget ved Øvrighedens Fore-
spørgsel, substituerer istedenfor dette Concrete det Almindelige¹⁵
og Ubestemte at det var en Begivenhed.

Enhver Trediemand og saaledes ogsaa jeg og denne Undersø-
gelse kan, naar Ønsket om nærmere Oplysning standser paa Mag:¹⁸
As (den Paagjeldendes) Forvirrethed, ypperligt nøies med den
Bestemmelse: der indtraadte en Begivenhed og Mag: As Liv for-
andredes, ja endog med den Bestemmelse, at Begivenheden var,²¹
at Mag: As Liv forandredes. Hovedsagen er (og dersom Mag:
A. ikke oprindeligen havde indladt sig paa at sige Mere, vilde
Alt forsaavidt være i Orden) at Mag: A. ved et kvalitativt²⁴
Spring blev sat over fra Philosophiens og in specie den
hegelske Philosophies phantastiske Medium (den rene
Tænken og den rene Væren) i den religiøse Inderligheds²⁷
Sphære; Hovedsagen er at Mag: A. ved et kvalitativt Spring
fra den abstrakte Tæknings Objektivitet kom til sig
selv, thi al Religiøsitet ligger i Subjektiviteten i In-³⁰
derligheden, i at komme til sig selv. Noget andet er det, at

¹² idet en slem Lyd osv.] sml. S. 94^b; se: Nogle Pr., S. 3 (Forord). ¹⁶ en
Begivenhed] sml. S. 105. 112 f.; se: Skrivelser etc., S. 18; sml. St. og Ex.,
S. IV. 527 f. 543 f. — Sml. 237, 122. 123. 125.

(1846—47)

- Mag: A. indenfor den religieuse Bestemmelse: at komme til sig selv maa siges endnu ikke at være kommen til sig selv, forsaavidt
- 3 han, skjøndt religieust bestemt, dog som Exalteret er endnu uden for sig selv. Men i Modsætning til den abstrakte Tæknings Objektivitet og Interesseløshed maa han siges at være kommen
- 6 til sig selv, forsaavidt han er kommen til at bekymre sig om sig selv. Dette er det Ny, hvad hans hele Livs-Udvikling har været ukjendt med, dette religieuse Indtryk af sit Selv i Selvbekymring.
- 9 — Der gik som Mag. A. selv siger i Forordet til Prædikenerne, førend han begynder paa Historien om Aabenbaringen, et Lys op for ham, at det ikke var paa Tanken det kom an men paa Aanden.
- 12 Katastrophen ledsagedes af en symbolsk Handling, om hvis Fac-ticitet der ingen Grund er til at tvivle: „Mag: Adler brændte sine hegelske Manuscripter.“ Naar man paa en saa afgjørende Maade
- 15 har brudt med den hegelske Philosophie, saa er der da Sikkerhed for, at man aldrig mere indlader sig i Vidtløftighed med den, saa er man ved eet eneste Skridt sikkert mod Fristelser af den og
- 18 Tilbagefald til den. Ak, denne Trang til at give en indre Afgjørelse et ecclatant Udtryk i det Ydre, er ofte skuffende. Det er maaskee ikke saa sjældent hændt, at en ung Pige, der for den samlede
- 21 Families Øine høitideligen har tilintetgjort ethvert Minde om den troløse Elsker, brændt alle hans giftige Breve, at hun, uden næsten at blive sig det bevidst, Dagen efter listede sig til at see — den
- 24 Troløse. Der er ikke sjældent et betænkeligt Misforhold mellem Afgjørelsen i det Indre (Beslutningens Styrke, Frelsen, Helbredelsen) og Afgjørelsen i det Ydre; man kan langt fra, hvis man
- 27 ønsker at slutte rigtigt, slutte ligefrem fra det Sidste til det Første, man kan snarere slutte omvendt jo større Trang til ecclatant Af-gjørelse i det Ydre, jo mindre indre Sikkerhed. At det Ydre ikke
- 30 altid er det Indre gjelder ikke blot i Forhold til Ironikere, der bevidst bedrage Andre ved et falsk Ydre, men gjelder ogsaa ofte i Forhold til umiddelbare Naturer, der ubevidst bedrage sig selv,
- 33 ja stundom have ligesom en Trang til Selvbedraget. Dersom saa-

⁹ Der gik osv.] se: Nogle Pr., S. 3. ¹⁸ brændte . . . Manuscripter] sml. S. 95; Nogle Pr., S. 4.

ledes en Mand neppe giver sig Tid til at sove og spise blot for
ustandseligt at kunne forkynde og udbrede en for Menneskeheden
lyksaliggjørende Anskuelse, samt for aarle og silde at bevise dens 3
Rigtighed — saa skulde man jo troe: den Mand maa have en fast og
levende Overbeviisning. Ak, og dog er det ikke altid saa, stundom
har han netop ingen fast Overbeviisning, men trænger til at Mange 6
maae blive enige med ham — for at hans Overbeviisning kan blive
overbevisende for ham selv. Forunderligt nok, han har en Ansku-
else, han har Noget at meddele, det seer ud som var det Menne- 9
skene der trængte til ham og til hans faste Overbeviisning — ak,
og saa er det ham der trænger til Menneskene, ham der vil over-
bevise sig selv ved at overbevise Andre. Dersom man satte ham, 12
aandeligt forstaaet, i et lufttomt Rum, vil han ingen Overbeviisning
have, og derimod, i samme Grad som Mange høre paa ham i samme
Grad mærker han, at han har en Overbeviisning, og i samme Grad 15
som Mange ere enige med ham, i samme Grad — bliver han selv
overbeviist. Enhver Alvorligere der er vant til at omgaaes sig selv
med Forsigtighed undgaaer derfor hellere den ecclatante Afgjø- 18
relse i det Ydre, eller vaager dog over, at den ikke kommer for
tidligt. En Alvorligere skjuler snarere Afgjørelsen og prøver sig
selv i taus Inderlighed, for at see, om det ikke skuffeligen skulde 21
være saa, at han svagt trængte til den stærke ydre Afgjørelse.
Kan et Menneske holde ud i taus Inderlighed, holde ud at være
totalt forandret uden at forandre det Mindste i det Ydre, saa kan 24
han sagtens gjøre det ecclatante Skridt; med det Omvendte for-
holder det sig ikke saaledes. Dersom jeg vilde tænke mig tvende
Drankere, som begge have besluttet ikke at drikke mere; den ene 27
har høitideligt kastet Flaske og Glas ud af Vinduet og er indtraadt
i Total-Afholdenheden, den anden har endnu som før Flaske og
Glas fyldt staaende foran sig — men han drikker ikke: hvilken 30
af disse Tvende maa ansees for sikkrest frelst? Man forvexler saa
let det Physiske med det Moralske; Frelsen bestaaer jo dog ikke
i at slaae Glas og Flaske istykker, men i at lade være at drikke. 33
Nei, at kunne være ganske som ellers, leve mellem de daglige og
idelige Erindringer af det Gamle og saa dog at være forandret i

(1846—47)

sit Væsens dybeste Grund: ja det er Kunsten; men er Forandringen da tilstæde, saa er den ogsaa tilforladelig, og saa kan man jo altid
 3 lidt efter lidt forandre det Ydre, naar man først ret alvorligt har
 vogtet paa, at Forandringen ikke var for Andre i det Ydre, men
 for Gud i det Indre. Jeg vil tænke mig tvende Mennesker; der
 6 foregaaer i et afgjørende Øieblik en væsentlig Forandring med
 dem begge, men den ene udtrykker strax Forandringen i det Ydres
 Afgjørelse, den Anden naaer først i Løbet af en 7 Aar den For-
 9 andring i det Ydre, som svarer til den Forandring i det Indre, der
 foregik med ham i hiint Øieblik, hans Forandring faaer derfor intet
 Paafaldende for Andre, fordi den fordeles paa 7 Aar: hvilken af
 12 disse Tvendes Forandring maa ansees for at være bedst betrygget?
 — Det havde derfor maaskee været visere og forsigtigere af Mag: A.,
 istedenfor at brænde Manuscripterne, at udvise endnu en Tidlang
 15 een bestemt Time dagligt eller to, til at beskæftige sig med Hegel,
 for at forvisse sig om, at han dog virkelig var forandret, thi man
 kan saa let forvexle det Physiske og det Moralske: det at opgive
 18 Hegel med det at brænde sine hegelske Manuscripter. Jeg skulde
 huske meget feil, hvis det ikke forholdt sig saa, at den berømte
 Kanne, hvis Liv var kjendt med betydelige aandelige Omveltninger,
 21 at han engang, greben af det Christelige, brændte alle sine my-
 thologiske Manuscripter — og dog faldt han tilbage endnu engang.
 Goethe brændte jo ogsaa sine Manuscripter, der indeholdt Digter-
 24 værker, og da han havde gjort det, blev han netop Digter.

Som det gik Goethe gik det nu vel ikke Mag: A., at han efter-
 at have brændt sine hegelske Manuscripter først ret tilgavns
 27 blev Hegelianer. Men derimod har han dog bedragen ved denne
 ecclatante ydre Afgjørelse opnaaet, at det i Selvbedraget er skjult
 for ham, at han vedbliver at være Hegelianer. Mag: A. er lyrisk,
 30 subjektivt, fuldt og fast overbeviist om, at han eengang for alle
 for evigt har brudt med den hegelske Philosophie — ved at brænde
 Manuscripterne, at han ved en Aabenbaring er for evigt frelst ud
 33 af den hegelske Philosophies Vidtløftigheder. Men see, naar han

²⁰ Kanne] sml. til I C 5. ²⁸ Goethe osv.] se: Aus meinem Leben (sml. III B182) 2. Th., 6. Buch; Werke (om Udg. se I C 72) 25. Bd., S. 67.

saa foranlediges til at forklare hvad han forstaaer ved denne Aabenbaring og hvorledes han forstaaer sig selv i at det er hændt ham, saa recurerer han til de gamle hegelske Forflygtigelser. Vilde 3
 En gjøre ham opmærksom derpaa, da var det ikke utænkeligt at A. svarede: „hvor Du nu dog kan komme med en saa urimelig Indvending, at jeg i Grunden skulde være Hegelianer; jeg forsikkrer Dig til ved Alt hvad Helligt er, jeg brændte mine hegelske Manuscripter den Nat, troe mig nu!“ Paa den Maade bringer Mag: A. den hegelske Philosophie i en yderst comisk Situation, 9
 idet den af en religieust Opvakt, der er fuldt og fast lyrisk forsikkrende at han har haft en Aabenbaring, benyttes til at forflygtige selve Begrebet. Den hegelske Philosophie bortforklarer 12
 egentligen Aabenbaringen, A. forsikkrer høitideligt, at han har haft en Aabenbaring, og forklarer derpaa oplysende, a la Hegel, at der egentligen ikke lader sig tænke en Aabenbaring, men mærker ikke selv Misligheden — da han jo har brændt sine hegelske Manuscripter. Jo længere man har Aabenbaringen paa Afstand fra sig (som f. E. paa en Afstand af 1800 Aar) desto bedre gaaer 18
 det dog tilsyneladende med Forflygtigelsen, men nærmere paa Livet kan man neppe faae en Aabenbaring end ved selv at have haft den, og mere comisk kan Forflygtigelsen ikke blive, end naar 21
 begge Dele skal staae fast: at en og samme Mand har haft en Aabenbaring, og at Forklaringen er, at en Aabenbaring ikke objektivt lader sig tænke, men er et Art sjeleligt Sandsebedrag. Men 24
 derved har A. den Fortjeneste, at han indirecte-satirisk gjør Modsigelsen i den hegelske Philosophie aabenbar. Thi naar vi tage de 1800 Aar, Skalkeskjulet bort, og anbringer den hegelske Philosophie i Samtidighedens Situation saa viser dens Adfærd sig tydeligt, at den nemlig svigefuldt bortforklarer en Aabenbaring istedenfor aabenbart at benægte den. Kun den overordentlige 30
 Fortjeneste af det Comiske er forbeholdt Mag: A. at være i alle Maader Manden for det Hele: Manden med Aabenbaringen, og Manden med Forklaringen. 33

§ 3.

Mag: Adlers Fortrin.

3 Det Gode, det Fortrinlige ved Mag: A. er, at han er rystet, er grebet, at hans Liv derved har faaet en ganske anden Rythme end det Drosketrav, hvori de Fleste, religiøst forstaaet, gaae
 6 gennem Livet. Hvad enten det nu er stakaandet Travlhed, eller Verdslighedens Lyst, eller abstrakt Tænkning eller hvad det nu er der er det Adspredende, vist er det, at de fleste Mennesker, religiøst forstaaet, gaae Livet igennem i en Art Distraction og Aandsfraværelse, de fornemme aldrig det egne Jeg og det egne Selvs Pulsslag og Hjerterbanken i Selvbekymring; de leve for
 9 objektivt til at fornemme noget Saadant, og høre de tale derom da berolige de sig ved den Forklaring: at Sligt er Hysterie, Hypochondrie o: s: v.: De fleste Mennesker leve i Forhold til deres
 12 eget Selv, som vare de bestandigt ude, aldrig hjemme; deres Livs Begivenheder og Foretagender flagre ubestemt om dette Selv; de lukke maaskee stundom deres Dør — for at være hjemme, men
 15 lukke ikke de adspredende Tanker ude, og ere saaledes dog ude. Det Fortrinlige ved Mag: A. ligger i, at han maa siges i alvorlig og streng Forstand at være hentet hjem af en højere Magt; thi før
 18 den Tid var han rigtignok i stor Forstand ude eller udenlands, den Gang da han var Hegelianer og Objektiv. Verdslig forstaaet laae den forlorne Søns Ulykke ikke just i at han reiste udenlands men
 21 i at han fødte sine Midler i Udlandet; aandeligt og religiøst forstaaet er Fortabelsen den: at reise udenlands, at være ude, at blive objektiv, saa man intet afgjørende Indtryk faaer af sig selv
 24 ved at blive hjemme hos Samvittighedens inderlige Selvbekymring.

Al Religiositet ligger i Subjektiviteten, i Inderligheden, i Grebtheden, i Rystelsen, i det kvalitative Tryk paa Subjektivitetens Fjeder. Naar man betragter Folk saaledes som disse ere Flest, saa kan man jo ikke nægte, at de have nogen Religiositet, nogen
 30 Bekymring for at oplyses og belæres i religiøse Anliggender, uden at dog disse Anliggender kommer til at ligge dem nær nok

an. Seer man nemlig nærmere til, opdager man let, at de dog i deres Religieusitet forholde sig til dem selv paa en vis Afstand, de fatte gode Forsætter for Fremtiden, men ikke i Øieblikket 3 ikke for dette Nu, for strax at begynde; samtidigt med Forsættet begynde de ikke paa Udførelsen, de have snarere samtidigt med at fatte Forsættet den Forestilling, at der dog endnu er nogen Tid, 6 om det saa blot var en halv Time inden de skal begynde. De gjøre hellige Løfter, de beslutte: imorgen o: s: v:; men hvad der er det egentligen Afgjørende: det ganske at blive sig selv nærvæ- 9 rende i Selvbekymringen ere de ukjendte med. De have derfor vel religieuse Forestillinger, finde ogsaa stundom Opbyggelse, men dog veed jeg intet Bedre at sammenligne deres Religieusitet 12 med end en Excercits paa Fælleden. Som denne forholder sig til et Slag og til at være i Slaget (hvor Faren er, hvilken er udeladt paa Fælleden) saaledes forholder Distance-Religieusiteten sig til 15 den inderlige Religieusitet; og som naar en Officeer, der som Tilskuers har gjort et Feldtog med i fremmed Tjeneste, ved sin Hjemkomst efter høiere Ordre arrangerer en Manouvre paa Fælleden 18 derefterligner Slaget, saaledes arrangere stundom Præsterne nogle religieuse Optrin istedenfor at prædike o: de bringe atter det Religieuse æsthetisk paa Afstand; < thi al Æsthetik er, som Aristoteles 21 rigtigt har sagt, „Efterligning“ og derved paa Afstand, ikke i Virkelighedens Medium, men en Prædiken skal netop være i det Nærværendes virkelige Øieblik. > En Prædiker skal i en vis Forstand 24 være en Saadan, at Tilhørerne maatte sige, hvor skal jeg henflye for det Menneske, hans Tale indhenter mig i ethvert Skjulested, og hvor skal jeg blive af med ham, thi i ethvert Øieblik er han 27 over mig. >

De fleste Mennesker blive sig i deres Religieusitet i det Høieste nærværende i et Forbigangent eller i et Tilkommende, 30 men ikke i et Nærværende. De tænke over det Religieuse, høre tale derom, omgaaes det i Phantasie-Indtryk, have det hos sig i Ønskets og Længselens, Anelsens den illusoriske Beslutnings 33 og Forsæts Form; men det Indtryk af det Religieuse, at det skal

²¹ som Aristoteles . . . sagt] sml. IV C: 109. 116 og se Noter dertil.

(1846-47)

- bruges nu, nu strax, nu i dette Øieblik: faae de ikke. De tænke over Sjelens Udødelighed, de hvile sig paa Afstand ud i denne
- 3 Bevidsthed, men de have ikke i samme Øieblik Bekymringens og Selvbekymringens Brug for det Tænkte; de tænke snarere som saa, det er altid godt at Du veed, at Du er udødelig, for det Til-
- 6 fældes Skyld naar Du engang døer, hvortil dog vel nok er en Deel Aar. De tænke altsaa ikke i samme Øieblik Dødens Tanke sammen med Udødelighedens Bevidsthed, de betænke ikke, at i ethvert
- 9 Øieblik man ikke har Udødelighedens Bevidsthed hos sig er man egentligen ikke udødelig. De ere som Den, der mæt, arbejder for sin Føde til næste Dag, men ikke som den Hungrige, der strax
- 12 skal bruge hvad han kan faae tilveiebragt. De have i Grunden deres Liv i andre Categorier, hvilket giver dem en svigefuld Tryg-
- 15 fatte ikke, at det Religieuse er det ene Fornødne de ansee det for tillige at være fornødent, især for vanskelige Tiders Skyld; de forstaae ypperligt, at et Menneske kan døe af Sult naar han
- 18 ikke faaer Noget at leve af, men de fatte ikke, at Mennesket lever af Ordet som udgaaer af Guds Mund. Naar saadanne Distance-
- 21 Religieuse tale om det Religieuse (og Præster af den Bonitet ere naturligviis ikke ganske sjeldne, de ere jo endog af den bedre Sort i Sammenligning med Lhomber-Præsterne, som Stude- og Avls-
- 24 i den, ligesom de eksisterende ikke ere det, ere sig selv præsente. Om derfor Tilhørerne end ikke sove under Prædikenen, hvilket nu omstunder er sjeldnere, saa ere de dog distraites, thi der er i
- 27 Talen selv: et Imellem, et spatium (mellem Trangen og Trangens Tilfredsstillelse, mellem Frelsens Middel og den øieblikkelige Brug deraf) hvilket er Sandsebedragets og Tidsspildets og Forsinkelsens.
- 30 Man mærker det paa Talen, at der ikke er denne friske Tilstrømmen af det Oplevedes Rigdom som nu i Talens Øieblik staaer op til et præsentsk Liv, man mærker, at det ikke er som maatte
- 33 Taleren næsten værges sig imod denne Rigdom, værges sig mod det Nærværendes Overmagt, man mærker snarere, at det er som

¹⁸ at Mennesket osv.] sml. Matth. 4, 4.

gik han, hver Gang han tører Sveden af, hjem og hentede et nyt Moment, som var Det han skal sige Noget han maa gaae hen og hente. Den derimod som er sig selv præsent i det Religieuse, han har hvad han skal sige lige ved Haanden, i sin Mund og i sit Hjerte, ja, ligesom man nuomstunder i velindrettede Huse har ved et Høidetryk Vandet i Etagerne og ei behøver at gaae ned og hente det ved Posten men blot at dreie Hanen om: saaledes har en saadan Religieus det Væsentlige hos sig i Præsents.

Det at være sig selv ganske præsent er det Høieste og den høieste Opgave for det personlige Liv, det er Magten, som jo derfor Romerne kaldte Guderne præsent. Men det at være sig selv ganske præsent i Selvbekymring er Religieusitetens Høieste, thi kun saaledes fattes det absolut, at et Menneske absolut trænger til Gud i ethvert Øieblik, saa Alt hvad der tilhører den forbigangne eller den tilkommende Tid \leq overhovedet den ubestemte Tid \geq Udflugter, Undskyldninger, Tergiversering o:s v: blegner og forsvinder som andet Koglerie, der ogsaa hører hjemme i den ubestemte Tid, i Dagning og i Skumring, viger for den lyse Dag.

Naar man ikke er sig selv præsent, saa er man fraværende, i den forbigangne eller i den tilkommende Tid, saa er Ens Religieusitet maaskee en Erindring eller et abstrakt Forsæt; saa dvæler man maaskee fromt i en svunden Olds Fromhed, eller man bygger, aandelig forstaaet, den objektive Religieusitets „Lader større“ — men i Nat skal Din Sjel kræves af Dig. De fleste Mennesker have vel Religieusitet, de have den i Forestillingens Form, men naar den egentligen skal bruges, derom ere de ikke ret enige med sig selv. Skal den bruges paa Nødens Dag? Nei, da falder det naturligere at blive utaalmodig og fortvivle halvt. Skal den bruges paa Glædens Dag? Nei, saa behøves den ikke. Skal den da bruges til daglig Brug? Nei, saa er der ingen ret Anledning dertil. Naar skal den saa bruges! — De fleste Mennesker have vel Religieusitet, de have den i Forestillingens Form, de ligesom holde den i deres Haand, men hvad den egentligen er, derom ere de ikke ret enige

¹¹ Guderne præsent] sml. S. V. IV, S. 356. X, S. 78. ²² bygger . . . „Lader større“] sml. Luc. 12, 16 ff.

(1846—47)

med sig selv: om den er en Byrde, en Forpligtelse, et Paalæg mere, eller den er al Velsignelses Overflod; om den er en Trøst for
 3 Nødstilfældes Skyld, eller den er al sand Glædes Høieste. — De fleste Mennesker have vel Religieusitet, de have den i Forestil-
 6 middel staaende, men hvorledes den skal bruges, derom ere de ikke ret enige med sig selv; om den skal bruges totalt, saa den ganske gennemtrænger Sjelen, eller partielt som et lindrende og
 9 dulmende Middel; om den skal bruges som et Lægemiddel i en acut Sygdom, eller som det bruges i en chronisk; om man skal frygte for at vænne sig saaledes til den at man ikke kan undvære
 12 den, eller det netop er det Høieste ikke at kunne undvære den. De have saaledes vel Religieusitet, men inderligt vide de dog ikke i fuld Enighed med dem selv, naar den skal bruges, hvad den er,
 15 hvorledes den skal bruges. De have Religieusitet, men de have ikke af denne. Og dog gjelder det kun verdsligt i Forhold til egoi-
 stisk Selvhævdelse, at det er rigtigt at sige: jeg har en Elskerinde,
 18 men jeg haves ikke af hende, at det er rigtigt: res sibi non se subjicere rebus. Gudeligt gjelder det Omvendte i den Religieuses Forhold til Gud, hvis Religieusiteten skal være det ene Sande,
 21 det ene Fornødne, det ene Salige.

Saaledes med de fleste Mennesker, anderledes med Mag: Adler. Han er i Sandhed rystet, han er i Livsfare, han er, for at bruge
 24 et af mig yndet Udtryk, som skyldes en anden Forfatter: han er paa de 70,000 Favne Vand; hvad han udfinder skal bruges strax, den Hjælp han raaber paa, skal strax benyttes — eller han synker
 27 i samme Secund; han er absolut subjektivt, inderligt saaret, og maa derfor blive sig selv præsent i Trangen. Ja, Mag: A. er saa langt borte fra Dorskhedens og Sandsebedragets sikke Grund, at han snarere
 30 er vippet saaledes ud i Livsfarens Yderste, at dette: endnu idag, i Nat, i dette Øieblik, er ifærd med at tilintetgjøre ham; saa yderligt kæmper han i Livsfarens øieblikkelige Situation mellem Over-
 33 anstrængelsens Nødværge og Inderlighedens Hengivelse.

¹⁸ res sibi osv.] Horats, Breve I, 1, 19 (subjungere). ²⁵ paa de 70,000 Favne Vand] sml. VI B 18, S. 94 og se Note dertil. ³⁰ endnu idag] sml. S. V. VIII, S. 127 f.

Men et Fortrin har Mag: A. ved saaledes at være rystet, et kvalitativt Fortrin, og jeg skal sandeligen ikke misundeligt nedsætte dette Fortrins Værd. Som det er et Fortrin at være i Sandhed 3 forelsket, i Sandhed begeistret, saaledes er det ogsaa et Fortrin religiøst forstaaet at være rystet, og derved at have fundet Stedet, hvorom det hedder: hic Rhodus hic salta. Thi hvor er Stedet religiøst forstaaet? Det er hverken paa Garizim eller i Jerusalem, 6 hverken i Tænkningen eller i Videnskaben, men i Inderlighedens ømmeste og subjektiveste Punkt. Naar man er greben der, saa er man rigtigt stillet og paa Stedet. Og denne Grebethed er igjen den sande Driftscapital, og den sande Rigdom. Misundeligt skal jeg visseligen ikke tale om dette Mag: As Fortrin, men da hel- 12 ler ikke nysgjerrigt. Der gives en feig, blødagtig Religiøsitet, som ikke selv vil ud paa Dybet i Afgjørelser, men vel nysgjerrigt vil fornemme den Gysen, hvormed man, selv formeentlig sikkert, 15 seer en Anden kæmpe ude paa Dybet; en feig og blødagtig Religiøsitet, der selv krymper sig ved at opleve de forfærdelige Erfaringer, der bevise hvilken uhyre Magt det Religiøse er, men som 18 nok gider see Beviset føret paa en Anden. Som Skyggerne i Underverdenen udsugede en Levendes Blod for dog at leve saa længe, saaledes ere de feige og blødagtige Religiøse sig i Grunden 21 bevidste, at deres Religiøsitet er hykkelsk og opsminket Væsen, derfor ville de gjerne leilighedsviis see at overkomme nogle stærke Indtryk — paa anden Haand. Saadanne Religiøse ere ikke et 24 Haar bedre end de Ørkesløse, som længes efter en Henrettelse en stor Ildebrand o: s: v: , for, selv udenfor Faren, vellystigt at gyse ved at see et Menneskes Dødskamp. Men netop fordi der 27 ere saadanne Religiøse til og kun altfor mange, netop derfor gjelder det især i vor forstandige og blødagtigt kløgtigt raffinerede Christenhed, at den Grebne ikke priisgiver sig selv i sin Inder- 30 lighed, at han i hellig Vrede veed at komme bag ved disse feige Blødagtige for at tvinge dem ud paa Strømmen, istedenfor at give

⁷ hverken paa Garizim osv.] sml. Joh. 4, 21. — S. V. VIII, S. 372. ¹⁸ Skyggerne i Underverdenen osv.] sml. Philostratus, Leben des Apollonius von Tyana (Flavius Philostratus, des Aeltern, Werke, übers. von Jakobs, 3. Bdchen. Stuttg. 1830. — Om Udg. se til IV A 7), S. 379 ff. (IV 25).

(1846—47)

- dem sig selv hen til en Forlystelse og et Skuespil. Dog dertil mangler Mag. A. Besindelse og Besindighed og Skole og hellig
- 3 Optugtelse, og man kan derfor ikke nægte, at, selv om Alt ellers var i Orden med ham, han dog saaledes gjør Skade, idet han istedenfor at hjælpe Andre ud i Afgjørelserne, skjænker Feige og
- 6 Blødagtige, som elske vellystige Gysninger, et Divertissement.

- Men hans Fortrin for de fleste Mennesker er og bliver alligevel et kvalitativt, og er især i vor Tid høit at anslaae. Jo mere Cultur,
- 9 Dannelse og Forstand faaer Overhaand, jo mere sammenlignelsesviis Menneskene komme til at leve: desto almindeligere bliver en vis Færdighed i prokuratoragtigt at omgaaes Aandens Bestem-
- 12 melser. Overalt veed man Udflugter og Exceptioner og Limitationer og Undskyldninger, snart frækt snart forknyt beraaber man sig paa Andres Exempel, saa man bestandigt undgaaer et afgjørende
- 15 Indtryk af Aand. Cultur og Dannelse og Forstandighed og Omgangs-Livet arbeide netop hen til, at gjøre Menneskene, religiøst forstaaet, distrait, aandsfraværende.

- 18 Dette Mag: As Fortrin er ogsaa kjendeligt i hans Skrifter, og det Gode der er i disse maa henføres til dette hans Fortrin. Det Gode ξ (hvor meget det end i en anden Henseende er en Feil) \geq
- 21 er, at Mag: A. ikke faaer Tid til at sætte sine Tanker, Følelser, Stemninger, sine Tilstande over i et andet Medium, i et ideellere Meddelelsens Medium, men at han selv er ganske i det præs-
- 24 tiske Øieblik, og igjen frembringer Indtrykket af det Nærværende paa Læseren. Hvad jeg i Indledningen til denne Bog har viist at være Adlers Feil qua Forfatter, saa han ikke er en væsentlig For-
- 27 fatter: at han kommer Virkeligheden for nær, det er i en anden Henseende det Gode ved ham; thi om han end, ved selv at være øieblikkelig totalt confunderer, saa kan han derfor gjerne frem-
- 30 bringe Virkning, impulsere, gribe Læseren. Og det gjør han virkelig. Hvad han har at sige er ikke sagt af en ligegyldig Mand, og ikke hentet langt borte fra; nei han er i Skyndingen, i Faren i Anstrængelsen eller i Trøstens Hvile, i Haabet, og hvad han siger har han
- 33 lige ved Haanden, det er Udbrud, ret egentligen Udbrud af Fø-

³⁵ i Indledningen] se S. 14 ff.

lelse af Grebethed, og ikke sjældent maa man sige, at han ligesom
 overfalder Læseren med sine Udbrud. — I hans Stiil er der derfor
 stundom en næsten hørlig lyrisk Syden, som skjøndt æsthetisk 3
 vurderet ucorrect, dog kan have sin inciterende Betydning for
 Læseren. Falde i Søvn over ham gjør man ikke, heller ikke bliver
 man distrait, snarere utaalmodig over, at et Menneske rykker En 6
 hele sin virkelige Personligheds Maskinerie saa nær ind paa Livet.
 Æsthetisk vurderet har hans Stiil ingen Fortjeneste, og jeg veed
 ikke at finde et eneste Exempel i alle hans Bøger, som jeg turde 9
 anprise som correct, der er altid noget Tilfældigt (men dette ligger
 jo i at han kun er sig selv i Virkelighedens Øieblik, og at han
 kommer Virkeligheden i ængstende Forstand fornær), enten noget 12
 for meget eller noget for lidet, enten en Abundants, hvorved han
 saa at sige bliver liggende i Udfaldet, eller en Knaphed, som tyder
 paa, at Phantasien ikke vil strække til, og som gjør at man seer 15
 || paa Dandseren at han puster || han tager efter Veiret. Men dette
 Tilfældige, det Ufuldkomne, dette Vilde bidrager igjen til at gjøre
 Indtrykket af Virkelighed og kan forsaavidt ogsaa frembringe Virk- 18
 ning, idetmindste en foruroligende og ængstende. Virkelighedens
 Indtryk er jo i en vis Forstand altid de meest lærerige, vel at mærke
 naar man selv forstaaer at være Læreren. Virkelighedens Indtryk 21
 er Opgaverne, men en Forfatter skal jo ikke (i Analogie med et æng-
 stende Natur-Phænomen) foranledige Læseren til selv at hjælpe
 sig, han skal tværtimod, selv om han maieutisk skjuler Resultatet, 24
 være Læreren der veed Beskeed. Men Mag: A. veed i dybere, i
 Totalitetens og Continuerlighedens Forstand, ikke Beskeed, han
 er ikke en Forfatter, men han er selv en Opgave. Dersom Mag: 27
 A. nogensinde ret bliver sig selv og sin Tanke mægtig, da kan der
 være Tale om at prise ham, hvis han mægter at komme Virkelig-
 heden saa nær som mulig; nu derimod maa man sige, at det er 30
 hans qualitative Fortrin at han er grebet og rystet, men han er
 ikke væsentlig Forfatter.

¹⁰ paa Dandseren osv.] sml. V B 115, 9.

§ 4.

Grund-Skaden i Mag. Adler, der betinger Misforholdet.

- 3 Grund-Skaden ligger i, at Mag. As theologiske, christelig-theologiske Dannelse og Skole er mangelfuld og forvirret, og staaer i intet Forhold til hans lyriske Grebethed, medens han dog, formodentlig forledet ved Forestillingen om at være theologisk Candidat, Præst, Philosoph troer sig istand til at kunne forklare Noget, og
 6 overiler sig med Produktivitet istedenfor at søge Ro og Dannelse og Optugtelse i det christelige Begrebs-Sprog. At han har brændt sine hegelske Manuscripter, gjør forsaavidt
 9 hverken fra eller til, thi da han ikke har givet sig Tid til at erhverve Færdighed i det christelige Begrebs-Sprog, saa er Følgen ganske simpel, at han slet Intet har at holde sig til, hvis det at
 12 brænde Manuscripter virkelig var identisk med at forsage denne Philosophie; men saa bliver det igjen en ganske simpel Følge, at hvis han alligevel bliver produktiv, vil hans Produktivitet enten
 15 komme til at hvile paa hegelske forvirrende Reminiscentser, eller blive, originalt, begrebs-forvirrende, eller en Blanding af begge Dele.
- 21 Er det nu saaledes, at endog blot det at være skjøn er en Undskyldning for meget, det at være forelsket et Forsvar for mangel Ubesindighed, det at være begeistret et Forsvar for mangel Overilelse, det at have gjort en stor Opdagelse et Forsvar for at løbe
 24 nøgen gennem Syracuss Gader: nu ja, saa bør ogsaa det at være, religiøst forstaaet, greben og rystet være et Forsvar for mangel Ufuldkommenhed, og en Critiker bør i Forhold til Mag: A. vel vogte sig for at være vranten og philistrøs. Imidlertid maa dog
 27 Ubesindigheden, Overilelsen, Anstødet kort Det som skal undskyldes eller at der er Noget som skal undskyldes, ikke betyde
 30 at der er Mislighed i Forhold til det Gode i Forhold til Fortrinligheden, som skal indeholde Undskyldningen; nei Anstødet maa

²⁴ det at have gjort osv.] sml. I A 197. II A 281. — Sml. St. og Ex., S. 449. 459.

ligge i det tilfældige Andet. Det at løbe nogen gennem Syracuss
 Gader har saaledes aldeles Intet med Opdagelsen at gjøre, som
 bliverabsolut lige god derfor. Forsaavidt erdet ganske i sin Orden, 3
 at den store Opdagelse indeholder Undskyldningen for Anstødet,
 at man over den, ligesom Archimedes selv gjorde det, ganske
 glemmer, at han var nogen; kun Snerpethed kunde længe dvæle 6
 ved det Anstødelige, og kun et afsindigt triumpherende Philisterie
 i en Kjøbstad kunde vende Alt om og komme til det Modsatte:
 det er vist, at Archimedes igaar løb nogen igjennem Gaderne — 9
 ergo har han ingen stor Opdagelse gjort, ad modum: Philosophen
 N. N. er tyndbenet — ergo er han ingen stor Philosoph. Noget
 Andet derimod dersom det havde været tvivlsomt med Archime- 12
 dess store Opdagelse; thi en Misforstaaelse en Feiltagelse (iste-
 denfor en stor Opdagelse) indeholder ingen Undskyldning for et
 Anstød. Dette er egentligen ogsaa Philisteriets Tankegang; thi 15
 Philisteriet har ingen Forestilling om det Store og det Ophøiede,
 og derfor heller ingen Anelse om den i det Store indeholdte Und-
 skyldning. Det gaaer Philisteren med at opfatte den Udmærkede 18
 som det gik Agent Bæhrend i Forhold til Fuglen, der som bekjendt
 lod Noget falde ned paa Bordet — Agenten sagde: „det skulde
 jeg have gjort, saa skulde vi have hørt et Spektakel.“ Saaledes 21
 udelader ogsaa Philisteren Pointen, han siger: det skulde jeg have
 gjort — ja, ganske rigtigt, men Philisteren er jo heller ingen Ar-
 chimedes. Men som sagt er der Misligheder med Hensyn til Op- 24
 dagelsen, saa har Archimedes ingen Undskyldning.

Mag. Adlers Fortrin var nu, at han er greben, rystet i inderste
 Væsen, at forsaavidt hans Inderlighed er bleven til, eller han er 27
 bleven til efter sin Inderlighed. Men det saaledes at være grebet
 er et meget ubestemt Udtryk for noget saa concret som en chri-
 stelig Opvækkelse, og dog turde der ikke siges Mere om Mag: 30
 A. At være rystet (omtrent i den Forstand som naar man taler om
 at ryste En for at faae ham vaagen) er det universellere Grund-
 lag for al Religieusitet; Rystelsen, Grebetheden, Subjektivitetens 33

¹⁰ Philosophen N. N. osv.] sml. A 50. ¹⁹ Agent Bæhrend osv.] se L. N.
 Bjørn, Dumriana (se til II A 571), S. 5 f.

(1846-47)

- Tilblivelse i Bevægethedens Inderlighed har den fromme Hedning, den fromme Jøde tilfælles med en Christen. Paa denne fælles
- 3 Basis af den universellere Grebethed, maa den kvalitative Forskjellighed opføres og gjøre sig gjeldende; thi den universellere Grebethed refererer sig kun til noget Abstrakt: at gribes af noget
- 6 Høiere, noget Evigt, en Idee. Man bliver ikke en Christen ved religiøst at være greben af noget Høiere; og enhver Udgydelse af religiøs Grebethed er ikke en christelig Udgydelse. Dette vil
- 9 sige: Grebetheden, hvilken er den christelige, er controlleret af Begrebs-Bestemmelser, og naar Grebetheden omsættes eller udtrykkes i Ord for at meddeles, maa denne Omsætning bestandigt
- 12 skee indenfor Begrebs-Bestemmelser.

- I Forhold til al den Inderlighed, som reflekterer paa det rene Menneskelige, det blot Humane, \leq (altsaa i Forhold til al Inder-
- 15 lighed i Immanentsens Sphære) \geq er det at være greben, at være rystet at tage i den Forstand, som naar man taler om at ryste en Mand til han vaagner. Det Historiske er blot det at han er
- 18 bleven rystet*), han skal ikke ved Rystelsen blive noget Andet, men vaagne og blive sig selv. Yttrer denne Grebethed sig, bryder den ud i Ord, da skeer Omsætningen i Følelse og Phantasie indenfor saadanne Begreber og Begrebsbestemmelser, som ethvert
- 21 Menneske kan siges at opdage i det han bruger dem; Omsætningen er ikke limiteret af specifik kvalitative Begreber, som have en
- 24 historisk Gyldighed \leq uden for Individet og høiere end ethvert menneskeligt Individ \geq , og paradox høiere end ethvert menneskelig Individ, en paradox historisk Gyldighed. — Lad os tage det at
- 27 blive forelsket, reent erotisk forstaaet. I Henseende til det reent erotisk at være forelsket er der ingen specifik kvalitativ Forskjel

- *) Anm. Denne Sag betræffende vil jeg henvise Læseren til
- 30 Johannes Climacus: Afsluttende Efterskrift, til Distinktionen mellem Religieusiteten A og B, eller den, som blot har det Dialektiske paa første Sted, og den som tillige har det Dialektiske paa andet
- 33 Sted.

⁸⁰ Afsluttende Efterskrift] S. V. VII, S. 484 ff.

mellem en Græker, en Jøde, en Christen. Forelskelsens lyriske Udbrud ere blot indenfor den rene Menneskeligheds Bestemmelser, og ikke indenfor specifik kvalitative Begrebs-Bestemmelser. 3
Lyriken vurderes i Forhold til at udtrykke den rene Menneskelighed om end nuanceret i den Folkelighedens og Personlighedens Individuation, hvilken dog qua Differents er et Forsvindende i 6
den immanente, evigt tænkte menneskelige Ligelighed.

Anderledes med Bestemmelsen: en christelig religious Opvækelse, hvilken ligger i Transcendentsens Sphære. Individets Grebethed af noget Høiere er langt fra en tilstrækkelig Bestemmelse, thi i Grebethed kan der udtales aldeles hedenske Anskuelser, hedenske Forestillinger om Gud. Der fordres for at 12
kunne udtrykke sig christeligt foruden den universellere Grebethedens Hjerter-Sprog tillige Færdighed og Skole i de christelige Begrebs-Bestemmelser, ligesom der naturligtviis forudsættes, at 15
Grebetheden er af en specifik kvalitativ Art, er den christelige Grebethed. — Men da nu Christendommen gennem Aarhundrederne efterhaanden paa en universellere Maade har gennemtrængt 18
hele Verdens-Udviklingen, saa dens Begrebs-Sprog er gaaet over i en forflygtigende, traditionel Brug \leq (der staaer paa lige Linie med det saadan at være Christen i Kraft af at leve i den geographiske 21
Christenhed) \geq : saa kan det let skee, at En, der kun i universellere Forstand er greben af noget Høiere, uden videre udtrykker sig i det christelige Begrebs-Sprog; det forstaaer sig, det bliver rig- 24
tignok derefter. Feilen og Misligheden er da en dobbelt: at den Grebne kommer til at tale et Sprog, som ikke staaer i Forhold til hans Grebethed, da Sproget er specifik kvalitativ-concret, og hans 27
Grebethed universellere; og at han, som naturligt er, taler dette Sprog paa en forvirrende Maade. Naar man nemlig ikke i strængere Forstand er greben af det Christelige, og paa den anden Side ikke 30
er fortrolig med, vant til, strengt optugtet i det Begrebs-Sprog, inden for hvilket man ytrer sin Grebethed: saa gaaer det En ligesom Den, der taler for hurtigt og ikke articulerer nøiagtigt — det 33
slaaer Sladder for ham. Og dette er paa det christelig religiøse Gebeet ikke blot fatalt, men forfærdeligt; thi Faren er jo ikke blot

(1846—47)

- at sige noget Uklart, noget Taabeligt, men den kan ogsaa være ubevidst at blive blasphemisk. — Der fordres til en christelig
- 3 Opvækkelse paa den ene Side den christelige Grebethed og paa den anden Side Begrebs-Sprogets Fasthed og Bestemthed. Men i vor Tid skorter det paa begge Dele, \geq baade paa Grebetheden og
- 6 paa Begrebs-Dannelsen, \geq Individerne sætte af i Lyrik, og Begrebs-Sproget forvirres i tankeløs eller forflygtigende aandrig Omgang, medens Spekulationen har travlt med at begribe Christendommen,
- 9 hvilket kun skeer altfor let, fordi De blive sjældnere og sjældnere som have en streng christelig Skole. Men gaaer man ud fra, at det Christelige er noget Vagt og Ubestemt, ja saa kan man sagtens
- 12 mediere. — At see en Beridder ride en utilreden Hest, er et stolt Syn (saa var det, da Christendommen i sin Begyndelse tvang Menneskenaturen ind i sit Begrebs-Sprog); at see en mindre øvet
- 15 Rytter ride en veltilreden Hest, det gaaer an (saa har det været i den strenge Orthodoxies Tider, da Respekten for den overlevere- rede strenge Lærebygning hjalp Individerne); men naar en uøvet
- 18 Rytter rider en utilreden Hest, saa er Alt opgivet, hverken hjælper Rytteren Hesten eller Hesten Rytteren.

- Betrages Mag: A. nu som en christelig religiøs Opvakt, saa
- 21 er just dette hans Ulykke, at det christelige Begrebs-Sprog ikke er ham tilstrækkeligt grundigt bekendt. Han har derfor ingen kvalitativ urokkelig Maalestok, paa hvilken han selv kan prøve,
- 24 om hans Grebethed er en christelig religiøs Opvækkelse; og idet han vil yttre sin Grebethed har han intet kvalitativt Tilhold i det kvalitativt udprægede Begrebs-Sprog. Dette viser sig aller-
- 27 bedst derved, at hvad der skulde indeholde den største Sikkerhed for at hans Opvækkelse var en christelig (det, at han ved en Aabenbaring af Frelseren er bleven kaldet) at det netop forraader hans
- 30 Usikkerhed, som det jo har viist sig, at han ikke forstaaer sig selv i at noget Saadant er hændt ham, ja end ikke er enig med sig selv om, hvad der skal forstaaes ved en Aabenbaring.

- 33 Dersom derfor Mag: A. havde været læg (Jurist, Læge, Officier f. E.) saa var det dog maaskee gaaet ham noget bedre. Efter at være greben af et mægtigt religiøst Indtryk havde han da, i

Betragtning af ikke at være Theolog, søgt Ro for at blive sig selv ret bevidst, søgt Skole-Gang hos den christelige Orthodoxies Læremestere: og saaledes var det maaskee lykkedes ham at naae den 3
fornødne Proportionerethed inden han begyndte at yttre sig. Men Mag: A. var theologisk Candidat, han var endog Præst, han var Philosoph: skulde han da ikke længst være endog fortrinligt i 6
Besiddelse af den Begrebs-Skole, der er fornøden for med Sikkerhed at kunne udtrykke sin Grebethed indenfor de christelige qualitative Begrebsbestemmelser. Saaledes synes det maaskee, ak, 9
men de Kundskaber, som erhverves til theologisk Attestas — hvis man da ikke bringer med til Universitetet hvad der reent religiøst er uendeligt at vurdere, en Barndommens og Opdragelsens dybe 12
Veneration for det Christelige, saa man engang i Afgjørelsens senere Øieblik besluttet og frimodigt staaer ved Valget, hellere at opgive alt Andet end at forandre den mindste Tøddel i det Chri- 15
stelige — ak, de Kundskabs som erhverves til theologisk Attestats, om de end kunne have nok saa meget Værd som Kundskab betragtede, de forslaae kun lidet til ordnende at holde igjen mod, 18
forslaae kun lidet i Forhold til en Grebethed, der gaaer til Yderlighed. Som Præst havde han vel ikke faaet Leilighed til at gjøre Skole, da han jo var fuldt op beskæftiget med Hegel; — og som 21
Hegelianer var han indviet, med fuld Hengivenhed og Overbeviisning indviet i den totale Confusion af det Christelige. Men det at være ex animi sententia Tilhænger af en bestemt Philosoph 24
og hans filosofiske Anskuelse, det at have ved den og i den oplevet sit Livs og sin Livs-Udviklings Culmination — det er for en Mand omtrent det Samme som en alvorlig Forelskelse for en 27
Qvinde. Og vist er det, har Forelskelsen haft Realitet, da hjælper det kun lidet at brænde alle de Breve „han skrev hende til“, der maa arbeides methodice og langsomt. Har det haft Realitet med 30
at være Hegelianer, saa forslaaer det ikke, at brænde de hegelianske Manuscripter. Og at det for Mag: A. i Sandhed har haft Realitet, derom tvivler jeg ikke; det vilde da ogsaa være det aller- 33
sørgeligste, om endog hans Studium af Hegel blot havde været for det Løse.

(1846—47)

- Jeg skal nu kortelig eftervise, hvorledes Misforholdet mellem hans subjektive Grebethed og hans christelige Begrebs Dannelse
- 3 ytrer sig paa de afgjørende Punkter i Mag: As Optræden som Forfatter. Misforholdet indeholder naturligviis igjen, at det er dialektisk, hvorvidt han kan kaldes en christelig religiøs Opvakt.
- 6 Om dette kan man nemlig kun dømme ved at paaagte hans Ytringer, men disse ere netop forvirrede ved at være i det christelige Begrebs Sprog, som han ikke er mægtig.
- 9 a). Her staaer vi da atter ved Det, hvorom hele nærværende Bog dreier sig, Mag: As Første, hiint ofte nok omtalte Forord til hans Prædikener, eller rettere det deri Indeholdte.
- 12 Mag. A. er greben af noget Høiere, men idet han nu vil udtrykke sin Tilstand i Ord, meddele sig, forvexler han det Subjektive med det Objektive, sin subjektive forandrede Tilstand med en Begivenhed udenfor, det at der er gaaet et Lys op for ham med at der udenfor ham er blevet noget Nyt til, det at Sløret er faldet fra hans Øine med at have
- 18 haft en Aabenbaring. Subjektivt er hans Grebethed bragt til det Yderste, han vil vælge det stærkeste Udtryk for at betegne dette, og griber ved et Aands-Bedrag den objektive Bestemmelse:
- 21 at have haft en Aabenbaring.

For at belyse Forvirringen i Brugen af det Begreb: Aabenbaring skal jeg først tage et Exempel af den Art Inderlighed, der

24 reflekterer paa den rene Menneskelighed, et Exempel fra Immanentsens Sphære. Den, der i Sandhed bliver forelsket, han kan sige, at han tillige opdager Elskoven, og saaledes har fra Arrilds

27 Tid enhver Forelsket kunnet sige. Forelskelse er en Bestemmelse af den rene, den ligefremme Inderlighed, den har ingen anden Dialektik end Inderliggjørelsens egen Dialektik, den har ingen

30 dialektisk Bestemmelse uden for sig, den er den ligefremme Identitet af det Subjektive og det Objektive. Elskov er Forelskelsen, Forelskelsens Primitivitet er selve Elskovens Tilbliven. Elskov

33 er ikke til som noget Objektivt, men bliver kun til hver Gang En bliver forelsket, og er kun til i den Forelskede, den er ikke blot: kun til for den Forelskede, men den er kun til i den Forelskede.

Anderledes med ethvert Forhold i Transcendentsens Sphære, og anderledes da igjen med det christelige Begreb en Aabenbaring. Det Christelige er til førend nogen Christen er til, det maa være ³ til for at En kan blive Christen, det indeholder Bestemmelsen, hvorefter prøves om En er bleven Christen, det vedligeholder sin objektive Bestaaen udenfor alle Troende, medens det tillige ⁶ er i den Troendes Inderlighed. Kort her er ingen Identitet mellem det Subjektive og det Objektive; om det Christelige kommer ind i nok saa mange Troendes Hjerter, enhver Troende bliver sig ⁹ bevidst, at det ikke er opkommet i hans Hjerte, bliver sig bevidst at den objektive Bestemmelse af det Christelige ikke er en Tilbagekaldelse som Elskov paa Forelskelse. Det er derfor en Begrebs ¹² Forflygtigelse en Forrykkelse af hele det Christelige, naar man admitterer det Ordspil, at en Aabenbaring er en Subjektivitetens Bestemmelse, eller er den ligefremme Identitet af Subjekt-Ob- ¹⁵ jektet, er et tilsyneladende objektivt Noget som dog er Subjektiviteten, saaledes som Elskov qua objektiv Noget er en Illusion og Forelskelsen er Realiteten. Nei, selv om Ingen var bleven ¹⁸ opmærksom paa, at Gud havde aabenbaret sig i menneskelig Skikkelse i Christo, han havde dog aabenbaret sig; deraf kommer det jo ogsaa at enhver Samtidig (ligefrem forstaaet) beholder et Ansvar, ²¹ hvis han ikke blev opmærksom.

Mag: A. er da grebet. At man nu i Grebethedens første Øieblik er let udsat for den Forvexling, at forvexle sin Forandring ²⁴ med en Forandring uden om sig, forvexle det at see Alt forandret med at der skulde være blevet noget Nyt til — er bekjendt nok, Sligt behøver jeg ikke at dvæle ved. Om Mag: A. en tidlang var ²⁷ forbleven hildet i denne Forvexling, vilde være taabeligt at dadle ham for, dels vedkommer det jo Ingen, og dels er det menneskeligt. Spørgsmaalet er kun om, at yttre sig i denne Tilstand. Er ³⁰ man først hildet i Forvexlingen, saa kommer det kun altfor let, at man ved en componerende Digten understøtter Forvexlingen, og faaer dramatisk en Begivenhed, et Optrin, hvorledes det gik ³³ til. Ikke blot enhver religiøs Opvakt, men enhver der har i betydelig Grad Inderlighed, har ogsaa en Tilbøilighed til og en Fær-

(1846–47)

dighed i, at gjøre sin Monolog til Dialog 3: at tale med sig selv
 saaledes, at dette Selv bliver som et andet Væsen, der har Con-
 3 sistents uden for En 3: at fordobble sig selv. Ad den Vei kan man
 saa gaae digtende videre, og faae en digterisk anden Person med
 hvem man taler, og digte et heelt Optrin. Netop fordi Den der
 6 har overveiende Inderlighed sjeldent finder Nogen han ret kan
 tale med, saa udvikles hos ham denne Trang, denne Savnets Riig-
 dom, at fordobble sig selv. Naar man forstaaer retteligen at be-
 9 nytte det, er det virkelig en Riigdom; Spørgsmaalet er kun, om
 at yttre sig, hvis man er hildet i denne Selvfordobblelse. Jo mere
 Phantasie nemlig man i saa Fald har, desto lettere kan det gaae
 12 med i eet væk at have Aabenbaringer; Reflexionen er det som
 udviser Fordobblingen, og Phantasie træder da phantastisk over
 paa det apparente Selvs Side og understøtter dramatisk.

15 Havde Mag: A. nu fra en tidligere Tid fra en streng og alvorlig
 Begrebs-Skolegang haft den ubetingede Veneration for det chris-
 telige dogmatiske qualitative Begreb „en Aabenbaring“: saa
 18 havde han faaet Noget at staae imod med, Noget at holde sig til,
 Noget, som maatte forhindre den overilede Yttring. Men Mag: A.
 er, uheldigt nok, Hegelianer. Der kan nu intet Haab være om, at
 21 Noget skulde frelse ham ud af Forvexlingen, da hans hele Viden-
 skabelighed netop maa bestyrke ham i, at han aldeles correct,
 philosophisk nøiagtigt betegner sin subjektive Forandring med
 24 det: at have haft en Aabenbaring. Ved en Forvexling af det Sub-
 jektive og det Objektive er Mag: A. hildet i den Formening at
 have haft en Aabenbaring; ved at have haft en Aabenbaring, mener
 27 han vel at have ganske brudt med den hegelske Philosophie, der
 ikke kan rumme det qualitative Begreb af en Aabenbaring i sig,
 og derfor har forflygtiget det til at betegne en Subjektivitetens
 30 Forandring; men dette Begreb af en Aabenbaring passer jo ganske
 paa Mag: As Forvexling, og netop derved er han bestyrket i at
 kalde sin subjektive Forandring en Aabenbaring. Man vil let

²⁷ den hegelske Philosophie, der osv.] sml. Marheineke, Zur Kritik der Schellingschen Offenbarungsphilosophie (Berl. 1843. — Ktl. Nr. 647), S. 9 ff., særlig S. 21 f. (44).

see, hvorledes Confusionen ligger i, at det Begreb Aabenbaring ikke staaer fast, i det ene Øieblik skal det betegne Bruddet med den hegelske Identitets-Philosophie og den immanente Proces, 3
men ved nærmere Eftersyn skal det dog kun betegne Subjektivitetens Forandring, hvilken Bestemmelse netop er det hegelske Begreb: en Aabenbaring. 6

Den hegelske Philosophie er egentligen den historiserende Identitets-Philosophie, der forfølger en verdenshistorisk Proces saaledes, at det vel ikke er det enkelte Individ der af sig selv 9 udvikler Alt, men Menneskeheden som Subjektivitet der indenfor sig rummer alle Udviklingens Momenter i den ligefremme Identitet af Subjekt-Objektet. Der er paa intet Punkt et transcendent 12 Udgangspunkt som staaer qvalitativt urokkeligt fast \approx saaledes, at den inverse Betragtning og Opfattelse ikke seer det ind i hiin Subjektivitets (Menneskeheden) Omfang \approx . Ethvert nyt Udgangs- 15 punkt er i næste Øieblik Moment i Processen, og viser sig netop saaledes dog kun at være en Bestemmelse af den übergreifende Subjektivitet, hvilken er Menneskeheden, Menneskeslægten. Chri- 18 stendommen forkynnder sig nu at være et transcendent Udgangspunkt, at være en Aabenbaring saaledes, at Immanentsen i al Evighed ikke kan assimilere sig dette Udgangspunkt og gjøre det 21 til Moment. Dersom nu dette qvalitative Paradox skal staae qvalitativt urokkeligt fast, saa kan den verdenshistoriske Proces slet ikke komme istand. Dette qvalitative Paradox er for den verdens- 24 historiske Proces hvad et Kors efter Folketroen er for Fanden, den maa gaae af Veien for det, det lader sig ikke mediere. For- 27 saavidt staaer den hegelske Philosophie her paa Skilleveien, den skal enten ligefrem bryde med Christendommen, eller opgive Prædikatet christelig Philosophie. Den hegelske Philosophie gjør imidlertid ingen af Delene; den opfinder Mediationen og forflyg- 30 tiger Begrebet en Aabenbaring. Den benægter ikke en Aabenba-

⁷ den historiserende Identitets-Philosophie, der osv.] sml. f. Ex. Hegel's Werke. 2. Bd. (Phänomenologie des Geistes), S. 36 ff.; 6. Bd. (Encyclop. der philos. Wissenschaften, 1. Th.), S. 45 ff. ¹⁷ übergreifende] sml. f. Ex. Hegel, Encyclopädie der philosophischen Wissenschaften. 1. Th. (Werke, 6. Bd.), S. 47.

²⁰ den verdenshistoriske Proces] se til S. 206 ²¹.

(1846—47)

- ring, men den bortforklarer det; den forklarer saa længe det Begreb
 en Aabenbaring at det bliver Udtrykket for Subjektivitetens Umid-
 3 delbarhed, vel ikke den enkelte Subjektivitet, men den Subjektivitet
 som er Menneskeslægten, Menneskeheden. Nu er Methoden flot,
 og den historiserende Identitets-Philosophie absolut seierrig.
- 6 Saaledes med Begrebet Aabenbaring i den verdenshistoriske
 Udvikling; christeligt forstaaet er den en objektiv Bestemmelse,
 et kvalitativt Paradox, der skal staae urokket som saadant. Lad
 9 os nu tage et enkelt Subjekt, et enkelt Individ. Ogsaa det enkelte
 Subjekts Liv har jo en Udvikling, ogsaa det har nye Udgangs-
 punkter, saaledes er f. E. det at blive forelsket et nyt Udgangs-
 12 punkt, men ogsaa kun et saadant som i næste Øieblik er et Moment
 i Subjektets Udvikling, o: Subjektiviteten er übergreifende. Men
 nu det at have haft en Aabenbaring! Skal Begrebet christeligt
 15 kvalitativt fastholdes, saa har Individet faaet et transcendent Ud-
 gangspunkt, som ikke lader sig mediere. Men saa maa jo Individet
 ogsaa kvalitativt fastholde dette, og ikke først sige at han har haft
 18 en Aabenbaring og saa bag efter sige, at ved en Aabenbaring
 forstaaes Grebetheden, Opvækkelsen o: s: v:.. Det er dette Mag.
 A. gjør, kun at Confusionen endog er i anden Potens. Først
 21 løber han fast i et Aandsbedrag, og indbilder sig at have haft en
 Aabenbaring; saa forkynder han høitideligt, at han har haft en
 Aabenbaring; og naar han saa nærmere skal forklare sig, saa er
 24 hans Forklaring væsentlig Identitets-Philosophiens. Han bryder
 med Hegel, han brænder Manuscripterne, og summa summarum,
 naar Alt er hørt er det dog den hegelske Philosophie, der har
 27 seiret.

- Den dialektisk øvede Læser vil let see, at her er ikke blot dispu-
 teret e concessis og dilemmatisk, men at der ogsaa er gjort en
 30 Slutning tilbage. De dialektiske Bevægelser er omtrent disse:
 enten har Adler haft en Aabenbaring, og saa skal han staae fast
 ved det, handle ud deraf, i Kraft deraf med Consequents; eller
 33 han har ingen Aabenbaring haft. Han siger selv han har haft en
 Aabenbaring, men det er let at bevise af hans Senere at han ikke
 staaer fast ved det, jo det er let at bevise, at han end ikke har det

christelige Begreb af en Aabenbaring fast — ergo slutte vi: har han heller ingen Aabenbaring haft. Han er først bedragen af sig selv, og derpaa bedragen af den hegelske Philosophie, med hvilken han netop mener at have brudt. 3

Men denne hele Forvirring har sin Grund i, at han ingen christelig Begrebs-Dannelse har, ingen Skole, der staaer i Forhold til hans subjektive Grebethed, medens han derimod ganske alvorligt har fundet Hvile og Tilfredsstillelse i den hegelske Begrebs-Forflygtigelse. *Naturam furca expellat tamen usque recurret*, selv hans Brud med Hegel er ingenlunde christeligt kvalitativt end mindre christeligt kvalitativt fastholdt, og Bruddet selv en Art Hegelianisme, — hvorfor vi ogsaa senere ganske rigtigt finde ham i Gang med at forstaae sit Første som Moment i sin Livs-Udvikling; men hvis en Aabenbaring som Udgangspunkt, i Slægten eller i Individets Liv, skal opfattes som Moment, saa er, da jo Processen selv er højere end det enkelte Moment, det hele Begreb Aabenbaring forflygtiget. 12

Dog Adler talte Ordet ud, han forkyndte høitideligen, at han havde haft en Aabenbaring, at Frelseren om Natten havde budet ham at staae op o: s: v: — *et semel emissum volat irrevocabile verbum*, idetmindste kræves der større Selvovertindelse for at tilbagekalde det Udtalte, end forat forhindre sig selv i at udtale det. 21

b). \leq Mag. Adlers Tilsvaer paa Øvrighedens Spørgsmaal. — \geq Det udtalte Ord møder imidlertid Øvrighedens alvorlige Modstand, Mag. A. foranlediges til nærmere at forklare sig, og nu er flux den hegelske Philosophie, ham maaskee ubevidst, ved Haanden for at hjælpe ham ud af Forlegenheden. 27

Mag. As „Tilsvaer“ indeholder væsentligen, i forskellige Former og Vendinger, en hegelsk Forflygtigelse af det Begreb en Aabenbaring. Dog dette er saa tilstrækkelig efterviist i Capitel III § 1 at jeg blot behøver at henvise dertil og i det høieste minde om Hovedtrækkene. 1) Han forklarer det at have haft en Aabenbaring \leq og af Frelseren at have modtaget en Lære \geq som identisk med at 33

⁹ *Naturam furca osv.*] Horats, Breve I, 10, 24. — Sml. 257, 14. ²⁰ *et semel osv.*] Horats, Breve I, 18, 71. ²⁰ Capitel III § 1] se S. 104 ff.

(1846—47)

- være frelst paa en vidunderlig Maade (en religiøs Opvækkelse i almindeligere Forstand); 2) han forklarer det at have haft en
- 3 Aabenbaring hvis faktiske Detail han selv saa nøiagtigt i sit Første har angivet, som identisk med at det var saadan en Begivenhed; 3) han siger, at han ikke paastaaer, at hans Aabenbaring staaer
- 6 paa lige Linie med Skriftens og en Apostels : han har kun haft hvad man saadan i forflygtigende Forstand kunde kalde en Aabenbaring, en skjødesløs Aabenbaring ad modum et skjødesløst Ægteskabsløfte; 4) han haaber paa den meddelte Læres Perfectibilitet
- 9 : han opfatter sit Første som Moment i en Stræben : han tilbagekalder den ofte nok omtalte Aabenbaring.
- 12 Forvirringen kommer bestandigt af, at Mag: A. ikke har Respekt for eller ikke er det christelige Begrebs-Sprog mægtig, medens hans Grebetheds impetus forleder ham til at ytre sig.
- 15 c) Mag: Adlers 4 sidste Bøger. — Tid, Ro var det nu Mag: A. behøvede, en streng, fundamental, christelig Begrebs-Skole for at vinde den ønskelige Proportionerethed mellem Subjektivitetens
- 18 Grebethed og Tankebestemmelsernes kvalitative Urokkelighed. Mag. A. ytrer det selv, „at han ved i længere Tid roligere at bearbejde Ideerne vil for Fremtiden see sig istand til at give disse
- 21 en mere passende Form“, — og derpaa begynder han en ny, volumineus Produktivitet, hvor han dog i Retning af kvalitativ Dannelse ikke befindes at være kommen videre : ja snarere at være
- 24 bleven endnu skjødesløsere, da han end ikke mere synes at føle nogen Trang til kvalitativt at forstaae sig selv i at have haft en Aabenbaring. Det at han selv synes at indsee, at han trænger til
- 27 en Pause; det at han istedenfor at handle i Kraft af denne Anskuelse, continuerer sin Produktivitet, er psykologisk ret karakteristisk, og desto værre et Indicium paa, at det nok vil falde ham vanskeligt
- 30 at give sig Tid til i Alvor ret at besinde sig. Det, at en Mand, der i travl Virksomhed realiserer det Modsatte, har det Mundheld, at han for Fremtiden haaber at forandre sig: betyder gjerne, at der
- 33 nok ikke bliver Noget af Forandringen. Den Trang der kunde være i ham til Forandringen faaer ingen Magt over ham netop

¹⁶ Adlers 4 sidste Bøger] se S. 127. ¹⁹ at han ved osv.] se S. 101.

fordi den bestandigt udtales, saa det tilsidst kun bliver ham en Trang en Gang imellem at sige det eller ofte sige det, — medens han gjør det Modsatte. Det er forunderligt nok, at Holberg ikke har benyttet dette Træk i Fremstillingen af den Stundesløse; det vilde være ganske karakteristisk for den Stundesløse om han havde haft det Mundheld: „det er ikke til at udholde, den Masse af Forretninger, men fra Nytaar vil jeg ogsaa ganske trække mig tilbage fra Forretningslivet.“ Det er ganske vist, at denne Replik, naar Tilskueren tillige dramatisk^ξ, ved Hjælp af en Situation,^ζ maatte blive opmærksom paa at den var et Mundheld, netop vilde karakterisere hans Stundesløsheds ustandselige Fart, at han var uhelbredelig. Naar en Student længe har læst til sin Embeds-Examen, saa bliver det vel med hvert Aar mindre sandsynligt, at han engang gjør Alvor af at tage den, men bliver det ham først et Mundheld: næste Gang kommer jeg — saa er det klart nok, at han ikke faaer nogen Examen. Trop er just derfor haabløst at opgive, fordi han har sit Haab i Form af et Mundheld.

Mag: A. haaber rigtignok for Fremtiden, men spørger man, hvor da hans 4 sidste Bøger ere beliggende i en Forfatter-Stræben eller i en personlig Livs-Udvikling, hvor A., aandeligt forstaaet, nu er (hvilket er noget Andet end at spørge om den enkelte Yttring, den enkelte Forklaring af et Bibelsted, det enkelte Studium o: s: v:): saa maa man sige, han er bleven produktiv paa et forkeert Sted, hans Produktivitet gaaer for falsk Vind. ^ξSkal man nemlig ethisk og ethisk-religieust bestemme Stedet, hvor A. nu burde være, hvad enten han taug eller han yttrede sig, saa maa man sige: en Mand der begynder med at forkynde sig at have en Aabenbaring af Frelseren og at have modtaget en Lære, og som saa senere i sine Tilsvær gjør det aabenbart at han kun har en meget skjodesløs Forestilling om hvad der christeligt skal forstaaes ved en Aabenbaring, en saadan Mand har indtil videre Intet at gjøre hverken med at exegetisere over enkelte Steder i Skriften, eller med at være aandrig i store Bøger, nei han har ene og alene at komme til Besindelse for enten at rathabere sit første Udsagn om sig selv,

¹⁶ Trop] sml. J. L. Heiberg, Recensenten og Dyret, 3. Sc.

(1846—47)

eller officielt tilbagekalde det: al anden Produktivitet er kun Adspredelse og Forvirringens Continuation. Men dette gjør Adler
 3 ikke. I stedet for nemlig at give sig Tid, vinde Ro, at komme til Besindelse, at gjøre Skole, istedenfor at erhverve kvalitativ Respekt for hvad det dog vil sige at have haft en Aabenbaring
 6 og komme til Forstaaelse med sig selv og kvalitativ Afgjørelse, kort istedenfor at tie og handle og arbejde — bliver han egentligen produktiv over Det*): at han endnu ikke er
 9 kommen til Ro, at „han er anstrænget, at han er rystet, bleg, at han staaer paa Springet, at han ved i længere Tid roligere at bearbejde Ideerne for Fremtiden haaber o: s: v:“. Opgaven er først og sidst at
 12 komme ud af Spændingen, isteden derfor bliver han produktiv over sin Tilstand i Spændingen, og hengiver sig forøvrigt i en adspredende Produktivitet over løsrevne Enkeltheder, enkelte Skriftord og andet Saadant.

Det viser sig atter, at A. mangler christelig Begrebs-Dannelse, at hans lyriske Grebethed ikke staaer i Forhold til denne, det viser
 18 sig derved, at han har saa liden Respekt for det Begreb en Aabenbaring, at han kan lade det Udsagn om selv at have haft en Aabenbaring staae hen for det Løse, ja ligesom ganske glemme den hele
 21 Geschichte, og blive produktiv over alt muligt Andet, men ikke stræbe at forstaae sig selv. Og da er Misforholdet tillige et andet,

*) Anm. Æsthetisk vurderet er denne Produktivitet forfeilet,
 24 ved at komme Virkeligheden for nær, ved ganske ligefrem at give sig selv, istedenfor at skjule sig selv og digterisk gjengive det Lyriske. Hvo har ikke oplevet Spændinger og Criser i sit Liv, og
 27 jo mere Inderlighed jo mere Produktivitet skjuler der sig deri, men man producerer ikke i Spændingen, hvorved man kun anstødeligt ξ som man i en anden Forstand siger det ξ producerer sig
 30 selv, og selv om man ikke ganske er kommen til Ro er dog al sand æsthetisk Frembringelse og skal være et Falsum i Forhold til Ens eget reent personlige Liv.

⁹han er anstrænget osv.] sml. St. og Ex., S. III f. — Sml. S. 133. ²⁴komme Virkeligheden for nær] sml. S. 14 ff. 196. ³⁰al sand æsthetisk osv.] sml. IV A 161.

at han mangler ethisk Holdning til at skaffe sig Ro for „ved i længere Tid roligen at bearbejde Ideerne i Fremtiden o: s: v:.“

Enhver, der kjender Noget til Reflexionens Farer og den fare- 3
fulde Gang ad Reflexionens Vei, veed ogsaa, at det er betænkeligt,
naaret Menneske istedenfor ved Beslutning og Handling at komme
ud af en Spænding, bliver produktiv over sin Tilstand i Spændingen. 6
Der arbeides da ikke paa at komme ud af Tilstanden, men Reflex-
ionen fixerer Tilstanden for Reflexionen og fixerer (dette Ord taget 9
i en noget anden Forstand) derved Manden. Jo rigere Tanker og
Udtryk tilbyde sig, jo raskere Produktiviteten gaaer frem — i den
forkerte Retning, desto farligere bliver det, og desto mere skjuler 12
det for den Vedkommende, at hans Arbeiden, hans yderst anstræn-
gede Arbeiden, hans maaskee ogsaa for en Trediemand, som eier
en Total-Anskuelse, ret interessante Arbeiden — er en Arbeiden
paa at sætte sig selv dybere og dybere fast. Han arbejder sig 15
nemlig ikke løs, men han arbejder sig fast, og bliver sig selv inter-
essant ved at reflektere over Spændingen, og adspreder sig ved
en aldeles stykkeviis Produktivitet over løsrevne Enkeltheder, 18
ved isolerede Smaa-Opsatser. Og tydeligt nok mærker man det,
at Mag: A. er ukjendt med og med Brugen af de utallige Forsig-
tigheds-Midler, som den paa Reflexionens Hav Erfarne veed Be- 21
skeed om og ideligt bruger, for at prøve Produktivitets Direction,
for at lokke Farten, for at bestemme Stedet hvor man er, ved at
standse et Øieblik, ved ganske vilkaarligt at udvise trivielt og 24
mechanisk Arbeide for at sondere Aands-Kræfterne, ved at stram-
me Reflexionen i en ganske modsat Retning for at see om der
intet Sandsebedrag er med i Spillet o: s: v: . Nei Mag. A. gaaer 27
produktivt frem for een Fart, hvilken ganske ligesaa consequent
voxer med hvert Fremskridt; og saaledes er han, produktiv, lige-
som ude paa Reflexionens Hav, hvor Ingen ligefrem kan raabe 30
efter En, hvor alle Sømærker ere dialektiske, han styrer for en
betydelig Fart — i forkeert Retning.

Havde Mag: A. nu fra en tidligere Tid haft Indtryk af en streng 33
ethisk Betragtning, havde han ethisk haft en alvorlig Skole: saa

³⁰ lokke] o: logge; sml. S. V. III, S. 178.

(1846-47)

var dette vel ogsaa nu kommen ham til Gode. Men Mag: A.s Livs-
 Udvikling var en saadan at den uden nogen et dybere Livs-Indtryks
 3 Indsigelse ganske naturligt maatte culminere i Hegels Philosophie,
 der, som bekjendt, ingen Ethik har. Det kan hænde selv den alvor-
 ligste Ethiker, der er ude paa Reflexionens Farvand, at han engang
 6 griber et Øieblik feil, men han vil hurtigt opdage det, fordi han
 gjør Prøve paa sit Liv, for at see hvor han er. Det kan hænde selv
 den alvorligste Ethiker at han et Øieblik hildes i et Selvbedrag,
 9 men han vil snart opdage det. Naar en Alvorligere siger til sig
 selv: „Du maa give Dig Tid, samle Dig til Besindelse, for at Du
 i Fremtiden kan fremstille Ideerne i en passende Form“, og han
 12 saa mærker, at han dog bliver ved paa den gamle Viis, da opdager
 han, at det er Spilfægterie med hans Besindelse, og gjør Alvor
 deraf, han bestemmer øieblikkeligt Terminer, at Tidens Ubestem-
 15 melighed ikke skal bedrage ham, han hungrer sig selv ud ved
 trivielt Arbeide for at han ikke skal bedrage sig selv og spilde sin
 Tid ved en Produktivitet, der egentligen er ham interessant, fordi
 18 han dunkelt har en Forestilling om at der er noget Andet han
 skulde gjøre. Det er saa sandt og saa erfaret hvad Poul Møller
 etsteds siger*), | at man godt kan holde ud ikke at bestille Noget,
 21 ja at det endog kan være En underholdende, naar man er sig
 bevidst, at der er Noget man skulde gjøre, det Underholdende
 ligger netop i den Bevidsthed, at man forsømmer Noget. | „Under
 24 temmelig absolut Lediggang kan man endda undgaae Kjedsomhed,
 saa længe et Pligtarbeide forsømmes ved Lediggangen, thi man
 beskæftiges da nogenlunde ved den bestandige Strid, man er i
 27 med sig selv. Men saasnart Pligten ophører, eller man slet ikke
 meer føler nogen Mindelse af den, kommer Kjedsomheden. Den
 Informator, som fra Stund til Stund opsætter en Arbeidstime, morer
 30 sig, saa længe han staaer paa Springet at gaae til sin Discipel,
 men naar han har besluttet at forsømme Timen ophører hans Mor-
 skab. Samvittighedens Mindelse var i hiint Exempel noget Ube-

33 *) Anm. cfr. Samtl. Skr: III D. p. 217 medio.

„ingen Ethik] se til S. 162²². ²² Samtl. Skr:] se til III A95.

hageligt, der tjente til Incitament for noget Behageligt. En Poet, der skriver en Tragoedie, medens det hørte til hans Leveplan, at studere til en Examen, gjør det med større Enthusiasme, end han siden vil gjøre det, om han opgiver hiin Plan.“³ Og saaledes, er det maaskee ogsaa den dunkle Bevidsthed om, at han nu istedenfor at være produktiv, burde gjøre noget Andet, der gjør Mag: A. 6 saa produktiv og gjør ham hans Produktivitet interessant, idet han, istedenfor at blive sig selv klar ved sin Produktivitet, snarere vægger sig mod hvad det ethiske Eenfoldige vilde byde ham at 9 gjøre.

Mag. A. har da ingen afgjørende ethiske Forudsætninger, den hegelske Philosophie har lært ham at undvære en Ethik: der 12 er saaledes Intet, som kan standse ham og lade ham see hans sidste Produktivitet, var den end det Aandrigste der er skrevet, som en Misvisning, der ikke fører ham til nærmere at forstaae sig 15 selv i hvad der er hans Livs Afgjørende: at have haft en Aabenbaring; men fører ham bort derfra. Dette vilde den hegelske Philosophie være saa langt fra at kunne forklare ham, at den ligefrem 18 maa bestyrke ham i, at hans Produktivitets Retning er den rigtige.

Den hegelske Philosophie har ingen Ethik, den har derfor aldrig befattet sig med det Tilkommende, hvilket væsentligen er Ethikens 21 Element eller Medium. Den hegelske Philosophie betragter det Forbigangne, Verdens-Historiens 6000 Aar og har nu travlt med at udvise hver enkelt Udvikling som Moment i den verdenshisto- 24 riske Proces. Charmant! Men salig Prof. Hegel, da han levede, og ethvert levende Menneske har dog vel eller skal dog vel have et ethisk Forhold til det Tilkommende. Dette veed den hegelske 27 Philosophie Intet af. Heraf følger ganske simpelt, at enhver levende Person, der ved Hjælp af den hegelske Philosophie vil forstaae sig i sit eget personlige Liv geraader i den taabeligste Confusion. 30 Hegelsk vil han kun kunne forstaae det, naar det er bag efter, naar det er tilbagelagt, naar han er død — men nu er han uheldigviis levende. Hvormed skal han saa egentligen udfylde sit Liv 33 medens han lever? Med Intet; thi han har egentligen bestandigt

⁴ Og saaledes osv.] sml. 237, 32. 63-66.

(1846—47)

- blot at vente paa Dødens Øieblik for i dennes Omvendthed at kunne forstaae det tilbagelagde Liv. Men naar det tilbagelagde
- 3 Liv blev udfyldt med Intet: hvad er det saa egentligen han skal forstaae? Eller dersom et Menneske dog lever, lever fremad i Retning af Livets Fart mod det Tilkommende, og saaledes dog
- 6 udfylder et Afsnit af sit Liv med Noget: saa maa han, hegelsk, saa hurtigt som muligt opfatte det Tilbagelagde som Moment i sit Livs Udvikling. Men hver Gang han skal opfatte noget Tilbagelagt som
- 9 Moment i sit Liv, saa maa han saa længe vende sig om, standse med at være en Existerende i ethisk Retning af det Tilkommende. Jo mere han derfor, som begeistret Hegelianer, haster med at
- 12 opfatte det Tilbagelagde som Moment, desto kortere bliver det Tilbagelagde, saa han tilsidst kommer sig selv ganske nær paa Livet i en besynderlig Situation: han kan ikke faae Tid til at leve
- 15 Noget ud, fordi han strax skal til at opfatte det som Moment. Ethisk eenfoldigt, religieust eenfoldigt er man af den Mening, at Livet her paa Jorden det er Arbeidets Tid, i hvilken der skal stræbes
- 18 fremad i ethvert Øieblik: saa vil der vel i Evigheden blive Tid til at betragte. Men den hegelske Philosophie lærer et Menneske det Kunststykke: at anticipere sin egen Forbigangenhed som Jo-
- 21 hannes Climacus siger. Den hegelske Philosophie fordobler Individet og tilveiebringer saaledes et besynderligt Møde mellem en Levende og en Betragtende paa Livets Vei indenfor een og
- 24 samme Personlighed. Forsaavidt han er en Levende skal han fremad, forsaavidt han er Betragtende skal han tilbage. Naar disse Tvende komme hinanden ganske nær ind paa Livet, saa gaaer
- 27 ganske rigtigt Livet i Staa, den Levende kan nemlig ikke komme frem for den Betragtende, som skal see efter, da jo den Levende og den Betragtende er eet og samme Individ.
- 30 Lad os nu tænke paa Mag: A.; han er løben vild i Reflexion, han fordyber sig i Reflexion over sin Tilstand i en Spænding, istedenfor at arbeide sig ud af den. Ja, saaledes vil en Ethiker opfatte
- 33 ham og hans Produktivitet. Men en Hegelianer (og Adler har jo

⁶ hegelsk, saa hurtigt osv.] sml. 266, 28. — A 153. IIA 807. IV B 1, S. 124 f.
²⁰ Johannes Climacus] se S. V VII, S. 119.

rigtignok brændt sine hegelske Manuscripter, men derfor kan dog
 nok den hegelske Philosophie spøge i Hovedet paa ham) maa
 bestyrke ham i at hans Fremgangsmaade er den rette, da han jo ³
 nu er ifærd med at opfatte denne sin Tilstand som Moment i sin
 Livs-Udvikling. Mag: A. har haft en Aabenbaring, det har viist
 sig i hans Tilsvær, at han ikke har det christelige kvalitative Begreb ⁶
 en Aabenbaring inde men kun forflygtigede Bestemmelser at slaae
 om sig med. Istedensfor nu at besinde sig, overtager han, som det
 synes Rub og Stub „hele Wirtschafftet for egen Regning“ og gjør ⁹
 alt dette samt sine 4 sidste Bøger til det Lyriske Moment i sin
 Livs-Udvikling. Han er selv opmærksom paa, at „han har taget
 Skade paa Formen i de 4 sidste Bøger“, han som Aaret iforveien ¹²
 haabede for Fremtiden at finde den passende Form. Dette maa
 dog vel forekomme Mag: A. selv betænkeligt, at han, efter i Aar
 1845 at have haabet for Fremtiden o: s: v:, i Aar 1846 ikke ¹⁵
 er kommen videre end til at tage Skade paa Formen, altsaa til
 Bevidsthed om, at Formen endnu ikke er den passende. Forholdet
 mellem de tvende Udsagn viser ganske rigtigt hans forkeerte ¹⁸
 Retning. Da han første Gang sagde at han haabede for Fremtiden
 o: s: v:, var der dog et Slags Haab, men nu er han endogsaa bleven
 beroliget og finder det ganske i sin Orden, at han har taget Skade ²¹
 paa Formen — i Bøger, som ere efter det udtalte Haab. Og hvorfor
 finder han det i sin Orden? Ih, naturligt fordi han, istedenfor at
 komme ud af det Forkeerte, giver sig Tid til at opfatte det som ²⁴
 Moment — i sin Livs-Udvikling. Men Mag. As Livs-Udvikling
 er jo endnu ikke til (i Forbigangenhedens Forstand), kun det hidtil
 Oplevede er til, men dette er det jo han vil opfatte som Moment ²⁷
 — hvori? Ja, her kommer Vanskeligheden. Naar engang Mag.
 As Liv er forbi, og det heelt afsluttet ligger for Betragteren, saa
 kan der maaskee være Tale om at opfatte det enkelte Afsnit som ³⁰
 Moment, men paa samme Tid som man er i Noget da at kunne
 blive sig bevidst at det er Moment i en Totalitet som først skal
 komme, det gaaer dog nok neppe an. At en Mand anticiperer sin ³³

⁹ hele Wirtschafftet for egen Regning] sml. S. 154 Lin. 6 f. ¹¹ han har
 taget osv.] se til S. 156²⁹.

(1846-47)

Fremtid, nu ja, det lader sig høre, men at anticipere sin Forbigangenhed. || det er dog et høist besynderligt Kunststykke. ||

- 3 Kun Ethiken kan stille et levende Menneske rigtigt; den siger: Hovedsagen er at stræbe, at arbeide, at handle, og hvis man har faaet en Reflexionens forkeerte Retning, da for Alt at komme
6 tilbage derfra. Ethiken vilde derfor henvise Mag. A. til hans første Udsagn, at han har haft en Aabenbaring, og fordre af ham, at han gav sig Tid for at forstaae sig selv deri, for da enten at
9 vedstaae sit Første eller høitideligt tilbagekalde det.

- Som overalt saa beholder ogsaa Mag. A. her en indirecte For- tjeneste ved ubevidst at satirisere over Hegel. En spagfærdig
12 Stillebens-Professor kan bedre skulke sig igiennem Livet paa Bag- vendthedens Sandsebedrag; han er selv No 0, og har derfor for- modentligen kun travlt med det Forbigangne og med at opfatte
15 det som Moment. Men en Opvakt, der endog har brændt sine hegelske Manuscripter, naar han alligevel vil forsøge sig i at opfatte sin lyriske Fortumlethed som Moment i sin Livs-Udvikling: saa
18 bringer han rigtignok den hegelske Philosophie i Vinden, hvad denne ingenglunde er tjent med.

§ 5.

- 21 **Mag: Adler som Epigram over Nutidens Christenhed.**

- Hvorledes Mag: A. indirecte satiriserer den hegelske Philoso- phie (idet han ecclatant bryder med den, men dog ubevidst con-
24 niverer med den, og da ved sit Livs Fortumlethed bringer den hegelske Philosophie i Situationer, hvor den maa vise sig saa selvmodsigende som den er) er oftere efterviist; at han tillige kan
27 tjene som et Epigram over Nutidens Christenhed, skal slutteligen paapeges og benyttes.

- Mag: A. var jo født, opdragen, confirmeret, hjemmehørende i den
30 geographiske Christenhed, — han var altsaa Christen (saadan som Alle ere Christne); han var bleven theologisk Candidat — og var Christen (saadan som Alle ere Christne); han bliver christelig
33 Præst; og nu først vederfares det Besynderlige ham, at han ved

et Livs-Indtryk kommer i alvorligere Berøring med den Afgjørelse: at blive Christen. Just som han da, ved religiøst at være rystet, unægteligt er kommen det at blive Christen nærmere end nogen- 3
sinde hidtil i al den Tid da han var Christen, just da bliver han afskediget. Og hans Afskeed er ganske i sin Orden; thi Statskirken faaer jo nu først Leilighed til at blive vidende om, hvorledes det 6
staaer sig med hans Christendom. Men det Epigrammatiske bliver alligevel: at han som Hedning bliver christelig Præst, og at han, da han dog er kommen det at blive Christen noget nærmere, bliver 9
afskediget.

Ved en eneste saadan Begivenhed faaer man unægteligt Leilighed til at gjøre et Indblik i, hvad der dog nok maa forstaaes 12
ved at Alle saadan ere Christne, man faaer en Mistanke om, hvorvidt det dog ikke er et Sandsebedrag med de mange Christne i den geographiske Christenhed. Dette siges visseligen ikke for at 15
dømme, langt fra mig være al slig udvortes Travlhed. Noget Andet er det, om den Enkelte ikke ved sig selv skulde kunne lære Noget om sig selv af den hele Begivenhed med Mag. A. Dette er 18
rigtignok min Mening, og medens jeg er tvivlsom betræffende, hvorvidt man virkelig kan i strængere Forstand kalde Mag. A. en christelig Opvakt, saa forekommer det mig, at hans Livs Kata- 21
strophe maa kunne have noget Opvækkende for Enhver, hvilket Resultat han nu end forresten kommer til. Det er: er Mag. A. ikke en Opvakt, er han ikke en ved en Opvækkelse kaldet Lærer der 24
kan hjælpe Tiden, saa er dog hans Livs Begivenhed et Memento for den geographiske Christenhed.

Maaskee er det ikke saaledes, jeg veed Intet og vil Intet vide, 27
men lad os tænke det, at Mange saadan leve hen som Christne og egentligen ere Hedninger, idet nemlig Tilværelsen, den dem omgivende Verden har forvandlet sig til et stort Sandsebedrag, 30
som atter og atter og paa enhver Maade bestyrker dem i, at de ere Christne. Lad os tænke os disse Mange i en ældre Alder, Hver især constituerende en Familie. Disse fingerede Christne op- 33
drage altsaa igjen deres Børn — i Christendommen; hvorledes vil saa den Generation af Christne blive?

(1846–47)

- Det er overhovedet vistnok karakteristisk for vor Tid, at det Begreb Opdragelse, idetmindste i Oldtidens Forstand, mere og
- 3 mere forsvinder af Menneskenes Tale og af Livet. Oldtiden anslog Betydningen af et Menneskes Opdragelse meget høit, og forstod ved denne en harmonisk Udvikling af Det, som skal bære de for-
 - 6 skjellige Gaver og Talenter og Anlæg, af Personligheden ethisk i Retning af Charakteren. I vore Tider synes man utaalmødigen at ville afskaffe denne Opdragelse og derimod accentuere Under-
 - 9 viisning. Man vil at den Unge hurtigt og saa tidligt som muligt skal lære Meget og Allehaande, lære hvad man næsten haandgribeligt kan forvisse sig om at være Viden og at være Noget.
 - 12 Den formelle Dannelse, Charakterens ethiske Dannelse er ikke et saadant Noget, og kræver dog megen Tid og megen Flid. Man synes i vor Tid at mene, at naar der blot paa alle Maader bliver
 - 15 sørget for at Barnet lærer Noget, \leq lærer Sprog, Mathematik, Religion o: s: v: \geq saa kan det forresten saa omtrent opdrage sig selv. Dette er nu vistnok til enhver Tid og i ethvert Land en stor Mis-
 - 18 forstaaelse, men den bliver især fordærlig i Christenheden. Skal nemlig et Menneske ikke ligefrem narres for Christendommen, saa maa een af Delene gøres; enten maa man holde ham fra
 - 21 hans tidlige Barndom og saa længe han er under Værge fjern fra ethvert Forhold til Christendommen, lade ham opvoxe uden nogen somhelst christelig Kundskab, for at han da i en moden
 - 24 Alder kan faae et afgjørende Indtryk af Christendommen og selv vælge; eller Forældrene maa overtage det Ansvar fra hans tidligste Barndom at bibringe ham ved en streng christelig Opdragelse
 - 27 et afgjørende Indtryk af det Christelige. Men lader man ham fra Barn voxte op i den Omgangs-forestilling saadan udendvidere at være Christen, saa gjør man Alt hvad der staaer i et Menneskes
 - 30 Magt, for at bedrage ham i Forhold til Menneskelivets absolut qualitative Afgjørelse. Han er da Christen omtrent i samme Forstand som han er Menneske, og saa lidet som det i en senere Alder
 - 33 falder ham ind for Alvor at betænke, om han nu dog virkelig er Menneske, saa lidet vil det, ordenligviis, falde ham ind at gjøre sig selv Rede for, om han nu dog virkelig er en Christen.

Jeg vil tænke mig — thi det er min Sjel imod at blande mig ind i noget andet Menneskes Guds-Forhold, endog blot saaledes, at jeg var vidende om, at der levede en saadan Mand — jeg vil 3
tænke mig en Familiefader. Han er dygtig i sin Livsstilling, behagelig i Omgang, *»ikke uvittig,»* vel lidt af Alle, gjestfrie og sel-skabelig i sit Huus; han er ikke nogen Religionsspotter (dette var 6
om det end er farefuldt maaskee endda bedre for Børnene, thi det giver Elasticitet); han er heller ei i strængeste Forstand Indiffe-rentist: men han er saadan Christen, han vilde finde det underligt, 9
søgt og paafaldende den Sag betræffende udvortes eller indvortes at gjøre videre Ophævelser; han er saadan Christen, og er gennem Læsning af eet og andet nyere Skrift i Forstaaelse med den Be- 12
tragtning, at Christendommen er Aandens høieste Dannelse, samt at enhver Dannet er Christen. I sit Husliv, hvad enten der er Selskab eller ikke, faaer han aldrig nogen Anledning til at yttre 15
sig religieust om religieuse Anliggender. Hænder det en sjelden Gang, at een eller anden excentrisk Religieus tildrager sig nogen Opmærksomhed, og bliver Dagens Gjenstand, og derved ogsaa 18
en Gjenstand for Omtale i hiin Familiefaders Huus, da er Dommen over en Saadan og over hans Adfærd ikke nogen religieus men en æsthetisk, der stempler en saadan Tone og et saadant Væ- 21
sen som anstødeligt, som Noget, der ikke kan taaes i de Danne-des Kreds. — Denne Mands Hustru er en elskværdig Kone, fri for alle moderne uqvindelige Nykker, hjertensgod som Moder og 24
Hustrue. Hun har ogsaa i et enkelt Øieblik af sit Liv følt en Trang til en dybere religieus Besindelse. Men da saadanne Anliggender og saadanne Bekymringer aldrig har været bragt paa Bane mellem 27
hende og hendes Mand, og da hun har en maaskee overdreven Respekt for hendes hende overlegne Mands Fordringer i Henseende til Dannelse: saa frygter hun, at det skulde forraade en Mangel 30
paa Dannelse, eller støde, om hun vilde tale om religieuse Gjenstande. Derfor tier hun, og ordner sig med qvindelig Hengivenhed ganske ind under hendes Mand, tilegner sig klædeligt, hvad der 33
mandligt anstaaer ham saa godt; og disse Tvende harmonere som sjældent et Ægtepar i Christenheden.

(1846-47)

Under disse Forældres Øine voxte Børnene op; der spares Intet paa at udvikle deres Aand og berige den med Kundskaber, 3 og medens Børnene saaledes voxte i Kundskab og Indsigt tilegne de sig ubevidst Forældrenes dannede Væsen, saa denne Familie virkelig er et yderst behageligt Huus at komme i. Det følger ganske af sig selv at Børnene ere Christne, de ere jo fødte af christne 6 Forældre, og saa er det jo lige saa naturligt som at En er Jøde, der er født af jødiske Forældre*), — hvor i al Verden skulde Børnene 9 falde paa Andet. At der er Jøder, Hedninger, Muhamedanere, Fetischdyrkere til, veed de jo rigtignok af Historien og den videnskabelige Religions-Underviisning; men veed det ogsaa som 12 noget dem aldeles Uvedkommende, og derimod veed de slet ikke Noget om, at man kan være Christen og dog ikke være Christen.

Lad os saa tage det ældste af Børnene, han er nu i den Alder at 15 han skal confirmeres. Det følger ganske af sig selv, at den Unge

*) Anm. Det at være Christen fordi man er født af christelige Forældre er Grund-Sandsebedraget, hvoraf en Mængde andre ere 18 deriverede. Man er Jøde ved at være født af jødiske Forældre; ganske rigtigt, thi Jødedommen er væsentligen knyttet til og bundet i Natur-Bestemmetheden. Men Christendommen er Aands 21 Bestemmelse, saa der i den hverken er Jøde eller Hedning eller fødte Christne. Det er i sin Orden at man fra at være Hedning, at være Jøde, at være født af christne Forældre bliver Christen; 24 thi Aandens Bestemmelse er højere end Natur-Bestemmelsen. Derimod kan man ikke godt blive Jøde, thi man maa være født Jøde. Man kan ikke: være Christen og dog ikke være Christen, der- 27 imod kan man være Jøde og dog ikke være Jøde, fordi Naturbestemmelsen er overveiende; om nemlig en Jøde ikke er en troende Jøde, saa er han lige fuldt en Jøde, men en Christen der 30 ikke er en troende Christen, han er slet ikke en Christen. Bestemmelsen „Christen“ er netop den, om hvilken absolutest maa siges: man fødes ikke med den Bestemmelse, lige tvertimod, det 33 er netop det man skal blive, det man skal vorde.

¹⁶ at være Christen fordi osv.] sml. V: A 10. 11. B: 17, 2. 19, 1. — S. V. IV, S. 258 f. VII, S. 317 f.

svarer „ja“ paa de Spørgsmaal som Præsten forelægger ham; hvor i al Verden skulde der vel falde den Unge Andet ind, har man nogensinde hørt, at Nogen har svaret nei, eller er der vel ymtet et eneste Ord til den Unge om, at han ogsaa kan svare nei. Derimod har man maaskee gjort ham opmærksom paa, ikke at svare for høit og heller ikke for sagte, men gjøre det paa en klædelig og beleven Maade; han erindrer maaskee at have hørt Faderen sige, at det var noget Affecteret noget med dette hviskende „Ja“ paa Kirkegulvet. I den Grad følger det af sig selv at han skal svare ja, i den Grad, at han istedenfor at gjøres opmærksom paa Svaret, er bleven gjort opmærksom paa Formalitetens reent æsthetiske Side. Saa svarer han da „ja“ — hverken for høit eller for sagte, men med den frimodige og dog beskedne Sømmelighed, der klæder et ungt Menneske vel. Faderen er paa Confirmationsdagen noget alvorligere end sædvanligt, dog har hans Alvorlighed mere en festlig end en religiøs Charakter, og den harmonerer derfor ganske med den Oprømthed, der indtræder efter at de fra Kirken er kommen hjem, hvor Faderen ikke blot er behagelig som ellers, men anvender sine Gaver for ret at gjøre denne Dag til en Høitidsdag. Moderen er bevæget, hun har endog grædt i Kirken; men moderlig Ømhed, og verdslig Bekymring for Barnets fremtidige Skjebne er dog vel ikke forbeholdt Christendommen. Den Unge faaer derfor vel paa Confirmations-Dagen et høitideligere Indtryk af Faderen, et rørende Indtryk af Moderen, han vil med Taknemlighed og Glæde mindes denne Dag som en skøn Erindring; men han faaer ikke noget afgjørende christeligt Indtryk. Den Unge faaer Indtrykket af at denne Dag maa være et betydningsfuldere Moment i hans Liv — om ikke saa betydningsfuldt som f. E. det at blive Student og immatriculeres.

Den Unge er confirmeret, og lidt efter lidt begynder nu den travle Tid for ham, da han skal gjøre sig færdig til sin Officeers Examen; vi kunne jo antage at han vil gaae den Vei. Han faaer sin Examen med Udmærkelse, han gaaer til Høiskolen, udmærker sig fremdeles, Forældrene have ret Glæde af den Søn, som de dog nu sjeldnere see, da han er flyttet ud af Huset og altid har travlt.

(1846—47)

Han gjør Lykke, i en Alder af 26 Aar er han allerede Captain. — Vor unge Captain forelsker sig. Det er en elskværdig en indtagende Pige, ganske efter Forældrenes Ønske, og den allerede behagelige Familie vinder en ny Fortryllelse ved at optage hende i deres Kreds, og ved al den Hyggelighed, som udbreder sig over Huslivet, naar det er antydet, at den ældre Generation nu vil til at forynge sig i en ny. Captainen er virkelig forelsket. Men det at være virkelig forelsket, er dog vel ingen specifik Bestemmelse af det Christelige, der har dog vel levet Elskende lige saa fuldt i Grækenland som i Christendommen, ja den erotiske Bestemmelse er egentligen ikke christelig. Brylluppet berammes; man finder at et Kirkebryllup er det høitideligste. Captainens Fader er af den Mening at et Kirkebryllup ved Indtrykket af Kirkens høie Hvælvinger, ved Orgelets Toner, ved hele Omgivelsen, og ved at bringe Præsten i hans rette Omgivelse, stemmer Sjelen ganske anderledes høitideligt end det i en Karreet at liste sig hen til en Præst for at blive viet paa en Præsenteer-Bakke. Dertil kommer hvad ogsaa Captainens Fader har yttret, „at der hviler Nemesis over al Hemmelighedsfuldhed, at enhver tilstødende Fatalitet faaer en næsten ridicul Magt over En. Dersom saaledes Karreten kjørte feil, eller den væltede og der blev et Opløb — hvis det da var en vitterlig og officiel Sag, at de Forulykkede skulde til et Kirkebryllup, nu ja, det var jo altid en ubehagelig Standsning; men hvis det var en Hemmelighed skulde være en Hemmelighed, & hvis det var et stille Bryllup de skulde til i al Stilhed!>“ — Saa staaer da Captainen for Alteret med sin unge Brud — et yndigt Par! Og Præsten spørger: har De beraadført Dem med Gud og Deres Samvittighed o: s: v.: Hvad skal Captainen svare? Nu ja, det følger dog vel af sig selv, at Captainen, som, erotisk forstaaet, er virkelig forelsket, ikke lader sig spørge to Gange, om han vil have Pigen. Han svarer altsaa: ja — ikke for høit og ikke for svagt, men netop med den ædle, selvbevidste og dog beskedne Holdning, som anstaaer en ung Mand saa vel. Om dette ja just ganske nøiagtigt er Svar paa Præstens Spørgsmaal, falder Captainen slet ikke ind; han er lykkelig ved sin Forelskelse, han er lykkeligt og tillidsfuldt og bravt

med sig selv forvisset om, at han vil gjøre Pigen saa lykkelig som han formaaer. — Saa forenes Ægtefolkene. Orgelets Toner bruse verdsligt til Afskeed, Toget sætter sig i Procession, Mængden seer undrende, næsten misundeligt efter det indtagende Par; og Enhver der har Leilighed til at see nøiere, seer Forelskelsen lyse ud af Captainens Øine. Ja, der er Grund til at blive misundelig paa ham, Grund for Familien til at være stolt af ham: ung er han, begavet, lykkeligt udviklet, mandlig skjøn, brav nok til i Sandhed at være forelsket, lykkelig ved sin Forelskelse, trofast i oprigtig Beslutning.

Lad dette nu være foregaaet i den geographiske Christenhed; hvo har saa været mere bedragen i Forhold til Christendommen end netop vor Captain! Thi Den der aldrig har hørt Noget om Christendommen, han er ikke saaledes bedragen; men Den der, uden at faae det mindste afgjørende Indtryk af det Christelige, fra første af er bleven bestyrket i, at han er Christen, — han er bedragen. Hvor i al Verden skal det falde ham ind at bekymre sig for, hvorvidt han er, eller vel endog bekymre sig om at blive, hvad han fra sin første Erindring saadan uden videre har været forvisset om, at han er. Og denne Forvisning har Alt bestyrket ham i. Der er Intet som har standset ham; Forældrene har Intet talt om det Christelige, de have tænkt: det maa Præsten gjøre; og Præsten har tænkt: undervise den Unge i Religionen, det kan jeg nok, men egentligen bibringe ham det afgjørende Indtryk, det maa blive Forældrenes Sag. Saaledes er han voxet op, bleven confirmeret, Lieutenant, Captain, — nu christelig Ægtemand.

Dersom En, naar han da ikke var en Præst^{*)}, for Alvor vilde

^{*)} Anm. Det er ganske rigtigt, at en Præst i Kraft af sin Stilling frembringer en anden Virkning end naar En, der intet Embede har, men blot religiøs Interesse taler til et Menneske. Imidlertid er det maaskee ikke sjældent, at den Tiltalte i al Stilhed svækker Indtrykket, fordi han ved en reservatio mentalis gjør den Mellembestemmelse: det er Præstens Levebrød. Man finder det i sin Orden, at Præsten taler saaledes, og hvorfor? Fordi det er Præstens

^{*)} Præstens Levebrød] sml. A 152, S. 99.

(1846—47)

spørge vor Captain, om han var en Christen: saa vilde Captainen
 upaatvivleligt smile. Der vilde intet Raat og Fornærmeligt være
 3 i dette Smil, som vilde han ved Smilet lade Spørgeren forstaae,
 at han nok var en dum Person, nei dertil er Captainen for dannet,
 thi han er virkelig en dannet ung Mand. Men han vilde smile
 6 uvilkaarligt, fordi Spørgsmaalet vilde forekomme ham lige saa
 besynderligt, som hvis En spurgte ham, om han virkelig var et
 Menneske. Dersom der da om Aftenen i vor Captains Huus ved
 9 Theebordet blev fortalt den Historie om Socrates, at han skal have
 sagt, at han ikke vidste med Bestemthed om han var et Menneske,
 saa vilde Captainen maaskee sige: „det er unægteligt ironisk nok,
 12 og man kan ikke lade være at smile deraf, men paa den anden

Levebrød. Man faaer da ikke det rene Indtryk af det Religieuses
 Værd i sig selv og dets Fordring til Mennesket. Dersom en Priva-
 15 tiserende vilde anvende al sin Tid og sin Flid paa det Religieuse,
 saa vilde Mangen maaskee ansee den Yttring i hans Mund for
 Galskab, som man fandt i sin Orden i Præstens, ikke for Yttringens
 18 egen Skyld, men i Betragtning af, at det er Præstens Levebrød.
 Man vilde ikke kunde forstaae, at det Religieuse skulde have en
 saadan Realitet at det kunde beskæftige et Menneske ene for dets
 21 egen Skyld; men man finder det i sin Orden at En beskæftiger
 sig med det Religieuse naar det er hans Levebrød. Det er i andre
 Forhold ligesaa. Der er upaatvivleligt i enhver Generation Mange,
 24 der ligesom Nordamerikanerne, ansee det at speculere og philo-
 sopherie for en Art Lediggang og Galskab. Faaer de da at vide om
 En, at han anvender hele sin Dag til at tænke, saa ansee de ham
 27 for en Lediggænger og en Særling. Noget Andet derimod, dersom
 En er ansat og lønnet som offentlig Lærer i Philosophien, saa
 finde de det i sin Orden, at han speculerer — thi det er jo hans
 30 Levebrød. Een finder sit Udkomme ved at feie Skorstene, en Anden
 ved at philosophere; men det at feie Skorstene og det at philoso-
 phere er Hips om Haps, det ene har ikke mere Værd end det
 33 Andet, dersom det ikke er Ens Levebrød.

⁹ den Historie om Socrates osv.] sml. S. V. IV, S. 204 ff. VII, S. 133.

²⁴ ligesom Nordamerikanerne osv.] sml. A 152.

Side ligger der dog ogsaa noget Sært i at bringe saadanne Tvivl frem, der berøre Livets allerførste og simpleste og nødtørftigste Forudsætninger; saaledes var der idag en Mand, der for Alvor spurgte mig, om jeg var en Christen. Slige Betragtninger maae desuden gjøre En ganske keed af Livet, naar man istedenfor at blive til Noget i Verden, skal sinke sig med at betænke, om man er et Menneske, eller hvad der da er det Samme i et christeligt Land, om man er en Christen. En anden Sag er det, naar man vil gjøre carriere ad den theologiske Vei. Men en Officeer kan dog vistnok nøies med at tage det som givet, at han er Menneske og Christen, naar han da med Sømmelighed ikke træder det Religieuse for nær, ikke tillader sig nogen udannet Spot derover.“ Og Captainens unge Kone vil ikke være forundret ved denne Tale, hun er i alle Maader forvisset om, at han er et Menneske, og hun ønsker, at Intet maa sinke ham i at blive General.

Lad os nu tænke det Modsatte, at En ved en streng, christelig Opdragelse allerede som Barn har faaet et afgjørende Indtryk af det Christelige. Skal dette skee, da maae Forældrene selv væsentligen være Christne, saa Barnet faaer det idelige Indtryk af, hvorledes Forældrene til daglig Brug føre et religieust Liv, beskæftige sig med det Christelige baade til deres Opbyggelse og for at udtrykke det i deres Vandel. Saa voxer Barnet da til, og i den Alder, der er meest modtagelig, og hvis Ihukommelse er meest trofast, vil det afgjørende Christelige prente sig uforglemmeligt i hans Sjel og *κατα δυνάμιν* modificere hans Charakter. Thi skulde som sagt det, at man nuomstunder saa sjeldent træffer et Charakter-Menneske ikke hænge sammen med, at man ingen ret Forestilling har om, hvad Opdragelse er, at man forvexler det at lære (discere) med det at opdrages, det at lære med det at lære at lyde, at bøies under mægtige og daglige Indtryk af det Ethiske og det Religieuse.

At nu et saadant Barn, fordi det har faaet en alvorlig christelig Opdragelse, i strengere Forstand skulde være en Christen, vilde igjen være et Sandsebedrag; og næst det at være Christen fordi man saadan er født af Christne, kommer den Feilslutning: hans Forældre vare fromme Christne, ergo er han en Christen. Nei

(1846—47)

Opdragelsens uforglemmelige og dybe Indtryk af det Christelige er kun en Forudsætning.

- 3 Saa gaaer da dette Barn ogsaa ud i Verden. Forudsætninger i Henseende til det at blive Christen har han unægteligt, der er, menneskeligt talt, gjort for ham, hvad der menneskeligt er muligt.
- 6 Men Afgjørelse er der endnu ikke; thi om hans „Ja“ paa Confirmations-Dagen end er Opdragelsens Consequents, saa er det dog endnu ikke det afgjørende.
- 9 Med Aarene vil nu formodentligen ganske andre Sider af Livet, ganske andre Faktorer i Sjelen komme til at gjøre sig gjeldende, det unge Menneske vil fornemme Indtryk, der ere ham ganske
- 12 ubekjendte. Thi den strænge christelige Opdragelse er en Forudsætning, og en saadan som han maa voxte til for ret at overtage. Som Forældre, i den Alder da Børnene voxte stærkest, lade Klæ-
- 15 derne sye noget større, sye til at voxte efter: saaledes kan man i Alvorens Forstand sige om Den, der har faaet en streng christelig Opdragelse, at hans Forældre har skjenket ham en Klædning, der
- 18 er syet til at voxte efter, men ogsaa en saadan Klædning, som Ingen kan voxte fra. — Det unge Menneske vil nu gjøre Bekjendtskab med Verden og det Verdslige, der kommer maaskee en Tid,
- 21 da det naivt forekommer ham besynderligt, at hans Forældre har fortiet for ham det glade Budskab, som forkyndes paa Ungdommens Dandseplads; faaer det Verdslige nogen Magt til at rive ham
- 24 hen, da kommer der maaskee en Tid, hvor han utaalmodigt mener, at Forældrene have bedraget ham. Thi Captainen, han kommer formodentligen aldrig til at opdage, at han er bedragen, han er
- 27 netop indviet og dannet ved Det, hvori hans Liv har sit Forblivende. Men den Anden, han har som Barn slet Intet hørt om al den Herlighed Verden har at byde, eller han har kun hørt den
- 30 strenge Advarsel derimod; med sin alvorlige christelige Opdragelses Forudsætning staaer han som en Fremmed, ja som en Bedragen i al denne Verdslighed, der nu, da han selv skal see
- 33 efter, synes ganske anderledes end den beskrevet ham som Barn.

Dog er der for dette unge Menneske, menneskeligt talt, gjort hvad der kan gøres; hans Liv maa lægge sig saaledes for ham,

at han ikke kan undgaa en Katastrophe, han maa komme til en Afgjørelse, om han vil blive Christen, eller han virkeligen vil opgive Christendommen. Og er det sandt hvad Socrates siger, at det Frygteligste af Alt er at have sit Liv i en Vildfarelse, saa maa dette unge Menneske prises lykkelig; thi selv om han griber feil og fortvivler, han maa gjøre det paa saa afgjørende Maade, at der netop af den Grund bliver et Haab om hans Frelse. Thi det er sandeligen saa, den meest fortvivlede Afgjørelse er dog uendeligt at foretrække for dette listende Liv der lister sig fra Aar til Aar i illusorisk Tryghed.

I et christeligt Land (og det er dog et Spørgsmaal om der ikke ligger noget Sophistisk i, at sætte det Prædikat „christelig“ uden videre sammen med saa abstrakte Bestemmelser som: Land, Stat, Folk, Rige, hvilke Bestemmelser overflyve den personlige Individualitets og Subjektivitetens og Enkelthedens Bestemmelse) er der for Enhver en farefuld Mulighed af at gaa Glip af den høieste Afgjørelse: at blive Christen. Hvad enten det er et reent Sandsebedrag, at et Menneske bilder sig ind at være Christen, hvad heller han ved en streng christelig Opdragelse har faaet et afgjørende Indtryk af det Christelige, det gjelder lige fuldt for ham: at blive Christen. Paamindelser og Admonitioner kan vel gøres fornødne i denne Henseende i et christeligt Land. Men en saadan Paamindelse indeholder netop Mag: As Liv. Hvilke Vanskeligheder i Henseende til det at blive Christen, der kan vise sig for Den, som er strengt opdragen i Christendommen; i hvilken Forstand Opdragelsen dog kun er en Forudsætning; hvilke Misligheder en saadan Opdragelse kan have; hvilket Ansvar Forældre derved paatage sig, men ogsaa omvendt ved ikke at gjøre det: betræffende alt Sligt finder man naturligviis ingen Oplysning i Mag: As Liv, eller i dets Katastrophe. Han gør ganske Indtrykket af en Hedning, der pludseligen er kommen i Berøring med det Christelige. Men netop derfor er jo hans Liv en Paamindelse eller kan dog være det for Mange; thi han var jo Christen saadan som Alle

^a Socrates siger osv.] sml. A193. — S.V. IX, S. 222. XI, S. 155. XIV, S. 225.

¹² noget Sophistisk i, at osv.] sml. V A 26.

(1846—47)

ere Christne, han var confirmeret, theologisk Candidat, christelig
Præst i den geographiske Christenhed — og dog gjør Catastrophen
3 det aabenbart, hvad der maa forstaaes ved, at han var Christen.
Det er en Begivenhed, der her er det Paamindende, og Paamin-
delsen er altsaa indirecte, det beroer paa den Enkelte om han ved
6 sig selv vil lade sig paamine; det er ikke som naar en Opvakt
tordner og dømmer, hvad saa let kan forbittre Menneskene iste-
denfor at gavne. Nei Mag. A. virker ved sit Liv, og virker altsaa
9 indirecte; hans Betydning for Samtiden vil vel ikke saa meget
komme til at ligge i hvad han blev ved Katastrophen eller i den
hans Produktivitet, der deriverer sig derfra, som i, at han ved
12 Katastrophen indirecte gjør aabenbart og angiver, hvorledes man
i den geographiske Christenhed saadan kan være Christen, og
endog blive christelig Præst, uden at have det mindste Indtryk
15 af Christendommen i Retning af: at blive Christen.

TIL
„BOGEN OM ADLER“
(1846—47)

Exemplar af „Nogle Prædikener ved Adolph Peter Adler, M. A. Sognepræst til Hasle og Ruthsker Menigheder. Kjøbenhavn. Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri. 1843.“ med følgende Udhævelser og Bemærkninger af S. K.: 236 U. D.

S. 3 Blyants-Understregning: Det var min egen Tanke, der havde fordybet sig i sig selv, og med en overfladisk Kundskab til Bibelen paataget sig at forklare Skabelsen og Christendommen. 1

S. 24 ombøjet Bladhjørne udfor: Gud skal da aftørre al Graad af vore Øine, og der skal ikke være Sorrig meer, ei heller Skrig, ei heller Pine, thi Døden er veget bort. Døden er Mennesket, der har opgivet Aanden, og Aanden, der er opgivet af Mennesket. Derfor er den onde Aand Døden. Men Jesus har ved sin Død dødet Døden, bundet Døden, saa at vi skulle leve ved ham. Men derfor skulle vi elske Jesus og elske hverandre. 2

S. 26 ombøjet Bladhjørne udfor: 3

**) Her kom første Gang Jesu medvirkende Naade mig til Hjælp.*

Hertil med Blyant: cfr. p. 20 n: [„Denne Bøn er mig indgivet ved Jesu medvirkende Naade“]

S. 42 Blyants-Understregning: Der vare Mange, der syndede, fordi de ikke vare oplyste 4

Hertil med Blyant: ? 1 Tim.

S. 45 Blyants-Understregning: Men Jesu Blod kjende I ikke; thi I have hidtil ingen Synder havt; Børnene, dem hører Himmerigets Rige til. 5

Hertil med Blyant: Modsigelse med andre Steder.

(1846—47)

6 S. 60 *Blyants-Understregning*: Kjødet er ondt, Legemet er ondt. Og hvorledes blev Legemet ondt? Da Gud **skabte Verden ved Jesus**, og saa Alt hvad han havde skabt, da var Alting saare godt; da var der intet Ondt. *Derefter lodret Blyants-Streg udfor*: Jesus tog Mennesket af Jorden; Legemet tog han af Jorden; men han gav Mennesket Guds Aand, det Bedste, Mennesket kunde faae, Guds egen Aand.

7 S. 61 *Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Kryds*: Cain kunde have imodstaaet, naar han havde agtet paa Ordet, paa Jesu Raad

8 S. 109 *Blyants-Understregning*: og Mennesket lever ikke af Brød alene, men ved hvert Ord, som udgaaer igjennem Guds Mund. Og Guds Mund er Ordet.

9 S. 114 *Blyants-Understregning og i Marginen en Blyants-Streg paaskraa*: Udstød Tjenesteqvinden, men ikke den fri Qvinde. Alting i Jesu Navn! Vogt dig for den fri Qvinde!

237 U. D. Exemplar af „Studier og Exempler ved A. P. Adler, A. M. Kjøbenhavn. Trykt paa Forfatterens Forlag hos Louis Klein. I Commission hos Universitets-Boghandler C. A. Reitzel. 1846.“ med følgende Udhævelser m. m. af S. K.:

1 S. 2 Jeg har saa ofte sagt, at ved Jesus er Verden skabt. Det maae vi ikke glemme, at den er skabt ved Jesus. Alle Ting ere af Faderen og ved Sønnen. I Begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud og Ordet var Gud. Ved det ere alle Ting blevne, og uden det er ikke een Ting blevet til af det, som er. Og hvorfor er Verden skabt ved Jesus? Gud turde ikke skabe alene, af Kjærlighed turde Gud ikke skabe alene, og det er netop Beviis paa Guds Kjærlighed. Gud kunde gjøre Alting saa fuldkomment som muligt.

¹ Se til 235, S. 154. 155.

Og han havde stor Lyst til at skabe. Jeg kan give Mennesket min egen Aand, skabe det i mit Billede. Men i det Tilfælde det skulde opgive min Aand, jeg er retfærdig og tager den ikke tilbage, Mennesket kommer under Døden, Fordømmelsen, den onde Aand. Nei, jeg vil ikke skabe, i det Tilfælde at Mennesket skulde opgive min Aand. Jeg vil vide der er Frelse, Vished og Bestemthed om Frelse, om de skulde opgive min Aand. Der er Frelse, sagde Frelseren. Jeg vil give mit Legeme, mit Kjød for Verdens Liv. Skulde Mennesket opgive Guds Aand, Gud kan give Legemet tilbage til Jorden. Vorde Liv.

Hertil paalangs i Marginen, med Blyant: Det er den samme Ramse som er bleven Digt og Dialog i „Forsøg til en kort Fremstilling af Chrstd. i dens Logik.“

S. 16 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Kryds: 2 Ved Tro fik de Gamle godt Vidnesbyrd, og ved Tro gaaer man over Beresina.

S. 22f. Noten lodret Blyants-Streg udfor: Han nedstemmer os 3 til Prosalivets Klokkeslet, hans Trin lyde paa denne Jord, beroligende kommer han os imøde som Sikkerheden, som en Ven, vi kunde tage under Armen. Saaledes er Udseendet, en frisk Morgenhilsen fra Solen, der forjager Nattens Speculationer, Fuglenes Sang, der forjager vore falske Tanker, hvad vi see, hvad vi høre.

*S. 24 Note**) lodret Blyants-Streg udfor:* Dette maa ogsaa op- 4 lyse os om, hvorledes Qvinden fra først af skulde være besvangret af Aanden. Gjennem det rene Kys havde Manden forbundet Guds Aand med Legemet, let havde Quinden undfanget, og uden Smerte født sit Afkom. Gud havde haft Velbehag i Mennesket.

S. 31 lodret Blyants-Streg udfor: Ak, vidste I hvor stor Forso- 5 ningen er, I ønskede at Alle maatte tro. I talte ikke om at lære Eder selv, I talte ikke saa meget om Lære, I tænkte paa: der er skeet Ret, og elskede Eders Frelser. I havde et roligt Sind, sorgfrit, brød Eder ikke for meget om Kundskab og Videnskab, ventede

(1846—47)

og døde glade. Ak, de Lykkelige, der troe. De gaae deres daglige Gjerning, og nøies med det, de have, Livet er ikke blomstrende, ikke mørkt, de ere Christne.

- 6 *S. 42 Blyants-Understregning og i Marginen lodret tredobbelt Blyants-Streg: Det er nok, du kan.*
- 7 *S. 49 lodret tredobbelt Blyants-Streg udfor: Skulde Mennesket opgive min Aand, saa har du lovet at blive Menneske, derfor skaber jeg Mennesket.*
- 8 *S. 52 lodret Blyants-Streg udfor: Slaa i Bordet og siig: det er Jesu sande Legeme og Jesu sande Blod.*
- 9 *S. 62 lodret tredobbelt Blyants-Streg udfor: Naar Mennesket opgiver min Aand, saa har du lovet at fødes som Menneske.*
- 10 *S. 68 lodret Blyants-Dobbeltstreg udfor: David, du er en stor Mand, og jeg vil gjerne kaldes din Søn, du har sjunget om mig i Psalmerne. Men du er en stor Synder. Husk paa jeg er din Herre. Joseph er af Davids Huus og Slægt, og jeg er Josephs Søn, nærmere kommer jeg dig ikke.*
- 11 *S. 70 lodret Blyants-Dobbeltstreg udfor:*
Til —
Vogt Dem for hvad De gjør, Jesus er kommet til mig, jeg har ikke bedet ham derom, jeg er ikke blevet hellig, ikke gal, ikke slaaet af en ond Samvittighed. Han er kommet til mig, jeg har ikke bedet ham derom, og han har sagt: huus mig, giv mig en Drik Vand. Det har jeg gjort. Derfor vogt Dem for hvad De gjør.
- 12 *S. 71 lodret Blyants-Streg udfor: Det Menneske, der var faldet iblandt Røvere, var Frelseren. Præsten, der gik forbi, var mig selv, jeg prædikede ikke Christum den korsfæstede. Levitten var maaskee ogsaa mig selv, jeg var aldrig nogen Ven af det Formelle. Men den barmhjertige Samaritan var ogsaa mig. Jeg har gjort*

⁶ Sml. 237,72-74. 158,8. Se ogsaa St. og Ex., S. IX. 323. 336.

hvad jeg kunde, med Taarer tør jeg sige, jeg har gjort hvad jeg kunde, og Gud være mine Synder naadig.

S. 74 Blyants-Understregning og i Marginen lodret Blyants-13
Streg: Hør ham ikke, hør ham ikke, siger jeg. Han siger: see hvad du har gjort. Du har Kraft, men bliver betænkelig. Gid Fanden havde de Venner med deres Raad. Ingen, som lægger sin Haand paa Ploven og seer tilbage er vel skikket til Guds Rige.

S. 75 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Kryds: 14
 Gud fristes ikke af det Onde, han bød ikke Abraham offere Isaak. Menden onde Aandsagde: Isaak, Isaak er det Herren vil have. Abraham gik.

S. 76 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Kryds: 15
 Du gør det Abraham, store Mand.

S. 82 lodret Blyants-Dobbeltstreg udfor: Før Gud skabte Ver- 16
 den, sagde han til Jesus: jeg kan gjøre Alting saa fuldkomment som muligt, jeg kan give Mennesket min egen Aand, men skulde Mennesket opgive min Aand, saa komme de under Mørket, jeg skaber ikke før du lover mig, om de skulde opgive min Aand, at gaae ned og lyse for dem.

S. 82 lodret Blyants-Dobbeltstreg udfor: Før Gud skabte osv. 17
 som 237,16 Lin. 1-3 men opgive de den, saa komme de under Døden, jeg skaber ikke Verden før du lover mig, om Mennesket skulde opgive min Aand, du da vil give Legemet tilbage

S. 86 Blyants-Understregning og i Marginen lodret Blyants- 18
Dobbeltstreg: Nei, Synd havde han ikke, men han maatte alligevel dø. Thi Synden var i Verden indtil Loven

S. 88 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Dobbelt- 19
kors: De første leve i denne Verden, men døe, de andre leve ogsaa og døe ogsaa, men der gaaer han med Tavlen.

¹⁴⁻¹⁸ Sml. 235, S. 165⁸⁰. ¹⁹ Sml. 235, S. 169¹¹.

(1846—47)

- 20 *S. 97 lodret Blyants-Streg udfor:* Jesu Blod taler stærkt, kun Jesu Blod, i dette ene Ord have I Alt, selv Læren skyde I tilside, min Frelser's Blod, Andet veed jeg ikke. Det er den Mindste i Himmerigets Rige, han er større end Johannes den Døber.
 Kom ikke og siig der er Noget større end Jesu Blod. I den Nat, der han blev forraadt, tog han Brødet osv.
 Ligesaa tog han og Kalken efter Aftensmaaltid osv.
- 21 *S. 98 tredobbelt Blyants-Kors udfor:* Enhver, som troer paa Jesus, er frelst. Ja, men han lever uskikkelig. Det er det Samme, han er alligevel frelst. Der ere objective Bestemmelser hos Gud.
- 22 *S. 98 tredobbelt Blyants-Kors udfor:* Enhver, som rører ved det Gjemme, maa dø. Enhver, som træder paa den Lem, er frelst. Der ere objective Bestemmelser hos Gud.
- 23 *S. 100 Blyants-Understregning og i Marginen lodret Blyants-Dobbeltstreg:* Fortænke I mig i at jeg er naadig? Jeg kan ikke handle anderledes. Har jeg sagt Jesu Blod, saa er det Jesu Blod.
- 24 *S. 101 Blyants-Dobbeltkors udfor:* Der gaae Adam og Eva som Vagabunder, med et lille Barn paa Armen. De have ikke Viin. Abraham sidder ved Saras Side. De have intet Barn. De have ikke Viin. Abraham udstøder Hagar, hun sidder i Beerschaba Ørken, de have ikke Viin.
- 25 *S. 105 Blyants-Understregning og i Marginen lodret Blyants-Streg:* Der er en ond Aand i Verden, han skal udryddes. Det Onde, Hoer, Skjørlevnet, Avind, Bagtalelse, Gjerrighed, har jeg ikke Behag i, ud af Verden skal det. — Mener ikke, at jeg er kommen, at opløse Loven eller Propheterne osv.
- 26 *S. 105 Blyants-Understregning:* Men der er en ond Aand i Verden, der er Hoer, Skjørlevnet, Fraadseri, Drukken-skab, ud af Verden skal det, før kan Jesus ikke overantvorde

²¹ Se til 235, S. 164¹. ²⁶ Se til 235, S. 169²⁶.

Gud og Faderen Riget. — *I Marginen lodret Blyants-Streg udfor:*
Mener ikke osv. som 237,25.

S. 105 Blyants-Understregning og i Marginen lodret Blyants- 27
Streg, med ombøjet Bladhjørne: Gud er streng, skal Verden være
 min, bort med den onde Aand, bort med Hoer, Skjørlevnet,
 Mord, Tyveri. Loven selv er opfyldt af Jesus, derfor ere I ikke
 under Loven, men det Onde skal bort. — *Mener ikke osv. som*
237,25.

S. 106 Blyants-Understregning og i Marginen lodret Blyants- 28
Dobbeltstreg: Gud siger først: opfyld mig Loven. Den er opfyldt.
 Jesus har opfyldt den. See saa tager Loven ned. Den er op-
 fyldt. Mener der er en ond Aand i Verden, der er Hoer, Skjør-
 levnet, Mord, Fraadseri, det skal bort, Gud holder ikke
 af Pletter i sin Verden. — *Mener ikke osv. som 237,25.*

S. 106 Blyants-Understregning og i Marginen lodret Blyants- 29
Dobbeltstreg: Den onde Aand er i Verden, Synden er i Ver-
 den, og ud skal den. Derfor maa den kjendes. Og ved Loven
 kommer Syndens Erkjendelse. *Mener ikke osv. som 237,25.*

S. 106 Blyants-Understregning og i Marginen lodret Blyants- 30
Dobbeltstreg: Hvis ingen talede, saa vidste de det ikke. Uden Lov
 er Synden død. Synden var i Verden, men man kjendte den ikke.
 Og Gud vil have en Verden uden Pletter. — *Mener ikke*
osv. som 237,25.

S. 107 lodret Blyants-Dobbeltstreg udfor: Uden Lov er Synden 31
 død, Synden var i Verden, men man kjendte den ikke, vidste ikke
 af den var der, der laa en Fjende i Verden, men man kjendte den
 ikke. Og Fjenden skal udryddes og siger: bie til I finde mig. —
Mener ikke osv. som 237,25.

S. 109 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Kors 32
med dobbelt Tværstreg:

³² Se til 235, S. 215.

(1846—47)

I Synden føler jeg Afstanden mellem mig og min Frelser, og det er det jeg vil. I Synden føler jeg Hjælpen, og det er det jeg vil. I Synden kan jeg skrive, og det er det jeg vil.

33 *S.118 Blaakridts-Understregning: Til Syndernes Forladelse hører Legemets Opstandelse.*

34 *S.121-123: Det Aandelige er ikke det første, men det Sandse-
lige, derefter det Aandelige herudfor med Blyant: 1*

*Gentagelserne af disse Ord i hvert af de følgende Stykker er med
Blyant numererede: 2 til 13*

35 *S.133 lodret Blyants-Streg og med Blyant et stort NB paaskraa
udfor:*

124.

Der var en Mand, der ikke kjendte Bibelen, og han gik alligevel til Ordets Forkyndelse. Ven! hvorledes er du kommen hid ind, og haver ikke Bryllupsklædningen paa. Men han taug. Da sagde Kongen til Tjenerne: binder Hænder og Fødder paa ham, og tager ham, og kaster ham ud i det yderste Mørke; der skal være Graad og Tænders Gnidsel. Da bad Jesus for ham.

125.

Der var en Mand, der havde skrevet et Værk, og gjort Jesus til Menneske, og Satan ønskede at sigte ham som Hvede. Men Simon, Simon, see Satanas begjærede, at sigte Eder som Hvede; men jeg bad for dig, at din Tro skal ikke aflade, og naar du een-gang omvender dig, saa styrk dine Brødre.

36 *S.133 Blyants-Dobbeltkors udfor:*

Har man ingen Feil, har man heller ingen Historie. Hvad var da Jesu Feil? Han blev gjort til Synd for os.

37 *S.135 lodret Blaakridts-Streg udfor:*

Selvom du ikke troer, saa siig du troer; men siig det grædende. Jeg kan ikke gjøre ved det, jeg troer ikke, men jeg siger jeg troer.

²² Se til 235, S. 172²¹.

Jeg kan ikke forstaae det, men jeg siger jeg forstaaer det, jeg forstaaer det, jeg forstaaer det, som et Barn, der er bange for Straf. — Hvem har gjort det? Ikke jeg. Vil du strax sige du har gjort det. Ja jeg har gjort det, jeg har gjort det, jeg siger jo alt hvad jeg kan, jeg har gjort det. Jeg siger det, fordi jeg skal sige det. Jeg lyver, men jeg lyver smukt. — Og strax raabte Barnets Fader grædende og sagde: jeg troer, Herre, hjælp min Vantro.

S. 137—139: Jeg er den, som vidner om mig selv, og Faderen, 38
som udsendte mig, vidner om mig *herudfor med Blyant: 1)*

Gentagelserne af disse Ord i hvert af de følgende Stykker er med Blyant numererede: 2 til 17

S. 141 lodret *Blaakridts-Streg udfor*: Naar en Mand paatager 39
sig Besværligheder og forlader sin bequemme Stilling, saa kan man være vis paa det er ikke for Intet. Et saadant Menneske vidner om sig selv.

S. 141 *Blaakridts-Understregning*: Hvad, er du ogsaa i Kri- 40
gen? spørge Folk, du trænger ikke til det. Jeg er her. Ja saa vidner du om dig selv.

S. 147 lodret *Blaakridts-Streg udfor*: Vi sidde saa fast i det, sige 41
Viingaardsmændene, som vi lære saaledes er Læren, vi vide hvad der er rigtigt og galt, vi have vore faste Læresætninger og Bestemmelser. — Med Veltilfredshed gaar I op og ned ad Gangene, I have det mageligt, I have gjort Viingaarden til Eders, og uden paa staaer der det er Guds. — Der kommer en Tjener fra Viingaardsmanden. Han staaer alene, han er et Tegn.

S. 148—151: *Jesus sagde til Jøderne*: jeg gaaer bort, og I skulle 42
lede efter mig, og døe i Eders Synd; hvor jeg gaaer hen, kunne I ikke komme. Da sagde Jøderne: mon han vil slaar sig selv ihjel, fordi han siger: hvor jeg gaaer hen, kunne I ikke komme *herudfor med Blyant: 1*

Gentagelserne af disse Ord i de følgende Stykker er med Blyant numererede: 2 til 10

(1846—47)

- 43 *S. 148 Noten Blaakridts-Understregning og i Marginen en lodret Blaakridts-Streg: Det Gamle ligner Viingaardsmændene, der havde havt Viingaarden længe og bilde sig ind, at have faaet Hævd paa den, betragte den som deres, „vi have gjort saa meget for den, kan ikke tænke os Andet end det er vor.“ — Jeg vil gjerne see hvad Kjerne der er i Eders Bestemmelser og Lære — siger en Prophet, en Philosoph*
- 44 *S. 149 Blaakridts-Understregning: Saalænge jeg ikke er død, lever den gamle Adam*
- 45 *S. 149 Blaakridts-Understregning: Da Brutus stak sig selv ihjel, da var det den sidste Romer. Da Jesus hengav sig, da døde Mennesket, som det var skabt af Gud, den stolte Skabning.*
- 46 *S. 155 Blaakridts-Understregning af hele følgende Stykke:*
Du skal vide hvad Faderen fordrer, ellers kjender du ham ikke. Hvad Faderen fordrer, det har Sønnen givet. Kjend Sønnen, saa kjender du Faderen.
- 47 *S. 163 Blaakridts-Understregning: Haabet er bundet, det er Sukket.*
- 48 *S. 163 Blaakridts-Understregning: Haabet er bundet i en ond Verden, det er Sukket. Hvergang du sukker, siger du: Haabet er bundet i en ond Verden. Sukket er det bundne Haab i en ond Verden.*
- 49 *S. 164 Blaakridts-Understregning: Methusalems Alder en Erindring fra Paradiset.*
-
- De mange Aar ere en Erindring om Paradiset, thi da var Livet evigt.
- 50 *S. 168 Blaakridts-Understregning: Et Haab, som sees, er ikke Haab, det er Erindring.*

S. 172 Blaakridts-Understregning: I ere retfærdiggjorte, 51
men ikke salige. [„De Mennesker, der blot troe med Hjertet, men
ikke bekjende deres Tro“]

S. 173 Blaakridts-Understregning: Du er retfærdiggjort, ja 52
du har siddet hjemme i din Stue og er blevet retfærdig-
gjort; men jeg har været i Krigen og er blevet saliggjort.
— Thi med Hjertet troer man til Retfærdighed, men med
Munden bekjender man til Saliggjørelse.

S. 175 lodret Blaakridts-Streg udfor: 53

Skamme sig? Nei grib Leilighed til at lægge din Tro for Dagen.
Du troer Ingen hører din Tale. Jo Jesus hører den. Og hvo, som
bekjender ham for Menneskene, den vil han bekjende for Guds
Engle. Tal kun høit om din Christendom og med Stolthed. Eller
svar mig: skammer du dig over at være en Christen? Du vil
maaskee være oplyst. Ja, saa kommer Djævelen. — Thi med Hjer-
tet troer man til Retfærdighed, men med Munden bekjender man
til Saliggjørelse. Skriften siger jo: hver den, som troer paa ham,
skal ikke beskjemmes.

S. 186 Blyants-Dobbeltkors udfor: Der er en smuk Pige, hun 54
bringer dig sin Skønheds Offer, du nyder det, gaaer letsindig bort,
glemmer hende. Ja, men jeg glemmer ikke dig, siger hun. Du har
havt Omgang med mig, du er deelagtig i Alteret. De, som æde
Offeret, ere deelagtige i Alteret.

Du gaaer til den hellige Nadvere. Du nyder Offeret, gaaer let-
sindig bort, glemmer det. Ja, men jeg glemmer ikke dig, siger
Jesus. De, som æde Offeret, ere deelagtige i Alteret. Du har været
hos mig. Været hos mig har du, forført mig, bedraget mig.

S. 187 Noten lodret Blaakridts-Streg i Marginen: 55

Disse Ord ere anførte for at antyde, at der er ingen Omgang
eller Berøring tilfældig. Den ene Part kan gaae letsindig bort,
have glemt Alt, men den anden Part, Offeret, holder paa ham og
siger: vi ere uadskillelige, en Forbindelse kan ikke saaledes brydes

— de, som æde Offerne, ere deelagtige i Alteret. Ironien, der med let Sind opsluger og opæder alt Verdens Indhold og er Subjectiviteten i dens høieste Ubundenhed, har sit Banesaar i de Ord: de, som æde Offerne, ere deelagtige i Alteret.

56 *S. 191 Blyants-Dobbeltkors udfor:*

Nydelse maa der til, Smag maa der til, Modtagelighed maa der til. Du nyder en Ret, men har Snue, den smager dig ikke, smager af Intet. Du æder og drikker dig selv til Dom. Retten er den samme, men Dommen er den: jeg havde Snue. Skylden var min, at det ikke smagte.

57 *S. 199 lodret Blaakridts-Streg udfor:*

Vogt dig for Reflexion, for at pege med Fingre ad Nogen, og sige: han syndede igaar. Reen som et Lam gaaer jeg herfra. Har Jesus ikke tilgivet? Eller ville vi opvække Herren til Nidkærhed? Monne I være stærkere end han? Vil den offentlige Mening, vil Reflexionen være stærkere end Jesus, saa vee den. Af Veien, siger jeg, her er en Mand, der er frikjendt, løsladt fra Fængsel, lad os modtage ham vel. Vel lad os modtage ham, thi Jesus har tilgivet, eller ville vi opvække Herren til Nidkærhed, ville vi være stærkere end han? Han er ikke længer Tyv, ikke længer Røver, han er et nyt Menneske, et Barn, der skal behandles godt. Han bæver, Lyset blænder ham, han kommer ud fra Bastillen, lad ham finde Bekjendtre. Han tager fat paa sit Haandværk, lad ham finde Kunder. Han vil smile igjen, han vil glæde sig igjen, thi han er munter og trænger til Munterhed, indbyd ham. — Og uddeelte jeg mit Gods til de Fattige, og gav jeg mit Legeme hen for at brændes, men manglede Kjærlighed, da var jeg Intet. At have glædet et Menneske, kan ikke betales, det er det skjulte Menneske, der trænger til Glæde, til at aande frit, til at see en lys Himmel, til at tænke: mig antager han sig.

58 *S. 200 lodret Blaakridts-Streg udfor:* Probeer ei paa, at sætte dig selv i Stemning, saa har du opvakt Herren til Nidkærhed, det er min Sag, siger Jesus, jeg er Elskeren.

S. 200 Blyants-Dobbeltkors udfor: Kjærlighed er en Caprice, 59
 en Idee, ja kald det Caprice, det er en Caprice, vi kunne være
 lykkelige ved, det er Jesu Ret.

S. 212 Blyants-Dobbeltkors udfor: Loven siger: forbandet den, 60
 som hænger paa et Træ. Da fik den sit Naadestød. Den forbandede
 Guds Søn; og Gud borttog den.

S. 214 Blyants-Understregning og i Marginen lodret Blyants- 61
Streg og Blaakridts-Streg: Geniet er tvetydigt, Midleren er
 ikke Eens. Du døde, Moses, der var Strid om dit Legeme. Mi-
 chael den Over-Engel tvistede med Djævelen. Midleren er ikke
 Eens. Han tilhører mig, sagde Djævelen, nei, han tilhører mig,
 sagde Michael. Midleren er ikke Eens. Han fik sin Viisdom fra
 mig, sagde Djævelen, nei, han fik den fra mig, sagde Michael, Mid-
 leren er ikke Eens. Han var god, nei, han var ond, Midleren er
 ikke Eens.

S. 220f. lodret Blaakridts-Streg udfor: 62

Han er en kjæk Quinde, der er voldtaget. Han frygter mere
 Jesus, han elsker ham meer.

Han er en saaret Helt, usikker og langsom gaaer han, kommer
 sig aldrig — det er hans Lykke.

Han gjør Intet alene, spørger til Alt hvad han gjør, han kan
 ikke glemme Guden, han er straffet, er bange for Straf, han er
 Hedningernes Apostel.

Han skræmmes op, er ængstelig, en Søvnjænger, men han
 vaager.

Han gaaer undertiden som tilhørte han ikke Verden, det er det
 kloge Vanvid, fremmed fra Legemet, tilhuse i Herren.

⁶⁰ Sml. 235, S. 159. ⁶¹ Se til 235, S. 135²⁴.

(1846—47)

Ham elsker jeg, han er straffet, er lydig, bange. Han arbejder
paa sin Omvendelse med Frygt og Bæven.

Hans Tanke vaager som var der bestandig Fjender, han beder.

Han er under Opsyn, Guds.

Djævelen er vred paa ham, fordi han var en Forræder mod
Djævelen.

Store Paulus, kjære Ven, saarede Helt, Hedningernes Apostel.

⁶³ S. 231 Blyants-Dobbeltkors udfor:

Ak jeg veed det, jeg veed det, jeg er fordømt til at synde. For
at pati Deum maa du synde, du skriver bedst i Synden, naar du
kommer fra Synden, du skriver bedst som en angerbrudt Magda-
lena. Saa skriv.

⁶⁴ S. 239 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Dob-
beltkors: Der var en Digter, der gik omkring med sit høie Kald,
han kunde ikke skrive, det var en reen og uplettet Yngling.

⁶⁵ S. 239 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Dob-
beltkors: Der var en Maler, der gik omkring med sit høie Kald,
han kunde ikke male, det var en reen og uplettet Yngling.

⁶⁶ S. 240 Blyants-Dobbeltkors udfor:

Bliv dernede i Skrøbelighed og Synd. Jesus, bliv dernede i
Skrøbelighed og Synd, — Digter bliv dernede i Skrøbelighed og
Synd.

⁶⁷ S. 283 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Kors
med dobbelt Længdestreg: Mennesket skaber sin Gud, for-
vandler Vrede til Naade.

S. 284 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Dobbeltkors: Mennesket skaber sin Gud, jeg elsker Jacob. 68

S. 307 Blaakridts-Understregning: Du traf Meer end du søgte, thi du traf Retfærdighed, Guds Retfærdighed, Retfærdigheds Lov. Du beder om Naade, og faaer Retfærdighed, vis Naade. 69

S. 307 Blaakridts-Understregning: Det kan ikke nægtes, det vækker Anstød og Forargelse, at Synderen kan ikke blot sige: jeg fik Naade, men Retfærdighed, det er retfærdigt, at Gud for Jesu Skyld tilgiver mig. 70

S. 308 Blyants-Dobbeltkors udfor: Naar jeg ikke kan gjøre en Ting paa anden Maade, saa er det Retfærdighed. Den eneste Maade er Retfærdighed. 71

S. 310 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant NB og et Dobbeltkors: At kunne, er Retfærdighedens første Skikkelse. 72

S. 311 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant NB og et Dobbeltkors: At kunne er Tro. 73

S. 312 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant NB og et Dobbeltkors: 74

At kunne er Retfærdigheds Lov. Jeg vil have Noget skal skee. Og om du end har mange Feil, Eet kan man ikke nægte dig: du kunde. Det er Retfærdigheds Lov.

S. 317 med Blyant et stort NB paaskraa udfor: Stille og med Sikkerhed gaaer du som Dyret, der useet vandrer til Fjeldets Rand, som en Søvn gænger, der vandrer paa dristige Steder. Vidste du hvor du gik, saa kunde du ikke. Geniet er blindt, det veed ikke hvor det gaaer, derfor kan det. En Lyd vilde skrække det op. Som Hjorten, der i Skovens Stilhed gaaer og drikker Vand, saa- 75

^{72—74} Se til 237,6.

(1846—47)

ledes gaaer det, som Gensen, der seer sig om paa Fjeldets Tind, som den Vilde, der myrder i Fleng, saaledes er Geniet, blindt, men det kom til Stedet, — ledet frem? Spørg mig ikke derom.

76 *S. 339 Blyants-Understregning*: Naar det høieste Beviis er anvendt og En ikke vil omvendes, saa er han forskudt. Derfor er det høieste Beviis tillige Forskydelse.

77 *S. 339 Blyants-Understregning*: Den døende Gud har forskudt sit Folk, før ikke.

78 *S. 340 lodret Blyants-Streg udfor*: Naar En faaer det høieste Lægemiddel og det ikke virker, er han forhærdet.

79 *S. 342 Noten Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant et Spørgsmaalstegn og lodret Dobbelt-Streg*:

Disse Exempler skulle udtrykke det Objektive i Forskydelsen: Du er saa stor, du er saa herlig, at enhver Berøring med dig er farlig, thi kommer du til os, du, det Høieste, det Skjønneste, maae vi enten elske dig, eller — forskydes, enten eie dig, eller dø fordi vi ikke have dig.

80 *S. 344 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Dobbeltkors*: Solen brænder de svage Planter, den forskyder ogsaa.

81 *S. 348 Noten Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant NB*: Den umiddelbare Anskuelse, Øieblikket, forskyder

82 *S. 351 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant NB*: Naar Gud gaaer omkring, saa Ingen kan kjende ham, saa forskyder han.

83 *S. 354 Blyants-Understregning og i Marginen et Blyants-Dobbeltkors*: Han gav dig en Dorskheds Aand, lod din Dorskheds Aand komme frem.

⁸⁰ Se til 235, S. 167. ⁸¹ Sml. 235, S. 163.

S. 354 Blyants-Understregning: Guder Kjendmærket, han 84
giver Dorskheds Aand. Gud er Øieblikket, Gud er Prøven,
han giver Dorskheds Aand.

S. 359 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant NB: 85
Inspiration, Talent, hvad er det Andet, end Naaden, der
driver Mennesket og gør det til Organ?

S. 379 Noten Blyants-Understregning: Den høieste Prøve 86
bestemmer, karakteriserer.

S. 379 Noten Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant NB 87
paaskraa: Det er som den lykkelige Kjærlighed giver
en Dorskheds Aand; jeg gaaer ikke i Krigen, men sidder
hele Dagen ved dine Fødders Fodskammel.

S. 394 lodret Blyants-Streg og med Blyant et stort understreget NB 88
paaskraa udfor: Skade er det, naar det Ny stiller sig for os,
Skade, hvem det træffer paa, hvem, der skal være den Første, der
skal kjende det, men godt at det er kommet ind, saa udbreder det
sig selv. Hvad der var til Skade for Jøderne, sidde vi Andre som
Udeelagtige og betragte, høre til med Tankens Ro, i Ro og Mag
høre vi og det udbreder sig selv. Hvad der overvældede de Nær-
meststaaende, det hvis Straaler blændede, sidde vi Andre og be-
tragte og indsuge Straalerne af.

S. 396 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant NB: 89
Og hvad er meer ukjendelig end den Usynlige for den, der
ikke har Tro?

S. 401 lodret Blyants-Streg og med Blyant et stort NB paaskraa 90
udfor:

De Første der kjæmpede, de første Christne, de første Apostler
førte intet muntert Liv. Mørkt, i en hellig Belysning var deres
Liv, som Lyset, der kommer gennem maledede Ruder. De havde
nok med at kjæmpe. De lignede en Mand, der i sit Ansigts Sveed

⁸⁸ Se til 235, S. 160.

(1846—47)

har tjent mange Penge. Han har ikke Mod til at bruge dem, ikke Lyst, han veed hvad det har kostet. Han er fattig i al sin Rigdom. Men Efterkommerne, der ikke kjende Anstrengelsen, have Mod. — Men dersom den første Grøde er hellig, da er Deien ligesaa; og dersom Roden er hellig, da er Grenene ligesaa.

- 91 *S. 402 ombøjet Bladhjørne udfor:*
De dandse paa Fædres Grave med Vifter.
- 92 *S. 402 med Blyant NB med Dobbeltstreg paaskraa udfor:*
Glem mig, glem mig, glem mig, saa kommer din Frihed frem
og du arbejder rask. Er det Kunsten? Jeg har ikke Tid at tænke
paa Gud og jeg tænker bestandig paa Gud.
- 93 *S. 402 Blyants-Understregning:* Jeg løber bort fra Gud af
lutter Hellighed.
- 94 *S. 407 Blyants-Understregning:* Det, hvorved du falder,
derved seirer du.
- 95 *S. 407 Blyants-Understregning:* Det, der bortstøder, det
samme velsigner.
- 96 *S. 408 Blaakridts-Understregning:* Kjend mig af Forkastel-
sen, det er Guds omvendte Mærke.
- 97 *S. 413 Blaakridts-Understregning:* Deres Forkastelse er
VerdensForligelse. Saa nær ligger det Gamle og det Ny
hinanden, at vi bruge Ordet er.
- 98 *S. 421 Blaakridts-Understregning:* Nuskeer der noget Usæd-
vanligt, store Mirakler, hvorfor slutte I saa ikke det er
Guds Søn? I frygte det er ham.
- 99 *S. 424 lodret Blaakridts-Dobbeltstreg udfor:*
Du er gammel og træet og mat af denne Side, det er mod Aften
— lader os fare over til hiin Side.

S. 425 lodret Blaakridts-Dobbeltstreg udfor:

100

Han generer dig ikke, du har din fri Raadighed, du arbejder, tag ham med som han sad. Du arbejder i Ræer og Master, den uskyldige Passager gjør intet Gavn? — jo han stiller Stormen.

S. 429 f. ombøjet Bladhjørne og med Blyant lodret Streg og et stort NB paaskraa udfor: 101

Jeg skal frem, saa maa du falde. Gud sparede ikke de naturlige Grene. Dem, der kan kjende mig, det er godt, de Andre maa falde, jeg forandrer mig ikke. Jeg viser mig, kan du taale mig, ellers bortstøder jeg. Der kommer en Konge frem, der falde Offere i Trængselen. Der er et stort Skuespil, et stort Optog, der falde Offere i Trængselen — og Kongen hører det roligt: det var for at faae mig at see. Der døde en Deel, ja det var det Hele, for at faae mig at see, det var for at jeg kunde komme frem i mit stolte Optog. Kongen er god, men her kan han ikke føle Medlidenhed, det hører med til Triumphtoget. Det er en Ødselhed i Pragten. — Men ere nogle af Grenene afbrudte, og er du, en vild Oliequist, indpodet iblandt dem, og bleven meddeeltagtig i Olie-træets Rod og Fedme, da roes dig ikke imod Grenene; men dersom du roser dig, da bærer jo du ikke Roden, men Roden dig. Du vil sige: Grenene ere afbrudte, paa det jeg skulde blive indpodet.

S. 430 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant et stort NB og lodret Dobbeltstreg: 102

Gud sparede ikke de naturlige Grene, han er kjærlig og streng. Frelsen skal frem, derfor er den streng. Der skal noget Stort ind, **derfor** maa en Deel smaa Træer trampes ned.

S. 430 Blyants-Understregning: De høre med til Ødselheden i Triumphtoget 103

S. 431 ombøjet Bladhjørne og i Marginen lodret tredobbelt Blyants-Streg udfor: 104

Jeg anfører Skriftens Ord, for ikke at rose mig, ellers vilde jeg rose mig, saa var det som jeg bar Roden, nu seer man Roden bærer mig.

(1846--47)

Jeg anfører Christendommens Ord, de ere som en Støttestav, hvormed jeg gaaer, uden at anføre dem hvergang og nøiagtig kan jeg ikke komme videre. De ere en Stav, jeg halte Mand tager under min Arm, maa tage under min Arm. Staven bærer mig, jeg bærer ikke Staven.

105 *S. 431 Blyants-Understregning:*

Jesus skulde frem, maatte frem. De, der kunde fatte ham, fat, de Andre falde. De hørte til Omkostningerne ved Triumphotoget. Og nu skal vi fatte ham, og gaa en lang Vei, det hører ogsaa med til Omkostningerne ved Triumphotoget. Og den Salve, hvormed Quinden salvede Jesu Fødder, hørte **ogsaa** med til Omkostningerne ved Triumphotoget, og kun Judas sagde: hvortil blev den spildt.

106 *S. 432 Blyants-Understregning:* Spar mig, Gud, spar mig, Gud, lad mig beholde Bevidsthedens Mellemrum

107 *S. 433 Blyants-Understregning:* Frygten taaler Gud, Stormen, der knækker Egetræet, knækker ikke Sivet.

108 *S. 433 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant et stort NB:* Det er hans Strengthed, hans Majestæts Strengthed, han blænder, og Myggen, der flagrer i Lyset, fortæres. Du døde i et Kjærligheds Baal. Det er Guds Strengthed, en skøn Elsker fordrer Offere.

109 *S. 434 lodret Blaaakridts-Streg udfor:*

Langtfra skal du staa, det er Respect; det er det samme om du staaer med den halve Deel nede i Jorden, i Dyret, som Faunen, naar kun den anden halve Deel holder Lyren. See her Guds mageløse Godhed.

110 *S. 434 lodret Blaaakridts-Streg udfor:*

Hvad du ikke hører i Nærheden, hører du i Afstanden. Saa besynderlig er Helligdommen construeret, at den altfor Paatrængende — Intet hører, men den, der staaer — paa det udvalgte Sted.

S. 435 lodret Blaakridts-Streg udfor:

Langtfra skal du staa, og slaa dig paa dit Bryst som Tolderen, og sige: Gud vær mig arme Synder naadig.

S. 441 lodret Blyants-Dobbeltstreg med et stort NB udfor: Vel 112
er jeg egentlig kun kommen for at forsone, men jeg respecterer enhver kraftig Villie, ethvert Talent, ethvert Geni, Godmodighed, Barmhertighed, Kjærlighed.

S. 450 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant lodret 113
Streg med tredobbelt understreget NB NB paaskraa:

Det Høieste og det Bedste sparer ikke og maaskee netop det Høieste og Bedste ikke sparer. Den skønneste Quinde sparer dig ikke, hun gaaer rask og stolt og frisk og munter, men du er ikke spart. Paa hende er der ingen Forandring eller i al Fald kun Fylden, du er ikke spart. Saaledes er ogsaa Gud en Tyran, en sød Guddom, en elsket Tyran.

S. 453 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant to 114
dobbeltunderstregede NB det ene over det andet:

Ordene ville fanges, Pigerne ville fanges, vi see med halvt tillukkede Øine, og de vide vi see med halvt tillukkede Øine og ville gjerne fanges, det er ikke i Forskrækkelse de springe op, men i Glæde.

S. 456 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant to 115
understregede NB paaskraa det ene over det andet: Naturens Gaver ere bestemte til at nydes, de ere Piger, der skulle brydes, saa have de blomstret, de ville favnes, det er Sandsen; men heller ikke den er at foragte, der for Himmeriges Riges Skyld udtørrede Sandsens Kilde.

S. 461 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant lodret 116
Dobbeltstreg med et stort NB: Gud sparer os ikke for Feil, for at taale ham, maae vi fjerne os fra ham, vi hvile ud i vore Feil, som efter Arbeide. Gud sparer os ikke for Feil, vi kan kun bære

(1846—47)

ham ved af og til at summe os, hvile ud og drage Aande i vore Feil. Lig Trækfuglen finder du os pludselig i et andet Clima.

117 S. 465 *Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant et understreget NB paaskraa*: Paa en ny og frisk Maade drager Jesus ind, paa et Føl, paa hvilket der aldrig sad noget Menneske

118 S. 483 *lodret Blyants-Streg og med Blyant et stort dobbeltunderstreget NB paaskraa udfor*: Dit trænger ikke frem, de matte Skygger agter Ingen paa, medens du venter paa: det maa dog bemærkes, hittedes. Du var udvalgt, men manglede Skarphed, du var kaldet, men manglede Kraft, Gjensvar, du havde en Idee, Aanden, men skjænkede den ikke Dit, satte den ikke paa en Lysestage, skreeg den ikke ud, gjentog den ikke idelig.

119 S. 492 *Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant et stort NB*:

Rask frem med din Viisdom, Geniet skal blive aabenbaret. Hvad siger jeg: Geniet skal blive aabenbaret, nei der er Intet skjult, som jo skal blive aabenbaret. Geniet skal blive kjendt og komme for Lyset og ikke blive alene med sin hemmelige Røst. Gjælder det alene Geniet? Nei Intet er hemmeligt, som jo skal blive kjendt og komme for Lyset.

Før dig selv frem, Geniet skal ikke blive i Skjul. Gjælder det alene Geniet? Nei Intet er skjult, som jo skal blive aabenbaret. Synd ikke mod den Hellig Aand, den hemmelige Røst. Thi Intet er hemmeligt som jo skal blive kjendt og komme for Lyset. Frem skal det, derfor er det Synd at holde det tilbage, frem, frem, frem, derfor taler jeg

120 S. 501 *Blaakridts-Understregning: Maaskee jo færre Kundskaber des større Eccho*.

¹¹⁷ Sml. 235, S. 135²⁰.

S. 511f. lodret Blyants-Streg og med Blyant to NB det ene over 121
det andet udfor:

Aanden vover sig stundom for langt frem, det gjælder da i en Fart at gribe den, at indeslutte den i en Ligkiste og sætte den paa Papiret, at kaste sig over den som et nedlagt Bytte, at binde den, fængsle den, berøve den dens Element, ved List, ved Magt, ved Vold — den gjør Modstand — uskaansom Behandling tillades — blot i de sikre Kasser, Bøger med den.

S. 527 Blyants-Understregning og ombøjet Bladhjørne: jeg kan 122
høre paa dit Ord der er en Begivenhed.

S. 528 Blyants-Understregning og med Blyant et stort NB: 123
Jeg kan høre paa dit Ord der er en Begivenhed.

S. 542 Noten ombøjet Bladhjørne og med Blyant et stort under- 124
streget NB:

Skrevet i Anledning af en tænkt Leilighed.

S. 543 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant et 125
tredobbelt understreget NB paaskraa: Ordet skal vidne om Begi-
venheden, og det er det Ord og det Haab, hvormed jeg begynder:
at Ordet skal vidne om Begivenheden. Og saa siger jeg da,
efter halv at have været mismodig, og af og til ikke at have havt
Lyst til at udkaste Garnet: paa dit Ord vil jeg udkaste Garnet.

S. 550 Blaakridts-Understregning: Er vore Synder det hø- 126
rende-Organ, der kan høre hvad ingen Anden hører, For-
soningens Uudgrundelighed, lig den Vildes Sandser ere
skjærpede?

Exemplar af „Forsøg til en kort systematisk Fremstilling af Chri- 238
stendommen i dens Logik, ved A. P. Adler, A. M. Kjøbenhavn. Trykt 126
paa Forfatterens Forlag hos Louis Klein. I Commission hos Uni-

¹²³ Sml. 235, S. 185.

(1846—47)

versitets-Boghandler C. A. Reitzel. 1846. “ med følgende Udhævelser m. m. af S. K.:

- 1 *S. I Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant et stort NB og tredobbelt lodret Streg:* Nærværende Arbeide er med Hensyn til Indholdet et kort Uddrag af mine tidligere udgivne „Prædikener“ og „Studier“ og af „Studier og Exempler,“ sammenstillet i systematisk Form.
- 2 *S. II Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant et stort NB og Dobbeltstreg paaskraa:* thi i Virkeligheden er Faderen uden Sønnen kun den vrede Fader, den vrede Gud, Guds Vrede, Vreden, Djævelen. Faderen uden Sønnen er i Virkeligheden Djævelen, den uforsoente Gud, den omvendte Gud, Vreden.
- 3 *S. II Blyants-Understregning:* Det abstrakte Udtryk Fader har ikke Meget at sige
- 4 *S. I ombøjet Bladhjørne og i Marginen en lodret Blyants-Streg udfor:* Før Gud skabte Verden, sagde han til Jesus: jeg kan gjøre Alting saa fuldkomment som muligt, jeg kan give Mennesket min egen Aand, men opgive de den, jeg er retfærdig og tager den ikke tilbage. Bliver den min Fjende og farer tilbage i Verden, vred paa Verden, som opgav den, saa kommer Mennesket under Døden. Jeg skaber ikke Verden før jeg veed der er Redning, om Mennesket skulde opgive min Aand. Der er den Redning, at Gud kan give Legemet tilbage til Jorden, saa er Døden Lov i Gud. Jeg giver Legemet tilbage til Jorden, sagde Jesus. Da skabte Gud Verden og sagde: vorde Liv
- 5 *S. 2 Noten Blyants-Understregning:* Det maa vi huske paa, at Skabelsen kun har fundet Sted derved at Jesus gav sit Ord og Gud havde det
- 6 *S. 3 Noten Blyants-Understregning:* **Derfor** siger Gud: vel an, saa er der en anden Maade at faae Tilgivelse paa.

⁴ Se til 235, S. 154²⁸. ⁵ Sml. 235, S. 155.

S. 3 Noten Blyants-Understregning og ombøjet Bladhjørne: Ja ⁷
det Ord giver jeg dig, sagde Sønnen. Nu er du min Søn, idag
fødte jeg dig, siger Gud **stolt af sin Lige** (Hebr. 1,5).

S. 6f. Blyants-Understregning: Adam hæver Hovedet frit, og ⁸
taler med Gud. Quinden er Legemet, hun har intet Hoved,
ingen Tanke, der er værd at bære frem. Hendes Haar hyller
Hovedet ind, hun er Legemet.

Her er Parret: Adam, frit, med aabent Hoved, taler med Gud,
Quinden med nedslaget Haar i Skjul. Der har du Tanken, der har
du Legemet. Hvad siger Tanken? Tal med Gud. Hvad siger Quin-
dens Haar? I Skjul mit Barn.

Quinden er Mandens Side, hun er taget af den. Hvad er du?
Jeg er Mandens Side, jeg veed ikke Andet end jeg er Mandens
Side. — Ved Siden af ham gaaer du, af hans Side er du taget, du
veed ikke Andet. — Du siger: Side, ja Side. Du er ham tro, han
hviler sig op til din Side.

Hertil med Blyant, øverst paa S. 7: cfr. Enten—Eller 2d Deel.

S. 8 Noten (til § 7 Synden) Blyants-Understregning og i Margi-⁹
nen med Blyant et stort NB: istedetfor at holde sig til **Aan-**
dens umiddelbare Røst.

Sammesteds Blyants-Understregning: det første Menneskes
Ulydighed

S. 11 ombøjet Bladhjørne, Blyants-Understregning og i Marginen ¹⁰
med Blyant NB: Du kan omvende dig, sagde Gud til Aan-,
den, gaae tilbage i Verden og give Mennesket Liv igjen
og spare min Eenbaarnes Liv. Nei lad dem begge dø,
sagde Aanden. Djævelen var en Manddraber fra Begyndelsen af.

S. 42 Blyants-Understregning: Da Jesus lovte at give sit ¹¹
Legeme for os (Cfr. § 1.), skabte Gud Mennesket. Vi kan sige

⁸ Enten—Eller] S. V. II, S. 278-280.

(1846—47)

det er en ideal Verden, Løftet, Løftet om at give sit Legeme, Ordet. — Nu giver Jesus virkeligt sit Legeme, dør, Ordet bliver Kjød

- 12 *S. 51 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant et understreget NB og længere nede igæn NB:*

Opstandelsens Betydning kan forresten ikke fattes rigtig uden naar Synden fattes i dens objective Betydning. Synden er ikke blot mine enkelte Overtrædelser af Guds Villie, af de positive Lovbud, men Synd er den store Overtrædelse af Guds Villie, af Guds Lov og Bestemmelse, at jeg dør. Jeg synder fordi jeg dør. Idet jeg dør, synder jeg, derfor hedder det ogsaa, at Christus blev gjort til Synd for os. Ved at dø for os synder han, deeltog i den store Overtrædelse af Guds Villie, Døden, hvorfor det og hedder: han er og regnet iblandt Overtrædere. Ved at dø synder han, deeltager i Synden, farer ned til Helvede.

- 239 *Exemplar af „Theologiske Studier ved A. P. Adler, A. M. Kjøbenhavn. Trykt paa Forfatterens Forlag hos Louis Klein. I Commission hos Universitets-Boghandler C. A. Reitzel. 1846.“ med følgende Udhævelser af S. K.:*

- 1 *[S. III] Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant en lodret Streg med et NB paaskraa: kan jeg dog kalde dette det sene- ste. — „Gjenlyd“ er en Fortsættelse af „Studier og Exempler“*

- 2 *S. 60 Blyants-Understregning og i Marginen med Blyant lodret Dobbeltstreg med et stort NB paaskraa:*

Sandhedens Helt, Christendommens Prædiker ma ofte gaae grusomt tilværks, som Carl den Store, som Pater Vincent. Have de kaldet Huusbonden Beelzebul, hvor meget mere hans Huusfolk? For saadant Noget maa man udsætte sig, udsætte sig for at rygtes for en Feil. Feilen er da det skarpe Sværd, der erobrer ti Stæder for den, der ikke gravede sit Pund, sin Idee i

Jorden. Man nøder dem ved Gjerderne og ved Veiene, de Vilde til at gaae ind, lig Stormen nøder os til at gaae i Huus, lig Tvangen nøder os til at blive lærde, lig Modgang slaaer os til et Troens plastiske Billede. Thi hvo som haver lidt i Kjødet, haver ladet af fra Synden.

S. 66 Noten Blaakridts-Understregning:

3

At give Gud Alt hvad vi har, er at bede.

S. 82 Noten lodret Blyants-Dobbeltstreg og med Blyant et understreget NB paaskraa udfor: „Jeg haver Behag i Miskundhed ikke i Offer“. Havde Jøderne kjendt Jesus, elsket ham og tilbudet ham paa Jorden, saa havde vi maaskee faaet den Hellig Aand, Syndernes Forladelse uden Offer. „Men dersom I havde vidst, hvad det er: jeg haver Villie til Miskundhed, og ikke til Offer, da havde I ikke fordømt de Uskyldige“. Matth. 12,7.

S. 88 Noten lodret Blyants-Streg og med Blyant et stort dobbelt-understreget NB paaskraa udfor: Naar Sangeren synger smukt, saa er Sangen smuk, om ogsaa han drak iforveien; naar Digteren digter smukt, saa er Digtet smukt, om ogsaa han drak iforveien. Naar Nattergalen synger smukt paa Træets Top, er Sangen smuk, om ogsaa den søgte sin Føde paa Jorden. Her sees paa Frugter, det Tydelige, det Hørlige, dem kan man høre, dem kan man see, det er Noget — Noget, hvorved Andre kan blive begeistrede. — Dampmaskinen er en god Opfindelse, om ogsaa den slaaer adskillige letsindig Overskridende af Veien. Stjernen er Stjerne om ogsaa den brænder en Deel Myg. Og skal et stort Ligtog frem, maa en Deel smaa Træer trampes ned. Skal et Iilbud frem, et tro Iilbud til bestemt Tid, til bestemt Sted, kan han meget godt støde et Par Mennesker overende.

^a Se til 235, S. 172. ^b Sml. 235, S. 70. 151.

(1846—47)

240
U. D.Omrids og første Udkast til den Bog
om Adler.

Til 240:

241
U. D. Udkast til „Bogen om Adler“:

1

1.

Det Udvortes ved Adlers Liv.

At han er bleven afsat. — Statskirkens fulde Berettigelse; det Normale og Almenes Forhold til det Extraordinaire. — Adler burde selv have taget sin Afskeed; Den der føler sig paa eet eller andet Punkt sat uden for det Almene bør selv gjøre sig Sammenstødet saa svært som muligt, men saa let som muligt for det Almene, fordi han bør elske det Almene, og selv ikke paa nogen Maade ville slippe let derfra eller ville nogen Undskyldning, meest frygtende at være i en Vildfarelse. Kun gennem en Liden maa han vinde den Extraordinaires Overlegenhed.

Til 241,1:

- 2 Den dererextraordinært stillet, maa ogsaa udtrykke det derved, at han ikke staaer i Geleed med det Almene — den Extraordinaire maa være villig til at bringe Offer — det er en Taabelighed at forlange, at være i det Bestaaendes Tjeneste og udtrykke noget ganske Andet — det Sophistiske, naar man ikke elsker det Almene men kun sin Anskuelse, at ville sælge sit Liv saa dyrt som muligt, at ville bringe det Almene i Forlegenhed.

3 Til 241,1:

I Grunden burde det være Mag. Adler kjært at have en Mand som Biskop Mynster lige over for sig; en Mand der saa normalt saa paradigmatisk udtrykker det Almene, og som har Kraft.

241¹ At han er bleven afsat osv.] sml. 235 (Cap. I), S. 30. Den der føler sig osv.] sml. 235 (Cap. I), S. 45 ff. ² Den dererextraordinært osv.] sml. 235 (Cap. I), S. 45 ff. det er en Taabelighed osv.] sml. 235 (Cap. I), S. 34. ³ Sml. 235 (Cap. I), S. 46 Lin. 27 ff.

2

4

Han har et Aabenbarings-Faktum.

Herom dreier Alt sig. — eller herpaa skal han holdes fast.

At et saadant Phænomen maatte indtræde i vor Tid. Den hele moderne Bibel-Critik der sløifer Differentserne, fører tilsidst til at Apostlenes Standpunkt maa blive i et Attentat gjort til alle Chrstnes.

„Smulerner“ udviklede Begrebet „Samtidighed“ for at skjære det Efter-Historiske bort.

Dette er nu skeet ved A. men paa en sørgelig Maade.

3

5

Dette Aabenbarings-Faktum holder han i desildigere Skrifter ikke mere fast i kvalitativ Dialektik.

Det Comiske i at en levende Mand i Forhold til et Faktum i sit eget Liv gennemløber hele den moderne ell. nyere Exegeses Ramse der har villet forklare og forklare det Miraculeuse: at det er Extase, indvortes Faktum, det Geniale.

I de sidste Skrifter kommer han bestandigt til Bestemmelsen: Genie (dette Ord forekommer idetmindste paa hvert tredie pagina). Han synes nu at ville nøies med at være Genie^[†]. Herved er altrædsomt forvirret. — Den uendelige qualitative Forskel mellem en Apostel og et Genie. — Apostelen er blot hvad han er ved Myndigheden; der hører ikke Genie til at sige: omvender Eder — men Myndigheden hvormed det siges afgjør hvo det er som taler. — Men i vore Tider forvirres alle Sphærer. (I Prædikeforedraget de utallige Confusioner, hvorved man i Grunden gjør Apostlene til Genier, og derved egl. foranlediger Tvivl, forsaavidt disse slet ikke rangere saa høit som Genier.)

⁴ Sml. 235 (Cap. II), S. 74 ff. Herom dreier Alt sig osv.] sml. 235 (Indl.), S. 18 Lin. 18. „Smulerner“ udviklede osv.] sml. 235 (Cap. II), S. 84⁹).

⁹ Sml. 235 (Cap. III), S. 93 ff. Det Comiske osv.] sml. 235 (Cap. III § 1), S. 97⁹), 255, 257, 12. 261, 7. I de sidste Skrifter osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 135 Den uendelige qualitative osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 138 ff. I Prædikeforedraget osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 147 ff.

(1846—47)

I de sidste Skrifter tales ikke mere om hiint Faktum, eller om at han bestemt veed, at disse Ord ere skrevne under Aandens umiddelbare Indskydelse (saaledes heed det i Prædikenerne). Nu er han blot Genie, uden dog at have tilbagekaldt hiint Faktum, hvis Ord han ordret benytter. Han digter med en temmelig stor Frihed, og forvexler sig selv stundom næsten med Chrstus. Han digter og siger: Chrstus sagde til Vorherre o: s: v.: Dette gaaer endnu an, forsaavidt det er Digt. Men længere hen glemmer han, at han selv har digtet det og citerer saaledes: man maa nemlig erindre at Chrstus sagde til vor Herre.

Han jadsker nu i alt muligt; og han (Bekjendelsens Mand: bekjend, bekjend) han har paa flere Steder tilegnet sig Tausheds Principet fra Pseudonymerne. Dette Princip er det lige Modsatte er Udtrykket for Selvfordybningen, hvilken rigtignok ikke behøves naar man har et Aabenbarings-Faktum at gaae ud fra.

Forsaavidt er det ikke underligt, at han saa ofte kommer tilbage paa det Forsvarlige i aandeligt Tyverie — hvilket man ellers mindst skulde tro kunde blive Gjenstand for Dens Eftertanke, der har et Aabenbarings-Faktum forud for alle Msker, med mindre han da var bleven bestjaalet, men det er ikke just Tilfældet.

Han der først indbildte sig at Verden vilde forbauses, og derfor lod Typerne staae, at andet Oplag strax kunde udkomme; senere meente, at først om hundrede Aar vilde han blive forstaaet; han har nu endeligen, efterabende Pseudonymerne villet være humoristisk ligegyldig for alle Msker — han som raaber paa bekjend, bekjend, meddeel, meddeel.

Han er et reent Sammensurium.

Til 241,5:

- 6 [†] Allerede i den lille Piece der indeholder Aktstykkerne i hans Afsættelses-Sag, begynder Adler at prutte og recurrere til det Geniale.

I de sidste Skrifter osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 153 ff. (sml. S. 133. 135). Han jadsker nu osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 151 ff. Forsaavidt er det osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 159 f. Han der først osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 151 f. ^o Sml. 255. 235 (Cap. III § 1), S. 93 ff.

3

7

Hovedsagligen er Alt tabt, og hans Avancement til Genie er en uhyre Satire over ham.

Hans hele Viisdom er det tumultuariske: idag — Øieblikket — uden nogen ethisk Opfattelse af, at ethisk er ethvert Øieblik Øieblikket. — den nervesvækkede Angest for at lade Øieblikket gaae ubenyttet hen — det Overtroiske, Phantastiske, Usædelige heri.

Han forklarer derfor slet Intet i Existents ved sin Existents. Hans Kaldelse, er et Digter-Kald, hvis det ellers er Noget, ikke et Kald der paa samme Tid forklarer den almene msklige Existents.

Han er sprungen af fra Hegels Metaphysik og dumpet ned i det Religieuse; men han har aldrig havt nogen Ethik, ell. ethisk Dannelse og Tugt.

Svimmelhed er egl. hans Genialitet; det Geniale hiint frygtelige confinium mell. Godt og Ondt som er det Store.

Godt og Ondt kan man ikke med Bestemthed adskille (Abraham)

derfor den sandselige Genialitets Hensynsløshed; det gjør intet om Nogle lide Uret, naar blot det Store trænger frem (a la Napoleon), og man tager den ligefremme Analogie af Naturen (a la D. Juan || der siger: see, boler Solen ei med hvert et Blomster, rundt om den fødes || der griber til).

4

8

Han gjør egl. det Indtryk af en Hedning, der pludseligen er bleven Chrsten, eller berørt af det Christelige.

Netop derfor forklarer han Intet i Forhold til vor Tids Problem:

¹ Hans hele Viisdom osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 163 ff. Han er sprungen af osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 162. Svimmelhed osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 160. Godt og Ondt osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 165 ff. derfor den sandselige osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 167 f. "Sml. 235 (Cap. IV § 5), S. 218 ff. Han gjør egl. osv.] sml. 265, 12, 235 (Cap. IV § 5), S. 229 Lin. 30 f.

(1846 47)

hvorledes den der er opdragen i Chrstd. kan blive Chrsten? Man skulde ikke tro at Adler havde været opdraget i Chrstd.; det sørgelige Indblik man ved et saadant Msk. gjør i hvad man forstaaer i Handel og Vandel ved en christelig Opdragelse.

Det Epigrammatiske i: 1) at han blev Præst, da han var en reen Hedning; 2) at han fik sin Afskeed, da han dog var kommen det at blive Præst noget nærmere.

Til 241,8:

- 9 cfr. hvad han selv med en vis Aabenhjertighed siger i Forordet til Prædikenerne.

10

5

Lidt om hans Skrifter.

Istedenfor at tænke en Tanke omgaaes Adler den stundom blot i det Gaadefulde, indtil han ved idelig og idelig at sige den bliver lyksaliggjort i en Slags phantastisk clairvoyance: at det maa være Noget. Saaledes have Andre brugt Tallet (man bruger det ligesom Brændeviin, stimulerende, bedunstende). Naar En vilde gaae op og ned af Gulvet og med en Aandebesværgers høitidelige Stemme sige: 7, 14, 21 — der maa være Noget i det; 7, 14, 21: saa vil han tilsidst blive svimmel og tro han staaer for det Gaadefulde, for den store Pan o: s: v:.. Dersom En paa smaae afrevne Stumper Papir vilde skrive saadanne korte Sætninger: Kongen gik ud af Porten o: s: v:; dersom han efter at have fremkünstlet en høitidelig Stemning og læse dem messende op som En der maner: da vilde det tilsidst blive ham, som var al Verdens Hemmelighed laae skjult deri. Jo tilfældigere og jo kortere Ordet er, desto større er den phantastiske Virkning, fordi Phantasien kan skabe en heel Verden til en saadan Sætning. Dersom han vilde leie Talloteriets Apparater, dersom han med Oraklets Høitidelighed vilde lade disse smaae Sedler fremtage af Lykke-Hjulet, medens Vagten præsenterede Gevæhr; og <Exc:> Ørsted tog Hatten af: saa vilde

⁹ Se: Nogle Pr., S. 3. ¹⁰ Sml. 235 (Cap. IV §2), S. 168 ff. som var... laae skjult] man kunde slette: var eller: laae

han vist ogsaa frembringe en phantastisk Virkning paa en stor Mængde Msker.

Han er ikke Forfatter, men han henkaster en Mængde saa der skal en Forfatter til for at skrive en Bog af hans Bøger.

Til 241,10:

Ligesom en Lærer opgiver Disciplen løsrevne Ord for deraf at danne en Stiil, saaledes henkaster A. løsrevne Sætninger — maa-skee for at gjøre Læseren til Forfatter. Forskjellen er kun den at Læreren forstaaer sig selv i hvad han gjør, men A. skjønnes ikke at forstaae sig selv.

Adler er, hvad jeg ved saa ofte at forkorte hans Navn, uvilkaarligt er mindet om han: er A; han mangler B.

Til 241,10:

Han er ikke uden Lyrik, stilistisk Lykke, ikke uden Dybsind. 12

Dog er han især dybsindig ved een Form: at Sandheden indirecte gjør Usandheden aabenbar. (Dette har jeg allerede forlængst viist i hele dets Underfundighed i min Disputats om Ironi; og senere har en Pseudonym: Experimentets quidam benyttet det, at han naar han holder sin Idee fast, forvandler alle Klager mod sig til Selv-Angivelse).

Til 241,12:

Ingen fornuftig Grund til at gjøre 4 Bøger ud af det Sidste. 13

Til 241,10:

Han er anstrænget i Livsfare. 14

Til 241,10:

Har ikke gjort noget Forsøg paa at knytte sig til Pseudonym-merne. 15

¹¹ Sml. 235 (Cap. III § 2), S. 169. ¹² Han er ikke uden osv.] sml. 235 (Cap. IV § 3), S. 196 f. Dog er han især osv.] sml. 235 (Cap. III § 2), S. 156 ff. ¹³ Sml. 235 (Cap. III § 2), S. 128 ff. ¹⁴ Sml. 235 (Cap. IV § 3), S. 190 ff. ¹⁵ Sml. 266, 18. A 150.

(1846 47)

det lyriske Kog i Stilen har han faaet efter Pseudonymerne. Han har ikke haft det før, ikke i Prædikenerne. — Det er ikke sandt hvad der staaer i Kirketidende: at Pseudonymerne og han ere omtrent samtidige, thi han er bag efter, og det er meget afgjørende.

det at construere rhetorisk paa Forsætningen; ingen Eftersætning o: s: v: hvad han har lært af Experimentets quidam.

16

NB.

Det under No 4 skal bruges til Slutning og betitles: Moral.

242
U. D.

Literair Anmeldelse.

Mag: Adler.

Et psykologisk Studium efter Naturen <, det er efter hans Skrifter.>

af

S. Kierkegaard.

Til 242:

243 Foreløbig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Indledning, Begyndelsen [S. 5—14²⁴ nær.]

1 S. 5¹⁶.] Indledning.

2 S. 5⁶ nu er] nu er: Almeen-Aanden

3 S. 7³ lever. . . .¹¹Forandring.] lever; og viser, at det at bruge Døden til Conclusionen er en svigefuld Udflugt, thi Døden forholder sig aldeles ligegyldig til hans Livs Præmisser, og kan derfor ikke være nogen Conclusion.

4 S. 7²⁷ ere paa . . . 8¹³ Som] staae sig bedst. Som

¹⁶ Sml. 235 (Cap. IV § 5), S. 218. ²⁴³ Sml. 218.

I Marginen og paa Foden af Siden:

Den væsentlige Forfatter maa komme til kort, det vil vel gaae ham som Socr. siger: en Læge anklaget af en Kok ell. en Sukkerbager, og en Forsamling af Børn skal dømme dem imellem

S. 9¹² Discussion. . . .¹⁷ Man] Discussion, man 5

S. 9²² Men . . .²⁸ Alle] Alle 6

S. 10¹² Anskrigere . . .¹⁴ Det] Anskrigere; det 7

S. 10²⁴ frem . . .³⁴ ind.] frem. 8

S. 11⁴ Confusionen. . . .¹⁷ Præmisse-Forfatteren] Confusionen. 9
— Præmisse-Forfatteren

S. 11¹⁸ Perspektiv. . . .²² bestandigt] Perspektiv, han er bestandigt 10

S. 12²⁴ Trængende *) *med Anm.*] Trængende 11

S. 14¹⁵ tærende. . . .²⁴ nær.] tærende, netop fordi han istedenfor at tie ytrer alene Tvivlen, gjør alene Anskriget, henkaster Forsætningen, uden at have Eftersætningen. 12

Fortsættelse til 243:

Hvad her er sagt om Præmisse-Forfatterne i en saadan Almdl., at det kan passe paa aldeles ubetydelige Hoveder og paa de fortrinligst begavede, naar disse dog mangle Conclussionen: har ogsaa sin Anvendelse paa Mag: Adler, en Forfatter mod hvem jeg sandeligen ikke er mig noget fjendtligt Sind bevidst, da jeg tvertimod endog er ham i al Oprigtighed Tak skyldig for en Tjeneste han har viist de pseudonyme Forfattere, hvis naturlige Værge jeg er, at han nemlig slet intet Hensyn har taget til dem, idetmindste ikke har viist det saaledes, at han ved at citere dem o: deslige, kunde bringe dem i noget inderligere vidtløftigere For-

Socr. siger osv.] se til 235, S. 8⁶. ²⁴⁴ Hvad her er sagt osv.] sml. 235, S. 16³⁸—17⁴. 244
U. D.

(1846-47)

hold. <Og ikke blot saaledes er jeg ham takskyldig, men ogsaa paa mange Maader som Læser, thi det er vist, at der i hans Bøger findes mangt et Sted, som man, hvis man ellers er velvillig, ikke kan læse uden til sin Opbyggelse, at han stundom rører, ikke sjældent forfrisker ved sin Livlighed, og ikke just lader det mangle paa dybsindige Træk, om han end ganske lader det mangle paa een sammenhængende Tanke.>

Mag. Adler er udrustet med mangelikkelig Gave, med mangen ønskelig Forudsætning i Henseende til Kundskaber; og saa har han een Præmiss mere, den distingerer sig absolut fra alt Andet, den distingerer ham absolut fra alle Andre Præmiss-Forfattere: han har et Aabenbarings-Faktum at beraabe sig paa. Sandeligen langt fra mig er enhver taabelig Spot, jeg skal visse- ligen tale derom med saa megen Indrømmelse og Paaholdenhed som muligt, jeg anmasser mig ikke at benægte ell. bekræfte, jeg forholder mig blot lærende. Og saa meget er vist, havde Mag: Adler holdt dette Aabenbarings-Faktum i dets hele Urokkelig- hed, hvad enten nu Andre ville ansee ham for afsindig ell. bøje sig under Auctoriteten: havde han gjort det, havde han ikke ustadigt og omtumlet pruttende og underhaanden omforklaret det: saa havde jeg ikke været berettiget til at kalde ham en Præmiss-Forfatter. Men at paanøde det Almene et saadant Faktum, og saa tilsidst osv. væsentlig som 235, S. 22 Lin. 15-34 høre Aabenbaringer, da trak han sig 3 Aar tilbage, for ikke at forraske sig, for at have forstaaet sig selv i dette Uforstaaelige, inden han vilde vejlede Andre^[†]: nu omstunder tager man det Første det Bedste stærke Indtryk for en Aabenbaring, og sætter det samme Aften i Avisen. Det første det bedste stærke Indtryk: ja jeg vilde i al Evighed ikke ansee mig berettiget for at sige det, om det ringeste Msk., der beraabte sig paa en Aabenbaring, naar han selv stod fast ved hvad han havde sagt; men Adlers Adfærd har jo berettiget til at sige, hvad han selv siger i de seneste Skrifter. Dog staaer og falder Mag: Adler paa sit Aabenbarings-Faktum, han kan skrive

Og ikke blot saaledes osv.] sml. 235, S. 20 Lin. 4-11. Mag. Adler er osv.] sml. 235, S. 17 Lin. 2 ff. trak han sig 3 Aar tilbage] se til 235, S. 22³⁴.

Folianter og selv om de var rigere paa Ideer og lykkelige Tanker og mangt et dybsindigt Vink end de sidste Bøger ere, han er dog et Ansvar skyldig for hvilket der er hvilket, om det var en Narrestreg det Hele — om han i saa Fald vil udtrykke at han angrer det, siden han engang har paanødet os dets Virkelighed, — ell. om det var et Aabenbarings-Faktum, om han saa vil overtage Partes, medens et andet Msk. med sømmelig Ærbødighed for den udmærket Benaadede, erkyndiger sig, i Forhold til hvad Evne ham er betroet, noget nærmere men kun som en Lærende.

Allerede det her kort Berørte, hvortil Undersøgelsen udtømmende skal vende tilbage, viser tilstrækkelig, at det ikke er min Hensigt, æsthetisk og kritisk at vurdere det Enkelte i Mag. Adlers Bøger, ell. overhovedet saaledes at indlade mig med hans Skrifter, som man ellers gjør det ved en Forfatter. Ellers behandler man Skrifterne, og lader Forfatteren ude; her kan det ikke gøres. Min hele Kritik og hvad Duelighed jeg kan have som Critiker er kun inden for den Forudsætning, at jeg er et ringe enkelt Msk. Det er Mag. Adler der har stillet sig frem med sit Aabenbarings-Faktum, og for mig idetmindste er dette saa afgjørende, at jeg intet Øieblik kan glemme det, og i intet Øieblik ansee mig berettiget til at bruge min Maalestok. Man kan ikke criticere aabenbarede Skrifter paa samme Maade, som Bøger af Mske. Mag. Adler er ikke saaledes Forfatter, han er ved sit Aabenbarings-Faktum et Phænomen, han er midt i Virkeligheden en dramatisk Person, og der kan ikke være Tale om, hvad ellers Pligt er, over hans Skrifter at glemme ham, nei der kan kun være Tale om, ved hans Skrifter at blive opmærksom paa ham, ham der ved sit Aabenbarings-Faktum er stillet saa yderligt, at han enten er en Charlatan — ell. en Apostel. Det gaaer dog ikke an at drive Legen saa vidt, at ligesom man taler om Danmarks Aristophanes forstaaer Den, der i Danmark har meest Lighed med Aristophanes, skjøndt Gud veed han ligner ham slet ikke, men her i Danmark ligner han ham meest, ligesom man taler om Jyllands Fru Heiberg, det er kun

[at det ikke er min Hensigt osv.] sml. 235, S. 25 Lin. 22 ff. Jyllands Fru Heiberg] sml. A124, S. 65.

(1846—47)

altfor vist, at hun maadeligt ligner den Udmærkede, men i Jylland ligner hun meest, at man saaledes tilsidst leger den Leeg, at En var ganske nær ved at han havde en Aabenbaring, at han her tillands var nærmest ved at være en Apostel; thi har han ingen anden Legitimation, da slaar netop Begrebet om, og han er Den, som er fjernest, netop fordi han vilde paatrænge sig.

I Marginen til 244:

- 245 [†] Nu derimod osv. væsentlig som 235, S. 23 Lin. 8-20 Tiden
U. D. fordrede: saa man godt kunde vedstaae det som vist, at man havde haft en Aabenbaring, da flere af de „virkeligen udmærkede Journaler vi har“ havde yttret sig derom, og Almeen-Aanden sanctioneret, hvad der, hvis ellers Noget, i strængeste, i meest isolerende Forstand vedgaaer en paagjeldende Enkelt. Man haaber maaskee paa, at Omstændighederne skal tvinge En ind i Charakteren, holde paa Een. (Det feile Begreb om Alvor.)

- 246 smigrer Publikums Forfængelighed osv. som 235 Anm., S. 13 Lin.
U. D. 21-33, med følgende Afvigelser (bortset fra Varianter i Ortografi og Interpunktion):

S. 13 Lin. 22 en Forfatter Lin. 23 er Forfatter Lin. 23-28 have en Pidskebaands-Jøde, ξ en Kræmmersvend, ξ en Sjouer til Forfatter — thi han trænger i alle Maader til Publikum, til dets Underviisning, til dets skaansomme Overbærelse, til dets naadige Bifald, til dets

- 247 Kladde med endelig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Indled-
U. D. ning, et Stykke [S. 14⁵ mig ... 16³¹ Forfatter.]

¹ S. 14³³ muligt ... 15⁵ Men] mulig; men

²⁴⁵ Man haaber maaskee osv.] sml. 235, S. 24 Lin. 4 ff. Det feile Begreb om Alvor] sml. 235, S. 25 Lin. 8 ff. ²⁴⁶ Pidskebaands-Jøde] se til 235, S. 13²⁶.

S. 16² den Experimenterede ...⁸ meddeltes.] den Experimenterede som tjenende: saa er Alt i sin Orden. 2

Fortsættelse til 247:

Foreløbig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Indledning, Slutningen [S. 16³² Hvad ... 29] 248 U. D.

S. 17¹³ Præmisse-Forfatter ...¹⁶ Forklaringen.] Præmisse-Forfatter. 1

S. 21¹ ikke ...² Retning)] ikke 2

S. 21⁶ ikke. ... 22⁴ Vidtløftigheder.] ikke. 3

S. 23²⁶ Mening, i nte Potens*) *med Anm.*] Mening 4

S. 24³ Gud ...⁴ til. “**”) *med Anm.*] Gud. 5

S. 26⁷ saa ...¹² Afgjørende.] saa er det foruroligende, at en Forfatter paanøder os den Gaade, ikke hvad vi skal forstaae ved at han har haft en Aabenbaring (thi det har han Lov til) men den Gaade, om han selv mener at det var en Aabenbaring ell. det er saadan noget andet Hopsasa. 6

S. 26³³ denne ...³⁴ Tiden.] denne lille Afhandling. 7

S. 27⁸ ja ... 28⁴ Forhold.] ja det skulde da være ved Hjælp af mine Buxer, thi ved mine Skrifter har jeg ikke tildraget mig Nogens Opmærksomhed, og Gud veed det, mine gamle graae Buxer er da ogsaa aldeles uskyldige i, at den offentlige Mening har henvendt saa megen Opmærksomhed paa dem. 8

Men ikke uden en vis Bedrøvelse, ikke uden Veemod skriver jeg denne Anmeldelse.

S. 28¹³ Han ...¹⁷ Skrifter] det er ikke umuligt, at han vilde kunde tildrage sig en og anden mindre Videndes Beundring, men derved er Intet vundet. Just fordi der i et lille Land er saa Faae, 9

(1846—47)

der kunne dømme med Sagkundskab og Indsigt, med Overlegenhed ell. dog med lige Berettigelse: just derfor bør Enhver der ved Evner og Begunstigelse er stillet fortrinligt passe paa sig selv. Men selv om Adler ved sine sidste Skrifter

10 S. 28²⁶ den tyske f. E.] den tyske ell. den franske

11 S. 28²⁷ Dette . . . 29²³ Dog] Og dersom det ikke var saa, at Mag. Adler hidtil var bleven aldeles ignoreret, saa maatte han allerede have afstedkommet megen Skade. Maaskee var det det rigtigste, at lade ham saaledes staae hen, men nu er han bleven anmeldt i Kirketidenden. Forøvrigt føler jeg selv vel hvor underligt det Hele er, at om en Forfatter, der hidtil ikke er synderlig læst, skriver jeg en vidtløftig Undersøgelse, der formdl. hell. ikke bliver læst. Derfor

I Marginen: Hidtil har han ikke gavnet, mig har han sinket.

Fortsættelse til 248:

249 U. D. Foreløbig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Capitel I, Begyndelsen [S. 30—56¹² Aabenbaring.]

S. 30³⁻⁶]

1 Mag. Adlers Collision som Enkelt med det Almene, som Lærer i Statskirken med det Bestaaende; at han blev afskediget; Statens fuldkomne Berettigelse dertil.

2 S. 30¹¹ tydeligt*) med Anm.] tydeligt

3 S. 31²³ det er . . . 24 Officinet] det er faktisk, hvad jeg veed fra Bogtrykkeriet, at han lod Typerne staae

4 S. 35⁵ i sin . . . 15 lumskt] i sin Entreprise. Paa den Maade søger en saadan Revolutionair, der er en Fjende af det Bestaaende (hvilket man slet ikke behøver at være for at være en Reformator, og hvilket en sand Reformator aldrig er)

249³ Sml. 235 S. 31, S. 56 Lin. 2f. og S. 151 Lin. 29f.

S. 36⁴ Om ... ⁹ Og] Og

5

S. 36²⁰ Men ... ²¹ Sladder-Mestere.] Men de uhyre Opgaver, ⁶
for hvilke de eminenteste Tænkere ville gyse, de vinke alle ube-
tydelige Hoveder som Opgaver for dem. Og de taabeligste Msker
benytte saadan Leilighed til at avancere til at tænke med; der
bliver endog en vis Ligelighed, thi Den, der maaskee udmærket
udrustet af Naturen har anvendt de bedste Aar af sit Liv til at
tænke over Sligt, han tilstaaer, at han ikke tør afgjøre Noget —
og det ubetydeligste Snakkehoved han „yttre sig“ omtrent paa
samme Maade: saa er de jo lige kloge.

S. 37¹² afhandle ... Opgave] sye et Par Støvler

7

S. 37¹⁶ for ... ¹⁷ Skole] for et Vrølehed at criticere vor Herre ⁸
end at bedømme et ell. andet Svende-Stykke i en Profession

S. 37²² Viseste ... ²⁶ Discussionen] Viseste, fordi Ingen for- ⁹
staaer det. Det er langt lettere at criticere en Konge end at cri-
ticere en af sine Medborgere i Professionen; thi der vil det snart
vise sig, hvorvidt virkelig den bedømmende Skomager er dygtigere
end den Skomager, hvis Arbejde han bedømmer. Dette er det
Sophistiske, som ligger vor Tid kun altfor nær

S. 37³⁴ Noget. Man ... ³⁸¹³ mere.] Noget.

10

S. 39¹² Titel. Hans ... ¹⁸ Rangerende.] herlige Titel.

11

S. 42⁴ „Strikken om Halsen“ ^{*)} med Anm.] Strikken om Halsen

12

S. 42¹² Selvfornægtelse ... ²⁴ commandere.] Selvfornægtelse.

13

S. 43⁵ Differentserne ... ⁶ Gud)] Differentserne

14

S. 43²¹ Bekjendte .. ²³ - Pille] Bekjendte

15

S. 43³² Mange ... ⁴⁴⁵ Bekjendt!] Mange, og efter sin Død vil ¹⁶
vedblive at bevæge Mange.

(1846—47)

- 17 S. 44¹¹ Takten . . . ³⁰ Ild.] Takten.
- 18 S. 45^{17f.} bringe Offer. *) *med Anm.*] **bringe Offer.**
- 19 S. 46³³ en Mand . . . ³⁴ der.] en Mand, om hvem der med en Catos Alvor kan siges, at han ad majorum disciplinam institutus non ad hujus seculi levitatem.
- 20 S. 47⁶ ordnet *) *med Anm.*] ordnet
I Marginen: saa var der ikke fra det Bestaaendes Side consequent og dygtigt med Imødekommenhed gjort Alt for at give Adler Leilighed til at vise, hvo han var. (thi det er da af disse uendeligt dumme Meninger, at Biskop M. skulde have noget mod Adler, — fordi han vil have Forholdene i Orden, fordi han er til Tjeneste med en Haandsrækning, naar han seer, at Adler ikke selv er opmærksom paa hvad han har at gjøre — medens dog, hvis Adler, efterat have indtaget sin rette Stilling som Extraordinaire o: extra ordinem, havde hævdet sig selv, Biskop M. maaskee var Den, der havde dømt meest deeltagende om ham.
- 21 S. 47⁸ En . . . ¹⁰ Thi] Thi
- 22 S. 47¹² Individualiteter . . . ¹³ instituti)] Individualiteter.
- 23 S. 48³⁰ Plan. *) *med Anm.*] Plan.
- 24 *Anm.* S. 50²²—51³⁴] *mest kun i Udkast*
 S. 53²⁵ Ved . . . ³² jeg]
- 25 Hvis det her Fremsatte blev læst af Een og Anden, vil det maaskee forekomme Nogle som gyselige og umenneskelige Fordringer til den Extraordinaire; Andre som var det Hele Paradoxer. Vel muligt; jeg kan
- 26 S. 54¹¹ spøgende, . . . ¹⁷ men] spøgende. Men
- 27 S. 55¹⁹ Den . . . ³² Særkjende.] En Aabenbaring er nu endog en

¹⁹ Sml. 235, S. 47 Lin. 12 f. og se Note dertil. ²² Sml. 249, 19.

paradox Umiddelbarhed; men skal den være vederfarede Nogen i vor Tid, maa dette i ham ogsaa være kjendelig paa den tjenende Reflexion i hvilken han overtager den. Hans Reflexion skal ikke tilintetgjøre ham det Overordentlige, men han maa have Reflexion til at sætte det ind i Tiden.

Foreløbig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Capitel I, Anmærkning [S. 56¹³—59³²] 250
U. D

S. 56²¹ bande²⁵ Hovedstaden.] bande — han veed knap af 1
at han gjør det.

S. 56²⁸ let²⁹ Forunderligt.] let blive lidt Don Quixotisk der- 2
ude i Stilheden.

S. 57⁶ Gjerning¹⁷ Menigheden.] Gjerning. 3

S. 57²³ som . . . phantastisk.] der er blevet forskruet paa Landet. 4

S. 57²⁴ Men . . . 58¹⁴ faktisk.] men det er slet ikke sandt, der 5
er ingen Bevægelse, og det med Psalmebogen er fingeret.

S. 58²⁰ frem²² Hefte.] frem — og saa bliver det Hele til 6
et lille bitte Hefte.

I Marginen: det Hele bliver til en lille Gnalling.

S. 58²⁵ een³¹ Adresser;] een Adresse — Partiets Adresse. 7
Det havde ikke betydet Stort; der var da ikke kommen flere Adresser, og det Hele havde netop viist sig som en Partie-Sag. Men naar Partiet deler sig, og sender 5 a 6 Adresser:

S. 58³³ den³⁴ Hefte] det lille bitte Gnaling af et lille Prøve- 8
hefte

S. 59²⁸ Nei³² Forening.] — Nei havde der været een sand 9
Extraordinair som havde meent at en ny Psalmebog var fornøden:

²⁵⁰ Sml. 195 - 198.

(1846—47)

saa havde han skrevet den i 3 Maaneder uden at behøve Comit-
teer ell. Adresser.

Fortsættelse til 249:

- 251 Jeg skal nu osv. væsentlig som 235, S. 57 Lin. 1 — S. 59 Lin. 3
U. D. Bemærkning.

I Marginen: Dybsindighed er ikke den enkelte Yttring, men et billedligt Udtryk for hvor mange Favne man, som der siges om Skibet, stikker, men Skibet stikker jo saa og saa mange Favne stadigt væk.

- 252 *Foreløbig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Capitel I, Slut-*
U. D. *ningen* [S. 57¹ Jeg skal ... 72³³ Troldkjærling.]

- 1 S. 59¹⁷ Det...²³ begge.] Det Dybsindige er derfor det Omvendte
af Udverteshed, et Msk. der blot lever udvortes har gjerne en
Tilbøielighed til at anticipere sin Fremtid ved store Ord, Løfter
o: s: v:, den Dybsindige er lige omvendt skjulende det Hoved-
Maskinerie for hvilket han egl. gaaer. Han seer maaskee til daglig
Brug ud som En der gaaer for 1 Hests Kraft, og i Grunden arbej-
der Maskineriet af første Størrelse.
- 2 S. 60² Overordentlige *) *med Anm.*] Overordentlige
- 3 S. 62¹ Taushed *) *med Anm.*] Taushed
- 4 S. 63⁸ hellere *) *med Anm.*] hellere
- 5 S. 63¹⁴ Her... 64⁸ Dersom] Dersom
- 6 S. 64¹⁵ Indvielse²⁴ Maade!] Indvielse.
- 7 S. 64³⁵ Helvedessteen] Helvedsild
- 8 S. 65¹¹ som ...¹² ikke] saaledes, at den er Helvedes-Ild, uagtet

²⁵¹ Dybsindighed er ikke osv.] sml. 235, S. 59 Lin. 6 ff.

den er Himmelens Velsignelse. Og saaledes er jo ogsaa den særlige Enkelte situeret: enhver ligefrem Efteraber er eo ipso en Fortabt. Thi den særlige Enkelte er ikke

S. 65¹⁸ bringe *) *med Anm.*] bringe 9

S. 66²³ Paradoxe *) *med Anm.*] Paradoxe 10

S. 68³ Aar.] Aar, og jeg veed Intet om at Maria løb omkring og 11
bekjendte.

S. 68⁶ Angest . . . ¹² trælle.] Angest. 12

S. 68¹³ afskyelig . . . ¹⁹ afskyelig.] afskyelig? 13

S. 69⁹ Fortolkning. . . ²⁴ sig.] Fortolkning. 14

S. 69²⁸ fornye . . . 70^{1f.} meddele. *) *med Anm.*] være fornyet i 15
det Samme. Ja naar man lider af nervesvag Utaalmodighed saa
er det jo rigtignok nemmere, at faae det ud jo før jo hellere.

S. 71⁵ De . . . ¹⁹ Det] Han blev Præst, og naaede Haanens Seier 16
over Msk., hvorpaa han nedlagde Embedet. Enhver bedre i det
Bestaaende vilde væmmes ved en saadan Afskyelighed; og det
er netop de Bedre der skulde sikkres mod ikke at tage Skade.
Var der een ell. anden Bandit, som fandt det Herlige, nu ja en
Bandit er tabt alligevel. — Det

Anm. S. 71²⁹ Tilhængere . . . ³³ selv.] Tilhængere. Men dette 17
vilde jo netop være Usandheden. Dog derpaa er den nervesvæk-
kede Utaalmodighed kjendelig at den ikke kan give sig Tid ikke
har Tro og Ydmyghed til at vælge det Langsomme naar dette dog
er det Sande. Da Engelen havde forkyndt Maria, at hun <ved
Aanden> skulde føde et Barn: nu det var jo et Under det Hele
— hvorfor skulde saa dette Barn bruge 9 Maaneder som andre
Børn. Hvorfor kunde det ikke skee strax; thi hun havde jo fattet
at det var et Under. Lad os ikke sætte Maria sammen af to Væse-
ner: en jordisk Kvinde der finder det i sin Orden at det varer 9

(1846—47)

Maaneder, og den troende Maria der ydmygt forstaaer at denne Fødsel er et Under. Men var den et Under hvorfor skulde den saa dog paa en vis Maade være i Naturens Orden. Ja her kniber det. Den nervesvækkede Utaalmodighed bliver fortumlet i Hovedet ved det Overordentlige, og kan slet ikke i Tro og Ydmyghed komme til sig selv. Og saaledes ogsaa naar en Aabenbaring bliver en Mand til Deel, kan den nervesvækkede Utaalmodighed blive ganske ør og fortumlet, og kan slet ikke udholde det Pinlige og det Ydmyge som ligger i at der siges: giv Dig saa Tid — ell. den nervesvækkede Utaalmodighed viser maaskee, at det dog nok ikke hænger rigtigt sammen med at det er en Aabenbaring. Mon Maria efter at have modtaget Bebudelsen, ikke forblev den samme stille, ydmyge Qvinde, mon hun fik travlt med at spørge hvad Klokken var, om Maaneden ikke var ude — af Frygt for, at det muligen skulde gaae tilbage igjen.

18 S. 72⁶ fare ¹⁰ Forfængelighed.] fare.

19 S. 72¹² Den . . . ¹⁸ Villie.] Den Gud der hver Dag har været paakaldt i hellig Indvielse, han veed det jo: og saa er det dog vel nok; Udfaldet er Ingen ansvarlig for.

20 S. 72²² det Almene . . . ²⁶ Guds.] det Almene — nu begynder jeg. Msklig talt er jeg svækket, jeg kan intet Stort blive i Mskenes Øine, nu kan jeg tjene Gud.

253 *Foreløbig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Capitel II [S. 74 U. D. —93¹²]*

1 S. 74²⁸ Tilintetgjørelse. . . . 76¹⁰ Time.] Opløsning.

2 S. 78⁸ Christendommens. . . ¹⁴ Øine;] Chrstd: som usandsynlig.

3 S. 79² Paradox ⁹ fra. *) med Anm.] Paradox.

4 S. 80⁷ Aar siden ³¹ skete.] Aar siden.

- Anm.* S. 82²⁶ florerer. . . . 84³¹ havde.] florerer. 5
- S. 87¹⁹ Naar. . . .²⁵ naar] Naar nu 6
- S. 88² Aabenbaring. . . .¹⁰ Sproget.] Aabenbaring, derpaa ikke 7
 læste andet end orthodoxe Skrifter, og nu overførte alt Dette paa
 sig, og nu tvang Orthodoxien til i Samtidighedens Situation at
 rykke ud med Sproget.
- S. 88¹³ korsfæstet. . . .¹⁷ Fordi] korsfæstet — og især da af Ortho- 8
 doxien. Det er ganske rigtigt, thi
- S. 88²³ igaaraftes. . . .²⁴ det.*¹⁾ *med Anm.*] Miraklet skete igaar. 9
- S. 89¹² at man. . . . 90³ Sag.] at der i Grunden intet Mirakel var. 10
- S. 90⁸ et Tredie. . . .⁹ Nar**¹⁾ *med Anm.*] et Tredie 11
- S. 92¹⁸ Men. . . .²⁰ Pietismen.] Man vil saaledes i hans første 12
 Prædikener finde Yttringer, der aldeles smage af Hernhutternes
 Ideer, af Svedenborgs o: s: v: . Og dog har han upaatvivleligt den
 Gang ikke læst det Mindste i den Retning. Samtidig dumper han
 ind i de gl. Kjætterier, og alt dette pele mele.
- S. 92²⁴ Forfærdelse. . . .²⁸ Uveiret.] Forfærdelse. 13
- S. 93⁹ Aabenbaring. . . .¹² Mellemliggende.] Aabenbarings-Fak- 14
 tum.

Fortsættelse til 253:

Capitel III.

254

U. D.

Forrykkelsen af Adlers væsentlige Standpunkt, ell. Documen-
 tationen for, at han ikke selv troer paa, at der er ham vederfaret
 en Aabenbaring. Dette belyses af hans fire sidste Bøger, og af en
 lille Piece der indeholder Aktstykker i Sagen om hans Afsættelse.

²⁵⁴ Sml. 235, S. 93 Lin. 13-19.

(1846—47)

Til 254:

255

§ 1.

U. D.

Aktstykker i Sagen med hans Afsættelse.

Her begynder allerede Adler at prutte.

At det kan falde en Exeget ind i Forhold til hvad der skal være skeet for 1800 siden, at komme frem med alt dette, intetsigende, Sindrige om Extase, indre Faktum o: s: v:: gaaer an. Men at et Msk. der har paastaaet at have haft en Aabenbaring, nu kan falde paa i Forhold til sit eget Liv at koge Collegie-Hefter op, er yderst comisk.

256

U. D.

Foreløbig Udarbejdelse og Udkast til „Bogen om Adler“, Capitel III § 2:

1

§ 2.

Adlers fire sidste Skrifter.

- 2 I Maaned 1846 traadte Adler pludselig frem med 4 Bøger paa eengang. Fire Bøger paa eengang! Snart kommer danske Forfattere til at rangere ligesom Paschaerne af 1 ell. 3 og 4 Hestehaler, ell. inddeles ligesom Barbererne i dem med 3 Bækner og dem med 1. Forsaavidt det kunde falde en virkelig Forfatter ind at gjøre noget saadant, da maatte dertil være særdeles Grunde. Det maatte være for om mulig maieutisk osv. *Udkast til S. 129 Lin. 8-33* blive 12 Bøger. De samtlige 3 Bøger (den 4de er da lidt Vers) er en Trængsel af tumultuariske Aphorismer, hvis Begyndelse ikke skjønnes at have nogen fornuftig Grund, hvorimod Fortsættelsen deraf kan blive ved i det Uendelige, da der ingen fornuftig Grund er til at høre op.

I Marginen:

- 3 som der da hell. ingen <fornuftig> Grund er til osv. *Udkast til S. 130 Lin. 1-20* lige lange.

²⁵⁵ § 1. osv.] sml. 235, S. 93 Lin. 20-23. Her... prutte.] sml. 241, 6. At det kan osv.] sml. 241, 5. 257, 12. 261, 7. ²⁵⁶ 1 Sml. 235, S. 127 Lin. 14 f. 1 L. Maaned osv.] sml. 235, S. 128 Lin. 6 ff.

At angive Bøgenes Indhold er *osv. Udkast (uden Anm.) til* 4
S. 132 Lin. 9—S. 133 Lin. 31 Rør-Fløite.

Det som nu i Særdeleshed er *osv. væsentlig som S. 133 Lin. 32* 5
—S. 134 Lin. 10 Aabenbaring, der argumenteres ikke derfra, han
 paaberaaber sig det ikke. Og dog er, som jeg ovenfor har viist,
 det *osv. væsentlig som S. 134 Lin. 14-16* i hvilken man kan handle
 om en ell. anden Læres Rigtighed af Hr. Adler. Dog maaskee *osv.*
væsentlig som S. 134 Lin. 23—S. 135 Lin. 13 ud deraf. Man kan
 ikke nægte, at hele det moderne Confusionsmagerie ved en Af-
 stand af 1800 Aar, og ved at de Spillende er aldeles Forskjellige,
 men at en Mand i et Par Aar spiller saaledes op for os, er, hvis
 Sagen ikke var saa alvorlig, yderst comisk. Dog det forstaaer sig:
 theologiske Kundskaber, som disse haves til en theologisk Em-
 beds-Examen, og saa et Kjendskab til Hegels hele den religieuse
 Sphære confunderende Philosophie, og saa et Lyn-Slag uventet:
 det maa let give en Confusions-Mager i stor Stil.

I de 4 sidste Bøger *osv. væsentlig som S. 135 Lin. 22—S. 136* 6
Lin. 2 bliver at han er Genie: ja det er Confusions-magerie af
 første Skuffe.

Lad nu meget af det Adler siger om Geniet være ret dybsindigt, 7
 Genie er dog vel noget ganske andet, noget kvalitativt forskjelligt
 fra det at faae en Aabenbaring. Vi tale om *osv. væsentlig som S. 136*
Lin. 12-21 o: s: v.: Adler spiller omvendt, han begynder ikke med
 rationalistisk at forklare det at en Anden siger sig at have haft en
 Aabenbaring, nei han begynder med at sige, at han selv har haft
 den, og derpaa ender han i at være Genie. Og disse Bagvendt-
 hedens forfærdelige Overgange, dem gjør han ligesom der ingen
 Ting var i Veien. Adlers Ulykke m: H: t: det første Anskrig om at
 have haft en Aabenbaring, er nok nærmest den, at han aldrig har
 tænkt over, i hvilket Complexus af Categorie: en Aabenbaring
 hører hjemme, men hvilet i Hegels Confusion, indtil han blev
 skrækket op, og nu i Skyndingen sagde det Første det Bedste.

(1846—47)

Hvad er det *osv. væsentlig som Lin. 30 — S. 137 Lin. 5* Præst — godt var det, han blev afskediget. Alt det meget som Adler forklarer om Geniet er lutter æsthetiske Bestemmelser,[†] hverken mere ell. mindre; der findes intet Spor til *osv. væsentlig som Lin. 9-12* idelig, og det uagtet, Msket har haft en Aabenbaring.

8 [†] *I Marginen*: Anm. Exempler. Det om Øieblikket.

<(saadan a la Aladdin).>

det om Abraham, at Godt og Ondt løber i Eet. Og at Msk. der forklarer Abraham paa den Maade, han siger sig selv at have haft en Aabenbaring, og taler i Chrsti Navn. |

9 Naar det Paradox-Religieuses Sphære *osv. væsentlig som S. 137 Lin. 13—S. 138 Lin. 7* godt. Som Genie kan Paulus hverken udholde Sammenligning med Plato, ell. Shakspeare; som Forfatter af skønne Lignelser er han en temmelig obscur Person. Men han er Apostel, og som Apostel har han igjen slet intet Svogerskab hverken med Plato ell. med Shakspeare. Geniet er det primitive det originale, det oprindelige Udgangspunkt^(†) indenfor Immanentsen, en Apostel er Udgangspunktet indenfor Transcendentsen: i Kraft af en Aabenbaring, eller i Kraft af Paradoxet. Et Genies Paradoxe ere symptomatiske, ere Anticipationer, der forsvinde, en Apostels Paradox er det kvalitative. Et Genie er stort ved sin Tankefylde, en Apostel er hvad han er ved sin guddommelige Myndighed. Jeg skal ikke høre paa Paulus fordi han er aandrig, ell. mageløs aandrig, men jeg skal bøje mig under Paulus, fordi han har guddommelig Myndighed. Paulus skal ikke beraabe sig paa sin Aandrighed, thi saa er han en Nar a la Adler, men han skal beraabe sig paa sin guddommelige Myndighed; han skal ikke anbefale sin Lære ved skønne Billeder, men han skal sige: hvad enten Billedet er skønt ell. ikke, saa skal Du lyde, thi jeg taler med Myndighed; jeg kan ikke og tør ikke tvinge Dig til at lyde, men jeg gjør Dig evigt ansvarligt derved, at jeg har talet med guddommelig Myndighed, hvortil jeg er kaldet. Myndigheden

⁸ Sml. 241, 7. ⁹ Jeg skal ikke høre paa osv.] sml. 235, S. 140 Lin. 29 ff.

er atter det kvalitative-Afgjørende, Myndigheden lader sig slet ikke tænke i Immanentsen[†]

[†] Anm. Maaskee erindrer dog osv. væsentlig som Anm. S. 144 Lin. 22-32.

[†] I Marginen: Geniets Udgangspunkt er dog indenfor den personlige Identitet med sig selv; Aabenbaringens Udgangspunkt er paradox ud over Personligheden. 10

Dersom da Adler virkeligen er og vil være en der er kaldet ved en Aabenbaring, saa maa man fordre <af> ham, at han bruger Myndighed og handler med Myndighed i Kraft af at være kaldet af Gud. Men dersom han blot er Genie saa maa alt hans første tilbagekaldes. 11

Altsaa istedenfor det Første: en Mand der er kaldet ved en Aabenbaring har vi nu (uden den mindste Angivelse af denne svælgende Forandring og Tilbagegang og Forrykkelse) faaet: et Genie. Den der er osv. væsentlig som S. 151 Lin. 2-5 Selvtilfredshed. Denne er det omtrent Adler indtager i sine sidste Skrifter — aber Adler er den Samme der begyndte med at være kaldet ved en Aabenbaring, og han har ikke ymtet et Ord om den væsentlige Forandring der er foregaaet. Skjøndt en Aabenbaring er osv. væsentlig som Lin. 15-28 bekjend, bekjend. Nu i de sidste Skrifter har osv. væsentlig som 261, 18 Lin. 2-6 een Bog. Tausheds-Principet er Inderliggjørelsen for almdl. Msk. Ved at holde osv. væsentlig som S. 153 Lin. 6-12 erhverve Primitivitet. Lige det Omvendte heraf er det ligefrem Geniale, og forsaavidt igjen, hvad der da ligger inde i det Paradox-Religieuses Sphære: det at være kaldet ved en Aabenbaring. Man skulde næsten tro, at Adler fra Pseudonymerne (hvis Stiil han stundom efterligner — til ny Confusion) har faaet dette at løbe med, og faaet en Sætning, der aldeles tilintetgjør hele hans Standpunkt kluddret ind med i Marchandiser-Udsalg. 12

Myndigheden lader sig slet ikke tænke i Immanentsen] sml. 235, S. 143 Lin. 33f. 10 Sml. 235, S. 139f.

(1846—47)

13 Adler er altsaa istedenfor at være en Mand der er kaldet ved en Aabenbaring, blevet et Genie, og i hvilken Forstand han er dette, er hell. ikke klart, thi Tausheds Principet er Reflexions-Principet og lige stik imod alt hvad han ell. æsthetisk-romantisk foredrager om Genie, og fremfor alt lige stik imod det uendeligt kvalitativt Forskjellige at være kaldet ved en Aabenbaring.

14 I de sidste 4 Bøger osv. *Udkast til S. 153 Lin. 35—S. 155 Lin. 29* Adler.

15 Istedenfor en Mand der var kaldet ved en Aabenbaring fik vi et Genie, og af et Genie at være maa man sige om Adler han er noget fortunlet, hvilket netop atter bedst viser sig derved, at han selv hidtil ikke paa fjerneste Maade har fundet sig foranlediget til at oplyse noget om de rædsomme Bagvendthedens Metamorphoser han indgaaer, thi han synes stadigt lyksaliggjort i den Indbildning at han er i Identitet med sig selv fra først til sidst, hvilket han ogsaa er, under Antagelse af, at han er et fortunlet Genie.

Han er et fortunlet Genie der ligger i det Momentane, og derfor netop ingen Forestilling har om sig selv, aldeles ingen Continuerlighed. I Øieblikket griber Noget ham: saa er han det. I næste Øieblik griber noget Andet ham, saa er han det. Hans Existents osv. *Udkast til S. 156 Lin. 5—S. 157 Lin. 3* aabenbart, at Ironien ligger i den Underfundighed, at medens Individet troer at tale om Andet ell. vel endog at angribe Andet, seer Ironien, at Individet angiver sig selv. Enhver consequent gennemført Idee har eo ipso den Magt, at den foranlediger Modsætningen til at blive aabenbar.

16 Blandt hans dybsindige Bemærkninger findes osv. *væsentlig som S. 159 Lin. 29—S. 160 Lin. 13* at han laaner fra fattige Folk, at Den der hører hjemme i den høieste Sphære, laaner fra Folk, som ligge i en lavere Sphære. Om han forøvrigt har laant Noget fra Nogen, skal jeg ikke afgjøre; mig har han Intet laant fra, det

¹⁸ Sml. 235, S. 153 Lin. 15 ff.

maa jeg paa det Bestemtteste protestere mod. I Aandens Verden er det efter mit Begreb langt fra at Tyverie er tilladeligt, at det er lige omvendt: der er den høieste Eiendoms-Sikkerhed. Et Msk. kan maaskee selv troe, at have laant Noget fra en Anden, ell. selv mene at skyldte en Anden Noget, og <dog> være aldeles uskyldig, forsaavidt han har gjort det til Noget, som Eieren paa ingen Maade kan vedkjende at være Sit.

Dette bliver altsaa summa summarum af Adlers første og Sidste: 17
at han er et fortunlet Genie. Naar man saa *osv. væsentlig som S. 168 Lin. 17-30* ved netop at belyse Grund-Confusionen i det Hele.

Hertil paalangs i Marginen, med Blyant: NB Skal benyttess senere

Betragtet som et fortunlet Genie er Adlers Genialitet egl. Svimmel- 18
melhed. Hermed *osv. væsentlig som S. 160 Lin. 25-28* Beruset-
hed. Saaledes ogsaa Sindssvagheds dybsindige Glimt.

Man har *osv. væsentlig som S. 161 Lin. 6—S. 166 Lin. 17* noget 19
Stort, men at lade Gud i Himlen være en Saadan, for hvem der
inclineres paa den Maade: ja det er forfærdeligt.

Denne Svimmelhed er ganske simpel en metaphysisk Subli-
meren af det Æsthetiske, uden om det Ethiske. Det Ethiske er og
lever og røres i Distinktionen mell. godt og Ondt; det Æsthetiske
ligger i det Quantitative: det Store, det Forbausende, det Dristige,
det Svimplende; og <det> Metaphysiske er interesseløst.

Adlers Svimmelhed viser sig ogsaa i den Hensynsløshed med 20
hvilken han mener at det Store skal trænge igjennem, og gjøre
sig gjeldende, om der ogsaa skeer Uret, og det bedste Beviis paa
Svimmelhed, er, at han idelig beraaber sig paa Natur-Analogier,
thi Naturen er netop ikke det Ethiske; Naturen lader ogsaa lige
godt regne over Gode og Onde, men det Ethiske gjør den kvali-
tative Forskjel.

Den ethiske Ædruelighed ligger *osv. væsentlig som S. 167 Lin.*

²⁰ Adlers Svimmelhed *osv.*] sml. 235, S 167 Lin. 9 ff.

(1846—47)

30—S. 168 Lin. 5 ved en Usandhed; man tænke paa Pythagorass Ængstelighed, der neppe turde træde paa Jorden for ikke at træde noget levende Dyr ihjel. Derimod tænke man paa en D. Juan, paa en Napoleon, paa Jesuiter, og al anden aandelig Usædelighed, og man forfærdes ved, at det er denne Anskuelse Adler vedkjender sig. — Og den Mand vil have haft en Aabenbaring.

257 Foreløbig Udarbejdelse og Udkast til „Bogen om Adler“, Ca-
U. D. pitel III § 1 [S. 93²⁹—127¹³]

- 1 S. 94¹⁰ Ord **) med Anm.] Ord
- 2 S. 96⁷ og en ... 97²¹ Første.] og en Udvikling og Fortolkning af denne Lære, der er inspireret. Saa tilforladeligt er neppe det N. T. garanteret, havde han blot udeladt de 6 første Prædikener, saa vilde denne Bog være instar omnium.
- 3 S. 97²² Undersøgelsen ... ³³ aabenbart.]
Nu gaae vi over til de Spørgsmaal, som den geistlige Øvrighed fandt sig foranlediget til at forelægge ham.
- 4 S. 99¹⁹ Erklæring *) med Anm.] Bekjendelse
- 5 S. 101²³ Bøger ... ²⁶ o: s: v:“.] Bøger.
- 6 S. 107⁴ Bibelen. “ ... ¹⁶ Hele.] Bibelen.
- 7 S. 108¹⁰ I Almindelighed ... 109²⁷ officielt.] Posito jeg sætter, at en anden Præst havde ordret holdt den samme Prædiken som Adler: saa vilde der dog blive en kvalitativ afgjørende Forskjel mell. disse tvende den at Adlers var i Kraft af „kun at være Organ.“
- 8 S. 109³¹ thi ... 110² til.] thi Tilsvaret er ikke mere Forklaring af hvad der er sagt i Forordet til Prædikenerne end det var en

Pythagorass Ængstelighed] sml. 235, S. 168 Lin. 8, og se til 261, 26-
257² Sml. 257, 13. ¹ „kun at være Organ“] se Nogle Pr., S. 4 (Forord).

Oplysning som et Sendebud engang bragte: at han rigtigt havde truffet den Søgte, men det var ingen Enke, det var en Muursvend.“

S. 112²³ Troen.] Troen. Det er bekjendt, at det gjorde et overordl. 9
dybt Indtryk og havde en afgjørende Følge for Pascals Liv, at Hestene engang løb lybsk med ham.

S. 112²⁶ Forklaringen . . . 113³ Confusion.] Men dette er igjen 10
noget ganske Andet og kvalitativt forskelligt fra ved en Aabenbaring at have modtaget en Lære, som Adlers Dictata-Passus i Forordet til Prædikenerne, og fra at

S. 113¹⁰ Men . . . ²⁶ aabenbaret.] Men her er ikke Spørgsmaal 11
om Beskedenheden hist op og her ned men om kategoriske Bestemmelser i en yderst alvorlig Sag.

S. 114⁷ Altsaa . . . 116¹⁴ Aabenbaring!] Altsaa naar hans høi- 12
tidelige Udsagn, at Jesus har budet ham at nedskrive Ordene, ikke kan skaffe ham Gehør: saa haaber han paa, at en Ubetydelighed skal gjøre det. Man tænke sig, hvor afskyeligt det end næsten er blot at nødsages til at skrive noget Saadant, man tænke sig at Paulus til Forklaring af det Ord: som jeg haver modtaget det af Herren, saa overantvorder jeg Eder at vor Herre Jesus Chrstus o: s: v: havde føiet: at om man end vilde ansee dette som et Barns første, lallende, spæde, ufuldkomne Røst saa o: s: v:.. Hvor i al Verden kommer Adler til dette om et Barns spæde, ufuldkomne Røst! Saaledes kan et Msk. tale i Forhold til en Frembringelse der i ganske almdl. msklig Forstand er hans egen — men i Forordet til Prædikenerne er det jo ikke Adlers Røst, det er jo Jesus der dicterer og altsaa ved Adler taler til os — og hans Røst er dog vel ikke et spæd Barns; og det er dog vel ikke faldet Nogen, ell. faldet Øvrigheden ind at stille det Dilemma; men vel at spørge Adler, hvad han mener med, saaledes at lade Jesus dictere ham

⁹ Det er bekjendt osv.] se: Pascal's Gedanken über die Religion und einige andere Gegenstände, übers. von K. A. Blech (Sämmtl. Schriften, 1. Th. Berl. 1840. — Ktl. Nr. 712-13), S. 33 N. (Leben des Blaise Pascal, beschrieben von seiner Schwester Gilberta verehl. Perier). ¹³ det Ord osv.] sml. 1 Cor. 15,3.

(1846—47)

Noget i Pennen. Derimod dersom det hele Forord er Digt, og Tant og Forfængelighed og Sindsforvirring — saa er det ganske rigtigt, og dog nei, det er dog ikke rigtigt, at tale om et Barns spæde Røst — thi saa skal det Hele angrende tilbagekaldes.

Men hvad var det nu Øvrigheden havde spurgt ham om, om han vilde tilstaae, at han havde været i en exalteret og forvirret Sindstilstand, da han skrev Forordet og Prædikenerne. Og naar man er begyndt i en exalteret Tilstand saa kan det være ganske rigtigt at haabe paa en vis Perfectibilitet[†], at haabe paa som Adler selv sagde „at han ved i længere Tid at bearbejde og roligere udvikle Ideerne, for Fremtiden vil see mig istand til at lade det christelige Indhold udfolde sig i en mere passende Form og med den hellige Skrifts bestemte Ord mere overensstemmende Form.“ Ja naar man er begyndt i en exalteret og forstumlet Tilstand — men saa er man jo netop ikke begyndt med det tydeligste og klarreste af Alt, en Aabenbaring, med at Jesus selv dicterer En hvad man har at nedskrive. Selv i Forhold til en reen msklig Stræben gjelder det for alle dygtige Mske: at det Første er det Bedste, Begeistringens Beslutningens, Forelskelsens Første er det Bedste, ligesom det dialektiske første Skjøn paa en Sag. Kun for forstumlede Mske gjelder det, at de først komme tumlende som en fuld Mand ind af Døren — og saa kan det jo rigtignok stundom være, at der bag efter, naar Besindelsen lidt efter lidt indtræder, at der kan komme noget ganske Godt ud deraf. Men saa er det Første igjen ikke noget man skal lade staae hen, men tvertimod Noget, man skal tilbagekalde.

[†] *I Marginen:* Anm. det Hele med Adlers Perfectibilitet er nok igjen en af hine usalige Reminiscentser fra Collegierne. Blot Adler havde været Lægmand; thi det der er hans Ulykke blandt Andet er <at> hans Inderlighed ikke staaer i noget Forhold til hans elendige theologiske Kundskaber. Chrstd. er en Aabenbaring — 1700 Aar derefter begynder man ret at udvikle, at den maa være perfectibel — nu det er dog noget med de mange Aarhundreder; men i sit eget Liv at opleve en Aabenbaring, og saa gennemgaae dette

Anm. osv.] sml. 241, 5. 255. 261, 7.

exegetiske Cursus betræffende hvad man selv har oplevet: er virkeligt komisk.

S. 116³² tilbagekalde . . . ³⁴ Maade.] tilbagekalde sit Første. Naar ¹³ han saaledes vilde sige: hverken har Jesus viist sig for mig, ell. budet mig at nedskrive hine Ord — men jeg har været i en for- tumlet og overanstrengt Tilstand. For mig har imidlertid hiint Øieblik haft en afgjørende Betydning, saa jeg maa sige om mig selv, at jeg er reddet paa en vidunderlig Maade: ja da er Sagen en anden. Ære være Den, der ydmygt men dog frimodigt tilstaaer om sig selv, at han har maatte reddes paa en vidunderlig Maade.[†] Men i Adlers Første og Afgjørende (i Forordet til Prædikenerne) var der ikke et Ord Tale om at frelses og reddes — der var han Den ved en Aabenbaring Kaldede hvem en ny Lære betroes. Nu at lade det Første staae hen, og give Tilsvaret Udseende af at være en Forklaring er en total Confusion. Tilsvaret er ingen Forklaring, men et qualitativt nyt Udsagn, Forklaringen forklarer ikke det Første, men forklarer det Første at være noget Andet. Dersom saaledes En skulde forklare hvad en Cirkel er og han saa forklarede at den er en Fiirkant: da er dette ingen Forklaring, det er et nyt Udsagn. Naar jeg forklarer Noget, saa foretager jeg dog vel ingen Forandring i dets Væsen, som jeg forklarer, nei Det, som skal forklares bliver uforandret, derimod bliver det ved Forklaringen tydeligt hvad det er. Naar nu En siger at han ved en Aabenbaring er meddeelt en ny Lære efter Jesu egen Dictat, og man spørger ham hvad han dermed mener ell. forlanger hans Forklaring, og han saa forklarer, at dermed mener han, at han er frelst paa en vidunderlig Maade saa forklarer han ikke det Omspurgte, men producerer en ny Historie.

[†] I *Marginen*: Anm. et andet Spørgsmaal om det er rigtigt at gjøre den Art personlige Bekjendelser (for Alt maa man ikke frembringe en phantastisk Virkning.)

S. 118⁵ ikke er . . . ⁸ Maaneskin.] ikke er Aabenbaringer. Ak. ¹⁴

¹³ Nu at lade det Første osv.] sml. 235, S. 96 f. Anm. osv.] sml. A 91.

(1846—47)

hvad hjælper det saa at brænde de hegelianske Manuscripter, — naturam furca pellas ex, hun kommer dog igjen den Hex.

- 15 S. 118²³ Adler... 119¹² Prædikenerne. —] Det Afgjørende er altsaa aldeles udeladt.

Paa Foden af Siden: med mindre der i Svaret er indeholdt, at de ikke ere ham aabenbarede, men ere hans egne, og i saa Fald maa der fordres, at han officielt tilbagekalder Forordet.

- 16 S. 120¹⁷ Begyndelse. "...³² dicterede. —] Begyndelse".

- 17 S. 122⁵ som ...⁹ Begyndelse.***) *med Anm.*] ingen Aabenbaring har haft.

- 18 S. 122¹² igjen ...¹³ Frisk] ligesom Jeppe igjen begynder paa en Frisk

- 19 S. 122¹⁵ med ...²⁶ Prædikenerne.] med det Gl. Ak, dersom Adler ikke er bleven amalgameret med det gl. saa har han nok nærmest Biskop Mynster at takke for, at han ikke ved Hjælp af alle sine høist føjelige Concessioner blev i Embedet.

I Marginen: Dog har han i denne ny Bog valgt den mindst generende af alle Categorier: han er saadan Genie og saadan.

- 20 S. 123⁸ Og ...¹⁷ confus.] det er hell. ikke om forskellige Momenter i hans Liv der er Tale, nei det er eet <og> samme Moment der forklares saaledes, og dog skal være eet og det samme.

- 21 S. 124²⁰ Af ... 125^{17f.} Menneske.] Af den hele Begivenhed med Adler resulterer der for Statskirken: Nul.

- 22 S. 125²¹ thi ... 127¹³ Aabenbaring.] Nei, fordi han sagde dette, blev han suspenderet, at der kunde sees nøiere efter, men ved Hjælp af Concessionerne fældte han sig selv. Dersom man ikke mener, at Dybsind bestaaer blot i dybsindige Indfald og Aandrigheder, dersom man, som jeg, antager at Dybsind netop staaer i

naturam ... Hex] Jens Baggesens danske Værker. 1. Bd. (Kbh. 1827. — Se til I C 78), S. 241. — Sml. 235, S. 209 Lin. 9. S. V. XIV, S. 194.

et væsentligt Forhold til det at handle, kan man ikke nægte, at Biskop M: netop ved sit Dybsind har styret fortræffeligt i et vanskeligt Tilfælde. Det gjaldt fremfor Alt om, at Hugget faldt paa rette Sted (netop efter Concessionerne) og at Sagen ingen Hale fik, hvilket den umuligt kan faae, da der vel kunde resultere Noget af Adlers Udsagn om at have haft en Aabenbaring, og hans Afskedigelse knyttet dertil, men Intet af hans Concessioner for noget andet Msk.

I Marginen: Staten vilde naturligviis have haft Ret i at afskedige en Mand, der roligt og besindigt beraabte sig paa en Aabenbaring, thi den Extraordinaire skal ud af Geledet;† men jeg tænker kun paa hvad Indtryk et saadant nødvendigt Skridt kunde have gjort paa svagere, og glæder mig derfor ved, at dette slet ikke er Adlers Tilfælde. Forøvrigt holder jeg mig overbeviist om, at den sande Extraordinaire af sig selv vilde nedlægge sit Embede.

† og vel er Christendommen bygget paa en Aabenbaring, men ogsaa begrændset ved sin bestemt antagne Aabenbaring, den skal ikke bygge paa den Aabenbaring som Hr. Petersen, ell. Madsen kan faae, og i ethvert Tilfælde skal Hr. Petersen og Madsen ud i samme Fare, som de, der engang byggede Kirken paa en Aabenbaring.

*Kladde med endelig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Capit- 258
tel III §1, Slutningen [S. 124³² og ... 127¹³] U. D.*

S. 125²⁹ saa correct som muligt.] med Dybsind. 1

S. 126⁵ Lad ... ⁶ den.] Slutteligen blot en Bemærkning. 2

S. 126¹⁷ Statskirken ... ²⁵ deraf,] Men jeg mener tillige, at dette 3
Tilfælde slet ikke kan forekomme,

S. 126³⁴ Men ... 127³ klart,] Men fordi det af ganske andre 4
Grunde og væsentligen af hans Concessioner blev klart

S. 127⁴ baade ... ⁵ ordnede] sindrigt af Øvrigheden at ordne 5

(1846—47)

Fortsættelse til 258:

§ 2.

259

U. D.

Adlers 4 sidste Skrifter: Studier og Exempler; Forsøg til en kort systematisk Fremstilling af Christendommen i dens Logik; Theologiske Studier; Nogle Digte.

|| Altsaa i Forsommeren 1846 traadte Mag. Adler pludseligen frem med 4 Bøger paa eengang. || De sidste Ord af en Mand i Afskedens Øieblik have altid et eget Værd, prente sig altid fastere i Hukommelsen. Adlers sidste Ord indeholdt, som Læseren, et Haab, det skønne Haab: at osv. som S. 128 Lin. 1-3 Haab, der ikke synes at have gjort Indtryk paa Auctoriteterne, fulgte, hvad der ikke skønnes at indeholde noget Haab for Fremtiden, hans Afskedigelse, der i Naade og med Pension — for Fremtiden entledigede ham fra hans Embede. Og hvad lærer man saa deraf for Fremtiden? I et lille Land, hvor der just ikke gjøres Meget for at opmuntre Kunster og Videnskaber, hvor en Forfatter ell. en Kunstner først efter betydeligere Præstationer og saa efter mangel paa møisommelig og kummerlig Supplicat-Gang fra Herodes til Pilatus, efter at have maatte bøie sig ikke blot for Statens Hoved, hvad der er og bør være en Undersaat en Glæde, ikke blot for de styrende Embedsmænd, hvilket i sig selv er en Tilfredsstillelse, men næsten for enhver Skriver i de Contoirer, mell. hvilke han sendes frem og tilbage og tilbage og frem — opnaaer en lille kneben offentlige Understøttelse: i dette Land kan man ogsaa gaae en anden Vei. Man maa have en Embedsexamen, ell. en Examen, der kvalificerer til Embedsstilling: saa søger man — det viser sig man duer ikke dertil: og Staten takker Gud for at den kan blive af med En; man behøver ikke at gaae til et eneste Msk., man kan sidde ganske rolig i sin Stue — det kommer til En: Afskeden og Pensionen. Man yttre blot lidt revolutionaire Grundsætninger: saa bliver man ved en Afsked i Naade fritaget for de kjedsommelige Forretninger, der egl. forhindre En i at være Forfatter som man selv vilde, man faaer Pension — og har nu otium, og stundom en klækkelig Pension af Staten — for ganske uforstyrret og begun-

som Læseren] sml. 235, S. 127 Lin. 29.

stiget at kunne skrive mod Staten. Ak, en tro Undersaat, der ikke saaledes kan gjøre sig interessant ved at angribe Regjeringen: han vil meget vanskeligt drive det til at faae nogen Understøttelse i en baade tilladelig og udmærket Stræben.

Begunstiget af otium og Pension forholdt A. sig stille i eet Aars Tid, formodentligen dog, som der staaer om Odysseus, *βυσσοδομῶν* — thi i Forsommeren 1846 traadte han ganske uventet frem med 4 Bøger paa eengang.

Overkradset med Blyant:

§ 2.

260

Adlers 4 sidste Skrifter: Studier og Exempler; Forsøg til en kort systematisk Fremstilling af Christendommen i dens Logik; Theologiske Studier; Nogle Digte.

U. D.

I Marginen:

§ 2.

Adlers 4 sidste Skrifter.[†]

Adler synes nu osv. som S. 127 Lin. 16-25.

[†] Anm: Studier og Exempler osv. som Lin. 30-33.

Kladde med foreløbig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Capitel III § 2 [S. 127²⁶ De ... 173¹⁵] **261**
U. D.

S. 128³³ Maalestok ... 129⁶ Løb.] Maalestok. 1

S. 130²⁷ sige] med Lessing sige 2

S. 130³¹ udgive ... 131⁴ Frembringelse.] udgive. Og Adlers 3
Bøger er virkelig en egen Art af Frembringelse.

S. 132¹¹ dum *) med Anm.] dum 4

S. 132¹⁵ Lalage.] Lalage, til hvis Ære han drøsser Strøtanker 5
paa sin Vei og stenker med Indfald.

Begunstiget af otium osv.] sml. 235, S. 128 Lin. 6 ff.

(1846—47)

- 6 S. 133³ med.] med; thi om A. qua Læser privat lever paa den Maade, kommer jo Ingen ved, men A. lever saaledes qua Forfatter.
- 7 S. 135¹⁴ der til.] dertil. Man kan ikke nægte, at den moderne Spekulations Forvirring af det Christelige dog har noget Undskyldende i de 1800 Aars Afstand fra det Første; men at een og samme Mand i Løbet af et Par <Aar> spiller saaledes op for os, er, hvis Sagen ikke var saa alvorlig, yderst comisk, og er rigtignok et <godt> Beviis for hans forvirrede Sindstilstand.

S. 138¹⁸ Et ... 140²⁰ b). Et]

- 8 Et Genie og en Apostel er det qualitativt Forskjellige, ere Bestemmelser som høre hjemme hver i sin qualitative Sphære. Geniet er det Primitive, det Originale, det oprindelige Udgangspunkt indenfor Immanentsen; Geniets Udgangspunkt er indenfor den personlige Identitet med sig selv; Geniets Oprindelighed er selve Geniet. Den ved en Aabenbaring Kaldede hvem en Lære betroes har sit Udgangspunkt indenfor Transcendentsen; Aabenbaringen er som Udgangspunkt paradox over den Kaldedes personlige Identitet med sig selv; Udgangspunktet er i Kraft af Paradoxet. Et Genie fødes og udvikler sig, men den ved en Aabenbaring Kaldede hvem en Lære betroes, han er jo en bestemt Personlighed iforveien, han kan ikke betragte Aabenbaringen som et Moment i sit Livs Udvikling, han er og bliver qua Person i Identitet med sig selv, men Aabenbaringen og den aabenbarede Lære kan ikke assimileres hans Personligheds Bestemmelser. Geniet udvikler sig til og vorder hvad det *κατα δυνάμιν* er, men den ved en Aabenbaring Kaldede hvem en Lære betroes, han betroes Læren i Kraft af et Paradox, og i dette Forhold er han fixeret. Et Genies saakaldte Paradoxer ere kun symptomatiske, en Overvætteshed som fortager sig i Udviklingen; en Apostel er ved et Paradox gjort til det han er qua Apostel, og hans Paradox er det qualitative. Derfor maa der ogsaa bruges ganske andre Categorier til at vurdere et Genie end til at vurdere en Apostel. Et

⁷ Sml. 241, 5. 255. 257, 12 S. 288.

I Marginen:

Forskjellen mell. et Genie og en Apostel er ogsaa den qualitative, at det Ny som Geniet kan have at bringe, dog ligger indenfor Immanentsen, i hvilken ethvert Forhold mell. Msk. og Msk. qua Msk. maa finde sin Forklaring. Geniet er ikke paradox forskjellig fra andre Msk., det Ny han kan bringe, maa være noget Saadant, at det væsentligen seet tilhører Slægten, saa Immanentsen kan fortære Differentsen mell. Geniet og andre Msk. — Men en Apostel er paradox

Dette udvikles først.

A. kunde derfor meget godt i Qvalitet af Genie have noget Nyt at bringe, og Alt være i sin Orden, dersom han saa ikke havde begyndt med en Aabenbaring, ell. dersom han høitideligt tilbagekaldte dette Første.

Paa en vedlagt Lap:

Forskjellen antydes ogsaa ved Ordene: Genie er som Ordet (ingenium) siger: det Medfødte. Apostel accentuerer det, at dette Msk. bliver af Gud sendt i Ærende. Derved at en Mand bliver af Gud sendt i Ærende foregaaer der slet ingen Forandring med Manden; han bliver derfor ikke et bedre Hoved, ell. lærdere, ell. mere veltalende o: s: v: — nei han er blot i Ærende.

S. 142⁹ Men ... ²¹ ja saa] Ja saa, svare de Andre 9

S. 142³⁴ Examinand] sølle Bondemand 10

S. 143¹⁷ Forskjellen.... ³⁰ Myndighed.] den qualitative Forskjel. 11

S. 144¹⁵ Qvalitet.... 145² ham.] Qvalitet. — 12

S. 148⁵ Spørgsmaalet ... ³⁰ Myndighed.] Istedensfor al denne Præstesnak om Gaader og Hovedbrud, skal Sailer sige: vi har Christi Ord derfor, og naar han har sagt det, saa er dermed den Ting afgjort. Her er ikke Tale hverken om Hovedbrud ell. Gaader,

Forskjellen mell. et Genie osv.] sml. 235, S. 139 Lin. 14 ff. Forskjellen antydes ogsaa osv.] sml. 235, S. 139 Lin. 6 ff. og Lin. 24 ff.

(1846—47)

men om Den der ganske simpelt og ligefremt har udsagt det, at ham er al Magt given i Himlen og paa Jorden.

14 S. 150⁵ Dominant] *med Blyant i Marginen; i Texten, understreget med Blyant: Trumf*

15 S. 150⁷ Formastelighed.] Formastelse. — Ak, inden Slægten igien kommer tilbage til den kvalitative Dialektik, vil vist lang Tid gaae hen; og den Tid imellem er destoværre ingen fornøielig Tid.

16 S. 150²⁸ Myndighed... ³¹ [(quisquiliæ)] Myndighed — saa kan han for den Sags Skyld være svinebundet han har dog Myndighed.

17 S. 151⁵ At... ¹² forstaae] Denne er det nu som Adler saa om-trent vil indtage i sine sidste Skrifter

18 S. 151²⁹ Folket... 153³ Inderliggjørelse] Folket. Nu i de sidste Skrifter har han adopteret Tausheds-Principet. „Taushed er Genie“ siger han^[†]. Nærmere udvikler han da ikke denne Sætning, som han overhovedet synes at have priisgivet sig selv til momentant at tangere det Allerforskjelligste og saa give alt Dette ud i een Bog — dog nei, i 4 Bøger paa eengang. Med Taushed hænger det nu forøvrigt saaledes ganske simpelt sammen. Taushed er Inderliggjørelsens Vei for os almdl. Mennesker.

[†] *I Marginen*; dette maa staae i Studiernes Forord.

19 S. 153¹² Dette... ¹⁷ Det] Det

20 S. 156³² Formen. —] Formen.[†]

[†] *I Marginen*: Anm. Læseren vil betænke, at det ikke er min Skyld, om han stundom bliver træt ved det Mylder af Inconsequentser der er i Adlers Existents. Det er snarere min Kunst og min Pligt som tjenende Critiker, der disputerer e concessis, overalt at bringe det frem. Naar A. er saa heldig at træffe en Læser, som er lige saa distrahit som han selv: saa vil disse Tvende rigtignok Intet opdag.

¹⁸ Taushed er Genie] se til 235, S. 152²⁵.

S. 157⁷ bringe...⁸ aabenbarede *) *med Anm.*] forhjelpe et Phænomen til at blive aabenbart 21

S. 157¹⁰ tabende ... 159²⁸ forkluddrer.] Den ironiske Underfundighed ligger i, ved at forholde sig selv negativ at forvandle Angrebet til Selvangivelse. Den Angribende stormer løs og gjør Spektakel, i taabelige Mskers Øine seer det ud som var han den Stærkeste, og dog opnaaer han ikke Andet, og det sidder netop Ironien saa lumsk og passer paa, han opnaaer ikke Andet, end at gjøre sit eget Væsen aabenbart, sin egen Usselhed ell. Ubetydelighed. Saaledes bruger man f. E. Ironie mod et arrigt Fruentimmer, og hendes Arrigskab bliver mere og mere aabenbar. Saaledes er det ogsaa ironisk rigtigt, naar en Mand siger noget Overordl. om sig selv f. E. at han har haft en Aabenbaring, da netop at troe ham (det Negative — at man ikke gjør ham ligefrem Modstand hvilket kun taabelige Msker gjør) for ad den Vei at hjælpe ham til selv at gjøre det aabenbart at han ingen Aabenbaring har haft. Naar et Msk. virkelig har Ataraxie og Herredømme over sig selv vil han ved negativ Consequents være istand til at gjøre et hvilket-somhelst dialektisk forviklet Phænomen aabenbart. Naarderfor A. synes saa kisteglad over dette Dybsindige: at Loven forløb sig ved at dømme Christus, og derved tilintetgjorde sig selv, saa er dette Hele hverken mere ell. mindre end et Exempel paa Begrebets Slaaenom, udført med lidt ironisk Colorit. Hegel er som bekjendt intet mindre end ironisk, hos ham er det <altid> en alvorlig Sag med <at> Begrebet slaar om. At Ironien har sit Liv i en lignende Dialektik er en fattig Opdagelse i 1846. Hegel troer, at Begrebet ved immanent Nødvendighed selv slaar over, Ironien er dog opmærksom paa Overgangen forsaavidt den er opmærksom paa dens Pudserlighed ell. dens Sindrighed; den qualitative Dialektik er egl. først i væsentlig Forstaaelse med Springets Categorie, en Categorie A. da ogsaa fuser paa.

S. 160¹⁸ Kun ...²⁰ Tanker.] Hvis Een havde Manuscripter lig- 23
gende, saa kan en Anden stjæle disse, han kan udgive dem, men han kan ikke stjæle hans Tanker, og han kan hell. ikke fremsætte

(1846—47)

de Tanker, der ere indeholdte i de stjaalne Manuscripter, han vil paa een ell. anden Maade forandre dem, saa det ikke bliver de samme Tanker.

S. 166¹⁹ — Men ... 167⁸ o: s: v:.]

- 24 At hans Svimmelhed maatte yttre sig saaledes, er ganske simpelt. Han har fra Hegel ingen Ethik, og da han styrtede ned i det ham ubekjendte Land Orthodoxien, gik han igien uden om Ethik. Ethiken er og lever i Distinktionen mell. Godt og Ondt. Det Æsthetiske ligger derimod i den quantitative Svimmelhed: det Store, det Forbausende; og Metaphysiken i det Interesseløse.[†]

[†] I *Marginen*: Anm. Læseren tage til Takke med denne Note: og en Mand, der forstaaer Abraham saaledes, han har haft en Aabenbaring, ved hvilken Frelseren har meddeelt ham en Lære!

- 25 S. 167¹⁷ der ... ¹⁸ Solen:] der i den gl. Bearbejdelse netop sagde til Leporello: Du seer mig kun i Naturens Spoer at træde, og siger just om Solen, som han beraaber sig paa som Forbillede:
- 26 S. 168⁸ Pythagoras ... ⁹ Princip.] Pythagorass Ængstelighed, der neppe turde træde paa Jorden, for ikke træde noget levende Dyr ihjel.
- 27 S. 171^{28 f.} en Cancellie-Herre] Geheimeraad Ørsted

Til 261:

262 | Myndigheds Dialektik.
U. D.

Myndighed er en specifik Qvalitet der træder til andetstedsfra, netop naar Udsagnets Indhold som saadant æsthetisk er sat i Indifferents. (Naar Den der har Myndigheden siger: gaee: — og Den, der ikke har Myndigheden siger: gaee, saa er jo Udsagnet det samme, det er lige godt sagt, men Myndigheden gjør Alt.)

¹⁹ Se til 235, S. 167. ²⁰ Sml. Diogenes Laert. VIII, 13; i Riisbrigh's (til III B 30, S. 122 anf.) Overs. I. Bd., S. 369. — Sml. ogsaa 235, S. 168 og 256, 20.

²¹ Se til 235, S. 171. ²⁰² Myndigheds Dialektik] sml. 235, S. 143 Lin. 32 f. Myndighed er osv.] sml. 235, S. 143 Lin. 9-17.

Exempler: en Konges Myndighed <(det klæder ikke en Konge at være aandrig, lærd — og hvorfor ikke?)>, en Politiebetjents.

en Lærers Myndighed (naar den blot er Reduplicationen af at hans Lære er dygtig og dybsindig, saa har han netop ingen Myndighed).

Christus lærte med Myndighed. |

Et Genie har blot immanent Teleologie, han udvikler sig selv, og idet han udvikler sig selv projekterer denne hans Selv-Udvikling sig som hans Virken i Verden. Han faaer nok Betydning, maaskee stor Betydning, men han er ikke for sig selv teleologisk stillet i Forhold til Andre. 263
U. D.

hans Lighed med Pseudonymerne, at han istedenfor at passe sit Eget: det at have en Aabenbaring og en aabenbare Lære, gaaer hen og copierer Pseudonymerne, bliver saadan lyrisk Genie og lader som Ingenting.

Foreløbig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Tillæg til Capitel III [S. 173¹⁶—176²²] 264
U. D.

S. 176⁵ Skal...²² Blasphemier.]

Han kan tilbagekalde sit Første — saa er han som Forfatter af de 4 sidste Bøger et fortunlet Genie; han kan tilbagekalde det Sidste, og søge at iføre sig det Førstes Charakter. Men at lade begge Dele bestaae er at bevise, at han er i en forvirret Sinds-tilstand.

en Konges Myndighed osv.] sml. 235, S. 146 Lin. 10 ff. en Lærers Myndighed osv.] sml. 235, S. 143 Lin. 20 ff. Christus... Myndighed] sml. 235, S. 147 Lin. 5. ²⁶³ Sml. 235, S. 151. Et Genie har blot osv.] sml. S. V. XI, S. 107 ff.

(1846—47)

265

U. D.

1

Udkast til „Bogen om Adler“, Capitel IV:

Capitel IV.

En psykologisk Opfattelse af Adler som Phænomen, og som Satire over den hegelske Philosophie og vor Tid.

- 2 En theol. Cand. (med almdl. Livs-Forudsætning) uden Chrstd. <Hegelianer> bliver Præst. — Collisionerne. (blot det at prædike, at skrifte Døende — og selv ikke være Chrsten)

- 3 Explosionen.

det ecclatante Skridt med at brænde Manuscripterne.
Det ofte Skuffende i saadanne ecclatante Skridt.

- 4 **Det Gode hos A. er Inderligheden**
(dette udføres) — dertil maa alt henføres
selv det Gode i hans Stiil.

- 5 **Det Mislige hos A.**
er in toto et Grund Misforhold mell. hans Inderlighed, og hans religieuse Kundskaber og intellectuelle Dannelse. — Havde han været Lægmand var det vist gaaet bedre.

- 6 1) at han forvexler sin subjektive Forandring — med det at have haft en Aabenbaring. Den Art af Sandsebedrag findes ofte — f. E. paa det erotiske Gebeet. (det Sande i, at Enhver der virkelig bliver forelsket kan siges at opdage Elskoven.) (noget Andet med Begrebet: en Aabenbaring).

Her har nu Hegelianismen hjulpet ham til denne Forvexling. Hegel forklarer jo en Aabenbaring som Umidd.

¹ Sml. 235, S. 176 Lin. 23 ff. ² En theol. Cand. osv.] sml. 235, S. 178 Lin. 31 ff. bliver Præst] sml. 235, S. 181 Lin. 16 ff. Collisionerne] sml. 235, S. 182 Lin. 16 ff. blot det at prædike osv.] sml. 235, S. 184 Lin. 3 ff. ³ Explosionen] sml. 235, S. 185 Lin. 2. det ecclatante osv.] sml. 235, S. 186 Lin. 12 ff. ⁴ Det Gode hos A. osv.] sml. 235, S. 190 Lin. 2 ff. det Gode i hans Stiil] sml. 235, S. 196 Lin. 18 ff. ⁵ Det Mislige osv.] sml. 235, S. 198 Lin. 2 ff. Havde han været osv.] sml. 235, S. 202 Lin. 33 ff. ⁶ 1) at han osv.] sml. 235, S. 204 Lin. 9 ff. Her har nu osv.] sml. 235, S. 206 Lin. 15 ff.

Hegelianismen tenderer til, hvad Feuerbach har udtrykt:
at gjøre Theologie til Anthropologie.

Det Begreb: Aabenbaring har væsentligen den objektive Be- 7
tydning, kan ikke bruges subjektivt om Oprindelighed i
Individet, Nyheden i ham, Primitiviteten.

2) da han <saa> skal til at forsvare sig paa Øvrighedens Spørgs- 8
maal, saa griber han til Hegelianismen, og dens Forflygtigel-
ser. (det Epigrammatiske heri — over Hegel og over Adler).

3) Nu behøver han aabenbart Ro. Men i det Sted spiller Re- 9
flexionen ham det Puds, at han endnu engang bliver productiv
paa urette Sted. — her ligger de 4 sidste Bøger — han kom-
mer ikke til Ro, men bliver produktiv over: ikke endnu at
være kommen til Ro.

Ogsaa denne Confusion har den hegelske Philosophie 10
hjulpet ham til (cfr. en Lap mærket C). det Satiriske
over den hegelske Philosophie, der i en saadan Situa-
tion tager sig ypperligt ud, og over A.

Han er et Epigram over Nutidens Christenhed 11
at han blev Præst, da han var Hedning
og blev afsat, da han dog var kommen det nærmere
at blive Chrsten.

Han gjør det Indtryk som en Hedning der er bleven Chrsten, 12
og forklarer derfor ikke vor Tids Problem: at blive Chrsten, naar
man er det. — Man skulde ikke troe, at A. havde været opdraget
i Chrstdommen. — Det sørgelige Indblik man ved en saadan Be-
givenhed kommer til at gjøre i, hvad der i Handel og Vandel for-

Feuerbach har udtrykt] sml. S. V. VII, S. 505. ⁷ Sml. 235, S. 205 Lin. 1 ff.
⁸ Sml. 235, S. 209 Lin. 23 ff. ⁹ Sml. 235, S. 210 Lin. 15 ff. ¹⁰ Sml. 235, S. 213
Lin. 33 ff. en Lap mærket C] sml. 266, 28. ¹¹ Sml. 235, S. 218 Lin. 21 ff.
¹² Han gjør det Indtryk osv.] sml. 235, S. 229 Lin. 30 ff. 241, 8. Man skulde
ikke troe osv.] sml. 235, S. 220.

(1846—47)

staaes ved at være opdragen i Christendom, ved at have faaet en christelig Opdragelse. — Hvorledes maa i Oldtiden altid anførte: Opdragelse med som et afgjørende Moment i et Mskes Liv, nu omstunder troer man, at Opdragelse er Ingenting.

266 *Foreløbig Udarbejdelse og Udkast til „Bogen om Adler“, Capitulum IV § 1-5 [S. 176²³—230]*

- 1 S. 177⁷ Tale ... ¹³ Figur.] Tale.
- 2 S. 178² slet ikke... ³⁰ Andre.] hell. ikke har den mindste Forudsætning.
- 3 S. 180⁶ Logik... ¹⁷ Fællesskab.] Logik. Men det Spørgsmaal om hvordan dog det hænger sammen med den hegelske Philos. og Chrstd. falder ham slet ikke ind.
- 4 S. 180¹⁹ Andre.] Andre. Det er Overgangen fra discere til docendo discere.
- 5 S. 181⁶ Men ... ¹⁵ identiske.] Derimod maa vel Adler ganske have fundet det i sin Orden, som Resultat af hans Livs-Udvikling at blive Hegelianer. Det hele Spørgsmaal om Chrstd. og hegelsk Philosophie kommer slet ikke frem.
- 6 S. 182¹ haabende ... ² Hegel] vel næsten betragtede Ordinationen og alt dette som en Afbrydelse fra yderligere Studier og Skrifter om Hegel
- 7 S. 183¹ Isolation... ²¹ Philosophie. —] Isolation.
- 8 S. 183²⁶ Men ... 184¹ tillige] Men A. er paa Landet aldeles uden Tilhold, og tillige

S. 184¹³ Sted] Sted (lad dem saa i Guds Navn endog være 9
dumme)

S. 185²⁸ Sphære... 186^{8f.} Selvbekymring. —] Sphære. 10

S. 188²⁵ Som... 189³³ Forklaringen.] *mest kun i Udkast.* 11

S. 191¹⁶ Religieusitet... ²⁸ mig.] Religieusitet. 12

S. 193²⁴ De... 194²¹ Salige.] — Saaledes ved de fleste Mskers 13
Religieusitet.

S. 196¹⁹ Det... ³⁰ virkelig.] Og det Gode der er i dem er netop, 14
at der er noget Gribende i dem. Han rører stundom ved en ædel
Barnlighed, han ængster ved rystende Skildring, han sigter og
træffer stundom netop med den Præcision, at dette er identisk.

S. 197³ en... ⁷ Livet.] en lyrisk Syden, som skjøndt æsthetisk 15
vurderet stundom daarlig, dog er religiøs værdifuld; der er en
Utaalmodighed i den, som overbyder sig selv i Udtryk og saa
bryder af abrupt, og netop derved gør Utaalmodigheden endnu
engang aabenbar; han kaster sig i Spidsen for et Cavallerie af
Prædikater, det ene raskere end det andet, ind paa Læseren.

S. 197¹⁶ Men... ³² Forfatter.] men religiøst gør dog hans 16
Fremstilling sit Indtryk. Hvad Frater Taciturnus osv. væsentlig
som A 150 Lin. 2-7 Læseren (hvis han læser høit) gyser tilbage,
og igjen ligesom styrter tilbage i Forsætningerne; at storme frem
osv. væsentlig som Lin. 8-11 falde af ved den Leilighed, medens
man ordenligviis ell. danner en Overgang til Standsningen. Sprin-
get i Modulationen, Begrebets Omslaaen osv. væsentlig som Lin.
14-Slutn.

S. 198¹⁰ Dannelse... ²⁰ Dele.] Dannelse ved Selvtugt. 17

¹⁸ han kaster sig i Spidsen osv.] sml. A 150.

(1846—47)

- 18 S. 198²⁸ Imidlertid . . . 199²⁵ Undskyldning.] *kun i Udkast.*
- 19 S. 200¹⁷ Det . . . ¹⁸ rystet ^{*)}, *med Anm.*] Rystelsen skal ikke være en specifik, og
- 20 S. 202⁴ Bestemthed. . . . ¹⁹ Rytteren.] Bestemthed.
- 21 S. 202²² bekendt. . . . ³² Aabenbaring.] bekendt og at han ikke har det i sin Magt. ^{*)} Da Christendommen i samme Grad som den er bleven udbredt ogsaa er bleven forflygtiget, og da Begrebets qualitative Eftertryk er tabt derved, at vi Alle ere Christne, saa hænder det vel ikke saa sjældent, at man udenvidere antager enhver religiøs Grebethed hos et Individ der lever i den geographiske Christendom for en christelig Opvækkelse, og at han saa strax benytter hele det Begrebs-Sprog, han er vant til at tale som et Omgangs-Sprog. Han har før han blev religiøst grebet (i universellere Forstand) saadan været Christen, og dette er netop hans Ulykke, han er derfor ikke istand til ret selv at prøve om hans Grebethed nu virkelig er en christelig Grebethed. Og efter at være grebet benytter han igjen det christelige Begrebs-Sprog saadan som et skjodesløs Omgangs-Sprog. Naar dette er faktisk, at det christelige Begrebs-Sprog i forflygtiget Forstand er bleven hele det moderne Europas Omgangs-Sprog, saa følger det ganske simpelt, at de helligste og meest afgjørende Bestemmelser blive atter og atter brugte uden at dertil knyttes den afgjørende Tanke. Man hører jo ofte nok christelige Prædikener af christelige Præster, hvor Guds og Christi Navn ideligen forekomme og Skriftsteder o: s: v: , og som dog totalt betragtede indeholde hedenske Livs-Anskuelser, uden at hverken Præsten ell. Tilhørerne blive sig dette bevidst.

^{*)} *I Marginen:* Det nemlig hvorved han aldeles synes at have sikkert sin christelige Karakter: at have haft en Aabenbaring af Frelseren, har jo nemlig viist sig at være Noget, som han ikke selv fæster sig i, han som end ikke er enig med sig selv om hvad der skal forstaaes ved en Aabenbaring.

²¹ Man hører jo ofte nok osv.] sml. VI B 60,2.

S. 206³ Ad ... ¹⁴ dramatisk.] Istedenfor at nøies med, at det var, ²²
som gik der et Lys pludselig op for ham, kommer let, at det var
ligesom Frelseren viste sig for ham, og bød ham o: s: v: . Forvex-
lingen er unægtelig saare betænkelig, men Hovedsagen er kun,
at forhindre Yttringen, indtil man er kommen til Besindelse.

S. 206²⁸ i sig ... 209¹⁷ forflygtiget.] i sit System. Men paa den ²³
anden Side, hvorledes har den hegelske Philosophie baaret sig
ad med det Begreb en Aabenbaring? Den har ikke ligefrem be-
nægtet det, men den har forflygtiget det saa længe, at det tilsidst
bliver en Bestemmelse af Subjektiviteten, ell. en Bestemmelse i
den ligefremme Identitet af Subjekt-Objekt. Det er netop i denne
Forvexling A. er, men saa har han jo den hegelske Philosophies
Medhold i at sige om sig selv, at han har haft en Aabenbaring. For-
vexlingen er ikke til at standse, thi A. har ikke tidligere gjort Skole
i den christ: Begrebs-Bestemmelse, og han giver sig nu ikke Tid.
Han er subjektivt hildet, og i denne Tilstand formenende at han
bryder med Hegels Philosophie, men han har ingen væsentligere
Begrebs-Dannelse end den hegelske, og det Bagvendte den dob-
belte Confusion, Forvirringen i anden Potens fremkommer, at han
bryder med denne Philosophie, og at det netop er den der seirer.

S. 209²⁵ og ... 210¹⁴ sig.] og nu kommer den samme Situation ²⁴
anden Gang.

Denne Adlers Forvirring i den potenserede Situation er allerede
efterviist i Capitel III, § 1, samt at Misforholdet netop ligger deri,
at han mangier christelig Begrebs-Skole, og derfor forklarer og
forklarer, og substituerer de kvalitativt forskellige Bestemmelser
istedenfor hinanden, og dog mener, at være i Identitet med sig selv.

S. 212⁸ Det *) med Anm.] Det ²⁵

S. 212¹³ i Spændingen ... 213² o: s: v: .“] i Spændingen. Iste- ²⁶
denfor ved Beslutning og Handling at komme ud af Spændingen
sætter Reflexionen ham mere og mere fast i den.

(1846—47)

27 S. 216¹¹ Jo...²⁹ Individ.] Fordyber han sig saa ganske i denne Villen Forstaaen af sit eget Liv som Moment, saa betragter han sig selv væsentligen som død.

28 S. 217⁵ Mag: A... 218⁹ det.] Men at opfatte den <som> Moment er ingenlunde at komme ud af den, og tvertimod maa han egl. først ud af den, førend der kan være Tale om at opfatte den som Moment. Overhovedet vender det Ethiske strax Alt om, og siger: Hovedsagen er at handle, at stræbe, at komme ud af den forkeerte Tilstand; i det Høieste kan der nebenbei indrømmes en lille Halvtime til at opfatte det enkelte Foregaaende som Moment i sit Liv. Adler er ved Selv-Reflexion hildet, men han er tillige saa langt fra at have noget Andet der kan hjælpe ham ud deraf, at han netop har hegelske Reminiscentser inde, der maa bestyrke ham i, at dette endog er det Dybsindige og den høieste Viisdom.

Det er overhovedet utroligt, hvilken osv. væsentlig som A 153 Lin. 2-5 Nittengryn. Man finder osv. væsentlig som Lin. 9-17 Middelalder. Dette er i mine Tanker det meest umenneskelige Indfald som nogen Philosoph kan faae, og det er tillige en Historie a la Münchausen, at et stakkels enkelt Msk. vil bilde os ind, at han <kan> gjøre Sligt.

Men denne usalige Lyst til at opfatte som Moment er bleven en fix Idee, hvor med Msk. blive sig selv vigtige, stundom endogsaa saaledes, at de til ny Confusion udvise tilkommende Momenter. Ethikens Anskuelse: at stræbe, at være i det Tilkommende — og Metaphysikens: at opfatte Alt som Moment strider paa Liv og Død med hinanden. Enhver Levende, maa hvis han ikke er aldeles tankeløs og distrahit, afgjørende vælge; men vælger han det Metaphysiske, saa begaaer han egl., aandeligt forstaaet, et Selvmord.

29 S. 218¹⁵ Men...¹⁹ med.] Men en næsten i fortumlet Forstand farende Skolastiker, en lyrisk oprørt Dithyrambiker, — ja han kan

²⁸ Men denne usalige osv.] sml. A 153 Lin. 22 ff. ²⁹ farende Skolastiker] sml. I A 262, S. 127.

forsaavidt have Ret i at han har brudt med Hegel, men naar han saa gaaer hen og løber sig fast ved Reflexion, og saa ovenikjøbet vil blive sig tanke-bevidst, at hans nuværende Tilstand er Moment i hans Livs-Udvikling: saa bringer han den hegelske Philosophie ret egl. i Vinden, hvilket den slet ikke er tjent med.

S. 219²³ Det...²⁶ Christenhed.] Det er dog unægteligt, at medens 30
det at blive Chrsten engang i Verden var en Afgjørelse for hvilken de fleste gøs tilbage: saa er nu det <saadan> at være Christen ligesom en Fortryllelse, hvori man paa saa mangfoldige Maader bestyrkes, at der godt kan behøves en egen Art Opvækkelse, der kan rive En ud af Sandsebedrag, hvis man er hildet i dem, vise En, at man endog kan blive <christelig> Præst skjøndt man er hildet i <en> Indbildning om at være Christen, og væsentlig kun er Hedning.

I Marginen, overkradset med Blyant: Saa Adlers Betydning for Samtiden ikke saa meget ligger i Katastrophen ell. hvad han ved Katastrophen kan være bleven, som i hvad han ved Katastrophen indirecte gjør aabenbart og angiver: hvorledes man i den geographiske Christenhed saadan kan være Christen og endog blive christelig Præst, uden at have det mindste Indtryk af Chrstd.

S. 225²⁵ Ægtemand. . . .²⁶ Præst*), med Anm.] Ægtemand. Der- 31
som da En

S. 227⁴ Christen. . . .¹⁵ General.] Christen. 32

S. 228¹⁹ — Det . . .²⁵ ham.]

Han vil nu gjøre Bekjendtskab med Verden, og da vil det maa- 33
skee en Tid være ham, som havde Forældrene bedraget ham, thi hvad han nu faaer at vide, nu han ungdommelig giver Møde paa Ungdommens Dandseplads, al denne Livslyst og dette lette Sind — det havde Forældrene ligesom skjult for ham. Han vil staae forundret og forvirret: med en streng christelig Opdragelses gra-

²⁰ Saa Adlers Betydning osv.] sml. 235, S. 230 Lin. 9-15. — Sml. 266,35.

(1846—47)

vitetiske Forestilling om at være Msk., staaer han nu midt i denne Verdslighed — og han synes i Grunden ganske godt om den. Ja han vil upaatvivlelig føle sig, som Den, der er bleven bedragen.

34 S. 229⁵ lykkelig ... ¹⁷ Christen.] lykkelig.

I ethvert christeligt Land, hvor Christendommen saaledes har gennemtrængt alle Forhold, at Enhver saadan uden videre (o: uden Inderlighedens Afgjørelse) er Christen gjelder det først og sidst om at stille Problemet: at blive Christen, og at dette Problem ikke forvexles med theologiske Disceptationer. Dog om denne Sag kan jeg henvise til Johannes Climacus afsluttende Efterskrift.

35 S. 230⁸ Nei ... ¹⁵ Christen.] *Tilføjelse*

267 Endelig Udarbejdelse til „Bogen om Adler“, Capitel IV § 3, et
U. D. Stykke [S. 193²⁴ De ... 194²¹ Salige.]

268 Hans første Udsagn om sig selv, at han har haft en Aabenba-
U. D. ring, maa forklares af dette Misforhold, og alt hans Senere belyser det kun nærmere, idet det nemlig viser sig, at han, efterat det ved hans „Tilsvar“ er bleven aabenbart at han kun har en meget skjødesløs Forestilling om hvad en Aabenbaring er, og allermindst det christelige Begreb (hvoraf da igjen følger at han umuligt kan forstaae sig selv i at have haft en Aabenbaring) at han saa slaaer det med Aabenbaringen i Glemmebogen og begynder i Qualitet af lyrisk Genie en ny Produktivitet om alt muligt Andet.

269 Forord
U. D.

Denne Bog kan væsentligen kun læses af Theologer, og af saadanne igjen naturligviis kun forsaavidt den Enkelte, isteden for osv. væsentlig som 270 Lin. 4-9 Begreber.

²⁶⁸ Sml. 235, S. 204 Lin. 9 ff.

Hvad jeg for øvrigt *osv. væsentlig som Lin. 11 — S. 310 Lin. 2* siden, vel vil forhindre de sædvanlige Indvendinger mod en nu Levende. Der ligger *osv. væsentlig som Lin. 3-18* lokke Mskene til det Gode, saa *osv. væsentlig som Lin. 18-33* sin egen. At være altfor nærgaaende kan i en vis Forstand forbittre, om det end stundom er absolut Nødvendigt^{*)}, og derimod det Humane det næsten Spøgende der ligger i at Themaet vor Tids Overdaadighed angaaer den første Deel af det 18 Aarh. og holdes Aar 1846 vilde næsten gjøre Tilhørerne tilbøielige til at tage mod Formaningen.

Stedet hos Fichte i hans Opsats Nicolais Leben und Meinungen et Bilag. Samtlige Skr. 8^d Bind p. 75 o: fl. (3die Bilag til andet Capitel).

^{*)} I *Marginen*: og væsentligen maa hævdes det christelige Prædike-Foredrag

Forord.

270

1847 Jan.

Denne Bog vil væsentligen kun kunne læses af Theologer, og blandt disse igjen væsentligen kun kunne interessere den Enkelte, forsaavidt han, istedenfor maaskee at blive sig selv vigtig og min Dommer ved den Indvending: hvor jeg dog kan falde paa at skrive 5 saa stor en Bog om Mag. Adler, underkaster sig Læsningens Arbejde, og da seer efter, i hvilken Forstand A. er Bogens Gjenstand, og i hvilken Forstand han er benyttet til at belyse Tiden og til at hævde dogmatiske Begreber; < i hvilken Forstand der lige saa meget er agtet paa Tiden som paa Adler. > 10

Hvad jeg forøvrigt kunde ønske at sige i et Forord (thi da jeg ikke skriver i noget Blad eller i noget Tidsskrift, maa jeg benytte Forordet til een og anden almindeligere Bemærkning) om det litteraire Forhold mellem Forfatter, Læser og Critiker, det har jeg været heldig nok til at finde udtalt bedre og fyndigere end jeg 15 kan sige det, af en Mand, hvem jeg altid har venereret: gamle Fichte, i stor Forstand en Mand, i ophøiet Forstand en Charakter, i ædel græsk Forstand en Tænker. Hvad han har sagt i denne

Stedet hos Fichte] se til 270, S. 311.

(1846—47)

- Henseende kan vel ogsaa gøres behov at siges i vor Tid, medens den Omstændighed, at det er sagt for snart 50 Aar siden, maaskee vil kunne skaffe det Sagte Gehør. Der ligger noget Formildende i, at det er en Afdød, der taler, Noget, som maa gjøre Læseren
- 5 modtageligere for den strænge Tale, i, at, hvis Verden <ellers> nu er forkeert, den da altsaa ogsaa maa have været forkeert for 50 Aar siden. Naar en Levende taler til de Samtidige fristes han maaskee til at fremstille det, som havde Verden før været god, men nu i de sidste 14 Dage var den da bleven reent forkeert.
- 10 Derved forbittres da igjen de Samtidige, og med Rette, forsaavidt det dog upaatvivleligt er saa, at Verden til alle Tider saa omtrent er lige god, eller lige slet. Blik paa Tiden, Skildringer af Samtiden, Opfattelser af vor Tid og andet Saadant misbruges saa let reent rhetorisk o: Taleren eller Forfatteren indretter Fremstillingen i
- 15 Forhold til som den brillant kan tage sig ud og gjøre Effect i det Øieblikkelige, mindre bekymret om at have en fast, bestemt Anskuelse af Tiden, eller om, at besinde sig paa, at Opgaven maaskee er for stor. Vil en Taler lokke Mennesker, saa siger han: thi det maa man sige til vor Tids Ære, og det skal ikke forties eller
- 20 miskjendes, at der dog begynder et nyt Liv at røre sig, at der dog bestandigt blive Flere og Flere o: s: v.; naar han næste Søndag tordner, saa siger han: eller skulde disse Tidens Fordærvelse endnu ikke have naaet det Høieste, skulde der virkelig være et Maal, som endnu ikke var naaet, naar saaes vel en større Letfærdighed o: s: v.: Disse forskellige Opfattelser udgives saa stundom
- 25 i eet Bind, og den lidt opmærksomme Læser læser, lukker derpaa forundret Bogen, og tænker: Gud veed paa hvilken Tid den Mand egentligen levede. Nei saa er det bedre at lade en Afdød tale. Dersom en Præst havde betænkt sin Tale, og valgt til Thema:
- 30 om vore Tidens Overdaadighed, og han da tilfældigviis Løvedag-Eftermiddag fandt en Prædiken fra 1718: om vore Tidens Overdaadighed — saa troer jeg han vilde gavne sine Tilhørere mere ved at oplæse denne end ved at holde sin egen. Hovedsagen er det dog ikke, at En tordner og Andre maa døie det, Hoved-
- 35 sagen er at vi Alle, hver især, blive visere. Og naar en Afdød

taler, er der jo paa en Maade Ingen som taler, saa kan vi Alle høre efter.

Stedet findes i en Opsats: Nicolais Leben und Meinungen. Samtl. W. 8d B. p. 75 o: fl. 3die Bilag til 2det Capitel.

<Kiøbh. Januar 1847.>

Stedet findes osv.] Joh. Gottl. Fichte's sämmtl. Werke, hrsgeg. von J. H. Fichte (Ktl. Nr. 489-99). 8. Bd. (Berl. 1846. — Paa Regning fra Reitzel til S. K. anført under Dato 1846 29. Juni), S. 75 f.: „Der Leser will doch ohne Zweifel ein richtiges Urtheil über die Producte der Kunst und der Wissenschaft, auf das er sich auch verlassen könne. Wer kann denn nun, und wer soll diese Urtheile fällen? Doch wohl die ersten Meister in jedem Fache der Kunst und der Wissenschaft?

Wenn nun zuvörderst der einige grösste Meister in einem Fache — denn es ist doch wohl nicht anzunehmen, dass die Grossen wie Pilze aus der Erde wachsen — etwas schriebe, wer soll denn diesem sein Urtheil fällen? Wer soll gegenwärtig in der Kunst über Goethe, wer sollte zu seiner Zeit in der Philosophie über Leibnitz, wer sollte, als Kant mit seiner Kritik der reinen Vernunft hervortrat, über Kant urtheilen? Ueber den letzten etwa die Garve, die Eberharde? Nun, sie haben es gethan, und es ist darnach. Diesen Fall aber abgerechnet: sollten denn die grössten Meister die Geneigtheit haben, dieses Richteramt über die Schriften zu übernehmen; sollten sie nicht etwas Besseres thun können, das dem gemeinen Wesen noch erspriesslicher sey? —“

„SKRIFT-PRØVER“

(1845—47)

Litteratur.

271

U. D.

Fra Pressen er i disse Dage udkommet en Bog, som maa vække almindelig Opsigt blandt alle Bogbindere, den seer saaledes ud paa Bindet.

Med Blyant:

af

272

A. B. C. D. E. F. Rosenblad

U. D.

ab posse ad esse. [...]

273

U. D.

Renskrift til „Skrift-Prøver“:

274

U. D.

Skrift-Prøver.

1

Prøveskrift

af

A. B. C. D. E. F. Rosenblad. [*med Blyant rettet til:*

Godthaab]

vordende Forfatter.

NB. Bogen skal udstyres med al mulig Elegance: En Rand rundt omkring hver Pagina (som i Urania), hvert Afsnit med en egen Art Skrift, pyntelige og markskrigeragtige Begyndelses-

²⁷¹ Sml. 274, 8. 277, 7. 279. VI B 219. ²⁷² Sml. 274, 1. 5. 22. 275. 277, 1. 4. VI: A 146, S. 60. B: 194. 197. 217. ²⁷³ Sml. 49. ²⁷⁴ Sml. 275. 277, 1. VI: A 146, S. 60. B 194. Rosenblad] se til 272. ² Sml. VI B 210 og se Note dertil. som i Urania] sml. S. V. V, S. 27.

(1845—47)

bogstaver, kort Alt a la Stüvenfängerie. Nogle Bogstaver med rød Skrift (som i gamle Bøger) andre med grøn ell. blaa o: s: v:, at Bogen ret maatte tækkes Publikum og ganske see ud som en Navneklud, svarende til Motto'et „Pidskebaand, gule, grønne og blaae“.

NB | Maaskee kunde man lade den komme i Foderal, og forud bebude som en passende Nytaarsgave. |

3 Deilige Pidskebaand røde og blaae,
Gule, grønne, violette og graae,
Kommer at købe, kommer at købe,
Lad mig nu ikke saa længe løbe,
Røde, gule og graae i Fleng,
Jeg er en god lille Jødedreng.

4 Forord.

Behag endeligen at læse efterfølgende Forord da det indeholder Ting af yderste Vigtighed.

5 Forord.

Det kunde synes en Overdrivelse at skrive et Forord til et Forord, men er det dog ingenlunde, er tvertimod kun et betegnende Udtryk for den voxende Hurtighed, med hvilken vor Tid stræber, hvilket gjør, at der maa meget til for at standse den blot et Øieblik, og for blot et Øieblik at komme i Betragtning. I en saa bevæget Tid som vor, forslaaer det saaledes ikke mere, slet og ret at blive averteret i Avisen. At averteres paa den Maade er det Samme som at overgives til Glemsel; vil man blive bemærket
10 maa man idetmindste frem paa første Side under en Haand, der peger paa og ligesom anmelder eller averterer Avertissementet. Ak, og snart vil dette heller ikke forslaae; der vil snart blive en saadan Trængsel paa første Side, at det enkelte Udraab om Avertissementet atter drukner og forsvinder ubemærket i Mængden.
15 Held Den, der da er istand til at inventere noget Nyt. Det vil

Nytaarsgave] sml. S. V. V, S. 25. ⁸ Sml. 235, S. 13. 246. A 67 og se Note dertil. ⁵ Sml. 277,4.

naturligviis ikke vare længe inden den ny Opfindelse <atter> er forbrugt, men den første Gang maa det dog lykkes. Held, saaledes den lykkelige Averterende, der først hither paa, hvad endnu staaer tilbage, at lade sin Annonce trykke paa Papir der „ene og alene, udelukkende er forfærdiget til“ og bestemt til at læses paa Lokumet. Medens alle andre Averterende fortvivle — han vil blive bemærket; han tør have det visseste Haab, han som snildt vidste at benytte det eneste Øieblik, et høistæret[†] men ogsaa i høi Grad occuperet Publikum har tilovers; han vil blive bemærket, han vil blive læst*) | — ganske privatissime paa et Privet . Og man veed nok, hvordan der læses paa offentlige Steder, hvor hastende, hvor skjødesløst; men paa et Privet! Den Lykkelige! |, for ikke at tale om den uberegnelige Fordeel af at have et privat Forhold til Publikum |.

Men hvad der gjælder om Avertissementer, det gjælder ogsaa om Bøger: Forord læses ikke mere. Man maa hitte paa noget Nyt, hvis man vil blive bemærket, som nu Dette, at skrive et Forord til Forordet. Og om nærværende Forord gjælder det med Sandhed, hvad der staaer foran: det indeholder Ting af yderste Vigtighed — for mig. Det er mig sandeligen ubeskriveligt vigtigt, at faae Publikum til at læse dette Forord, der strax vil sætte Læseren paa det rette Standpunkt; og dette er mig af yderste, af yderst trængende Vigtighed at Læseren strax sættes paa det rette Standpunkt.

Jeg haaber nu at det er lykkedes mig at blive bemærket, og tør da give mig lidt bedre Tid. Hvis jeg altsaa turde tage mig den ærbødige og underdanige Frihed at bede Dem, høistærede Publikum (thi langt fra mig være det uforskammet og fripostigt at dutte et høistæret Publikum) at sætte Dem ned — paa Standpunktet. Sagen er denne; jeg har længe vaklet inden jeg beslut-

[†] I Marginen: dannet

30

*) I Marginen: han der snildt vidste at sikkre sig |, || om ikke | et privat || saa dog || <| eller | || idetmindste || eller dog> et Privet-Forhold til Publikum.

[§] Læses paa Lokumet] sml. 235, S. 83. A 24. 25.

(1845—47)

tede mig til dette Skridt, jeg har skubbet Øieblikket bort, men nu maa det gøres — og nu blot een Bøn forinden: Skaansel, Barmhertighed, Medynk, Overbærelse, skaansom Bedømmelse af et høistæret Publikum!

- 5 Sagen er denne. Jeg er en ung Mand i mine bedste Aar; mere kan jeg destoværre ikke sige, thi Ulykken er <just>, at jeg er Dem en ganske Ubekjendt, hvilket man ikke tilfældigviis kan være et høistæret Publikum, der qua Publikum veed alt Mærkeligt og kjender enhver Mærkelig, saa den sande Grund er, at jeg indtil
- 10 Dato er saadan hvad man kalder Ingenting, Intet. Men fra nu af haaber jeg at blive Noget — ene og alene ved Deres Gunst, høistærede Publikum! Min Attraae, min brændende og trængende Attraae er nemlig at blive Forfatter, hvad De ene og alene er istand til at bevirke. Thi det er ikke en Forfatter der skaber Læ-
- 15 sere, men det er Publikum, der skaber Forfattere — og jeg er heldigviis Ingenting, Intet. De vil selv see, at jeg, hvis ellers No-gen, maa kunde blive Deres Skabning, ganske Deres Skabning. Intet Menneske vil med Billighed ξ i denne Henseende ζ kunne nægte mig Charakteren: beqvem. Ellers betyder rigtignok Cha-
- 20 rakteren beqvem, at man er Noget; men naar Talen er om at skulle skabes, er det aabenbart Fordringen, at man er Ingenting, Intet. Hvad er nemlig det at skabe? Det er, siger Pontoppidan, „at frembringe af Intet eller af en ubeqvem Materie“. Jeg behøver ikke at vise et høistæret Publikum, hvad det forlængst veed, hvor-
- 25 ledes Begreberne slaae om. Næst efter det, at være aldeles Ingen-ting, som er det at være beqvem, kommer det: at være en maadelig Makker. Ogsaa af en saadan er det endnu muligt for Publikum at skabe en Forfatter. Enhver Dygtighed derimod, end sige en eminent Dygtighed er eo ipso aldeles ubeqvem, ja det er Publikum
- 30 ganske umuligt at skabe en Forfatter deraf; hvorfor Publikum gjør vel i at ringeagte og forhaane enhver saadan Forfatter, thi hans Tilværelse er et Oprør mod Publikum, en Indskrænkning af dets Skaber-Almagt. Men jeg, jeg er beqvem — jeg er bogstave-

² een Bøn osv.] sml. 235, S. 13 Lin. 26 ff. ²² siger Pontoppidan] Sandhed Til Gudfrygtighed (Kbh. 1737), S. 92.

ligen Ingenting; thi at jeg har været Barbeersvend, siden en tidlang Udraaber paa Dyrehavsbakken, saa Leietjener, Marqueur og nu ligger uden Condition, er Alt sammen Noget, som ikke vil <eller kan> være til Hinder for et høistæret Publikum — i at skabe.

Altsaa skab mig! De, høistærede <dannede> Publikum,[†] er i 5
Besiddelse af nervus rerum gerendarum; blot et Ord af Dem, et Løfte om at købe hvad jeg skriver, eller, hvis det var muligt, at Alt strax kan være i Orden, lidt Forudbetaling: og jeg er Forfatter, jeg ska' vedblive at være det, saa længe denne Begunstigelse vedvarer. Hvad er nemlig en Forfatter? Det er En, der lader Noget 10
trykke, hvorved han tjener Penge. Den, som lader Noget trykke men ikke tjener Penge, er ikke Forfatter. Dette er saa let at indsee, at enhver Spekhøker kan begribe det. Det er med Begrebet: Forfatter ligesom med det at være en Handlende. Hvad er en Handlende? Deter En, der ved at afhænde en Vare tjener Penge. Tjener 15
han ikke Penge, saa er han ikke en Handlende, saa er han en Daare, en Velgjører, eller hvad han forresten er, men han er ikke en Handlende.

Hvad jeg da skriver i denne Bog, som da egentligen ikke er en Bog, er bestemt til at henlede Deres gunstige Opmærksomhed 20
paa mig. I gamle Dage skrev man først et Værk, hvorved man søgte at gjøre sig gjældende, men nu er Opgaven saa mangfoldig, at der fordres Duelighed i Alt. Som en Enepige, der i Mangel af at blive Stuepige tilbyder sig at gaae med i Alt, saaledes gjør man nu rigtigst i at levere en Navneklud eller en Stilebog, for at habi- 25
litere sig, og henlede Publikums Opmærksomhed paa sig, førend man vælger denne Næringsvei og sætter sig ned som Forfatter, eller førend man lader sig skabe og bliver skabt — ikke en ny Skabning, men som jeg ved Deres Skaber-Almagt vil blive det: skabt af Ingenting. 30

[†] I *Marginen*: (thi hvor stor min Forlegenhed og Trang end er, har jeg dog fast besluttet kun at ville henvende mig til og kun at ville skrive for: et „dannet“ Publikum)

⁹ nervus rerum gerendarum] sml. S.V. II, S. 248. ¹⁰ Hvad ernemlig osv.] sml. 235, S. 12f. A 51. ¹¹ I gamle Dage osv.] sml. VI B 195.

(1845—47)

- Mere behøver jeg ikke at sige Dem, høistærede dannede Publikum. De formaaer Alt, det gjælder blot om at bringe Dem paa Standpunktet, <og> at De bliver der, det gjælder om at røre, bevæge, interessere, kort at vinde Dem for Sagen. Fra Digterne
- 5 maa De vide, at Alt dreier sig om Kjærlighed, og af Erfaring veed De, at Alt dreier sig om Penge — Kjærlighed med, og at Kunsten i Livet egentligen er at faae disse to Magter til paa en behagelig og gelind Maade at dreie sig om hinanden, hvad Digterne selv
- 10 erfare, thi kun i Poesien have de Penge nok. | — Papirspenge, der vel at mærke er udenvælske. | I Virkelighedens Verden er det egentligen overflødigt at befale Lieutenanter — hvad der følger af sig selv: ikke at gifte sig uden Penge. Gjør man det end nok saa romantisk, og forvandler Ægteskabet til Bryllupsdagens Øieblik: uden Penge kan man ikke; end sige da naar man tænker videre
- 15 frem, og spørger om Udsigterne. Thi det er ikke Ægteskabet der er Udsigten, Ægteskabet er den alvorlige Foranledning til at spørge om Udsigterne. See, som eenlig Person kunde det naturligviis aldrig falde mig ind at ville være Forfatter; jeg finder det ganske i sin Orden, at et høistæret Publikum <udenvidere> afviser en-
- 20 hver eenlig Person, der vil være Forfatter, som uværdig Trængende, og ingenlunde Forsørgelsesberettiget, eller en passende Gjenstand for Publikums Medlidenhed. Men jeg staaer just (og jeg veed at et høistæret Publikum har Følelse, kan lade sig røre[†]) ved Spørgsmaalet om Udsigterne; der staaer jeg forelsket. Jeg
- 25 har Pigens Ja mellem os, jeg har saa godt som Faderens ja — hvis det lykkes med Næringsveien. Som jeg selv vil blive Deres Skabning, saaledes vil, o lad Dem røre ved denne skønne Tanke, mit Ægteskab ogsaa være Deres Værk. Uden Dem er jeg Intet, ved Dem Alt.
- 30 Hvad tør jeg nu vente? Mig selv betræffende er som sagt Intet til Hinder. Jeg er Intet mindre end Genie, men ganske bogstave-

[†] I *Marginen*: jeg veed det naadigst interesserer sig for at hjælpe Elskende sammen

⁴ Fra Digterne osv.] sml. VI B 197.

ligen Ingenting. Just deri søger jeg min Trøst og mit Haab. Man antager jo, at Skrifts Originalitet staaer i omvendt Forhold til Udbredelsens og Afsættelsens Hurtighed: hvilken Trøst for mig, som øieblikkeligt skal bruge Penge. Consequentsen af hiin Sætning bliver ligefrem, at et meget stort Genie, der ikke paa anden 5 Maade er sikkert Udkommet, maa døe af Sult. Godt, at dette ikke er mit Lod; thi Navnkundighed kan man da for den Sags Skyld vente lidt efter, men hvad Udkommet angaaer, da kan man ikke godt vente mange Dage, og er i denne Henseende ingenlunde tjent med noget omvendt Forhold, at Rigdom og Overflod kommer 10 hundrede Aar efter Ens Død, eller at man bliver sat istand til at gifte sig hundrede Aar efter at man ved Døden er sat ud af Stand dertil. I al Sligt er det ligefremme Forhold det Bedste og det Ønskeligste.

Saa lægger jeg da mit Prøveskrift og med det min Skjæbne i 15 Deres Haand, høistærede Publikum. Gaaer Skriftet rivende af: da er min Lykke gjort — jeg er Forfatter!. Jeg kaster mig i Menneskehedens eller Publikums Arme; lykkes denne almindeligere, om end derfor ikke mindre ømme Omfavnelse, da agter jeg at slutte mig nærmere til min Elskede. Jeg tilhører ganske Fremtiden 20 ved min Tilkommende, min tilkommende Næringsvei, og det mig Tilkommende.

Slutteligen bemærkes blot, at jeg paa givet Vink af en talrig Subscription eller af een Mand, der subscriberer paa 500 Exemplarer, skriver i Aarhundredets, i Menneskehedens, vor Tids, Publikums, Manges, Fleres, audiatur et altera parses Navn efter Bestilling og om Alt; tillige tilbyder jeg mig at opvarte Subscribentsamlere, der skaffe 50 Subscribenter, med Barbering og visse Timer om Dagen med at børste Klæder, gaae Ærender og anden 30 Opvartning.

Ærbødigt

A. B. C. D. E. F. Rosenblad [*med Blyant
rettet til: Godthaab*].

¹ Man antager jo osv.] sml. VI B 196. ¹⁶ Saa lægger jeg qsv.] sml. VI B 197. ²² Slutteligen osv.] sml. VI B 198. ²⁹ børste Klæder] sml. A55. ³¹ Rosenblad osv.] se til 272.

(1845-47)

6

No 1.

Theateret. Igaaraftes opførtes Shakspeares herlige Mesterværk: Bagtalelsens Skole første Gang. For enhver Kjender og Ynder af den sande classiske Digtning maa det være en sand classisk Glæde, 5
naar en saa sjelden Kunstnydelse bliver ham til Deel.^[†] Et andet Spørgsmaal er, om det ikke havde været rigtigst, at en Mand med en kjærlig og kunstig Haand havde foretaget een og anden lille Forandring, idetmindste <at> een og anden for et dannet Publikum anstødelig Yttring <var bleven> udeladt. Dog vi ville ikke 10
forstyrre Glæden, men hellere i et høistæret dannet Publikums Navn takke Theaterdirectionen for den sjeldne Nydelse, medens vi tillige tage os den Frihed at foreslaae, snarest muligt at sætte et af Iflands Stykker i Scene.

Hvad Opførelsen angaaer, da var denne i alle Maader saa 15
fortræffelig, at man vanskeligt udenfor Kjøbenhavn vil finde dens Mage, idetmindste efter hvad Anmelderen kjender til andre Stæders sceniske Præstationer. Anmelderen erindrer saaledes for flere Aar siden, at have seet det samme Stykke opført i Corsøer, men denne Forestilling kunde paa ingen Maade staae ved Siden 20
af det kongelige Theaters.

Det indskrænkede Rum tillader os destoværre ikke at gaae ind i en dybt gaaende og udtømmende Bedømmelse af Enkeltheder; vi fatte os derfor kort. Hr. Inst. Nielsens Opførsel som Sir Oliver Surface var i Sandhed mesterlig, og overgik langt hans Forgænger 25
i Corsøer Hr. Rasmussen. Ogsaa Md. Nielsens Opførsel var meget brav; og Hr. Phister som Snake opførte sig ligeledes udmærket. Men Frue Heibergs^[*] Mesterlighed overgik dog <Alle,og> enhver Beskrivelse; vi maatte afskrive hele hendes Rolle, hvis vi skulde give Læseren en Forestilling, om den Maade paa hvilken hun 30
sagde sine Replikker, eller om hvilke Replikker hun sagde. Men da dette vilde blive for vidtløftigt <|for vidtløftigt|, og vi desuden ikke have Stykket ved Haanden, indskrænke vi os til at afskrive den berlingske Tidende, der saa ypperligt siger: „vi maatte af-

⁶ Sml. 277, s. ⁸ Bagtalelsens Skole } (af Sheridan) opførtes efter længere Tids Forløb igjen 1. Gang d. 14. Decbr. 1846, og derefter hyppigt. ⁹⁹ berlingske Tidende } sml. 1846, Nr. 292 (15. Decbr.).

skrive den hele Rolle, hvis vi skulle give Læseren en Forestilling om denne mesterlige Præstation af Hr. Wiehe.“ >

[†] *I Marginen*: en Kunstnydelse, der tillige forhøies derved, at Hs Majestæt Kongen og H. k. H. Prinds Ferdinand bivaanede Forestillingen.

[*] *I Marginen*: ad se ipsum

det kunde fremkalde en ganske snurrig Virkning om man kaldte hende Madame Heiberg istedetfor Frue H.

Italiensk Opera. Den tredie Forestilling af Norma var i det 7 Hele taget godt besøgt. Idet vi selv bedst føle hvad vi skylde et høistæret dannet Publikum og idet vi beklage en kun altfor almindelig Skjodesløshed i Forhold til Theaterets Anliggender, skulle vi efter indhentede nøiagtige og aldeles tilforladelige Oplysninger berette Følgende. I Parqvettet var der 93 Personer og 5 Børn; deraf 35 af Mandkjønnet og 58 af Qvindekjønnet. I Parterret var der 60 Personer, ingen af Qvindekjønnet. I Logerne 230 Personer, som vare saaledes fordelte. (fortsættes)

No 2.

8

Literatur. Fra Pressen er i disse Dage udkommet en Bog som selv i Paris vilde vække Opsigt | blandt alle Bogbindere og Typographer |.

Den seer saaledes ud paa Bindet. Langs Randen gaaer en ægte forgyldt Guldvals, og i hvert Hjørne er der et guldvirket Emblem, omtrent som paa Damers Lommetørklæder. Midt paa er anbragt en uhyre kostbar Blomsterbouquet i samme Smag som paa de ægte persiske Schawler. Uden om denne Bouquet er Titlen trykket med mat Skrift, paa den ene Side Titlen paa den anden Forfatterens Navn. Man maa altsaa vende Bogen for at kunne læse Titlen. Men dette lod sig ikke gjøre anderledes, hvis man ikke vilde tage Synet fra Blomster-Bouquetten, der ξ med hele sin Pragt ξ præsenterer sig i samme Øieblik man tager Bogen i Haanden.

⁷ Norma] tredie Forestilling i Sæsonen 1846-47 fandt Sted (paa Hofteatret) d. 22. Jan. 1847 (sml. Fædrelandet 1847, Nr. 15, 18. Jan.). ⁸ Se til 271.

(1845—47)

Idet man lukker Bogen op, seer den saaledes ud paa Titelbladet. En yppig Kjede af Arabesker slynger sig langs Kanten, i hvert Hjørne med sindrige og nydelige Vignetter. Titelbladet har tillige den Mærkelighed at Bogens Titel og Forfatterens Navn er saa kunstigt arbejdet ind i Arabeskerne, at man kun med stor Flid kan læse det ud deraf. Det vilde blive for vidtløftigt at gennemgaae det Enkelte i dette mærkelige Skrift, eller at gaae frem paginaviis; vi udhæve derfor blot det ganske mageløse A hvormed pag. 17 begynder.

I Marginen:

Idet man lukker Bogen seer den saaledes ud paa Bindets anden Side. Ja, den seer i en vis Forstand ganske ud som paa forreste Side, kun at alt her er af Sølv, hvilket for Den der vil anstille Sammenligningen, idet han aabner Bogen saaledes at han paa eengang seer begge Sider af Bindet, har megen Interesse.

Indholdet er <naturligviis> meget godt, derfor borger tilstrækkeligen Forfatterens berømte Navn. Vi haabe, at et høistæret danned Publikum vil ved en rigelig Afsætning opmuntre denne skønne Stræben i Literaturen.

9

No 3.

Stændervalgene i Kiøbenhavn ere nu tilendebragte, vi meddele efter den berlingske Tidende følgende Liste.

Tom Plads

Vi tilføie blot følgende Bemærkning. Dersom altsaa Hr. Advocat Lehmann havde haft Stemmer flere, saa var han kommen over Hr. Grosserer A. Hansen; og dersom Hr. Urtekræmmer Øst havde haft Stemmer mindre, var han kun bleven Suppleant. Ved Valget paa Hr. ||Agent Lund|| er dette at bemærke, at dersom han havde faaet Stemmer mere, saa havde han, mærkeligt nok, havt lige 300 Stemmer; <hvilket vilde have været meget mærkeligt.>

⁹ Sml. 277, 8. VI B 214. berlingske Tidende } 1846, Nr. 300 (24. Decbr.)
Lehmann] den første Gang L. blev valgt i Kbh. (tidligere havde han repræsenteret 8. Købstadsdistrikt, se Fædrelandet 1846, Sp. 2476) var d. 22. Decbr. 1846 (Reinhardt, Orla Lehmann og hans Samtid. Kbh. 1871. S. 133; sml. Fædrelandet 1846, Nr. 308, 29. Decbr.).

No 4.

10

Critik og Smag. De to berygtede Mordere Ole Hansen og Hans Olsens Henrettelse havde igaarmorges lokket et talrigt, høistæret dannet Publikum ud paa Amager. Skjøndt Veiret ingenlunde var gunstigt, herskede dog overalt den gladeste og loyaleste Stemning. Den brave Kunstner, Skarpretteren i Kiøbenhavn Hr. Madsen løste sin vanskelige Opgave med sjelden Virtuositet og Bravour ξ og Mesterskab ξ — tidligere fordeelagtigt bekjendt har han nu i Sandhed gjort sig værdig til at bære det Navn, hvormed han nævnes: Mestermænden. Det var derfor en velfortjent Anerkjendelse, at han saa vel ved hans Fremtræden som ved hans Bortgang hilsedes med Acclamation. Ogsaa Skarpretteren fra Roeskilde, der var tilstæde for at kagstryge en tredie Forbryder,^[†] er i Besiddelse af umiskjendeligt Talent og forraader en agtværdig Stræben. Med Smag og Correcthed skilte han sig paa en i enhver Henseende tilfredsstillende Maade fra dette hans første Forsøg. Vi ønske ham fremdeles Lykke paa hans fremtidige Kunstnerbane, idet vi forøvrigt erkjende det Rigtige og det Beskedne i at debutere med en Kagstrygning, inden man forsøger sig i det Vanskeligere.

^[†] I *Marginen*: spillede med Smag og Correcthed, || og skilte sig paa en i enhver Henseende tilfredsstillende Maade fra dette hans første Forsøg. || <hvorfor han under Forestillingen flere Gange blev lønnet med Applaus og tilsidst fremkaldt,[†] || og udviklede nu || et nyt Talent, foruden det som Skarpretter, et Talent som Folketaler, i et Foredrag, der mere end een Gang var umuligt at høre paa Grund af Forsamlingens tordnende „Hør Hør“, og som endte med at han yderligere blev fremkaldt og fik igjen da Capo.>

[†] og fik da Capo, men da den tilstedeværende Retsbetjent gjorde Indsigelse blev det dog derved, og Delinqventen undgik da Capo. Derimod udviklede den Fremkaldte

No 5.

Nyheds-Post. Grosserer Marcussen i Badstustræde havde 12
igaar stort Middagsselskab. Ved Spisebordet indtraf imidlertid det

¹⁰ Sml. 277,9. A 37. ¹¹ Sml. 278. ¹² Sml. 277,10. 280.

(1845—47)

Uheld at Hr. Grosseren kom til at velte en Sauceskaal over sig selv og sin Dame. Det gik saaledes til. Just i det selv samme Øieblik som Tjeneren byder en Sauceskaal, vil Grosseren reise sig op for at udbringe en Toast. Ved en Armbevægelse kom han til at støde til Tjeneren og Sauceskaalen. Dette er den historiske Sandhed. Vi vide vel, at der circulerer et Rygte som fortæller Historien anderledes, at det nemlig var Damen, der ved en Hovedbevægelse stødte til Tjeneren. Men dette er kun et Rygte, uden al Officialitet. <Hvad Damen hedder have vi endnu ikke bragt i Erfaring; Nogle nævne Frøken Lindvad, Andre sige, at det var Gusta Jobbe. Saasnart vi faae det at vide, skulle vi strax meddele det; thi Navnet er af uhyre Vigtighed, da der naturligviis i de første 8 Dage ikke vil blive talt om Andet i <hele> Kiøbenhavn, og altsaa i hele Danmark.>

Vi haabe, at de øvrige Avis Redakteurer ved at optage denne Artikel udtrykkeligt bemærke, at den er af vort Blad, der altid skal bestræbe sig for først at levere enhver \leq almeen \geq interessant Efterretning.

- 13 Barbeer Lützovs allerede iforveien hæderligen berømte og <meget> besøgte Barbeerstue har ved en ny Forbedring vundet et nyt Krav paa et høistæret Publikums skjønssomme Anerkjendelse. Hr. Lützov er en velstuderet Mand, der følger med Tiden og med Tidens Opdagelser. Forvisset om, at der med Stetoscoperingen er begyndt et ganske nyt Afsnit ikke blot i Lægevidenskabens Historie men i Menneskelivets: har han besluttet sig til aldeles gratis og uden at det koster Noget at stetoscopere Enhver, der kommer paa hans Barbeerstue. Naar man tænker tilbage paa den Tid, da det ikke var Skik at barberes, og hvorledes det nu er bleven en Nødvendighed for Enhver at barberes: saa vil man vist ikke give Hr. Lützov Uret i \leq den Mening \geq , at det engang vil blive lige saa almindeligt at lade sig stetoscopere hver Dag som det nu er at lade sig barbere. Maaskee vil det da engang lykkes Naturforskerne at opdage et Redskab hvormed <man> kan høre

¹⁸ Sml. 285. A 189.

Hjernen banke (thi at den banker er vistnok):*) || og Hr. Lützov vil atter vide at følge med Tiden. || Men det at lære sig selv at kjende er jo den høieste Opgave, og derfor bør det sig at prise enhver Videnskab, der hjælper Menneskene frem ad denne Vei, og ξ at paaskjønne ξ enhver Mand, der forhjælper den Enkelte til denne Selvkundskab. Vi opfordre derfor enhver Mandsperson til at besøge Hr. Lützovs Barbeerstue for selv at forvisse sig om det gavnlige samt den Nydelse der ligger i ved at lade sig stetoscopere hver Dag at lære sig selv at kjende.

*) *I Marginen*: og dette vil da igjen blive lige saa almindeligt, som det til den Tid vil være bleven at lade sig stetoscopere.

No 6.

14

<Moral.> Tilbageblik paa Aaret 1846. Nytaarsdag er efter alle de viseste og bedste Mænds Mening en høist alvorlig Dag. Selv Den der ellers aldrig gaaer i Kirke pleier dog at gaae i Kirke Nytaarsmorgen, selv Den der ellers aldrig anstiller alvorlige Be- 5
tragtninger ham pleier dog Aarskiftet at gjøre alvorlig: indeholder allerede de almindelige Skiftetider Opfordring til mangan Alvors Tanke, hvor meget mere da Aarsskiftet! Som der derfor vel neppe er et eneste Menneske, uden at han jo dog idetmindste eengang i sit Liv har slaaet sig for Panden og sagt: hvad er Sandhed, og 10
derved tænkt over hvad Sandhed er: saaledes er der vel heller intet Menneske, end ikke det letsindigste, uden at han Nytaarsmorgen føler sig greben af en høitidelig og høist alvorlig Stemning.

Men hvad maa vel da den sandhedskjærlige Alvorsmand sige om disse Tider, naar han skal tale Frimodighedens gjæve Sprog 15
uden Menneskefrygt? Er det ikke Religieusitet vor Tid mangler i ethvert Forhold, i Forholdet mellem Konge og Folk, mellem Herre og Tjener, mellem Forældre og Børn, mellem Publikum og Forfattere. Men saa er det jo ogsaa til at fremme denne, at Enhver bør stræbe, Enhver paa sin Viis, i Forhold til sine Gaver, efter 20
sin Leilighed. See, derfor love vi*) vore Subscribenter, saasnart vi spore en alvorlig Forbedring og Omvendelse, fremtidig en at

(1845—47)

levere en Trediedeel mere om Dagen af den liderlige Roman, vi ellers leverer. Som vi | ellers Intet spare**), saa skulle vi ogsaa vide paa enhver Maade at lokke Menneskene til det Gode.

*) *I Marginen*: paa denne høitidelige Nytaarsdag, vi love

**) *I Marginen*: ikke spare paa alvorlig og streng Tale

- 15 Stüvenfængerie Paa en Tid da Stüvenfängeriet tager saa forfærdeligt og saa foruroligende Overhaand, er det vistnok ikke af Veien, at man atter og atter advarer et høistæret, dannet Publikum for at lade sig sine Penge franarre. I denne Tid forevises der saaledes paa Vesterbro i et Kunstcabinet en saa kaldet Lykkens Stjerne, ved hvis Hjælp Enhver, efter Udraaberens Udsagn, faaer sin fulde Alder at vide samt sin tilkommende Brud eller Brudgom. Man tænke sig, hvilken Uforskammenhed mod et høistæret Publikum: at tage Penge for — at sige En, hvor gammel man er! Er dette ikke ligefrem at gjøre Nar af Publikum, thi Den anseer man jo for fjollet, der end ikke veed hvor gammel han er. Idet vi derfor[†] advare Publikum mod at give Penge ud til en saadan Stüvenfänger og for en saadan intetsigende Underviisning, tillade vi os derimod ret indstændigt at lægge et høistæret Publikum paa Hjerte ikke at glemme dets sande Lærere og Veiledere, de der meddele gavnlig og interessant, belærende og dannende Underviisning.

[†] *I Marginen*: henlede Politiets og Geistlighedens Opmærksomhed paa dette Uvæsen og

16

No 7.

De svenske Students Ankomst her til Byen imødesees, som naturligt er, med stor Spænding. Enhver Skandinav <er>, det følger af sig selv, væsentligen interesseret, men hovedsagligen dreier dog Alt sig om Cand. Jespersen[†]. Hans Valsprog er denne Gang: nu eller aldrig. Allerede for 14 Dage siden var han færdig med den Tale, han agter at holde, og har ladet sin Kjæreste over-

¹⁵ Sml. 277, 14. 15. A 95 og se Note dertil. ¹⁶ Sml. 277, 16. VI B 235 og se Noter dertil.

høre sig paa den. Dog ikke nøiet hermed, gaaer han, hvad Sagens Alvor kræver og for ganske at forvandle den til et National og Fælleds-Anliggende, omkring med Manuscriptet hos sig, og anmoder Forbigaaende om at høre ham. Forfatteren af denne Artikel var saa heldig at overhøre ham i en Port i Vimmelskaftet, og er det mig en Glæde at skyldes Sandheden det Vidnedsbyrd, at Hr. Jespersen kunde sine Ting meget godt, saa vel indenad som udenad. Den Maade paa hvilken han sagde: Studenter, danske og svenske Studenter kan aldrig forfeile sin Virkning. Kan den i en Port gjøre saa dybt et Indtryk, som den gjorde paa mig: hvilken uhyre Virkning vil det da ikke frembringe paa en Forsamling, naar det lyder: Studenter, danske og svenske Studenter nu eller aldrig! Hans Mimik og Gestikulation forraadte en respektabel Stræben, som jo ogsaa vil kunne fortsættes endnu en otte Dage^{††} |, med mindre da Svenskerne slet ikke skulde komme thi da kan den fortsættes endnu længere. | (fortsættes).

[†] I *Marginen*: der, med Syn og Hjerter for Sagen, har sat sig det som Opgave <i Hovedet>, at forene de tre nordiske Riger.

^{††} I *Marginen*: med mindre da enten Anstrængelsen ved at være bleven færdig længe før Tiden, hvilket som bekjendt er uhyre anstrængende, skulde afmatte ham saaledes, at han blev syg deraf, eller Svenskerne slet ikke skulde komme, thi i saa Fald vil hans Stræben kunne fortsættes endnu længere.

 Correspondence. Den indsendte Artikel: Prof. Mad- 17
vigs latinske Grammatik, fra et communistisk Standpunkt vurderet af en Øltapper skal med Fornøielse blive optaget, naar blot Forfatteren vil sørge for, at der bliver anbragt et Par latinske Ord i den; det seer saa flaut ud, at der slet ikke er noget Latin.

Correspondence. Den indsendte Artikel „om Prof. Heiberg 18
<som Æsthetiker>“ vil det være Redakt: en Glæde at optage, naar Forf: beslutter sig til at være anonym; Artikelen vil vist ogsaa gjøre en ganske anden Virkning naar Forf: Navn ikke staaer under.

¹⁷ Sml. 195, S. 378. 281. A 54 og se Note dertil. ¹⁸ Sml. 282.

(1845—47)

I Marginen:

- 19 Correspondence Vi henlede vore Læseres, især alle Theologers særdeles Opmærksomhed paa en i denne Tid udstædt Indbydelse til Subscription paa et Værk, der vil udfylde et dybt følt Savn og længe hævde sin Plads i Literaturen: Geistlig Parleur ell. Haandbog for Præster, indeholdende 500 Talemaader alphabetisk ordnede af Esaias Strandsand, forhen Graver. Forfatterens Stilling som Graver, end mere da han gjennem en Række af Aar efterhaanden har været ansat næsten ved alle Kirker, borger ganske for Værkets Grundighed og Hensigtsmæssighed, saa vi ikke kunne Andet end ledsage denne Indbydelse med vor bedste anbefaling

20

No 8.

Den ifor stiftede Forening af Vægterne holdt igaar midt dags sit andet høitidelige Møde. Uagtet det var Middag var dog, efter Indbydernes Idee, Skaaderne lukkede og Lysene tændte, at det kunde ligne et Aftenselskab, hvilket Vægterne meget ynde, men i Virkeligheden ere forhindrede fra at deeltage i. Dette Eienommelige gav denne Festlighed en ganske egen Fortryllelse, som udbredte sig over den i den festligt smykkede Sal forsamlede <festligt stemte> Mængde.}

Vægteren fra Grønnegade førte Præsidiat. Efter at have udbragt en Skaal for Politie-Adjutanten, der hilsedes med 9 Gange Hurra, som næsten blev til ti Gange, da det næsten ikke vilde ophøre, kaldte Præsidenten ved Pibens Lyd til Orden. Og nu begyndte Festmaaltidet. Da der imidlertid var skrevet en saa stor Mængde Sange i denne festlige Anledning, at det vilde blive umuligt at synge dem alle, var der ved hver Couvert, som ellers et Viinkort, henlagt en Fortegnelse over Sangene, at Enhver kunde synge hvilken han vilde^[1]. Og da der for Præsidenten var anmeldt saa mange Taler, at det ikke vilde blive til at overkomme, at holde dem alle efter hinanden, vedtoges, at der bestandigt skulde tale 4 og 4 af Gangen.

¹⁹ Sml. 284. ²⁰ Sml. 287-289.

Vi forbeholde <os> i flere følgende Nummere at meddele nogle af disse mange Taler.

¹¹⁾ *I Marginen*: en vanskelig Opgave, som kun Vægttere formaae at løse, da de ere vante til at synge saaledes

Almeenaandens Oplivelse er et saa stort Gode, at enhver 21
Stræben eller endog blot ethvert Vink i denne Retning ikke bør lades ubemærket. Forleden læste man i Adresseavisen under Dødsfald Efterretningen om at en Dreng paa 8 Aar var ved Døden afgaaet; Avertissementet sluttede saaledes: „dette bekjendtgjøres sørgeligst for hans efterlevende Smaa-Venner.“ Man tør altsaa <allerede> antage, at Drengene paa 8 a 10 Aar ordentligviis læse <deres> Aviser — maaskee skrive de endogsaa i Aviserne. Hvilket uhyre Fremskridt < i Sammenligning med den patriarchalsk-spidsborgerlige Tid da de kun læste deres Lectier. > Dersom der blot stræbes kraftigt frem ad den Vei, saa vil snart den Tid være naaet, hvilken en af de gamle Propheter beskriver, naturligviis som den gyldne Tid, den Tid: da Drengene skulde dømme Eder.

Efterskrift

22

Uden at forskyldte nogen Selvroes over egen Dygtighed (hvad da in casu vilde være Misrecommendation), tør jeg forsikre et høistæret dannet Publikum, at jeg let kunde have forøget dette mit Prøveskrift med endnu flere Mønstre. Jeg kan ogsaa saadan 5
med Tegninger, det vil sige, saasnart Publikum subscribere tilstrækkeligt, saa skaffer jeg en Tegner og Alt hvad dertil hører: Sjouere, Bagvaskelse, Banditter, Løgn^{*)}, Spioner i Familielivet, Pottekgigere i Husholdningerne^{**)}, kort Alt, hvad som et høist-

^{*)} *I Marginen*: Lurere paa offentlige Steder, <og i Kirkerne> 10
<Medvidere i alle Klubber og Selskaber,>

^{**)} *I Marginen*: Angivere blandt Skoledrengene, Leverandeurer af Bysnak og Rygter

²¹ Sml. 283. A36. en af de gamle Propheter osv.] sml. A58 og se Note dertil. ²² Sml. 277, 18-22. ⁸ Sjouere] sml. 12, S. 178 og se Notedertil. ¹² Angivere blandt Skoledrengene] sml. 42 og se Note dertil.

(1845-47)

æret dannet Publikum maatte behage.[†] Dog ikke videre herom, ikke eet Ord om min mulige Dygtighed; Hovedsagen er, at Eftertrykket falder paa rette Sted, paa hvad Publikum vil gjøre for mig, eller gjøre ved mig, eller gjøre mig til, ved at skabe mig til Forfatter — af Intet og uden nogen min Fortjeneste.

Lykkes mit Foretagende tiltrods for de mange virkelige fortræffelige Blade og Bøger, der skrives: da skal der, saasnart det betaler sig, Intet blive sparet, for at tilfredsstille Tidens Fordringer og Publikums Krævelser.^{††} Saasnart der er 2000 Subscribenter, bliver der Juletræ med ordentlige Gevinster for Subscribenterne, samt deres Koner og Børn. Naar der er 3000 faaer Subscribenterne, **hver især, aldeles gratis og uden at det koster det Allermindste**[§]

[†] *I Marginen*: Tillige lover jeg helligt og ved alt hvad Helligt er, til det uskateerlige Gode, Almeen-Aandens Oplivelse, nidkjær i dens Tjeneste, at skulle vaage med den strengeste Alvor over Klædedragten her i Byen, Mandfolk og Fruentimmers, og eftertrykkeligt paatale det, hvis Nogen ved en Sløifes eller en Knaps Forskjellighed eller ved at mangle en Knap i sin Kjole skjønnes at tilsidesætte den pligtskyldige Agtelse, som skyldes et høistæret dannet Publikum, og at forraade, hvad en Menneske og Klæde-Kjender let opdager, Hovmod, Overmod, Anmasselse. Fremdeles skal jeg ugentligen levere en Liste, over hvor mange Retter Mad enhver Familie spiser til daglig Brug, og hvor ofte enhver Familie holder Selskab, at Offentlighedens Argus-Øine kunne vogte paa og derved udrydde al aristokratisk Anmasselse i Henseende til Mad og Drikke.

^{††} *I Marginen*: Fornemlig skal der først og sidst blive sørget for Noveller, <anrettede,> ligesom den i Familierne meget yndede Lagkage, saaledes, at der bestandigt følger et Lag Fyldekalk og saa et Lag Novelle, 3 a 4 Noveller bruges ad Gangen.

[§] *I Marginen*: An m. denne Terminus er forøvrigt ikke min Opfindelse, men skyldes en Erfaren. Det skal nemlig saa ofte være hændt, at Folk kom til dyrt nok at betale hvad de fik som det var

[†] 2000 Subscribenter] sml. A 98, S. 43 og se Note dertil. [§] vaage osv.] sml. A: 50. 90. 125. .

til Foræring en Nytaarsgave, og hver af deres Børn ligeledes **aldeles gratis og uden at det koster det Allermindste** til Foræring en Peberkage. Naar der bliver 4000 Subscribenter, skal et høist-æret Publikum, det tør jeg love, blive forbauset ved hvad der saa skal skee. Men skulde for at nævne det Høieste, en Tanke jeg næsten segner under, skulde Subscribenternes Antal blive 20,000: saa agter jeg at kjøbe Tivoli, saa at Adgang til Tivoli fremtidig
 vil blive ene og alene og <aldeles> udelukkende for mine Subscribenter. Det følger af sig selv, at jeg hvis saa skeer, til den Tid ikke mere vil kunne holde mit Løfte om at opvarte Subscribentsamlere med Støvlepudsning; men dog skal jeg aldrig glemme at jeg er og forbliver Publikums Creatur og Skabning — af Intet og uden nogen min Fortjeneste; og skal jeg ved en symbolsk Handling, der svarer til Fodvaskningen i Catholicismen, for at betegne dette een Dyrehavs-Søndag børste for mine Subscribenter, til Tegn paa, hvad jeg trods min uhyre Velstand er og forbliver.

For at naae Maalet skal jeg arbeide <saa godt jeg kan> af Livsens Kræfter, og underhaanden strax betroe Publikum hvad jeg agter at gjøre, hvoraf man vil see, at jeg endog i en vis Forstand holder mere end jeg lover. Saasnart jeg nemlig har faaet 500 Subscribenter bekendtgjør jeg hver evige Dag, at jeg har 1000 Subscribenter; naar jeg har faaet 1000, bekendtgjør jeg hver evig Dag: dette aldeles uundværlig Blad som i ganske kort Tid allerede har 2000 Subscribenter — og tilføies af No 17 er tredie Oplag udkommet, **som aldeles gratis og uden at det koster det Allermindste** overlades tiltrædende Subscribenter. Fremdeles skriver

gratis, at paa Grund deraf dette Tilføiende er blevet nødvendigt „aldeles“, og for yderligere Sikkerheds Skyld „uden at det koster det Allermindste.“ Man vil saaledes see, at det er saa langt fra at være en overflødig og tom Accumulation, at det snarere maa-skee stundom alligevel bliver tvivlsomt, om man virkeligt faaer det gratis, hvilket man faaer „aldeles gratis og uden at det koster det Allermindste.“

¹⁰ mit Løfte om osv.] sml. 274,5 S. 321 Lin. 27 ff. ¹² Creatur] sml. 235, S. 13 Lin. 24.

(1845—47)

jeg anonymt Roes og Lovtale over mig selv i et andet Blad. Men da dette Kneb allerede er saa forbrugt især af Forfattere, saa det let mistænkes, har jeg udfundet et Raffinement. Jeg angriber mig selv anonymt i et andet «Blad», men vel at mærke i et Tilfælde
 5 hvor jeg har Ret, og indrettede Angrebet saaledes at det er let at seire i Striden, som derfor ganske rigtigt endes med at Angriberen (det er mig selv) beskæmmet trækker sig tilbage, erklærer at han har tabt, har gjort mig Uret, og ender med en Lovtale over den Angrebne (det er mig selv.). I denne Henseende har
 10 mine Erfaringer som Udraaber paa Dyrehavsbakken, Leietjener og Marqueur beriget mig med mangfoldig Opfindsomhed. Det skal nok hjælpe, naar Publikum blot vil tro mig, og faae mig sat i Gang. Thi — ja det kan jeg godt betro et høistæret dannet Publikum: Menneskene ere i Grunden Fæ.[†] Publikum er nemlig
 15 et saa ophøiet og ubegribeligt Noget, at ingen Tænker kan udgrunde det.^{*)} Man kan godt tale med Publikum i en By om alle Mennesker i den samme By, og til det høistærede dannede Publikum i denne By sige at alle Mennesker i den samme By er Fæ. Som sagt, men det bliver unter uns høistærede Publikum: Menneskene ere i Grunden Fæ. Naar man blot fortæller at man har
 20 mange Subscribenter og bliver ved at sige det, saa faaer man mange; thi naar det ene Faar gaaer tilvands saa skal det andet ogsaa, og naar der ideligt siges om en stor Mængde Faar at de gaae der og der tilvands, saa maa Resten med, saa troer Menneskene, at det maa være Tidens Fordring, at man for Skik og Brugs
 25 Skyld — ogsaa maa subscribere. Saa bliver det tilsidst en Vane, en dvask Nødvendighed for Menneskene at være med: og saa er Spillet vundet. Dette lærer man allerede af Jacobs Adfærd mod Laban. Thi hvad gjorde Jacob for at faae de hvide Faar til at føde
 30 spraglede Lam? Han skrællede Kjæppe og lagde hver Dag i Vandrenderne, saa Faarene aldrig fik Andet at see: saa hjalp det. Og

[†] I Marginen: med Publikum er det en anden Sag,

^{*)} I Marginen: og at man kan tale med det om Alt.

¹⁹ Menneskene . . . Fæ] sml. A 148. ²⁰ Naar man blot osv.] sml. 195, S. 378 f. A 122.

saaledes ogsaa naar der hver evige Dag staaer i Avisen: jeg har 1000 Subscribenter, saa faaer jeg 1000 Subscribenter.

Altsaa, høistærede, dannede Publikum: skab mig, og lad mig komme til at begynde. De skal aldrig komme til at fortryde den gode Gjerning, jeg skal i al Evighed forblive, høistærede dannede 5 Publikum

Deres Creatur Skabning og Ingenting
A. B. C. D. E. F. Rosenblad [*med Blyant*
rettet til: Godthaab].

Efterskrift 23

Behag endeligen at læse Forordet, da det indeholder Ting af yderste Vigtighed.

Moralen. 24

„Naar det først er kommet saavidt, at Mængden skal bedømme, hvad der er Sandhed, saa er der ikke langt tilbage, førend det bliver afgjort med Næverne.“ Schelling.

<I *Marginen*: (i Fortalen til Steffens efterladte Skrifter)>

Skriftprøver 275
U. D.

Prøveskrift

af

A. B. C. D. E. F. Godthaab.

Til 275: 276

Til det Sted i det No, som hedder Kritik og Smag, hvor der er Tale om den sidste Skarpretter at „han spillede med Smag og Correcthed“ tilføies: U. D.

hvorfor han under Forestillingen flere Gange blev hilset med Applaus og tilsidst fremkaldt, og udviklede nu et osv.

Rosenblad osv.] se til 272. ²⁸ Sml. 277, 17. 23. ²⁴ Sml. 277, 24. i Fortalen til Steffens osv.] sml. A 63 og se Note dertil. ²⁷⁵ Se til 274, 1. Godthaab] sml. 274, 1. 5 (S. 321). 22 (S. 335). ²⁷⁶ Sml. 277, 9. 278.

(1845—47)

som 274,11 Lin. 5-6 Foredrag, der af og til mere end een Gang osv. som Lin. 6-8 fremkaldt.

277 Koncept til „Skrift-Prøver“:
U. D.

1

Skrift-Prøver

Prøveskrift

af

A. B. C. D. E. F. Rosenblad

vordende Forfatter.

2

Deilige Pidskebaand osv. som 274,3

3

Forord. osv. som 274,4

4

Forord

Det kunde synes en Overdrivelse at skrive et Forord til et Forord, men er det dog ingenlunde || i en saa bevæget og giærende Tid som vor. ||, er tvertimod osv. væsentlig som 274,5 Lin. 3—S. 319 Lin. 4 skabe.

Altsaa skab mig! De, høistærede Publikum, er i Besiddelse af osv. væsentlig som Lin. 6-10 vedvarer, trods alle Særlinge, der ville stampe imod Braaden. Hvad er osv. væsentlig som Lin. 10-27 og sætter mig ned.

Thi for mig er som sagt, det at blive Forfatter et afgjørende Skridt, et høist alvorligt Foretagende: det bliver min Næringsvei ell. jeg bliver aldrig Forfatter. Som eenligt Msk. kunde det aldrig falde mig ind at blive Forfatter; jeg vil ogsaa finde det i sin Orden at Læseverdenen uden videre afviste enhver eenlig Person, der vil være Forfatter, som uværdig Trængende, og ingenlunde Forsørgelses Berettiget, ell. en passende Gjenstand for Publikums Medlidenhed. Men jeg har i Sinde at gifte mig. Bedrage skal jeg ikke, ved at indbilde Dem, høistærede Publ., at jeg har Kone og

²⁷⁷ 1 Se til 274, 1. 4 Som eenligt Msk. osv.] sml. 274, 5 S. 320 Lin. 17 ff.

mange Børn — nei Ærlighed varer længst, om end Forsigtighed ogsaa er en god Ting. Jeg danner mig derfor efter hiin kloge Bonde. Han gik omkring og tiggede som Brandlidt. Da kom han til en Mand, der deeltagende sagde: naar skete den Ulykke Fa'er, at hans Huus brændte. Bonden svarede: ja, seer vi, det er ikke brændt endnu men det skal snart brænde — det er jo dog ogsaa rigtigst at see, hvad det indbringer inden man brænder det af.

Mere behøver jeg *osv. væsentlig som S. 320 Lin. 1-17* Udsigterne. See, her staaer jeg, ved Spørgsmaalet om Udsigterne!*) Jeg er forelsket, jeg har Pigens Ja mellem os, saa godt som Faderens ja — hvis det lykkes med Næringsvei. Tænk Dem min Forlegenhed, min vanskelige Stilling, tænk hvor ganske jeg er et Intet — og Alt ved Dem. Jeg havde et Øieblik regnet paa at min tilkommende Svigerfader havde Pengene — men nei, det vil sige, han har dem nok, men det vil han ikke vide af. Dette siger jeg ikke for at nedsætte ham, han er en fortræffelig Mand, Vertshuusholder i Adelgade, en Mand der selv har Interesse for Kunst og Videnskab — naar de kaste Noget af sig. Saa har da han bestyrket mig i den Idee at forsøge at blive Forfatter.

Hvad tør jeg *osv. væsentlig som Lin. 30—S. 321 Lin. 13f.* ønskeligste. Røres De ikke ved min piinlige Stilling, hvis Sandhed jeg ved Attester fra vederhæftige Mænd skal kunne godtgjøre!

Saa lægges da mit *osv. væsentlig som Lin. 15-27* Subscribentsamlere, der skaffe 100 Subscribenter, visse Timer om Dagen med Barbering, <med> at gaae Ærender børste Klæder og anden Opvartning.

Ærbødigst

A. B. C. D. E. F. Rosenblad.

*) I Marginen: Som eenlig *osv. væsentlig som S. 320 Lin. 17-22* Medlidenhed.

No 1.

5

Theateret.

Igaaraftes *osv. væsentlig som 274,6 Lin. 2-23* Opførsel som
var *osv. væsentlig som Lin. 24-26* §Hr. Phister <som >

hiin kloge Bonde *osv.*] sml. 235, S. 24 Lin. 19 ff.

(1845—47)

opførte sig ligeledes udmærket. > Men Fru Heibergs Mesterlighed
osv. væsentlig som Lin. 27—S. 323 Lin. 1 Rolle, <hvis vi skulle
 give Læseren en Forestilling om denne mesterlige Præstation.>

- 6 italiensk Opera. Den tredie *osv. væsentlig som 274,7 Lin.*
 1-9 fordeelt i Logen A var der (fortsættes)

7

No 2.

Literatur.

Fra Pressen er i disse Dage udkommet en Bog, som vækker
 almindelig Opsigt blandt alle Bogbindere.

Paa Bindet seer den saaledes ud.

Tom Plads

Idet man lukker den op, seer den saaledes ud paa Titelbladet.

Tom Plads

Idet man lukker den, seer den saaledes ud paa Bindets an-
 den Side.

Tom Plads

I Marginen: For Indholdets Godhed er Forfatterens Navn til-
 strækkelig Borgen.

Med Linier ud i Marginen: Vi haabe, at et høistæret dannet
 Publikum vil ved en rigelig Afsættelse opmuntre denne skønne
 Stræben i Literaturen.

8

No 3.

Politik.

Stændervalgene.

Ordret efter den Berlingske, blot Talstørrelserne.
 og berlingske Tidende citeres.

9

No 4.

Critik og Smag.

De to *osv. væsentlig som 274,10 Lin. 2-15.* Med megen Smag
 og i enhver Henseende paa en tilfredsstillende Maade skilte han

⁷ Se til 271. ⁸ Se til 274,9.

sig ved dette hans første Forsøg.[†] Vi ønske osv. væsentlig som
Lin. 16-19 i noget Vanskeligere.

[†] I *Marginen*: cfr. Hoslagte

No 5.

10

Nyheds Post.

<Grosserer Marcussen>

Igaar Middags var der stort Selskab hos Grosserer Marcussen. Under Spisningen havde Hr. Grosseren det Uheld at spille noget af Suppen paa sin Vest og overstænke en Dame. Vi ile med at underrette vore Læsere om denne Nyhed, om hvilken der vil blive megen Tale.

Vi haabe, at de andre Avis-Redakteurer ville ved at optage denne Artikel bemærke, at den er fra vort Blad.

I *Marginen*:

at velte en Sauceskaal. Det gik saaledes til — udføres — dette er den historiske Sandhed, vi vide vel, at der circulerer et Rygte, men vi levere kun officielle Efterretninger og have Intet med Rygter at skaffe.

Vi skulle som i denne Artikel saa altid bestræbe os for at være de første, og meddele enhver Nyhed saavidt muligt øieblikkeligt, vi love, at selv om en Mand tilstiller os Noget med Ønske om først at faae det indrykket om Løverdagen, skulle vi dog indrykke det samme Dag.

Dyrtid

11

Idag blev der paa Torvet givet 5 Mk. for en Snees Æg. Man seer deraf, at der maa være Dyrtid — idetmindste paa Æg.

| Nyheds Post.

12

Jfr. Juliane Knudsen har slaaet op med sin Kjæreste, fordi han er bleven aftegnet i Corsaren. |

Moral

13

Tilbageblik paa Aaret 1846.

Selv Den osv. væsentlig som 274, 14 Lin. 4-16 mangler. Men

⁹ Hoslagte] 5: 278 (sml. 276). ¹⁰ Sml. 274, 12. 280.

(1845—47)

saa osv. *væsentlig som Lin. 19—S. 328 Lin. 2* leverer. Hovedsagen er jo, blot at faae Mskene til at forbedre sig; naar man kan faae en Dranker til at lade være at drikke en Snaps, burde man da ikke lønne hans Selvfornægtelse ved at give ham en Snaps!

14

Curiosum.

Vi tillade os at henlede vore Læseres Opmærksomhed paa en mærkelig Forening af det Naturlige og det Overnaturlige, der i denne Tid vises paa Vesterbroe. Udraaberen forklarer at der forevises en Lykkestjerne, hvor Enhver faaer sin fulde Alder at vide, og tillige sin tilkommende Brud og Brudgom. Sindrigheden ligger i, at man faaer at vide hvad man veed: sin Alder, det er ikke noget Overnaturligt, og af den Grund tør vi ikke anbefale Nogen at besøge dette Kunstkabinet, da gjerne Enhver veed, hvor gl. han er.

Til 277,14:

15

Stüvenfængerie

Det er bedre at gjøre Artiklen polemisk mod det skammelige Stüvenfængerie, der lokker Penge ud af Landet — og siger En hvor gl. han er.

Paa en Tid osv. *væsentlig som 274,15 Lin. 1-10* Er det ikke at gjøre Nar af En lige op i Ens Øine, thi det veed da gjerne Enhver især, hvor gl. han er. Og nu at turde tillade sig at troe, at et høistæret dannet Publikum er saaledes fjollet, at det ikke veed hvor gammel det er? Og hvad det Andet angaaer. naar man som jeg er saa godt som Forlovet, saa faaer man jo hell. ikke Noget Nyt at vide. Det var at ønske, at Politiet og Geistligheden vilde forbyde et saadant Uvæsen, og i ethvert Tilfælde maa vi fraraade Publikum at give deres Penge ud for noget Saadant.

16

Feuilleton

De svenske Students Ankomst her til Byen imødesees med stor Spænding. Enhver Skandinaver naturligviis interesseret, men

¹⁴ Se til 274,15.

væsentligen dreier dog Alt sig om Cand. Jespersen. Hans osv. væsentlig som 274,16 Lin. 5—S. 329, Lin. 14 endnu nogle Dage, med mindre de Svenske slet ikke komme, thi da vil den kunde fortsættes saa længe det skal være. (Fortsættes)

| Efterskrift.

17

behag endeligen at læse Forordet. |

Efterskrift.

18

Uden at forskyldte osv. væsentlig som 274,22 Lin. 2-8 Løgn*) og Alt hvad som Publikum maatte behage. Dog osv. væsentlig som S. 332 Lin. 1-9 Krævelser. Saasnart osv. væsentlig som Lin. 9-11 Subscribenterne tillige hver især, aldeles gratis ξ og uden at det koster det Allermindste ξ , til Foræring en Nytaarsgave og hver af deres Børn en Peberkage; naar der bliver 4000 skal osv. som S. 333 Lin. 3-5 skee.^[†] Selv skal jeg hjælpe til saa godt jeg kan, og underhaanden betroe osv. væsentlig som Lin. 18-22 faaet 1000, saa averterer jeg, hvad der hidtil er uhørt i Danmark at 3die Oplag af et Nummer er udkommen og faaes aldeles gratis.[†] I denne Henseende osv. væsentlig som S. 334 Lin. 9-12 tro mig. Thi, ja det kan jeg godt sige Publikum, Menneskene ere i Grunden Fæ — men Publikum er høistæret og dannet.^[*] Menneskene ere i Grunden Fæ. Naar osv. væsentlig som Lin. 20-24 med. ξ dette er den populaire Opfattelse af den hegelske Philosophies Lære om Tidens Fordring, og det at tilfredsstille Tidens Fordring, og at skrive for Tiden. ξ Naar man blot bliver ved at sige det hver Dag, saa lykkes det, saa bliver det osv. væsentlig som Lin. 26—S. 335 Lin. 2 Subscr.

Altsaa høistærede, dannede Publikum gjør De nu Begyndelsen: De skal aldrig komme til at fortryde den gode Gjerning, jeg skal i al Evighed forblive deres Creatur og Skabning.

Til 277,18:

*) I Marginen: <Lurere paa offentlige Steder <og i Kirkerne>, 19 Medvidere i alle Klubber og Selskaber> Spioner i Familielivet,

^{††} Sml. 277,23. ¹⁹ Lurere osv.] sml. 274,22 Lin. 10-13.

(1845—47)

Pottekiggere i Husholdningerne, Angivere blandt Skoledrengene, Leverandeurer af Bysnak og Rygter.

Tillige lover jeg *osv. næsten ordret som 274,22, S. 332 Lin. 13-26*
Drikke. — Fornemlig *osv. væsentlig som Lin. 27-30* Gangen.

Til 277,18:

- 20 ^[†] *I Marginen:* Men skulde *osv. væsentlig som 274,22 S. 333*
Lin. 5-16 er og bliver.

Til 277,18:

- 21 [†] *I Marginen:* jeg skriver i et andet Blad om mig selv lovpri-
sende, og i et tredie Blad angriber jeg mig selv saaledes, at det
er let for mig at vinde den <meest> glimrende Seier, og som endes
med at Angriberen der er mig selv men skjult, beskæmmet trækker
sig tilbage, indrømmer mig Prisen — og jeg paa en piquant Maade
staaer med Palmer i Hænderne.

Til 277,18:

- 22 ^[*] *I Marginen:* Man kan nemlig meget godt uden at fornærme
sige til Publikum i samme Bye, at alle Msk. i denne Bye ere Fæ
— naar det siges til Publikum er det en Høflighed.

23 Efterskrift. *osv. som 274,23*

24 Moral.

Naar det *osv. som 274,24 Lin. 2-4* Næverne.

Schelling

(i Fortalen til Steffens efterladte
Skrifter).

Til 277,9:

- 278 I „Skriftprøver“ Concepten
U. D. til det Sted i det No som hedder Kritik og Smag, hvor

²¹ Sml. 274,22 S. 333 ²⁶—334 ⁹. ²² Sml. 274,22 S. 334 Lin. 16-18.

der er Tale om, at den anden Skarpretter spillede med Smag og Correcthed tilføies:

hvorfor han under Forestillingen flere Gange blev hilset med osv. ganske som 274, 11 Lin. 4-8 med Udslettelsen og Tilføjelsen fremkaldt <og fik da Capo.>

No 2.

279

Literatur. Fra Pressen er udkommet osv. næsten ordret som U. D.
274, 8 Lin. 2—S. 324 Lin. 18 Literaturen.

No 5.

280

Nyheds-Post. Grosserer Marcussen osv. som 274, 12 med U. D.
følgende Afvigelser (bortset fra Varianter i Ortografi og Interpunktion): Lin. 1 Badstustræde [rettet fra: Badstustrædet] S. 326
Lin. 7f. Hovedbevægelse [rettet fra: Haandbevægelse] Lin. 9
Hvad Damen osv., ikke Tilføjeelse Lin. 13 i hele Kiøbh. Lin. 15
Avis-Redakteurer [rettet fra: Redaktioner] Lin. 17f. for først at
levere enhver almeen interessant Efterretning.

Correspondence Den indsendte osv. ordret som 274, 17.

281

U. D.

Dto Den indsendte Artikel „om Prof. Heiberg som Æsthe- 282
tiker“ vil osv. som 274, 18 med følgende Afvigelser: U. D.

Lin. 2 Redakteuren Lin. 4 Virkning, naar Forf.s

Almeen-Aandens Oplivelse osv. som 274, 21 med følgende 283
Afvigelser: Lin. 3f. Adresse-Avisen under || Titelen || Dødsfald U. D.
Efterretning om, Lin. 7 allerede antage Lin. 7f. læse deres Aviser
— [rettet fra: ,] Lin. 9f. i Sammenligning osv., ikke Tilføjeelse
Lin. 12 hvilken [rettet fra: hvilket]

²⁷⁹ No 2] se 274, 8. 277, 7. ²⁸⁰ No 5] se 274, 12. 277, 10.

(1845—47)

284

Correspondence.

U. D.

Vi henlede vore Læsere især osv. som 274, 19

285

U. D.

Barbeer Lützows allerede iforveien hæderligen berømte og meget besøgte osv. som 274, 13 med følgende Afvigelser:

Lin. 4 Hr. L. *Lin. 5* at der ved *Lin. 7* Msk.livets *Lin. 7f.* til, aldeles *Lin. 10f.* er blevet *Lin. 11f.* vist <ikke> give Hr. L. Uret i den Mening *Lin. 15* et Redskab, hvorved man hører *S. 327 Lin. 1f. med Marg.-Tilf.* vistnok): og dette vil da igjen blive lige saa almindeligt som det til den Tid vil være blevet at lade sig stetoscopere. Men *Lin. 4f.* Mskene frem ad den Vei, og at paa-skjønne *Lin. 7* Hr. L.^s *Lin. 8* lade sig st.

286

U. D.

i Efterskriften: aldeles gratis og uden at det koster det allermindste.[†]

[†] Anm. Denne Terminus osv. som 274, 22 *S. 332f.*[§] Anm.

287

U. D.

Humoristisk Feuilleton.

Den ifjor stiftede Forening af Vægtere, holdt igaar middags sit andet høitidelige Møde. Uagtet det var Middag var dog 5 efter Indbydernes Idee3 Skaaderne lukkede og Lysene tændte, at det kunde ligne et Aftenselskab, da nemlig Vægterne i Virkeligheden ere forhindrede i, at holde Aftenselskaber. Denne Eiendommelighed giver denne Forestilling en ganske egen Fortryllelse.

I den festligt smykkede Sal var Vægterversene anbragte.

Vægteren fra Grønnegade havde Forsædet. Efterat have udbragt en Skaal for Politie-Adjutanten, der hilsedes med 9 Gange Hurra, som næsten ikke vilde høre op igjen, gav han Signalet med Piben til at Talerne skulde begynde.

²⁸⁷ Sml. 274, 20.

Da Pladsen ikke tillader det, forbeholde vi os imorgen,
at meddele Talerne.

<Som der ellers ved hvert Couvert ligger et Viinkaart laae her
en Fortegnelse over Sange, at Enhver kunde synge, hvilken han
syntes bedst om. Der blev vedtaget—da der var anmeldt et uhyre
Antal Taler—at dog ikke mere end 4 maatte tale ad Gangen.>

No 8.

288
U. D.

Det af Vægterne stiftede Convent holdt igaar middags
sit aarlige Festmaaltid. Conventet, der, som bekjendt, væsentligen
er stiftet forat give Embedsbrødrene fra Byens forskellige Gader
og Egne Leilighed til at lære hinanden *personligt* at kjende, at
udøse deres Hjerter for hinanden, udvexle Tankerne med hinan-
den, deres Frygt og deres Haab, deres Bekymringer for Fremtiden
o: s: v:, kort for at udvikle og nære Samfundsaanden, beskæftiger
sig for Tiden især med „den danske Vægtersangs mageløse For-
fald“, og derfor med at afhjælpe en almindeligt, længe dybt følt
Trang til en ny Vægtersang, hvorfor der ogsaa hensidder en be-
standig-syngende Comite, som syngende prøver og vrager.

Festmaaltidets Arrangement var fortræffeligt. Uagtet det var
Middag, var dog efter Indbydernes Idee Skaaderne lukkede og
Lysene tændte, at det kunde ligne et Aftenselskab

No 8.

289
U. D.

Det af Vægterne stiftede Convent osv. som 288 med føl-
gende Afvigelser (bortset fra Varianter i Ortografi og Interpunktion):

Lin. 5 hinanden personligt at Lin. 7 Bekymring Lin. 8 for Øie-
blikket Lin. 15 Aftenselskab.

Vægteren fra Grønnegade førte Præsidiets o: s: v:

²⁸⁸ Sml. 274, 20. 287. ²⁸⁹ Sml. 274, 20. 287.

(1845—47)

290

No 9.

U. D.

- Journalistens Stilling er vistnok saa byrdefuld, som sjeldent Nogen forestiller sig den, saa byrdefuld, at kun Bevidstheden om, hvad man udretter i Sandhedens Tjeneste til Menneskeheden
- 5 Forældling kan give Styrke til at holde ud. Man tænke sig en ung Mand i hans bedste Aar — allerede noget nær en Olding, graahærdet næsten, hvis han ikke er ganske skaldet: i den Grad har Alt, hvad han har gennemgaaet, eller Alt hvad der er gaaet igjennem ham, efterladt Mærker. Han sidder ved sit Arbeidsbord; man
- 10 kan neppe øine ham, i den Grad er han omgivet af eller fordybet i Papirer, Bøger, Skrifter, Aviser, Journaler, Akter, Breve, Kunstværker. Saaledes sidder han ved sit Arbeidsbord, bøiet under den uhyre Anstrengelse af <at> bære Vægten, han har paa Hovedet, at Intet, Intet, ikke det Ubetydeligste ikke det Betydeligste, Intet
- 15 i Staden, i Landet, ja i hele Europa skeer, uden at gaae igjennem Journalisten. — Nu ringer det; det er en Forfatter med sit nyeste Skrift. Journalisten maa være inde i Alt; uden engang at have seet i Bogen, maa han strax kunne sige, hvad Feil den har, derpaa meddele Vink, om hvilken Retning Forfatteren nu skulde indslaae,
- 20 hvad Tiden fordrer i politisk, i philosophisk, i theologisk, i philanthropisk, i kunstnerisk, i historisk, i ethisk, i æsthetisk, i pædagogisk, i archæologisk, i taktisk, i didaktisk, horoskopisk og metaskopisk Retning. Nu banker det; det er en tilreisende Kunstner. Journalisten maa være inde i Alt; uden nogensinde at have hørt ham
- 25 eller om ham, maa han strax kunne sige en Dom, vise ham til Rette, tjene ham med Raad, som forraade Kunstkjenderen — og derpaa læse den Masse af udenlandske Blade, som Kunstneren fører med sig, hvori han er omtalt, hvilke Journalisten maa have „liggende for sig“. Nu banker det ved den hemmelige Dør; det
- 30 er en af Redaktionens Høitbetroede. Man seer det i hans Ansigt, at der er skeet noget Forfærdeligt — men Journalisten maa <diplomatisk beherske sig selv> være rolig, eller synes rolig, maa bede ham vente og fortsætte Underholdningen med Kunstneren. Nu banker det igjen; det er en Billet fra en Høitstaaende, der
- 35 mener sig fornærmet og truer. Nu ringer det; det er en Foru-

rettet. Journalisten maa være inde i Alt, maa strax, uden at have hørt det Mindste om Sagen, forstaae den, kjende Lands Lov og Ret bedre end alle Jurister. Nu banker det atter; det er Bogtrykkerdrengen, som skal have Manuscript.

Man gyser næsten, naar man læser det, man begriber ikke, at et Menneskes Hoved kan holde det ud. Og dog maa Journalisten have uendeligt meget Mere i sit Hoved. Under alt dette maa han strax og hvert Øieblik paa Dagen i Hovedet kunne udregne, hvilken blandt de tusinde Meninger der er Publikums, det dannede Publikums. Dag ud og Dag ind i denne uhyre Krydsen af de meest forskellige og meest modsatte Meninger, Dag ud og Dag ind i dette hujende og pibende og klappende og larmende og hviskende Virvar, hvor Enhver vil have sin Mening, naturligviis uden Forpligtelse til at skulle beholde den en halv Time, men med ubetinget Ret til at forandre den hvert Secund — at skulle udregne, stante pede, i Hovedet, hvilken Mening der er Publikums, det dannede Publikums! Hvor skulde et Hoved kunne holde dette ud, uden Bevidsthed om og Tro paa sit Kalds Betydning, man skulde jo synes, at et Menneske maatte tabe Forstanden derover, blot over dette Ubegribelige, hvorledes Journalisten overhovedet faaer det Facit Publikum ud! 5 10 15 20

Og saaledes gaaer det hele Dagen. Naar saa Aftenen kommer, saa er der nye Fordringer til Journalistens Liv. Han maa kunne kaste denne uhyre Vægt ganske af sig, <ganske gjøre sit Sind frit,> for saa, i Selskab hos Vertshusholder Mathiesen, hvor han er indbudet, at være ung, munter, vittig, indtagende, den behagelige Selskabsmand, Damernes 25

(fortsættes)

<Med Blyant: No 9>

291
U. D.

Journalistens Stilling osv. som 290 med følgende Afvigelser (bortset fra Varianter i Ortografi og Interpunktion):

Lin. 6 <en> Olding Lin. 10 saaledes er han Lin. 13 af at Lin. 15 kan skee Lin. 18 hvilke Feil Lin. 26 Raad, forraade Lin. 27 af || Aviser || udenlandske Lin. 30 Høitbetroede, || En af dem, som gaaer

(1845—47)

ad Kjøkkentrappen; man *Lin. 31f.* maa være rolig *Lin. 32f.* rolig, bede *Lin. 34* banker det; det en fornem Mand *Lin. 35* ringer det igjen *S. 347 Lin. 3* banker det; det *Lin. 4f.* Correctur. Man *Lin. 5* læser Beskrivelsen *Lin. 6* holde dette Liv ud. Dog *Lin. 7f.* Hoved, han maa i Hovedet strax *Lin. 8-10* hvilken Mening der er Publikums det dannede Publikums Mening. I denne uhyre *Lin. 11f.* Meninger, i dette [rettet fra: den] hujende og pibende og larmende *Lin. 15f.* regne ud hvilken *Lin. 17-19* Man har næsten Medlidenhed med det Hoved, der skal holde Sligt ud, man synes et Menneske maatte tabe sin Forstand derover *Lin. 23-25* maa kaste denne uhyre Vægt af sig, for saa

292 Til „Skriftprøver.“
U. D.

Avertissement.

Hans Høiærværdighed Pastor Madsen anmodes, af den sidste Søndag i Trinitatis-Kirke holdte Prædiken at udgive det deilige Punktum, omtrent midtveis i Talen, hvilket begyndte saaledes: Naar vi da fra denne Høide fæste Betragtningen paa Tidens Forvirring for at fastholde den o: s: v:

Da vi med taknemlig Skjønsomhed have bemærket, hvorledes Hans Høiærv. gennem en længere Tid, med sjelden Bevægelse og Rørlighed, hvert Øieblik griber ind i Øieblikkets Bevægelser for, øieblikkeligt, beroligende at orientere[†]: haabe vi ogsaa, at han ikke vil undlade at udgive dette deilige Punktum, der, ved at udgives umuligt kan komme til at koste mere end at selv den fattigste Tigger rigeligt vil kunne købe det, og saaledes vil kunne naae en ganske overordentlig Udbredelse.

Flere Tilhørere.

[†] og lære os Mennesker at staae faste

293 Til „Skriftprøver“ || I Concept og Reenskrift. ||
U. D. Avertissement. osv. som 292 med følgende Afvigelser:
Lin. 11 for <, øieblikkeligt, beroligende> at orientere[†] *Lin. 12*

Punktum, [rettet fra: Punktum.] hermed har Stykket først været afsluttet og underskrevet: Flere Tilhørere. denne Underskrift er saa overstreget med Blæk og Slutningen som i 292 (med Underskrift) tilføjet.

Til „Prøveskrifter“

294
U. D.

Feuilleton.

Et nyt Blad. Da det høiligen maa være i et høistæret dannet Publikum velforstaaede Interesse, nøiagtigt at vide, hvor man faaer de bedste og billigste Varer af enhver Art, hvor det bedste og billigste Arbeide, hvor Opvartningen og Betjeningen er den bedste og billigste o: s: v.: har Dhr. Grynøller Smidt et Comp. at paabegynde et saadant <hensigtssvarende> Foretagende, hvortil Ideen egentligen skal være undfanget i Politie-Arresten.

Redaktionen forpligter sig til, med største Redelighed og Samvittighedsfuldhed at sætte sig i saa nøiagtig Kundskab som muligt om, hvor meget enhver Næringsdrivende, ubetinget enhver Næringsdrivende tjener om Aaret. Mod at svare 4 pc. af denne sin Indtægt til Redaktionen, vil han sikkre sig den fordeelagtigste Omtale i Bladet. Vil En ikke give saa meget, kan han mod 2 pc. sikkre sig slet ikke at blive omtalt. Men Enhver, som slet Intet vil svare, vil paa enhver Maade blive bragt til Armød og Elenighed, ligesom ogsaa al Uredelighed med Hensyn til sine virkelige Indtægter vil blive straffet med Mulcter, samvittighedsfuldt og redeligt afpassede alt i Forhold til Enhvers Evne.

Idet vi annoncere dette nye Blad, vide vi ikke noget Bedre at sige til dets Berømmelse, end at vi finde Ideen saa ypperlig, at vi kunde være fristede til at stjæle den, hvad vist ogsaa vilde være skeet, hvis ikke Dhr. Grynøller Smidt et Comp. havde tilstaaet os visse Procenter.

Vi haabe, at et høistæret dannet Publikum ved en talrig Subscription vil fremme et saadant Foretagende, der saa umiskjendeligt bærer Præg af, ene og alene at ville tjene Publikum, der vel

²⁹⁴ at] besluttet at (se 295).

(1845—47)

|| har || ogsaa længst, || har || maa have faaet Øinene op for, at Staternes eneste Frelse er Dag-Pressen, at hverken Jesuiter eller Diplomater eller Politie-Spioner eller Hofmænd vare, hvad de udgave sig for, Menneskehedens Velgjørere, men ene og alene — aldeles gratis
 5 og uden at det koster det allermindste — Journalisterne, og ikke mindst Dem, hvis Sind modnedes til Alvor og hvis Charakter hærdedes til Heroisme i Politie-Arresternes stille Eensomhed.

295
 U. D.

Til „Prøve-Skrifter“
 Feuilleton

Concept.

Et nyt Blad. Da det <høiligen> maa osv. som 294 med følgende Afvigelser (bortset fra Varianter i Ortografi og Interpunktion):

Lin. 5 Varer <af enhver Art> Lin. 7 Grynmøller [rettet fra: Grünmüller] Lin. 8 besluttet at saadant hensigtssvarende Lin. 10 forpligter sig til [rettet fra: lover] Lin. 13 tjener [rettet fra: har] Lin. 17f. Elendighed.[†] Fortsættelsen (til Lin. 20) Tilføje øverst paa Siden Lin. 22 Ideen saa ypperlig [rettet fra: det saa ypperligt] Lin. 23 stjæle || Ideen || den Lin. 28—S. 350 Lin. 1 vel ogsaa længst maa have Lin. 6 dem

Amstel

Amstel

Amstel, den 10den Junij 1791.
Amstel.

Mrs.

Waarlijk, ik, uw welbekende, heb de laatste Maand
niet (als men verwachtte) gezien met de menigte van
inwoners met de 7de en 8de Maand. De laatste Maand
den 10den Junij, die ik verduidelijk hier en nu zie, dat
van, (Amstel, 1791) en de 10de Maand; dat den 10den Junij
opgegaan was. De laatste Maand, dat, (Amstel, 1791)
was, dat den 10den Junij.

* 10den Junij 1791

Waarlijk, ik, uw welbekende, heb de laatste Maand
niet (als men verwachtte) gezien met de menigte van
inwoners met de 7de en 8de Maand. De laatste Maand
den 10den Junij, die ik verduidelijk hier en nu zie, dat
van, (Amstel, 1791) en de 10de Maand; dat den 10den Junij
opgegaan was. De laatste Maand, dat, (Amstel, 1791)
was, dat den 10den Junij.

KILDE-ANGIVELSE,
MANUSKRIFT-BESKRIVELSE
OG TEXTKRITISKE
OPLYSNINGER

Med E. P. I		betegnes:	Af Søren Kierkegaards Efterladte Papirer ved H. P. Barfod (Kbh. 1869), I—II (1833—43).
— E. P. III	—		Af Søren Kierkegaards Efterladte Papirer ved H. P. Barfod (Kbh. 1872), III (1844—46).
— B-Portegn.	—		Fortegnelse over de efter Søren Aabye Kierkegaards Død forefundne Papirer. 1865 optaget af H. P. Barfod. Manuskript.
— L-Portegn.	—		Fortegnelse over Manuscripterne af S. Kierkegaard. optaget efter hans Død af Henr. Lund. d. 17 Januar 1856. Manuskript. (Se Fortale I, S. VIII).
— U-Portegn.	—		Universitets-Bibliotekets Fortegnelse over Søren Kierkegaards Manuskripter.
— * ved Stykkernes Numre	—		de Stykker, som ikke før har været trykt.
— Mgl.	—		at Original-Manuskript mangler.
— Tal med X imellem	—		Tvær- og Længdemaal i Millimeter.
— ÷	—		at et Manuskript er beklippet.
— 1 S., 2 SS. osv.	—		at en Side, to Sider osv. er helt eller delvis beskrevet.
— Kursiv	—		Udgiver-Bemærkninger i citeret Text.

⊥ betyder: vinkelret(te) paa

4. — Kvart

8. — Oktav

< — fremkommet ved S. K.s Rettelse af

| | — udslettet af S. K. med Blyant

| | — — — — Blæk

Forøvrigt er brugt følgende Forkortelser:

Anm.	Anmærkning(er)	Marg.-Tilf.	Marginal-Tilføjelse(r)
Barf.	H. P. Barfod	m. m.	med mere
Beg.	Begyndelse(n)	mrk.	mærket
beg.	begyndende	Mskr.	Manuskript
Bem.	Bemærkning	osv.	og saa videre
Bl. Bll.	Blad Blade	pag.	pagineret
Cap.	Capitel	Pap.	Papiret
efterh.	efterhaanden	rektang.	rektangulær
enk. St.	enkelt(e) Sted(er)	Rett.	Rettelse(r)
f. ff.	og følgende Side(r)	S. SS.	Side Sider
	Nummer (Numre) osv.	S. K.	Søren Kierkegaard
flg.	følgende	Skr.	Skriften
Fol.	Folio	sl.	sluttende
forøvr.	forøvrigt	Slutn.	Slutning(en)
gennemg.	gennemgaaende	sml.	sammenlign
gull.	gullig	Tidsbestem.	Tidsbestemmelse
iflg.	ifølge	Tilf.	Tilføjelse(r)
Indl.	Indledning	Tryk-Mskr.	Tryk-Manuskript
indv.	indvendig	ubeskr.	ubeskrevet
Kt. Ktt.	Kant Kanter	Udg.	Udgang
langstr.	langstrakt	udv.	udvendig
Lin.	Linie	upag.	upagineret
Læsn.	Læsningen	uregelm.	uregelmæssig
Marg.	Marginen	Vm.	Vandmærke

Umiddelbart efter de Tal, der giver Optegnelsernes Numre i Udgaven, følger for en Del af disse Numres Vedkommende (ligesom i de foregaaende Bind) Henvisninger til Manuskript-Stykkernes Plads i B-Fortegn.; i de Tilfælde hvor Identificeringen ikke er umiddelbart givet, men helt eller delvis beroer paa Slutninger, er dette i Henvisningerne tilkendegivet ved Hjælp af skarpe Klammer, med Tilføjelse af Spørgsmaalstegn hvor Identificeringen helt eller delvis er tvivlsom. Ved et: = L-Fortegn. føjet til Henvisningen til B-Fortegn. angives, at det paagældende Nummer hører til den Afdeling af Papirerne, hvorover ogsaa Henrik Lund har optaget Fortegnelse, hvis Nummerering indtil Nr. 382 er den, der følges i B-Fortegn.

Efter en stor Del af Numrene følger umiddelbart kun en Streg; herved angives, at det paagældende Nummer hører til den Afdeling af Udgavens Materiale, der falder udenfor Lunds og Barfods Fortegnelser. Dette gælder i nærværende Bind for Numrene B: 236-239. (S. K.s Exemplarer af fire af Adlers Skrifter).

I selve Manuskriptbeskrivelsen er skarpe Klammer benyttet til at betegne de Dele af denne, der paa Grund af Materialets nuværende defekte Tilstand kun har Beskrivelsen i B-Fortegn. at holde sig til; men forøvrigt maa det bemærkes, at — saavidt gørligt ved Hjælp af B-Fortegn. — Materialets oprindelige Tilstand er lagt til Grund for Beskrivelsen, medens der er set bort fra de Defekter, hvormed det nu efter Barfods senere Behandling præsenterer sig.

I de tekstkritiske Oplysninger henviser Brøktal til Linie i Stykket (altid talt fra oven); almindeligt Tal med Brøktal ved angiver Stykkets Nummer og Linien; hvor vedkommende Stykke strækker sig over to eller flere Sider indskydes (med et S. foran) Sidetallet foran Linietallet, som da gælder vedkommende Side. Til venstre for skarp Klamme anføres med spærret Tryk hvad den trykte Text har, og til højre følger hvad Kilden har, eller med Tegnet < foran hvad Manuskriptet oprindelig har haft, som saa af S. K. selv er bleven rettet til det i den trykte Text optagne. Tilføjelsen af manglende Forkortelses-Punktum, Prik over i, Tøddel over ö eller ä eller ü, samt Gengivelsen ved Chr (chr) af det af S. K. ret hyppigt benyttede χ i Forkortelser for Christus, Christendom, Christne, christelig er der ikke taget Hensyn til i de tekstkritiske Oplysninger; Overstregninger meddeles kun, hvis de sikkert kan tydes og menes at være af Interesse for Texten; men ellers vil enhver Afvigelse fra Kilden findes anført.

Med nærværende Bind er følgende Numre af B-Fortegn. helt udtømte: 148. 247. 364. 395, og følgende delvis: 352. 353.

148	findes i U-Fortegn.	47
247	— " —	47
352	— " —	48
353 d	— " —	48
353 n	— " —	60
364	— " —	48
395 (B 171. 172)	— " —	47
395 (B 173) Mgl.		
B-Fortegn.	udgør	72
L-Fortegn.	—	71

Numrene udenfor Lunds og Barfods Fortegnelser:

B 236-239 udgør U-Fortegn. 49

B

235: 352 (= L-Fortegn.). — [I Indl. S. 5... 14³ forsørg Anm. S. 13³¹ Skinnenet] 6 Blade, fjærnedede af Hæftet 246 ff.; med Blyant pag. 1-12 + [II Indl. S. 14⁸ mig Anm. S. 13³¹ smigrer... 16¹⁸ det] 2 Blade, 4. (196 × 242; Pap.: Koncept; grovt); med Blyant pag. 13-16 + [III Indl. S. 16¹⁸ naar... 29⁸ der] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (fjerde Arks Blade er løse; af Bl. 10 Marginaldelen bortklippet), 4. (171 × 201; Pap.: gull. Koncept); med Blyant pag. 17-39 + [IV Indl. S. 29⁸ der... Cap. I S. 30¹⁰ i] 1 Blad, 4. (... × 242; Pap.: som II; Marginaldelen fjærnet); med Blyant pag. 40-41 (sammenhørende med V og VI) + [V Cap. I S. 30¹⁰ selve... 33¹¹ staae] 2 Blade, 4. (198 × 242; Pap.: som II); med Blyant pag. 42-45 (sammenhørende med IV og VI) + [VI Cap. I S. 33¹¹ udpeget... 50¹⁸ prutte] 13 Blade (oprindelig sammen med IV og V udgørende en Sammenhæftning paa 8 Ark) som V; med Blyant pag. 46-70 + [VII Cap. I S. 50¹⁸ i... 54¹⁰ den] 3 Blade som V; med Blyant 'pag. 71-[76]; hvert Blad

med smaa Rester af Arkets andet Blad + [VIII Cap. I S. 50¹⁰ Bekymring... 73] 1 Sammenhæftning paa 9 Ark (hvoraf de 3 sidste Blade er fjærnedede paa smalle Rester nær) som V; med Blyant pag. 77-105 + [IX Cap. II S. 74... 76²² i (med Anm.)] 2 Blade som V; med Blyant pag. 106-109 + [X Cap. II S. 76²² i... 93⁴ -Examen] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (hvoraf tredie Arks Blade er løse, og de to sidste Blade fraklippede) som III; paa første Side med Blæk pag. 110, forøvr. med Blyants-Pagine-ring til 133 + [XI Cap. II S. 93⁴ at... Cap. III § 1 S. 94¹² Yttring,] 1 Blad som V; med Blyant pag. 134-[135]; med Spor af Hæftning + [XII Cap. III § 1 S. 94¹² at... 124²⁸ selv,] 8 Blade + 1 Læg paa 3 Ark + 8 Blade (oprindelig en Sammenhæftning paa 11 Ark) som V; med Blyant pag. 136-179 + [XIII Cap. III § 1 S. 124²⁸ og... 127¹⁸] 2 Blade, fjærnedede af Hæftet 261 I; med Blyant pag. 180-183 + [XIV Cap. III § 2 S. 127¹⁸... 158¹ sig, Anm. S. 157²⁸ An-] 3 Blade + 1 Sam-

menhæftning paa 9 Ark (hvoraf niende Arks Blade er løse, og Bl. 11-16 fraklippede + 3 Blade (oprindelig en Sammenhæftning paa 12 Ark), 4. (199 × 242; Pap.: som II); paa første Side med Blæk pag. 184, forøvr. med Blyants-Paginerings til 231 + [XV Cap. III § 2 S. 158¹ Sophisten Anm. S. 157²⁸ -den ... Cap. IV § 1 S. 177¹³ saadan] 9 Blade, afklippede + 1 Læg paa 3 Ark (sammenhørende med XVI) som XIV; med Blyant pag. 232-[261] + [XVI Cap. IV § 1 S. 177¹³ Figur ... § 3 S. 190³⁰ thi] 9 Blade, afklippede (oprindelig sammen med XV udgørende en Sammenhæftning paa 12 Ark) som XIV; med Blyant pag. 262-279 + [XVII Cap. IV § 3 S. 190³⁰ før ... 197] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (hvoraf de 6 første Blade er fjærmede med uregelm. Afrivning) som III; med Blyant pag. 280-291 + [XVIII Cap. IV § 4 S. 198 ... 199⁸ Modsatte:] 1 Blad, 4. (198 × 241; Pap.: som II); med Blyant pag. 292-[293] + [XIX Cap. IV § 4 S. 199⁹ det ... § 5 S. 230] 10 Blade + 1 Ark + 10 Blade (oprindelig en Sammenhæftning paa 11 Ark) som XVIII; med Blyant pag. 294-337. Ialt 170 Bl. Skr.: enk. St. stor; gennemg. rolig, for en stor Del sirlig, enk. St. hurtigere. — 337 SS.

Anm.: I-VIII med brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den

ydre Margen; IX-X med bred ydre Margen; XI-XIX som I. III med sort Hæftesnor, VIII med hvid, X med sort, XIV med hvid, XVII med sort, XIX med hvid. III, VI og VIII har sidste Side ubeskr. og upag.; Texten slutter lidt over Midten paa sidste Side (pag. 337), som forøvr. er ubeskr.

⁸ Barberen] < min Barber ¹⁵ kan] kan || det || ¹⁹ alt Muligt] < Alt muligt S. 6¹³ Udg. ved Blyants-Bem. i Marg.-sionen]-sionen ||, || nød-] || fornødent || nød- S. 6¹⁸ og] og || ved at mangle en || S. 6¹⁷ netop] netop || gjorde || S. 6¹⁹ Livs- første Gang] || Verdens- || Livs- S. 6³⁰ om] || at || om S. 6²² Intet] < intet S. 6²² -høves. Thi] < -høves; thi S. 7¹ -stand. „At] < -stand — at Ende“] < Ende S. 7²³ -lerer] -ler S. 8⁶ Liv] || Navn || Liv S. 8¹⁷ men] men || alle Præmisse-Forfattere || S. 8²⁶ der] der || har || S. 8²⁷ et Forslag til et Projekt] < et Projekt S. 8²¹ Udg. ved Blyants-Bem. i Marg. S. 8²² Tendents] Understregningen har først været med Blyant S. 9² maa] maa || blive læst || S. 9⁶ Ansigtets] < sit Ansigts S. 9⁷ det in concreto] < det S. 9¹³ -sion. Man] < -sion; man S. 9¹³ ved ... ¹⁴ burde] < om, hvad der fornuftigviis bør S. 9¹⁴ Kræfter,] Kræfter, || at dertil nemlig forudsættes Kræfterne, og at det ikke er Foreningen der giver || S. 9¹⁵ forener dem] < forener S. 9¹⁷ ædrue. Man] < ædrue;

man S. 9³³ denne Over-
troiskhed] < dette S. 9³⁶
fordrer] || her || fordrer S. 9²⁷
faae Drømmen] < faae vi-
de.] < vide, S. 10¹ -blem.]
< -blem; S. 10⁵ -blem.] <
-blem; S. 10¹³ -skrigere]
-skrigere; S. 10¹⁴ muligt.]
< muligt; Det] < det S. 10¹⁵
Præmisse-Forfatteren] <
ham S. 10³⁰ dræbte] *det*
ved Bladets Beklipning be-
skaarne Ord er af S. K. til-
føjet i Marg. S. 10³⁶ Batail-
lon i Nærheden] < Batail-
lon S. 10²⁷ skrige jo] <
forenede jo blot deres Kræfter
S. 10³⁰ -den. Det] < -den:
det S. 10³¹ jo] jeg S. 10³⁶
kun første Gang] || med || kun
S. 11¹ meget] < noget S. 11⁴
afholder] < afholde S. 11⁷
komme] kom S. 11¹⁶ Stem-
me.] < Stemme? S. 11¹⁶
-tiv. Og] < -tiv; og S. 11¹⁹
maa da] < maa S. 11³¹ -blik]
< -blik S. 11³⁶ Livs- og
Verdens-] < Livs- S. 11³⁹
Meget] < meget S. 11³¹ No-
get] < noget S. 12¹ Stykke.]
< Stykke— S. 12³ *i mange*]
< i S. 12⁵ Han] < han
S. 12³⁸ netop. Han] < netop;
han S. 12³⁹. Publikums
Penge] < Penge S. 13³ fal-
de] falde || Tiden || S. 13³
ville] ville || ernæres || S. 13⁵
uden] || med mindre || uden
S. 13¹³ Forhold] Forhold
|| være Tale || S. 13¹⁶ virkelig
være] < virkelig S. 13³³
væsentlig Forfatter] <

Forfatter S. 13³³ -bærelse,]
< -bærelse. S. 13³³ Tid] Tid
|| det Sophistiske || S. 13³⁸ en]
en || N || S. 14⁸ -lig] < -ligen
S. 14¹³ væsentligen Læren-
de] < Lærende S. 14¹³ F i
Forskjellen] < f S. 14¹⁶
Tvivlen. Dette] < Tvivlen
(dette er jo] < er S. 14¹⁷
-to,] < -to) S. 14¹⁸ ham...
¹⁹ Tvivl] < ham; S. 14¹⁹
fordi han] < fordi S. 14³⁶
Udg. ved Blyants-Bem. i Marg.
S. 14³⁶ -pel] -pel || af || S. 14⁴⁴
svæver] svæver || ligesom ||
S. 14³⁵ Hoved. Hvis] < Ho-
ved; hvis S. 15¹ det være]
< være ved at] < naar det
S. 15³ Tamme] < tamme
S. 15¹¹ det første Gang] < der
S. 15¹⁴ -tisk] < -thisk S.
15¹⁹ -digt] -digt || dens f? ||
S. 15³⁸ personlige Virke-
lighed] < Virkelighed S. 15³⁰
sine Qvaler] < Qvaler
S. 15³¹ *Udg. ved Blyants-Bem.*
i Marg. S. 16³ -tet:] < -tet;
S. 16⁵ -tagelse] < -tagelsen
S. 16¹⁸ -teten] < -tetens
S. 16¹⁷ Andre] Andre || b ||
S. 16³¹ og ved] < ved S. 16³⁶
-ver (] < -ver; S. 16³⁷ Dens]
< dens S. 16³⁸ afgjørende
qualitative] < qualitative
S. 17⁵ Andet] < andet S. 17⁶
-tere:] < -tere, S. 17⁸ sy-
nes selv] < synes S. 17¹⁶
til første Gang], til S. 17¹⁹
Vinket] Vinket ||, || S. 17³⁶
naar det] < naar S. 17³⁹
være] være || t || S. 18¹ „lov]
lov. S. 18⁶ Qualite] Qualite

|| vender tilbage || S. 18²⁰
 uden] || — || uden S. 18²⁰.
 uden at] < uden S. 18²¹
 eller] || — || eller S. 18²¹
 lade] lad S. 19⁸ Andet,]
An-ved Overgang til ny Side
 S. 19¹⁸ beviser] < viser S.
 19¹⁴ tabt] tabt || sig selv ||
 S. 19¹⁷ godt] < vel S. 19²²
 en] < i S. 19²⁰ til] til
 || den || S. 19²² Jeg] Jeg || tviv-
 ler egentligen ikke paa || S.
 20²³ Alt] Alt || , || det] det
 || Æsthe || S. 20²⁵ Dersom]
 || Hvis || Dersom S. 20²⁰ er
 det] < er S. 21⁶ -nerer]
 -ner S. 21¹² (dersom] <,
 dersom S. 21¹² enten] en-
 ten || troende bøi || S. 21¹⁵
 -hed,] < -hed; S. 21²⁸ maa
 han] < maa S. 21²⁵ da] da
 | skulde | eet eller] < et
 S. 21²⁶ kunne komme] <
 komme S. 21²⁰ spørge og
 friste] < spørge S. 22⁵ ved
 Mag: Adlers] < ved S. 22¹⁶
 -med:] -med || , || : S. 23¹⁰
 -somme] -somme || Overvei-
 else || S. 23¹² Nogen)] <
 Nogen, S. 23¹⁴. forlige sig]
 < forlige S. 23²⁴ at flere]
 < flere S. 23²⁰ -matisk]
 < -matisk. S. 23²⁵ der er]
 der S. 24³ gjør] < vil gøre
 S. 24⁶ -som] -som || nøde ||
 S. 24⁹ -ste] -ste || af Alt || no-
 get] < et S. 24²¹ „naar]
 naar S. 24²² „ja] ja S. 24²⁷
 førend] || ind [?] || førend
 S. 24²¹ faae,] faae, || urokkeli]
 S. 25³ kunde] < kan S. 25³
 afgjørende religiøse] <

religiøse S. 25¹⁵ af Gud
 beskikkes] < beskikkes
 S. 25²¹ Adler)] Adler || , ||)
 S. 25²⁵ det anden Gang] <
 der S. 26¹ med...har] < læg-
 ges Alvorens Accent paa, at
 han har S. 26⁷ -reres] -res
 S. 26¹⁴ hvis] < om S. 26²⁷
 fangen i Lydighed] < fan-
 gen S. 26²⁸ -langer] < -lan-
 ges S. 26²⁹ ugeneret vil]
 < vil S. 27⁹ at...ved] <
 ved S. 27¹⁴ blot] < blott
 S. 27¹⁵ censores] censores
 || morum || S. 27²² der sær-
 deles] < der S. 27²⁶ skjøndt
 ...leve] < leve S. 28⁵ der
 anden Gang] || s || der S. 28¹²
 Forvirret] med Blyant <
 forvirret S. 28¹⁴ vække]
 || vinde || vække S. 28¹⁶ an-
 den] < Anden S. 28²³ vilde]
 < ville S. 29² af første Gang]
 af || Efte || S. 29⁶ der] der
 der ved Overgang til nyt Mskr.
 S. 30³ Collision] Collision
 || som Enkelt med det Almene, ||
 S. 30⁴ Bestaaende] Bestaa-
 ende || * || S. 30¹⁵ sig i For-
 ordet] < sig S. 31³ en ny]
 < en S. 31⁴ det første Gang]
 < dette S. 31⁹ -dende] <
 -de S. 31²² han det] < han
 høieste] høieste || Ton || S.
 32³ som ... aldeles] < al-
 deles S. 32⁶ det] det || Al-
 mene || S. 32²² nok] nok
 || indskærpe || S. 33⁹ -men]
 -men || er det || S. 33¹² fat-
 tig] < Fattig S. 33¹⁴ Ven
 første Gang] Ven || , || S. 33²⁰
 Collisionen ... Enkelte]

< denne Collision S. 33³¹
 nærmere... ²³ fornødent]
 < lidt nærmere derved S. 33²²
 -som] -som || de || S. 33²³
 prøver... betales] prøver
 || sig for || ξ sig for ξ om det
 betales [< betaler sig] S. 33³⁸
 gjøre] ||, || gjøre S. 34³¹.
 prokuratoragtigt at bringe]
 < vil prokuratoragtigt
 bringe S. 34⁸ lettere. Men]
 < lettere; men S. 34¹⁰ det...
¹¹ Løn] < Lønnen S. 34²¹ (thi)
 ||, || (thi S. 34²³ kan han]
 < kan S. 34²⁷ -dret. Det]
 < -dret; det S. 34²⁸ ham:]
 < ham, S. 34²⁹ -regel,] <
 -regel: S. 35¹⁴ Paa] || S [?] ||
 Paa S. 35¹⁷ Udg. ved Bly-
 ants-Bem. i Marg. S. 36⁷
 -komme] -komme. S. 36⁹
 -Kirken] -kirken S. 36¹⁰
 mange saadanne] < saa-
 danne S. 36¹⁴ Udg. ved Bly-
 ants-Bem. i Marg. S. 36¹⁷
 over hvilken] < hvilken
 S. 36²⁰ i... intenderer] <
 intenderer S. 37¹ berøver
 dem] < berøver S. 37³ Et]
 Et || egentlig [?] || S. 37⁹
 Store,] med Blyant < Store
 S. 37¹⁰ -løse,] med Blyant <
 -løse S. 37¹⁹ er. Men] <
 er, men S. 37²⁸ Udg. ved
 Blyants-Bem. i Marg. nær:]
 < nær, S. 37³⁸ Sophisterne]
 < Sophisternes S. 38⁷ sy-
 nes] synes || det || S. 38¹⁵
 der] || at || der S. 38²⁷ Udg.
 ved Blyants-Bem. i Marg.
 S. 38³¹ om] < op S. 39³
 -stisk] -stisk || : at det bliver ||

S. 39⁶ Der er] < Der S. 39¹³
 Titel. Hans] < Titel; hans
 S. 39¹⁶ naarde] < naar S. 39³⁰
 vistnok været] < været
 S. 39³⁰ i] i || Statens Tjeneste ||
 S. 39³¹ at] < af S. 40⁵ selv]
 selv ||, || S. 40¹⁴ forskjel-
 ligt i] < i S. 40²³ falske
 Rygter] < Rygter -løst.
 Han] < -løst; han S. 40²⁸
 af] < paa S. 40²⁹ :] || det
 er || : S. 41¹¹ -sætning,]
 < -sætning: S. 41¹⁶ ude.]
 ude. | — | S. 41¹⁷ Udg. ved
 Blyants-Bem. i Marg. S. 42⁷
 os,] < os: < os, S. 42¹⁴
 -ordinair,] < -ordinair: S.
 42²³ er] er || s || S. 42²⁸ Alle]
 < alle S. 43⁴ sidste] <
 sande S. 43⁵ Forhold] <
 forhold S. 43¹⁰ pege paa]
 < paa S. 43¹⁵ -ment. Tvært-]
 < -ment; tvært- S. 43²⁴ sine
 tidligste] < sine S. 43²⁶.
 systematisk Nyhed] < Ny-
 hed S. 44⁴ Kølighed...
⁵ Bekjendt!] < Kølighed.
 S. 44²¹ Oldtiden... naar] <
 „naar S. 44²³ har] har [<
 er] || ung || S. 44²⁸ Viisdom.]
 < Forstand? S. 44³⁴ hjer-
 tefrisk] < frisk S. 45⁷
 Psycholog] || Theol || Psycho-
 log S. 45¹⁰ ikke] ikke || vil-
 let || S. 45³⁰ maa] maa
 || være || S. 45³⁷ Stemme]
 Stemme ||, || S. 46³ for]
 || til || for S. 46¹⁰ ikke] ikke
 || frygte det || S. 46¹⁴ Udg. ved
 Blyants-Bem. i Marg. S. 46¹⁸
 han] han | nu | S. 46²¹ han
 første Gang] han ||, || S. 47⁶

Adler] Adler || ikke || S. 47²⁵
 Dygtige] < dygtige S. 47³¹
 har at] < har S. 48⁸ er *anden*
Gang] er er S. 48¹⁰ *Udg. ved*
Blyants-Bem. i Marg. S. 48³³
 Plads] Plads || at || S. 48²⁴
 er aldeles] < er S. 48²⁶
 Bevægelses-Manden om]
 < Bevægelses - Manden
 om S. 48²⁷ Ret,] < Ret.
 S. 48³³ Selv] Selv || sande ||
 S. 48³³ (en) ||, || (en S. 49¹¹
 faaer] for S. 49¹⁷ dialek-
 tisk] dialektiske S. 50¹ sei-
 ret... den] < seiret. (Den
 S. 50³ Vished] Vished ||) ||
 S. 50³ ikke.] ikke. ||) || S. 50⁴
Udg. ved Blyants-Bem. i Marg.
 hiin] < den S. 50⁶ en] en
 || Forsigtigheds Skyld || S. 50¹³
 et trumfende Fanden] <
 Fanden et indrømmende
 hvad] < hvad S. 50¹⁹ det]
 < der S. 50³¹ Penge] Penge
 ||, || S. 51¹³ schofel] schofel
 ||, || S. 51³⁴ Søn] Søn. S. 51³⁰
 der er] < der S. 52³⁴ *Udg.*
ved Blyants-Bem. i Marg.
 S. 53³ Alt] < alt S. 53⁵ for
 første Gang] for || o: s: || S.
 53⁶ men] men men *ved Over-*
gang til ny Lin. S. 53¹⁵ *Udg.*
ved Blyants-Bem. i Marg.
 S. 53²³ igjen her] < her igjen
 S. 55⁵ Tid] Tid ||, || S. 55¹¹
Udg. ved Blyants-Bem. i Marg.
 S. 55³⁰ det] < dette S. 55³⁴
 Udvalgt] Udvalgt || i vor Tid ||
 S. 55³⁶ (og] <, og S. 55³⁹
 ethiske] ethisk S. 56¹⁸ Ti-
 den idag fordrer] < idag
 fordrer Tiden S. 56^{28f.} al-

vorligt Phantasterie] <
 Phantasterie S. 56²⁹ man
 ellers] < man S. 57³ -nen]
 -nen. S. 57⁵ dog] dog || saa ||
 S. 57⁹ Der ude] < Der S. 57¹⁵
 huuslig... Sognet] < Viis
 S. 57^{16f.} Sjelesørger for
 Menigheden.] < Sjelesør-
 ger. S. 57¹⁸ sidder] sidder
 || paa || S. 57¹⁹ Aar^{6f.} Aar
 S. 57²³ Pastoren] || Han ||
 Pastoren S. 58² noget langt]
 < langt S. 58⁷ en af Alle]
 < en S. 58¹¹ „funtus] || og ||
 „funtus S. 58²⁶ vilde] vil
 S. 58³¹ -ser;] < -ser: S. 59¹⁷
 Det] || Den Dybsindige] Det
 er] er || derfor || S. 59³⁰ at]
 at || Alle vil || S. 59³⁵ ufor-
 andret siger] < siger S. 60³
 i] i || Virkelighedens || S. 60⁶
 en] en || tid || S. 60⁹ der er]
 < er S. 60^{16f.} Benægtelse
 af en Udenforstaaende]
 < Benægtelse S. 60¹⁷ den]
 || tvertim || den S. 60²¹ Saa-
 ledes naar] < Naarsaaledes
 S. 60²³ Ex-] || Det || Ex- S. 60²⁵
 kan] kan || ik || S. 60²⁸ jeg
 er] < jeg S. 61¹³ den] <
 det. S. 61¹⁴ paa] paa || at af-
 tappe den || S. 61^{30f.} stør-
 ste Fordærvelse] < For-
 dærvelse S. 62⁶ eller paa]
 < paa S. 62¹⁶ inde] inde.
 S. 62¹⁷ Mag: Adler] < Adler
 S. 62²² Sluddervorrenhed
 ... Forstand] < Sluddervor-
 renhed S. 62²⁸ den senere
 Adler] < Adler S. 62³¹ -he-
 den] -heden || har jo netop
 s || S. 63^{10f.} Trangen i mig]

< Trangen S. 63¹⁷ Engelen] Engelen || sagde || S. 63³⁴ det] det || maa || S. 64¹⁸ meest || meest || Modsatte || S. 64²⁰ Udvalgte,] Udvalgte, || den ogsaa || S. 64²⁸ er her] < her S. 65⁴ den sig] < den S. 65^{16f}. I denne Smer-te] < Deri S. 66¹ selv og Andre] < selv S. 66⁴ af at] < at S. 66⁷ (det) ||, || (det S. 66¹³ -trykke] < -vikle S. 66¹⁶ -heldet] < -hellet slaaer] || kalder Aristoteles || slaaer S. 66²² en] en || Forargelse || S. 66³¹ Deriverede] < deriverede S. 67¹⁰ Det] < Dette S. 67¹¹ -lig.] < -lig, S. 67²¹ selv] selv ||, || S. 67²⁵ tier. Man] < tier; man S. 68¹⁰ søge] || vil || søge S. 68²⁷ er... var] < er S. 68³¹ rystende] < ikke umærkelige S. 69¹³ Ingen] < ingen S. 69¹⁴ der] der || ved at || S. 69¹⁵ at man] < at S. 70⁴ jo] jo || ubetinget || S. 70⁵ ligefrem...⁶ Bøger] < ligefrem S. 70⁶ Bøger] Bøger. S. 70⁷ om] om || den || S. 70⁹ om] om || han || skal] < naar S. 70¹² at første Gang] at || Maa || S. 70²⁵ Det] det S. 71⁸ saa] || han morede sig blot || saa S. 72¹ er] || har || er S. 72³ i en] < en S. 72²⁸ „Alt] Alt S. 73²⁰ allerede næsten] < allerede> næsten S. 74³ selv som] < som S. 74⁵ Samme] Samme S. 74⁷ fra] || det forhindrer || fra

S. 74^{7f}. qualitativ-væsentlig Afgjørelse] < Afgjørelse S. 74⁹ de] < det S. 74¹¹ at] at || det || S. 74¹⁴ ved] || hvi || ved S. 74²¹ -et] -et || og bestaaer || S. 74²² sand] < sandt sit] < sid S. 74²⁵ beraabe sig] beraabe < raabe daarligt opblæst] < opblæst S. 74³⁰ intet] || ingen || intet Bestaaen] < Bestaaende S. 74³¹ -ment] < -mentet S. 75³ sit] < sid liig] < som S. 75¹¹ Fleste] < Flestes S. 75²⁰ mener han] < mener S. 75^{28f}. Sandhed og Tilforlidelighed] < Sandhed S. 75²⁷ onto-] < ontho- S. 75³¹ Forstandens] || Troens || Forstandens S. 75³⁵ Noget] Noget || Menneskene || S. 76⁸ Argumenteren] < argumenteren S. 76⁵ Tid] Tid || bliver || S. 76¹⁸ 1846] < 1845 S. 76²² i] i || den || *Overgang til nyt Mskr.* i S. 76³³ som] || at || som S. 77⁴ en] || umuligt || en S. 77¹² nok at] < at S. 77²⁰ tilføie:] tilføie ||, at ||: S. 77²⁸ -dommens] -dommens [< -dommen] || narret ud af || S. 77³² -lig] -lige S. 78⁹ og...¹⁰-Categorie] < og den hele Cyclus af Existents-Categorier S. 78¹⁷ man] man || søgt || S. 78³⁰ eller] eller || ikke[?] || igaar:] < igaar, S. 78³⁸ er... Forstand] < er S. 79⁵ som der] < som S. 79⁷ Christen] *med Blyant* <

christen S. 79²¹ det Christelige] < det S. 80¹ en] en || fjern || S. 80⁸ -gen,] med Blyant < -gen S. 80¹⁹ -lad,] med Blyant < -lad S. 80¹⁸ det med] < det S. 80¹⁷ han er] han S. 80¹⁸ ham...¹⁹ ham] < ham S. 80²¹ med] med || dem v || S. 81¹⁸ den... Johannes] < Johannes S. 82¹ -ligere] < -lig S. 82²³ virkelig Forfatter] < Forfatter S. 82⁸⁰ „nei] nei S. 83¹¹ blevet] blevet || depraveret || S. 83¹⁸ roest.] < roest, S. 83¹⁹ under-] unde- S. 83²⁶ en] || E || en S. 83²⁸ Sandhed] Sandheden S. 84³ af] af || Phantasie || S. 84¹⁰ ud] ud || gennem 1800 Aar, og der da || S. 84³¹ mange virkelige] < mange S. 84⁴⁴ Aar efter] Aar S. 85¹ faae] faae || alle || S. 85⁷ det anden Gang] < dette S. 85²² giver] giver | giver | S. 86⁷ ind] ind ||, || S. 86¹⁴ -lige] -lig S. 86³⁸ Udg. ved Blyants-Bem. i Marg. S. 86⁸⁵ nægte] < nægted og] ||, || og S. 87⁷ Muldvarp] < Muldhvarp S. 87¹³ fast,] < fast: S. 87³⁰ og] < om S. 87⁸⁰ det] < de jo] || s || jo S. 88¹¹ Udg. ved Blyants-Bem. i Marg. S. 88²⁷ Prædikenens] < Prædikenes S. 88²⁹ er ikke væsentlige] < burde aldrig være S. 89⁴ og] ||, || og S. 89⁶ kun sige] < sige S. 89⁷ 1800 Aar] 1800 S. 89¹⁸

Udg. ved Blyants-Bem. i Marg. S. 89¹⁵ aldeles] < aldes S. 89²⁰ tro.] < tro; det første Gang] det |, | S. 89²² andet] andet || B || S. 90³ ved] || b || ved S. 90⁸ deres] < dens S. 90¹¹ saa] || dersom || saa S. 90¹⁶ grebet] < greben S. 90²¹ om] om ||, || om S. 90²⁶ der første Gang] der || var et || S. 90³⁰ Anm. Dog] < Dog S. 90³² Benægten] || Nægten || Benægten S. 91³ Misforstaaelse] < Vind S. 91⁹ saadan at] < at S. 91¹⁴ den paaholdende] < den S. 91¹⁶ gaaer] gaaer || frem i d || S. 91¹⁷ Bøger] Bøg S. 91¹⁹ faaer] for S. 91²² lærd Kjendskab] < Kjendskab der] < deri S. 91²⁸ de Tvende] < de S. 91⁴⁴ dybsindig] < dybsindige S. 92¹ om muligt endnu] < endnu S. 92⁸ Sand-] || Uden || Sand- S. 92¹⁸ det vistnok] < det S. 92³⁰ -doxie] -doxien S. 92²⁷ hans] han S. 92³⁹ ham] hans [/ S. 92⁴⁰ langt fra] < langt fra S. 93⁶ er] || har || er S. 93¹⁴ af] af || hele || S. 93¹⁴ ved...¹⁶ paa] < efter Documentationen for, at han ikke selv troer paa S. 93¹⁷ directe - indirecte] < directe S. 93¹⁸ i] i || hans || S. 94³ et] || og || et i] || „ || i Ku i Kund-] < Kj S. 94⁶ „en] en S. 94¹¹ Ord] Ord || **) || S. 94¹⁴ ikke ligefremt] < ikke S. 94¹⁶ som] || ad || som S. 94²² „De] med

Blyant < De S.94³⁴ Aand.⁶] *med Blyant* < Aand. S.95¹⁵ „det] det S.95³⁶ skarp] skarpt S.95³⁶ Sag.] < Sag, S.96⁴ i] || ved || i S.96⁵¹. Forhold.] < Gjerning S.96⁹ holder det.] < holder S.96¹¹ kvalitativt at.] < at S.96¹³ -kalde.] *med Blyant* < -kalde, S.96³⁰ at] at || Tal || S.97² vil, uden] < uden S.97⁴ Nogets (Subjekts)] < Nogets S.97⁸ er] || er d] || er den] || F || den S.97¹⁴ -spurgte] -spurgte ||, || S.97¹⁶ maa] < maat S.98⁵ saakaldte] < saakaldte S.98¹¹ egentligen ikke] < ikke S.98¹⁸ til] til || svaret at || S.98²³ bejae] bejae ||, || S.99¹⁸¹. følgende Erklæring⁹):] <følgende Erklæring⁹)> || (thi Adler har her forandret Ordenen) følgende Bekjendelse, der refererer sig til hiint Øvrighedens Spørgsmaal N^o1. Erklæringen lyder saaledes || : S.99³⁸ N° 2] N° 2 || at refere || S.99³⁰ til] til || N^o || S.99³⁸ N° 1] N° 1. S.100⁸ den] den [< det] || sidste Tilsvaer || S.100¹⁰ maatte] < maa S.100¹⁹ er] < var S.100³¹ ar-] a- S.100³³ Noget] < noget S.100³⁶ Og] || Erklæringen lyder saaledes: || Og S.100³⁹ -viis] -viis || den || S.101⁵ ikke] || end || ikke S.101⁶ som] som || h || S.101⁸ Punkt.] < Punkt, S.101¹³ -dierne] -dierne ||, || S.101¹⁹

for Fremtiden⁹) vil] < vil S.101³⁰ der er] der S.101³³ ikke i] < ikke S.102⁴¹. stadigen skrev] < skrev S.102⁷ fandt] || stod dette || fandt S.102¹³ ved-] < vel- saadan] saadan || privat eller || S.102¹⁷ selv] af ham selv a i af] <, S.102³⁹ Privat-] || For || Privat- S.103¹⁹ selv] selv || ved || S.103³³ er] er ham S.103³⁹ maa] || kan man ?] || maa S.103³³ Første()] < Første, paa...udgav] < udgav S.103³⁴ Nyt] < Nyt, S.104⁴ Tilsvaer...1] < Tilsvaer S.104¹³ -kener⁶] -kener⁶. S.104³¹ et] et et S.104³³ tilbagekalde] tilbage S.104³⁴ -rømme] -rømme || at || S.105³ af] af || For || S.105⁶ Tilsvaer...45] < Tilsvaer S.105⁶ „at] at S.105¹⁹ -sionen] -sionen. [<] S.105²¹ det...tilværks] < dette S.105³⁴ Sagen] Sagen || *) || S.105³⁶ „ved] ved S.106³⁴ ifølge] ifølge || viste Jesus sig jo ikke || S.107³¹ hiint] || i || hiint S.108¹⁰ er] || lader || er S.108¹³ holder sig] holder en] || En, den S.108²⁸ 1842] < 1843 S.109³ paa] paa || B || S.109⁷ den] < det S.109³¹ han] han || ber || S.109³⁶ N° 2] N° 2 ||, || S.110¹⁰ tilbagekalde] tilbage S.110¹⁴ -kenerne] -kerne S.110¹⁵ ikke] || let at || ikke S.110²⁴¹ detvende Bestemmelser.] < det at || f || red-

des paa en vidunderlig Maade,
 eller en almindeligere religi-
 ous Opvækkelse, som den
 oftere kan være forekommet,
 og det: ved en Aabenbaring
 || af Frelseren || at have faaet
 en Lære betroet. S. 111⁵
 1800 Aar] 1800 S. 111¹¹
 Ob-] Øb- S. 111¹⁷ ham]
 ham [< han] || beskikkes ||
 S. 112² „forklarede“ < sva-
 rede S. 112⁸ „selv] selv
 S. 112¹¹ hvorved] || hvad jeg ||
 hvorved S. 112¹³ hvorved]
 < hvormed S. 112¹⁵ en]
 || Frelser || en S. 112¹⁸ -ke-
 nerne] -kerne S. 112²⁰ no-
 get] || ganske || noget S. 112²²
 an at] an S. 113¹ Alle] <
 alle S. 113⁵ kunde det] <
 kunde S. 113⁷ „et] et S. 113¹⁹
 begyndt] begyndte S. 113²¹
 i] i || æs || S. 113²⁴ Saadan]
 < saadan sig] sig || at ||
 S. 114⁴ „selv] selv S. 114⁹
 vil han] < vil S. 114¹² et]
 < en S. 114¹⁸ et] et [<
 det] || spæde || S. 114²¹ un-
 der] || , || under S. 114²⁷
 -kenerne] -kerne S. 114²⁹
 og] || Tilbagekaldelse, || og
 S. 114³¹ maa man] < man
 S. 114³² haaber] < Haaber
 S. 114³³ selv] selv || udtrykke-
 lig || N° 3] N° 3: S. 115³ af
 ham] < ham efter] < ifølge
 S. 115¹¹ første og andet] <
 første S. 115²¹ det] det || f ||
 S. 115²² Og... det] < Ander-
 ledes har] har || været ||
 S. 115²⁴ at have] < have
 derpaa] || og || derpaa S. 115²⁸

hans] han S. 116⁸ i...-te-
 ten] < ifærd med at blive
 perfectibel S. 116⁸ Paulus
 levede ikke] < der [?] le-
 vede ingen Paulus dem]
 dem || og || S. 116¹⁰ Adler
 er jo] < Men Adler er S. 116²⁸
 sin egen] < sin S. 116²¹
 ethiske Mening] < Me-
 ning S. 116²² være] være
 || en Christen || S. 117⁴ red-
 des] reddes || ved en Aaben-
 baring || og] og || at faae ||
 S. 117¹⁸ -den] -dens S. 118²
 Ja] < ja S. 118¹² om han]
 om S. 118¹⁶ de] || hine || de
 S. 118²¹ har ikke] < har sp
 i spurgt] < be S. 118²⁶
 spørger] spørger || snarere ||
 S. 118³² at anden Gang] at
 || det || S. 119⁴ Saaledes]
 || Adler vil f || Saaledes S. 119²²
 hine] || i || hine S. 119²¹
 hans] || de do || hans S. 120³
 dette] dette || lader || S. 120⁶
 man] man || saa || S. 120⁷
 om] om || nu || S. 120⁹ rig-
 tig,] < rigtig. S. 120¹¹ alt-
 saa] || han || altsaa S. 120¹²
 kunne haabe] < troe <
 antage S. 120²⁵ har A:] <
 har S. 120²¹ Thi] Thi || har
 han været rolig og klar, ||
 S. 121⁶ ikke at] < at S. 121¹⁸
 -gens] -gens || Øieblik ||
 S. 121²² forhaabede fuld-
 komnere] < fuldkomnere
 S. 121²² Form] || , || Form
 S. 121²⁶ at] at || Talen || S. 122⁶
 Ny] < Nyt S. 122¹⁸ saa-
 dan.] < saadan, S. 122¹⁹
 -tion] -tion || med || S. 122²⁸

har han] har S.122²⁴ -kerne] -kerne S.123⁷ Denne] || Og || Denne S.123⁸ Og] || Det || Og S.123¹¹ -lige.] -lige. [< -lige;] | Forklaringerne forandre aldeles det Første, men dette synes Adler slet ikke at bemærke, da han jo i saa Fald officielt og selvbevidst maatte tilbagekalde det Første. | S.123¹⁵ er] er|| hans Undskyldni || S.123²⁰ 1845] || 45 /> || 1845 S.123²⁴ Mag.] || A || Mag. S.123²⁸ stærkt] stærkt || den || S.124¹⁸ -se . . . ¹⁹ -heden.] < -se. Dersom en Mand siger: jeg har haft en Aabenbaring, og Øvrigheden spørger ham hvad mener Du dermed, og han da svarer: dermed mener jeg at det var en Aabenbaring, det var og er og bliver en Aabenbaring: saa bliver Sagen vanskeligere. Forklarer Manden derimod, at han dermed har meent noget overordentligt og vidunderligt Noget og saadan, et begeistret Øieblik o: s: v: saa, ja <saa> slaaer Begrebet om, som Hegel siger, saa beviser Concessionen netop, at han er forvirret. [Stykket Dersom . . . forvirret overstreget med Blyant] S.124²⁰ af hans] <hans S.124²⁸ Præjudikat] < Prædikar S.124²⁶ han i] <han S.124²⁸ om] || mod || om S.125⁹ det af] <det S.125¹⁸ skal da] <skal i] i || den || S.125²² for-] < For- S.125²⁷ man

har] < man S.125²⁹ bleven] < blevet S.126⁵ Sagens] || F || Sagens S.126⁹ at] || , || at S.126¹⁷ maa] || , || maa S.126²⁵ Alvor deraf] < Alvor S.126²⁸ nei] nei || , || S.127⁶ om] „om S.127⁸ om] „om S.127¹⁰ -ner] < -ners S.127¹¹ -erer] -er S.127¹³ for] || paa || for S.127¹⁶ ville være] < være S.127²⁰ kort systematisk] < kort S.128⁸ Haab] Haab || , || S.128¹³ 4] 4 || nye || S.128¹⁷ ind-] || d || ind- S.128¹⁸ 3] 3 || Bækner. || S.128¹⁹ 3, 4] < 4 S.128²⁰ -gaae] -gaae || Skinet || S.129¹ ligesom] || for || ligesom S.129⁴ idet] || komme til || idet enkelte] < Enkelte S.129⁷ Bøger] Bøger || h || S.129¹⁰ Kunst-Opgave] < Opgave S.129¹³ For-] || han || For- S.129¹⁴ see at splitte] < splitte S.129¹⁹ paa] paa || Spasen || S.129²² saa] || g || saa S.130²⁷ „at] < „at S.130²⁸ kort“] < kort“ S.131¹ v:“] v: S.131³ bringe:] bringe [< frembringe]: holdersig til] < til S.131⁸ maa] maa || vist indrømme || S.131⁸¹ til at] < det S.131¹⁰ hele Timer] < en heel Time S.131²⁴ hvis Kjende] < hvis S.131²⁸ et Menneske] < en Mand S.131³⁴ ved] ved || hvilken A. || S.132¹⁸ -nok] -nok || , || S.132¹⁵ -tur] < -tur, S.132²⁶ Frem-] || Forf ||

Frem- S.132⁸⁰ -se] -se ||, ||
 S.133⁷ Ved Adlers] < Adlers
 Aa i Aaben-] < aa S.133¹⁵
 kan glemme] < glemme
 Hat] Hat ||, || S.133¹⁹ væ-
 sentligen uden] < uden
 S.133³² vigtigt] < af Vig-
 tighed S.134² er] er || for-
 saavidt || S.134⁴ til at] til
 S.134⁸ hen] || af || hen S.134¹³
 selv] selv || som || S.134¹⁶
 ganske anden] < anden
 Sphære] Sphære ||, || S.134¹⁹
 atter:] < atter, S.134²¹
 Dog maaskee] < Dog S.
 134³⁶ tilslørende Sprog] <
 Sprog S.134³⁸ den... Chri-
 stenhed] < Christenheden
 S.135¹⁷ kaste] ||, || kaste
 S.135¹⁸ for-] fort- S.135²³
 hvor] || (|| hvor S.135²⁴
 den] < en Lære S.135²⁹
 herved] < her S.136¹ at]
 < en S.136³ dette] < det
 S.136⁶ af Frelseren at] <
 at S.137⁷ noget af det] <
 det S.137¹⁸ -fes] -fes ||, ||
 S.137¹⁵ god] < godt S.137¹⁶
 Kaldelse] || Genia || Kaldelse
 S.137²⁵ æsthetisk at] < at
 S.137³⁶ -stok har] -stok
 S.138²⁰ væsentlig paradox]
 < paradox S.138³¹ væ-
 sentlig paradox] < para-
 dox S.139³ Immanent]
 Immanent S.139⁶ i] i || det ||
 S.139⁷ -tivet] -tivet S.
 139¹³ Med] || Den Forandring
 der || Med S.139¹⁸ θυναμι
 er] θυναμι S.139²³ som]
 som || staaer parado || S.140¹¹
 udmærkede] udmærke S.

140¹⁴ Læren] Læren ||, ||
 S.140³⁰ aandrigh] < aandrigh;
 S.141⁴ forhindre] || skal ||
 forhindre S.141⁷ „hvad]
 hvad S.141¹⁰ der taler] <
 taler S.141¹⁸ Forhold]
 || Ansvar || Forhold S.142⁵
Udg. ved Blyants-Bem. i Marg.
 S.142¹⁰ Udsending] < Ge-
 sandt S.142¹¹ Politie-Be-
 tjente] < Betjente S.142²³
 er baade] < er S.143⁵
 Lærende] < Lære S.143⁶
 mellem] mellem || L || Læ-
 rerer] < Apostelen S.143⁷
 Lærende.] < Lærende, eller
 rettere den Troende. S.143⁸
 at] < af S.144¹⁵ Totale]
 < totale S.144²⁷ for] for
 || at forhindre || S.144³⁰ for-
 skjellig] < forskjelligt S.
 145¹⁷ Kaldede] Kal-de ved
Overgang til ny Lin. S.145³⁹
 immanent til] < til S.145⁴⁴
 til] til || hinan || S.146³
 Trans-] < trans- S.146⁵
 bestaaende eller bestan-
 dig] < bestaaende S.146¹⁰
 paa] paa || nogle || S.146³¹
 Genie] Genie || er || S.146³⁶
 -tæt] < -tet S.146⁴³ „der]
 <: der S.146⁴⁸ „der] <:
 der er første Gang] < et
 S.147¹³ saare sjældent] <
 eller maaske aldrig hører...
 nuomstunder] < hører man
 S.147¹⁸ bedre] < bedste
 S.147¹⁸ ikke første Gang]
 || end || ikke S.147²⁴ „es] es
 S.148²⁷ er] || ikke || er S.148³⁰
 et dybsindigt] < dybsindigt
 S.149⁴ maa] < maatte Naar]

|| Dog || Naar S. 149⁷ paa] paa || R'et || at han *anden Gang*] at S. 149¹⁵ „jeg] <: jeg S. 149¹⁶ eller] || og || eller S. 149¹⁷ -ret.] < -ret; S. 149²⁰ -melse.] < -melse; S. 149²⁶ Christus] Christus||, fordi || S. 149³⁰ der er] < der S. 149³¹ dette] || Den, || dette S. 150¹³ ikke] ikke ikke *ved Overgang til ny Side* S. 150¹⁸ „jeg] <: jeg [?] S. 151⁸ som vil] < vil S. 151⁹ er *anden Gang*] || men || er S. 151²⁹ -ne] -ne || st || S. 151³⁰ saa hurtigt] < hurtigt S. 152³ Kaldets] < Kaldes selv] selv || at blive humoristisk. || S. 152¹³ -skene] -ske S. 152¹⁴ -der —] < -der S. 152¹⁷ Adler?] < Adler, kaldet] kaldet || som || S. 152¹⁸ -gisk] -giske S. 152²³ endog] endog || antager || S. 152³⁰ at *anden Gang*] at || det lad [?] || S. 152²⁸ -satte] -satte || Livs-Ansk || den] den || A. || S. 152³⁰ -rerer] -rer S. 152³¹ og] || han || og S. 153⁵ Aabenbaring] Aabenbaring S. 153⁹ (hvor-) ||, || (hvor- S. 153¹⁸ -dens] -dens || langs || S. 153³⁰ -gjør] -gjør || ham || S. 154⁴ glemt;] glemt, S. 154¹⁴ det *anden Gang*] det“ S. 154¹⁰ Digt!] < Digt, eller er det en Aabenbaring! S. 154²⁸ „Før] Før S. 154³¹ som] som || om || S. 155¹³ det] det || N. T. || S. 155¹⁷ sig stundom] < sig S. 155³⁰ i] i || d || jeg:] jeg:] x

S. 156⁴ der] || hvis || der S. 156¹⁸ en] < een S. 156²³ er] er || forøv [?] || S. 157⁴ -staae] -staae || er || det] det || realiseres || S. 157⁸ -bare*)] -bare S. 157¹⁰ den *anden Gang*] < det S. 157¹⁸ -lair] -lair. S. 157¹⁵ der *første Gang*] || og hvo || der der *anden Gang*] der || ganske || S. 157¹⁷ -tiv] -tiv || Consequents || S. 157³⁰ *) Anm:] Anm: S. 157²⁸ Iro-] || Sprogformen kan siges at betegne || Iro- S. 157²⁹ Manden] < Man S. 158⁵ sagde] < søgte [?] S. 158¹¹ v:] v:. S. 158¹⁸ -ker] < -keren S. 158¹⁵ et] et || Ms || S. 158¹⁷ Tanker] Tanker || ganske h || S. 158³¹ Ord] Ord || hører || S. 159¹⁵ Christus] < han Dog] || — At || Dog S. 159¹⁸ slaee om] < slaee S. 159²⁷ med] med med *ved Overgang til ny Lin.* S. 160³ til *første Gang*] til || at || S. 160³ -ning:] < -ning, S. 160¹⁰ et] et || literairt T || S. 160¹⁸ hos] hos || stakkels || S. 160¹⁵ har] har || nogen || S. 160¹⁸ -lede] -lede || Forest || S. 160¹⁰ fordi] fordi || de || S. 161⁴ tillige] || selv at vilde være || tillige S. 161¹¹ sig...¹³ er] < sig S. 161²⁴ sig] sig || i den. || S. 162³ ph i *physiologisk*] < ps S. 162¹³ abstrakt seer] < seer S. 162¹⁶ Art] Art || Dialektik || S. 162¹⁹ fæstner] || fixerer Individet || fæstner S. 162³⁰ og] || i ||

og S. 163⁴ silde,] < silde;
 S. 163⁷ Tanken] Tanken
 || om || S. 163⁸ er] er || hos ||
 S. 163¹⁹ og] || igen altsaa forst ||
 og S. 163²⁰ Tænkningen]
 < Tanken S. 163²⁷ et Kort]
 < Kort S. 165⁸ der] der
 || ingen || S. 165⁹ til første
 Gang] til || at || S. 165²¹ er
 en] < er S. 165³² ond Aand]
 < Aand der] || som || der
 S. 166⁸ Fader] Fader || , ||
 S. 166⁵ da] da || hvis || S. 166⁷
 som] || at || som S. 166¹¹
 Ven —] < Ven, S. 166¹³
 vide nøiagtigt] < vide
 S. 166²⁰ -skes] -kes S. 167²
 ham] ham || , || S. 167⁴ Aand]
 Aand || har || S. 167¹⁸ den
 (Solen)] < den S. 167¹⁹
 ei agter] < agter ei S. 167²¹
 thi] thi || det at være || S. 168³
 hvorfor] || hvortil det bruges ||
 hvorfor S. 168⁸ end] || , ||
 end S. 168¹⁴ Frelseren!] Frelseren! *Udg.* || Dette bli-
 ver da summa summarum af
 Adlers Første og Sidste, især
 tilsammen lagt || S. 168¹⁸ det
 at] < at S. 168²³ kan man]
 < kan S. 168²⁸ fra enhver]
 < enhver fra ethvert] <
 ethvert S. 169¹⁸ indlade
 mig] indlade S. 169²⁰ vil]
 jeg *Overgang til ny Side* vil
 S. 169²⁸ tænkende] tænke
 S. 171⁸ paa] paa || fastende
 Hjerte || S. 171¹⁷ Og] || D ||
 Og S. 171¹⁹ -drag] -drag
 || er || S. 171²⁸ -skaft] -skaft
 || o: s: v: || S. 171²⁷ -et] <
 -ets S. 171³⁰ — naar] || , ||

— naar S. 172⁷ det,] det
 || vilde forekomme mig || , S.
 172²¹ lært Eet] lært lært
 || og || Eet S. 172²³ af] af
 || Skrifterne || S. 172²⁷ A^a] <
 hans S. 172²⁸ over] over
 || Skrifterne || S. 172²⁹ i Sand-
 hed] Sandhed S. 172³³ om]
 || skjøndt || om S. 173⁵ dette]
 < denne S. 173¹⁰ -gens]
 -gens || Tribut || S. 173²⁸ er]
 er || der || S. 173²⁹ indeholde
 i sig] < indeholde S. 173²⁸
 ligger] || der er || ligger
 S. 174⁵ med] med || For ||
 S. 174⁹ saa anden Gang] saa
 || er || S. 174¹¹ enhver] en-
 hver || anden || S. 174²¹
 den...²³ Selvmodsigelse]
 < Selvmodsigelsen S. 174²⁶ f.
 enten Oplysning] < Oplys-
 ning S. 174²⁹ til Ro] < Ro
 S. 174³⁴ Bøger] Bøger || , ||
 S. 174³⁵ -ligt] -ligt || , || to-
 talt... og] < betragtede
 S. 175¹¹ og uden videre] <
 og S. 175¹⁶ -gernes] < -gens
 S. 175¹⁹ kvalitativt at] < at
 S. 175²⁸ gjøres] < er S. 175²⁸
 Even-] Det Even- Verden]
 || F || Verden S. 175³¹ sige...
 have] < have S. 175³³ el-
 ler] || og || eller S. 176¹⁰ sit
 forklarende] < sit S. 177⁸
 turde] < turdere S. 177¹¹
 anden Maade] < anden
 thi] thi || det Satiriske i hans
 Existents || S. 177¹⁸ om] om
 || han || S. 177¹⁶ Mag. A.] <
 A. og saaledes fremdeles i
 det flg. S. 177¹⁷ f. intet vir-
 keligt] < intet S. 177²⁰

-digt] -digt. S.177²³ Mag. Adlers] < Adlers S.177²⁷ i] ||, || i S.177²³ Noget] < noget S.177³⁴ Mag. A.] < Adler og saaledes fremdeles i det flg. S.178¹¹ Meddelelsen noget universellere] < kun det noget Universellere S.178¹⁸ i saa] < saa S.178¹⁸ en] en || Ufuldkom || S.178²⁰ med] < for mærke] < opdage S.178²² med] | med | med *ved Overgang til ny Side* S.178²⁴ levet] leve S.179² dette Øieblik] < Øieblik S.179⁵ alvorlige Spørgsmaal] < Spørgsmaal S.179⁹ v:] < v:. S.179¹⁹ glad] || fortryllet || glad S.179²³ inderligere kunde] < kunde S.179²⁵ -men] -men, S.180⁴ ved] || over || ved -tetet] -tet S.180⁷ -ligt. Naar] < -ligt; naar saa] < da S.180¹⁸ Mag: Adler] < Adler da man] < da S.180¹⁹ Andre.] Andre. [< ,] || for at gjøre || S.180²² Endnu] || Man vender tilbage til || Endnu S.180²³ sine] || Barnd || sine S.180³¹ skal] < kan [?] S.181² Mag. A:] Mag. A. < Adlers S.181⁴ eet] < et S.181⁵ bleven] bleve S.181¹⁰ derved] || til-lige var || derved S.181²⁴ blive en] < blive S.181²² til] til || den hegelske Philos || S.182¹ -gere] < -ge S.182⁸ -staden —] < -staden. S.182¹⁰ Under-] || Opdragelse || Under-

S.183⁸ er...forstaaet] < er S.183¹² Aandens] Aandens || Diff || S.184⁸ fortvivlet] fortviv- *ved Overgang til ny Side* S.184⁸ Vidne til] < Vidne S.184⁹ Døende... Haand,] < Døende S.184¹⁰ over!] over! [< ,] || taknemligt trykker Præstens Haand||! S.184¹¹ vidende om] < vidende S.184¹⁴ Læreren] || der || Læreren S.184¹⁷ Alvor] < alvor S.184²⁶ Mag: A:] < Adlers og saaledes fremdeles i det flg. S.185² **Mag: Adlers]** < **Adlers** S.185⁷ maatte] maatte || kunne le || S.185¹² en første Gang] en || concret || S.185¹⁵ -erer] -ere S.185¹⁸ om] om | et | paa] paa || (A || S.186²¹ forsaa vidt han] < forsaa vidt S.186⁹ siger... Prædikenerne] < siger S.186¹¹ Tanken] Tanken || men || S.186¹³ Mag: Adler] < Adler S.186¹⁹ -de.] < -de, S.187² en for Menneskeheden] en en for Menneskeheden < en S.187¹⁰ -skene] -ske S.187¹⁴ Mange] || de || Mange S.187¹⁹ vaager dog] *med Blyant* < dog vaager S.187²³ Frelsen] || det || Frelsen S.188¹ For-] || saa || For- S.188³ jo altid] < altid S.188⁴ Andre i det Ydre] < Andre S.188⁷ det Ydres] < den ydre S.188¹⁹ forholdt sig] < var S.188²² -ter —] < -ter, S.188²⁵ han] han || ved at brænde || S.189⁶

jeg første Gang] jeg | dog |
 S.189¹⁰ forsikkrende] <
 overbeviist om S.189¹¹ haft
 en] < haft be-] || f || be-
 S.189¹⁵ ikke lader] lader
 S.189¹⁷ har] < kan faae
 S.189¹⁸ bedre] || mer [?] ||
 bedre S.189¹⁹ dog tilsyne-
 ladende] < dog S.189²²
 at] at || man har haft en ||
 S.190³ Mag: Adlers] < Ad-
 lers S.190⁸ ved] || , || ved
 S.190¹⁰ de] < det S.190¹⁸
 at] at || det || S.190²¹ uden-]
 ude- S.190²⁸ religieuse]
 religieuse [<religieus] || Hen-
 seende || S.191⁴ sam-] || næ-
 sten || sam- S.191⁹ ganske
 at] < at S.191¹⁴ (hvor]
 || , || hvor S.191²¹ æsthe-
 tisk paa] < paa -stand;]
 < -stand. er] „er S.191²³
 og] || , || og S.191²⁴ En...
 Forstand] < og en Prædiker
 skal i en vis Forstand < iste-
 denfor at en Prædiker i en
 vis Forstand skulde S.191²⁹
Udg. ved Bem. i Marg. For
 Sætteren S.192⁵ det første
 Gang] de S.192⁹ er] er
 || det || S.192¹¹ som] som
 || Den, der || *H i Hung-*] < h
 S.192¹⁴ de sysle] < sysle
 S.192²¹ de] < der S.192²³
 Stude-] Stude S.192²⁴ lige-
 som de] < ligesom S.192²⁹
 -gets] -gets || , || S.193³
 Det] < det S.193⁶ i] i || Huset]
 ei behøver] < behøver S.
 193⁹ *Udg. ved Bem. i Marg.*
 For Sætteren S.193¹⁴ f i
 for-] < F S.193¹⁹ *Udg. ved*

Bem. i Marg. For Sætteren
 S.193²⁸ den] den || da || S.
 194⁸ -fældes] -fældes [<
 -fælde] || eller || er] er || den ||
 S.194¹¹ den] den || , || S.194¹⁸
 ikke] ikke || , naar den || S.
 194²⁷ absolut] absolut || in-
 derligt || S.194²³ Livsfa-
 rens] < den S.195¹⁷ der]
 der || ikke || S.195¹⁸ der] <
 som S.195²⁰ -giver] -gri-
 ber S.196³ Besindelse]
 || Besindighed || Besindelse
 S.196¹⁸ -knyt] < -knydt
 S.196¹⁹ disse] disse || er ||
 S.196²⁹ kan han] < han kan
 < han S.197²⁴ skal] skal
 || jo || tvært-] < tvert- S.197²⁰
 -heden] < -hedens S.198³
 Mag. Adler] < Adler S.198²
 Mag. A^a] < A^a S.198⁴
 Skole] Skole || staae i intet]
 er] er || saa || S.198⁵ og]
 < at den i] i || S || S.198⁹
 Ro og] < og S.198¹⁰ og]
 || , || og -lige] -lig S.198¹⁸
 hegelske forvirrende] <
 hegelske S.198¹⁹ blive, ori-
 ginalt,] < blive, S.198²⁹
 U-] || O || U- S.198²¹ der er]
 der S.198²² nei] nei || Ubes]
 S.199⁴ -det] -det || mod ||
 S.199⁸ kunde] kunde || kom ||
 S.199⁹ Phi-] || en bekjendt ||
 Phi- S.199¹² en første Gang]
 en || misforstaaet [?] || S.199¹⁴
 -der] -der || intet || S.199²⁰
 ned] ned || i Grød [?] || „det]
 det S.199²⁶ Mag. Adlers]
 < Adlers S.199²⁸ det] det
 || at || S.199²¹ rystet] rystet
 || — || S.200⁶ at... noget]

< noget S. 200¹¹ Ord] Ord
 ||, maa] S. 200¹⁵ i] < indenfor
 S. 200¹⁹ men] men || blive ||
 S. 200²⁵ -vid] -vid, S. 200²⁶
 at] at || være || S. 201² speci-
 fik kvalitative] < kvalita-
 tive S. 201¹¹ -hed] < -heden
 S. 201¹⁵ -viis] -viis || fordres, ||
 S. 201¹⁷ -men] -men { <
 -mens] || Begrebs-Sprog ||
 S. 201¹⁸ -derne] -derne || er
 gaaet over || -den] -den || som ||
 S. 201²² der] der | i | S. 202⁴
 -grebs] -grebts S. 202⁵
 baade], baade S. 202⁷ t i
 tanke-] < T S. 202⁹ hvil-
 ket] hvilken De] De || s ||
 S. 202¹⁰ Skole] || Begrebs ||
 Skole S. 202¹³ en anden
 Gang] en || vel || S. 202¹⁷
 men] men || da saa || S. 202²⁷
 der] der || tilsynel || S. 202²⁸
 -lig (det) -lig ||, || (det) net ||
 S. 203⁶ endog] endog || i Be-
 sid || S. 203¹⁰ de... erhver-
 ves] de Kundskaber som er-
 hverver < erhverver hvis]
 || ders || hvis S. 203¹³ at] at
 || accentuere || S. 203¹⁶ -stats]
 -stats || forsl || S. 203¹⁷ kun-
 ne] < kunde nok] < noget
 S. 203²¹ -gel; — og] < -gel.
 Og nu S. 203²⁰ han] han
 || har || S. 203²⁴ om] || om ||
 om || han || S. 204³ hans
 subjektive] < hans S. 204⁹
 Her] || Det meest afgjørende
 Exempeler netop, || Her ved]
 ved || min || S. 204¹³ greben]
 < grebet S. 204²³ Forvir-
 ringen... ²⁸ -ring] < For-
 virringen S. 205¹³ paa] <

og S. 205^{12f.} Begrebs
 Forflygtigelse] < Forflyg-
 tigelse S. 205¹⁸ Forryk-]
 Forryk- S. 206³ dette] < det
 S. 206⁵ Den] < den S. 206¹³
 som] som || indeholder ||
 S. 206¹⁸ Fordobblingen]
 Fordoblingen med Rettelse i
 l'et S. 206¹⁷ „en Aaben-
 baring“] <: en Aabenbaring
 S. 206¹⁹ som] som || f || S. 207³
 og] ||, || og S. 207⁶ en Aaben-
 baring] < Aabenbaring S.
 207¹⁵ -fang] -fang. S. 207¹⁶
 viser sig] < viser S. 207¹⁷
 den übergreifende] < den
 S. 207²⁷ her paa] < paa
 S. 208⁵ historiserende] <
 historiske S. 208¹³ næste]
 næste || M || S. 208¹⁸ en
 Aabenbaring] < Aabenba-
 ring S. 208²⁶ naar] < er
 S. 208³⁰ De] || E || De S. 209¹⁶
 det første Gang] den S. 209¹⁸
 ud,] ud, || at || S. 209²⁸ Mag.
 Adlers] < Adlers S. 209²⁸
 Mag. A.] < og Adler S. 209³²
 1) Han] < Han S. 210³ 2)
 han] < han S. 210⁶ 3) han]
 < han S. 210⁸ ad] || lige-
 som || ad S. 210⁹ 4) han] <
 han S. 210¹⁵ Mag: Adlers]
 < Adlers S. 210^{21f.} ny,
 volumineus] < ny S. 210²⁶
 -ring] -ring. S. 210³¹ -held,]
 < -held: S. 210³² han] han
 || nu || S. 211⁸ medens]
 || og at gjøre det m || medens
 S. 211⁷ Nytaar] Nytaar || af ||
 S. 211¹⁴ af at] af S. 211³⁰
 der christeligt] < der
 S. 212⁶ -tiv] < -tivt S. 212⁹

at han første Gang] < han
S. 212¹¹ v: "] < v:, S. 212¹⁶
-se,] -se, || det viser sig ||
S. 212¹⁹ han] han || saadan ||
S. 212²¹ Andet,] Andet, || kun
ikke || S. 212²² tillige] <
i Adler igjen S. 212²³ Æsthe-
tisk] < Selv S. 212²² eget]
egen S. 213¹-ning]-ning ||, ||
S. 213⁴-fulde] -fuld S. 213⁷
af] af || Reflexionen, || S. 213⁸
fixerer] fixerer || derved ||
S. 213⁹ Jo] Jo || rask || S. 213¹⁰
-ten] -ten || tilbyder sig ||
S. 213²⁸ consequent] Con-
sequents S. 213²⁹ Frem-]
|| S || Frem- er han] < er
S. 213³¹ han] || — || han S.
214¹ Mag: A. s] Mag: A. s [<
A. s < A.] || er dannet ved den ||
S. 214³ i] i || Heg || S. 214¹⁰
„Du] Du S. 214¹⁸ der]
|| hvis [?] || der [< det] S.
214³¹ hans Morskab] <
Morskab S. 215² hans] hans
|| Plan || S. 215¹⁸ kunne]
kunne || minde || S. 215²¹
hvilket]hvilket || er || S. 215²²
naar første Gang] naar || han
er død, || S. 216² Liv.] Liv.
[< ;] || det || S. 216⁴ i] i || Li-
vet || S. 216⁸ noget Tilba-
gelagt] < Noget i sit Liv
S. 216¹² det Tilbagelagde]
< Tilbagelagde S. 216¹³ saa]
|| og || saa S. 216³⁰-stykke:]
< -stykke, S. 216³² saale-
des] saaledes || maa || S. 217¹
rigtignok] < vel S. 217¹⁶
Fremtiden o: s: v:] < Frem-
tiden S. 217²² i] i || senere ||
S. 218³ levende Menneske]

< Menneske S. 218¹¹ spag-]
< spaf S. 218¹² sig] sig
|| i Liv || S. 218²¹ Mag: Ad-
ler] < Adler S. 218²³ dog]
dog || ham || S. 218³⁰ selv-
modsigende som den er]
< selvmodsigende S. 218³⁶.
kantjenesom] < er S. 218³¹
bleven] bleven || Chri || S.
219⁷ Men... bliver] < Men
dog bliver det Epigrammati-
ske S. 219¹⁸ om,] om, || at ||
S. 219¹⁶ siges visseligen]
< visseligen S. 219³⁵ erdog]
< er S. 219²⁸ saadan] <
saadann S. 220³-tiden] <
-tidens [?] S. 220⁴ -skes]
-skets S. 220⁶ af Per-] <
Per- S. 220⁹ vil at] < vil
S. 220²⁵ over-] < paa- fra]
< i S. 220³⁰ streng] <
strengere S. 220²⁸ saadan
udenvidere] < saadan S.
220²⁸ ind] ind || at || er] er
|| Christen, || S. 220³⁴ or-
den-] < ordent- S. 220³⁵
selv] selv || ret || S. 221³
saadan Mand] < saadan
S. 221⁴ -fader. Han] < -fa-
der; han S. 221⁵ ikke], ikke
S. 221⁷ om... Børnene] <
maaskee endda bedre for Bør-
nene om det end er farefuldt
S. 221⁸ haner] < han S. 221⁹
-tist:] < -tist; S. 221¹⁶ -der.]
< -der, det] det | sig | S.
221²⁵ Hustrue. Hun] < Hu-
strue; hun S. 221³⁰ -se.
Men] < -se; men S. 221³⁰
Mands] Mands || lit [?] ||
S. 221³⁰ -se:] < -se, forraa-
de] < være S. 221³¹ om an-

den Gang] om || R || S. 221³³
 -de. Der-] < -de, og der- [?] S. 221³⁴ mandligt anstaaer]
 < anstaaer godt;] < godt — S. 222³ udvikle] udvikle || og || S. 222⁴ saa] || — || saa S. 222⁸
 hvor i] < hvori skulde] < skulle S. 222¹⁸ -sten.] -sten.
 || — || S. 222¹⁴ Udg. ved Bem. i Marg. S. 222²⁶ kan ikke] < kan S. 222²⁹ der] den S. 223⁴ nei] || „ || nei S. 223³³ dog vel ikke] < dog S. 223²⁸ vel paa Confirmations-Dagen] < vel S. 223²⁶ -tryk.] < -tryk; S. 224⁵ ved] < vel S. 224¹³ h i høi-] < H S. 224³⁰ En. Der-] < En; der- S. 224²¹ -løb —] < -løb, det da] < da S. 224³⁴ skulde] | og | skulde -hed,] < -hed! S. 224²⁵ — Saa] || Alts || — Saa S. 224³³ ja] || „ || ja just] just || saa || S. 225⁶ -ne.] < -ne, S. 225¹⁸ ikke saaledes] < ikke S. 225³⁰ i. Der] < i, der S. 225³⁴ Sag.] < Sag, S. 225²⁶ Udg. ved Bem. i Marg. En] | da | En || for Alvor || S. 225²⁹ taler] || s || taler S. 226¹¹ „det] det S. 226¹⁴ -sket.] < -sket, S. 226^{14f} Privati-] Privateri- [?] S. 226³⁸ ansat og lønnet] < ansat S. 226³⁰ Een] < En S. 227⁵ skal] skal || betæn || S. 227¹⁹ Og] Og || den unge || S. 227¹⁸ C i Cap-] < K S. 227¹⁸ Skal] || Dertil || Skal S. 227³³ voxer... og] < vil Barnet, alt som det voxer til, S. 227³³

-teer. Thi] < -teer; thi S. 227^{36f} skulde som sagt] < skulde S. 227⁸² stren- gere] < strængere S. 227⁸⁴ -ning] -ning ||, at || S. 228³ i] || h || i S. 228⁴ -ligt] < -lig der] < det S. 228^{5f} -ligt. Men] < -ligt; men S. 228¹⁵ voxer] vox S. 228⁴⁰ alvorlige christelige] < alvorlige S. 228⁸¹ han] han | nu | S. 229⁵ prises] < prise sig S. 229¹³ „chri-] <: chri- S. 229¹⁴ den...¹⁵ -dualitets] < Individu- alitets S. 229¹⁹ ved] < vel S. 229²¹ gjøres] gjøre S. 229^{38f} betræffende] < om S. 229³⁹ i] || og kan ing || i S. 229⁸¹ er] er || ble || S. 229⁸³ Alle] < alle S. 230⁸ var] < er S. 230⁵ paa] paa ||, om || S. 230⁶ en Opvakt] < Opvakt S. 230⁷ dømmer,] dømmer., S. 230¹¹ -tet] -tet || s ||

*236: — Bind, 8.; hæftet; blankt grønt Omslag; paa Indsiden af Omslaget foran med Tilskrift: „Hr. Magister Kirkegaard Venskabeligst A. Adler.“ 60 Bl. pag. [1]-119. Skr. 3-4: rolig. 5: hurtig.

Anm.: tildels uopskaaret.

*237: — Bind, 8.; hæftet; gult Omslag med Titel og Forsiringer; 16 + 287 Bl. pag. [1]-XXXII. [1]-573. Skr. 2: rolig.

Anm.: Bemærkningen i 2 anbragt med Linier beg. i Sidens nederste Kt.

*238: — Bind, 8.; hæftet; grønt

Omslag med Titel og Forsiringer; 2 + 3 + 1 + 29 + 1 Bll. pag. [I]-VI. [I]-58. Skr. 8: stor; hurtig.

S. 258¹⁶. Løftet, ... Ordet] *har været understreget med Blyant*

*239: — Bind, 8.; hæftet; grønt Omslag med Titel og Forsiringer; 2 + 46 Bll. pag. [I]-90.

240-241: 364 (= L-Forategn.). — Sammenhæftning paa 4 Ark (hvoraf sidste Blad er fraklippet paa en Længdestrimmel nær, medens en afklippet Lap af Bladet med Oblater er fæstet til første Side af Sammenhæftningens første Blad), Fol.; 8 Bll. (÷). Pap.: som 235 III. Skr. 240: stor; rolig. 241: hist og her stor; gennemg. rolig, enk. St. sirlig, hist og her hurtigere. — 6 SS.

An m.: sort Hæftesnor. 240 anbragt paa den til første Side fæstede Lap af sidste Blad. Bl. 1 af Sammenhæftningen er ubeskr. 241, 1-10 og 13-16 anbragt paa første Side paa Bl. 2-5; 3: tilvenstre for 1-2, med Linier beg. ⊥ Sdens øverste Kt.; 6: tilvenstre for 5 Beg. (paa første Side af Bl. 2), med Linier beg. ⊥ Sdens øverste Kt.; 9: tilvenstre for 8 (paa første Side af Bl. 4), med Linier beg. ⊥ Sdens øverste Kt.; 13: tilvenstre for 12 (paa første Side af Bl. 5), med Linier beg. ⊥ Sdens nederste Kt. Anden Side af Bl. 2 og 3 ubeskr. 241, 11 og 12 anbragt paa anden Side af Bl. 4; 11: udfor 10, 16: udfor 15. Anden Side af Bl. 5 ubeskr. ligesom hele Bl. 6 og 7.

241, 2⁷ muligt,] muligt, 241, 4⁵ sløifer] sløifer || Interes [?] || 241, 5⁸ dø] < den S. 262¹⁸ Dens] < dens

S. 262²¹ indbildte sig] indbildte 241, 7⁶ -blik] < -blikket S. 264³ havde] < var 241, 10¹ gaee] gaee gaee ved Overgang til ny Side 241, 10¹⁸ Porten] Porten ||; || S. 265⁴ en anden Gang] < en af 241, 12⁵ om] ||, || om

*242-245: 352 (sml. 235) C, A. — Hæfte (paa indv. trykt Etikette mrk. „Wahlske Boglade, Store Kjøbmagergade Nr. 4.“) paa 9 Ark (hvoraf første Arks Blade er løse), 4. (196 × 240); graat Omslag; 18 Bll. Pap.: som 235 II. Skr. 242: sirlig; i Tilf.: hurtigere. 243 første to Sider: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere; forøvrr.: stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, hist og her rolig; kun faa Rett., to Tilf. 244: gennemg. stor; gennemg. flygtig, enk. St. roligere. 245: beg. sirlig, efterh. hurtigere. — 17 SS.

An m.: med bred ydre Margen. 242 anbragt paa første Side af Bl. 1, hvis anden Side er ubeskr. 243 begynder paa første Side af Bl. 2 et Stykke nede paa Siden, sl. paa Bl. 7 paa første Side, hvis nederste 1/4 er ubeskr. 244 begynder øverst paa anden Side af Bl. 7, sl. paa Bl. 9 paa anden Side, hvis nederste 1/4 er ubeskr. ligesom hele Resten af Hæftet. 245: paa anden Side af Bl. 8, udfor Texten S. 268 Lin. 24 ff.

243, 12⁸ -gen.] < -gen, 244¹ i] || ganske || i || Al || 244⁶ Tak] < tak 244¹⁰ kunde] kunde || bringe mig || S. 268⁴ Op-] O S. 268⁸ er] er || baad || S. 268¹⁰ den] den || siger Sp || S. 268²⁰ det] det, S. 269¹³ æsthetisk]

|| at || æstetisk S. 270¹ Ud-
 < ud- S. 245⁴ vi] || „ || vi
 245⁵ -geste] -geste || For-
 stand ||

*246-256: 352 (sml. 235) C, B. C. D.
 — [I] 1 Sammenhæftning, op-
 rindelig paa 12 Ark, hvoraf
 første Blad er fjærnet og de
 syv flg. bortklippet paa smalle
 Rester nær (sml. 235 I), som
 242 ff. + [II] 1 Hæfte paa 12
 Ark, som 242 ff. (beskrevet
 bagfra) + [III] 1 Hæfte (med
 trykt Etikette som 242 ff.) paa
 14 Ark som 235 XIV; graat
 Omslag udv. af S. K. paaskre-
 vet: „I dette Hefte indeholdes
 Slutning af Capitel II. Capitel
 III § 2 Begyndelsen og Fort-
 sættelse.“ (Skr.: stor; hurtig).
 Ialt: 68 Bl. Skr. 246-247:
 rolig, tildels sirlig; et Par Rett.
 248 første ni Sider: gen-
 nemg. rolig, tildels sirlig, et
 Par St. i Tilf. hurtigere; for-
 øvr.: gennemg. stor; snart
 rolig, snart hurtig tildels flyg-
 tig, et enk. St. ved ny Udg.
 beg. sirlig; en Del Rett. og
 Tilf. 249: gennemg. stor; snart
 hurtig tildels flygtig, snart rolig
 tildels sirlig; forholdsviis faa
 Rett., enk. Tilf. 250: enk. St.
 stor; gennemg. flygtig, enk. St.
 roligere; kun faa Rett. 251:
 stor; hurtig. 252: efterh. stor;
 beg. sirlig, snart hurtigere,
 efterh. flygtig; kun faa Rett.,
 to Anm. som Marg.-Tilf. 253:
 gennemg. stor; gennemg. flyg-
 tig, hist og her (især ved ny

Udg.) rolig tildels sirlig; kun
 faa Rett., to Anm. som Marg.-
 Tilf. 254: stor; flygtig. 255:
 hurtig, tildels flygtig. 256: gen-
 nemg. stor; gennemg. flygtig,
 enk. St. roligere; kun faa Rett.,
 enk. Marg.-Tilf. — 136 SS.

Anm.: med brækkede Ark, den
 indre Halvdel Textkolonne, den ydre
 Margen. 246: i I, som Anm. paa første
 Side af Bl. 1, sl. med Linier ud i Marg.
 247: i I, beg. (som umiddelbar Fort-
 sættelse af 235 I) øverst paa første
 Side af Bl. 1, fortsat i Marginalkolon-
 nen paa første og anden Side, sl. midt
 i Marginalkolonnen paa første Side af
 Bl. 2. 248: i I, beg. øverst paa anden
 Side af Bl. 1 (i Textkolonnen), sl. paa
 Bl. 8 nederst paa første Side (med
 de to sidste Linier ud i Marg.). 249
 begynder i I øverst paa anden Side
 af Bl. 8, sl. i II lidt over Midten paa
 anden Side af Bl. 11. 250: i II, som
 Anm. beg. umiddelbart under Slutn.
 af 249 paa anden Side af Bl. 11, sl.
 paa Bl. 12 nederst paa anden Side,
 med de sidste Linier som Tilf. i Margi-
 nalkolonnen. 251: i II, som Text
 beg. paa Bl. 12 øverst paa første Side,
 sl. øverst paa anden Side, ovenover
 Slutn. af 250. 252: i II, beg. øverst
 paa første Side af Bl. 13, sl. paa Bl. 20
 midt paa anden Side, hvis nederste
 Halvdel er ubeskr. Paa Bl. 18 optages
 begge Siders Marginalkolonne af en
 Anm. (med Linier beg. i Sidernes
 nederste Kt.) med Text svarende til
 235, S. 66 Lin. 6 til S. 67 Lin. 18;
 Anm. svarende til 235, S. 71 Lin. 24 ff.
 (sml. 252,17) er anbragt i Marginal-
 kolonnen, beg. paa Bl. 19 lidt under
 Midten paa anden Side, sl. nederst
 paa første Side af Bl. 20. 253 begyn-
 der i II øverst paa første Side af
 Bl. 21, sl. i III midt paa anden Side
 af Bl. 8; Anm. svarende til 235, S. 81
 Lin. 17 ff. (sml. 253,8) er anbragt i Margi-
 nalkolonnen i III, beg. paa Bl. 1 et
 Stykke nede paa anden Side, sl. øverst
 paa første Side af Bl. 2; Anm. sva-
 rende til 235, S. 91 Lin. 13 ff. er an-
 bragt i Marginalkolonnen i III, beg.
 paa Bl. 7 øverst paa første Side, sl.
 øverst paa anden Side. 254-255: i III,
 beg. paa Bl. 8 nederst paa anden Side,
 sl. paa Bl. 9 nederst paa første Side.

256: i III, beg. paa Bl. 9 øverst paa anden Side, sl. paa Bl. 28 nederst paa anden Side; 256,⁸ er anbragt i Marginalkolonnen paa Bl. 14 øverst paa anden Side, udfor Slutn. af 256,⁷; 256,¹⁰ er anbragt i Marginalkolonnen paa Bl. 15 nederst paa første Side; udfor 256,¹⁷ er i Marg. lodret Blyantsstreg, Blyants-Bemærkningen er anbragt med Lin. ⊥ Sdens nederste Kt.; de to Anm. til 256,¹⁹ er anbragt i Marginalkolonnen.

248,6¹ foruroligende] < uroligende 248,8³. Nogens] Nogen < nogen S. 272³ Enhver] Enhver || F || S. 272 ved] < med 249,1¹ -sion] -sion || med || 249,1³ det Be-] < den be- 249,6³ hvilke] hvilke || ud || 249,16³ bevæge] bevæge || alle || 249,25³ u-] um- S. 275³ tjenende] tjende 252,1¹ Det] || Han er derfor || Det [< Den] S. 277¹ Him-] || h || Him- 252,16¹ og] || og for at || og 252,17⁶ skulde føde] skulde ved Overgang til ny Linie 253,8¹ -fæstet] -fæstet ||. Det er || 253,12¹ vil] < vild 254⁴ hans] hans || først || 256,2⁸ 3] || 4 Bøger || 3 256,5⁴ viist] < beviist 256,5¹⁴ let] || nødv || let give] < gives 256,7¹ Adler] || s || Adler 256,8¹ Det] < det 256,9⁹ i Kraft anden Gang] Kraft 256,12¹¹ Inderlig] Inderlig- 256,15⁴ paa] || ha || paa 256,15⁶ Meta-] Metar- 256,15⁶ han anden Gang] hans S. 286⁴ al] < alt S. 286⁵ det] < dett

*257: 352 (sml. 235) C, G. F. — [I] 1 Hæfte (med trykt Etikette

som 242 ff.) paa 9 Ark (hvoraf sidste Blad er udrevet paa en smal Strimmel nær) som 235 V (beskrevet bagfra; den bevarerede smalle Strimmel af sidste Blad med Bogstavrester af Beskrivelse forfra, paa første Side); graat Omslag, udv. af S. K. paaskrevet: „I dette Hæfte indeholdes forfra [o: bagfra] Capitel III § 1 | og bagfra [o: forfra] Slutning af § 2. |“ (Skr.: stor; hurtig; Overkradsning med Blyantsmasse); 18 Bll. (÷) + [II] Bl. 1-6 af Hæfte (med trykt Etikette som 242 ff.) paa 12 Ark som 235 XIV; graat Omslag udv. af S. K. paaskrevet: „Dette Hefte indeholder forfra Slutningen af Capitel III § 1. og bagfra Fortsættelse og Slutning af < Capitel III > § 2. | NB. bagfra er endnu Intet skrevet, men det skal komme. |“ (Skr.: stor; hurtig; Overkradsning med Blyantsmasse). Skr. første tre Sider: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig; forøvr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig, for en stor Del flygtig, enk. St. (især ved ny Udg.) rolig tildels sirlig; enk. Rett. og Marg.-Tilf. — 45 SS.

Anm.: brækkede Ark, den Indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. Texten begynder i 1 paa første Side af Bl. 1 bagfra, optagende de fig. Blade til nederst paa første Side af Bl. 17, hvis anden Side er ubeskr., ligesom første Side af den bevarede smalle Strimmel af Bl. 18, hvis anden Side har Bogstavrester af Beskrivelse fra modsat Led; Texten fortsættes i II, beg. uden Udg. (med Texten sva-

rende til 235, S. 117 Lin. 12 ham kan det vel osv.) øverst paa første Side af Bl. 1, sl. paa Bl. 6 øverst paa anden Side, som forøvr. er ubeskr. ligesom de fig. fire Blade og første Side af det femte, paa hvis anden Side 264 slutter fra modsat Led.

2^a neppe] || det p[?] || neppe 12^a dette] dette || for en [?] || 12¹⁷ mener] || først || mener dictere] dicterere S. 288^a er] er || i en exalteret || Tilstand] || og || Tilstand S. 288³³ indtræder] < træder 13¹⁶ Første anden Gang] < første 19¹ Gl.] < gl. 19⁴ Conc i Concessioner] < Conf 19⁵ Dog] Dog || syn || den || den || meest || 20⁸ -des.] < -des. S. 291⁷ for] ||. || for S. 291¹¹ men] men || T ||

*258-259: 352 (sml. 235) D, IIa-c. — Tre Blade, 4. (200 × 242); med Spor af Hæftning; første Blad med Blyant pag. 180 (som oprindelig Fortsættelse til 235 XII). Pap.: som 235 II. Skr. 258: rolig, tildels sirlig; kun faa Rett. 259: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig tildels flygtig; lodret Blyantsstreg udfor Texten 259¹⁴—S. 293⁴. — 6SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. 258 slutter paa Bl. 2 øverst paa anden Side; 259 begynder med et lille Mellemrum efter Slutn. af 258, sl. nederst paa anden Side af Bl. 3.

259⁸ -sen.] -sen ||, end si-ge || Ord] Ord || var, som || 259¹⁰ fulgte] fulgte || hans Afskedigelse—for Fremtiden || 259¹⁶ ell.] < og 259¹⁶ efter første Gang] efter || ma || 259¹⁸ bøie sig] bøie ved Overgang

til ny Lin. 259²² opnaaer] opnaaer || et li || kneben] kneben || kon || 259²³ i] i || et saadan || 259²³ for] for || at ||

*260: 352 (sml. 235). — Mskr. til 235, S. 183. Skr.: rolig, tildels sirlig.

Anm.: anbragt nederst paa Siden.

*261: 352 (sml. 235) C, E. F. — [I] 1 Hæfte (med trykt Etikette som 242 ff.) paa 12 Ark (hvoraf de to første Blade er udtaget til 235 XIII) som 258 f.; med Blyant pag. 184-227 (som oprindelig Fortsættelse af 235 XIII); graat Omslag; 22 Bl. + [II] 1 Lap af Blad 4. (198 × ...; Pap.: som 235 II); to Ktt. uregelm. afrevet + [III] Bl. 1-11 bagfra af Hæftet 257 II; Bl. 1 med Blyant pag. 228 (som Fortsættelse til I). Skr. I første tyve Sider (pag. 184-203): gennemg. rolig, for en stor Del sirlig, enk. St. hurtigere; forøvr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her igen rolig tildels sirlig; en Del Rett., enk. Tilf. II: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig. III: tildels stor; snart rolig tildels sirlig, snart hurtig tildels flygtig; forholdsvis faa Rett., to Anm. som Marg.-Tilf. — 67SS.

Anm.: I og III med brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. Hovedtexten begynder (uden Udg.) i I øverst paa første Side af Bl. 1 (det oprindelige Bl. 3 pag. 184), sl. i III nederst paa anden Side af Bl. 11 (bagfra); øverst paa første Side af Bl. 12 begynder 264. Texten i II

(til 261,^s) er anbragt paa den ene Side (Bladets anden Side) af Lappen, hvis anden Side er ubeskr.

7¹ at] at || han || 7⁵ comisk,] < comisk. 8¹⁴ men] || nei || men 8²³ qvali-] < Qvali- S. 296³ Jorden] Orden 20⁸ det] < den 20⁴ Adlers] Adlers || Skrifter. || 22⁸ til] f. E. 22⁴ taabelige] < Taabeliges 22¹⁸ taabelige] < Taabelige 22²⁵ over,] over,. 24⁸ ligger] || og det || ligger

- *262: 353 (= L-Fortegn.) n. — 1/2 Ark Fol., med smal Rest af Arkets andet Blad. Pap.: som 235 III. Skr.: stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, i enk. Ord rolig.

Anm.: anbragt nederst tilvenstre paa den ene Side af Bladet, med Linier beg. \perp Sdens øverste Kt. (o: paa nederste Halvdel af første Side af Bladet sammenlagt i 4.); paa den anden Side af Bladet findes A 237-238.

⁸ Ud-] || I || Ud-

- *263: 352 (sml. 235). — Mskr. til 235, S. 222. Skr.: rolig.

Anm.: anbragt i Marg. øverst paa Siden, udfor Texten til 235, S. 151 Lin. 1 ff.

- *264: 352 (sml. 235) C, F. — Bl. 12-14 bagfra af Hæftet 257 II (som Fortsættelse til 261 III). Skr.: gennemg. stor; gennemg. flygtig, enk. St. rolig; enk. Rett. — 5 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. Texten begynder paa Bl. 12 øverst paa første Side (nederst paa anden Side af Bl. II slutter 261), sl. (med 264, med Linier ud i Marg.) nederst paa første Side af Bl. 14, hvis anden

Side er ubeskr. ligesom de fig. fire Blade; paa første Side af femte Blad slutter 257 fra modsat Led.

- *265: [352 (sml. 235)]? — Ark, Fol.; 2 Bl. Pap.: som 235 III. Skr.: stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, i enk. Ord rolig. — 3 SS.

Anm.: anbragt med smal indre og ydre Margen. 1-6: paa første Side af Bl. I, hvis anden Side er ubeskr. 7: paa Bl. 2 nederst tilhøjre (udfor 6) paa anden Side, som forøv. er ubeskr. 8-12: paa første Side af Bl. 2.

1³ -gisk] < -giske 7² i] ||, || i 10² C] < D 11³ blev] blev || afs ||

- *266: 352 (sml. 235) C, H. J. — [I] 1 Hæfte paa 12 Ark som 258 ff.; graat Omslag; 24 Bl. + [II] Bl. 1-17 af Hæfte (med trykt Etikette som 242 ff.) paa 12 Ark som 258 ff.; graat Omslag. Skr. første to Sider: gennemg. rolig, tildels sirlig, enk. St. hurtig; forøv.: stor; gennemg. flygtig, hist og her (især ved ny Udg.) rolig; en Del Rett., enk. Tilf. — 81 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. Texten begynder i I øverst paa første Side af Bl. I, sl. i II (med 266, med Linier ud i Marg.) paa Bl. 17 paa første Side, hvis nederste 1/2 er ubeskr. ligesom hele anden Side af Bladet; paa første Side af Bl. 18 begynder 269.

5³ som] || at || som 15⁸ i anden Gang] || og || i 21⁸ hele] hele || den || 21¹⁵ -lige] -lig 21³⁰ ideligen] Læsn. tvivlsom 21²⁷ om] om || at || 23¹⁸ Begrebs-Dannelse] < Dannelse 24⁴ Mis-] || F || Mis- 28⁷ at] at || komme ud af || 28⁹ kan

hjælpe] < hjælper 28¹⁰
han] han || snarere har || 28¹⁴
umenneskelige] ummen-
skelige 33⁴ Sind] Sind
|| og || S. 308⁸ -lelig] -lig
34⁴ er] er || ell. [?] ||

- *267: 352 (sml. 235) ad C, H. —
Ark, 4. (170 × 201); 2 Bll.
Pap.: som 235 III. Skr.: gen-
nemg. stor; gennemg. hurtig,
tildels flygtig, i enk. Ord rolig;
et Par Rett. — 2 SS.

Anm.: anbragt med smal indre og
ydre Margen. Texten begynder uden
Udg. øverst paa første Side af Bl. 1,
sl. midt paa anden Side, hvis nederste
Halvdel er ubeskr. ligesom hele Bl. 2.

- *268: 352 (sml. 235). — Mskr. til
235, S. 300. Skr.: rolig, i enk.
Ord sirlig.

Anm.: anbragt i Marg. nederst paa
Siden, udfør Texten til 235, S. 204
Lin. 9 ff.

⁷ saa] saa || begynder en ny
Produkti || ⁸ i...⁹ Produk-
tivitet] < en ny Produktivi-
tet i Qvalitet af lyrisk Genie

- *269: 352 (sml. 235) C, J. — Bl.
18-19 i Hæftet 266 II. Skr.
Overskriften: sirlig; for-
øvr.: stor; flygtig; kun faa
Rett. — 4 SS.

Anm.: med brækkede Ark, den in-
dre Halvdel Textkolonne, den ydre
Margen. Texten begynder et Stykke
nede paa første Side af Bl. 18, sl. paa
Bl. 19 et Stykke under Midten paa
anden Side, som forøvr. er ubeskr.
ligesom de fem sidste Blade af Hæftet.

S. 309² vil] vil || binde [?] /
M || S. 309⁸ -de.] < -de,
S. 309⁸ den] < det

- 270: 353 (= L-Fortegn.) d. — Ark,

4. (169 + 201); 2 Bll. Pap.:
som 235 III. Skr.: gennemg.
rolig, tildels sirlig, enk. St.
hurtigere. — 3 SS.

Anm.: med bred ydre Margen.
Texten slutter midt paa tredje Side,
Dateringen tilføjet et Stykke længere
nede paa Siden. Sidste Side ubeskr.

⁸ til at hævde] < hævde
⁹ -ber;] < -ber. S. 310¹⁹
sige] sige ||, || S. 310²⁶
Disse] Disse || mange || S.
310²⁷ og] og || siger ||

- *271-272: [395 h]. — Blad, 4. (170
× 202), med to smaa Rester
af Arkets andet Blad; ved
uregelm. Overrivning paatværs
delt i to Lapper. Pap.: som
235 III. Skr. 271: hurtig, i
enk. Ord flygtig. 272: stor;
rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt (hver paa sin Lap)
paa anden Side af Bladet, som forøvr.
er ubeskr.

271⁸ den] < der

- *273: [395 h (sml. 271 f.)]. — Mgl.
— B-Fortegn.

Anm.: iflg. B-Fortegn. har 395 h
udgjort: „[to Smaalapper: Litteratur,
af posse ad esse.]. 2/a.“ Sandsynligvis
har Barf. ikke forefundet Lappen med
272 sammen med 271 og 273, men
andetsteds i Samlingen af Manuskrip-
ter til „Skrift-Prøver“.

- 274: 148 (= L-Fortegn.). — [I] 5
Blade, 4. (199 × 245); med
Spor af Hæftning, og hvert
Blad med Rest af Arkets an-
det Blad + [II] 1 Blad som I;
med Spor af Hæftning og smaa
Rester af Arkets andet Blad
+ [III] 5 Blade + 1 Ark + 5
Blade (oprindelig en Sammen-

hæftning paa 6 Ark) som I + [IV] Lap, rektang. af Blad 4. (199 × ...); en Kt. uregelm. afrevet; 19 Bll. (÷). Pap.: som 235 II. Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, enk. St. sirlig, hist og her hurtigt tildels flygtig. — 36 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. 1-3: i I, paa Bl. 1; 1-2 paa første Side, 2 med Linier ud i Marg.; 3 til højre under Midten paa anden Side, som forøvr. er ubeskr. 4: i I, midt paa første Side af Bl. 2, som forøvr. er ubeskr. 5 begynder i I paa Bl. 3 et Stykke nede paa første Side, sl. i III paa Bl. 1 øverst paa anden Side, som forøvr. er ubeskr. 6-23: i III; 6 beg. paa Bl. 2 et Stykke nede paa første Side, sl. paa Bl. 3 øverst paa første Side; 7 med lidt Afstand under Slutn. af 6; 8 paa anden Side af Bl. 3; 9 paa første Side af Bl. 4; 10-11 paa anden Side af Bl. 4; 12-13 optager Bl. 5; 14-15 beg. paa første Side af Bl. 6, sl. paa Bl. 7 øverst paa første Side, som forøvr. er ubeskr.; 16 beg. øverst paa anden Side af Bl. 7, sl. paa Bl. 8 midt paa første Side; 17-19 optager nederste Halvdel af første Side af Bl. 8, 18 paa Foden af Siden med Linier ud i Marg. (under 17 og 19); 20 beg. paa Bl. 8 øverst paa anden Side, sl. paa Bl. 9 øverst paa første Side; 21 under Slutn. af 20; 22 beg. paa Bl. 9 et Stykke nede paa anden Side, sl. paa Bl. 12 midt paa første Side, hvis nederste Halvdel er ubeskr.; 23 paa Bl. 12 lidt over Midten paa anden Side, som forøvr. er ubeskr. 24: i IV paa den ene Side af Lappen, hvis anden Side er ubeskr.

3¹ Deilige] || Kommer at købe, kommer at købe, || Deilige 3³ Kommer] || Lad mig nu ikke || Kommer 5⁷ saaledes] saaledes || lidet || S. 317⁶ -kumet. Medens] < -cumet: medens — han vil blive] <, at han vil S. 317⁸ benytte] benytte || end ikke

den nu allerede forbrugte || S. 317¹⁰ læst *)] med Blyant < læst S. 317³¹ paa] paa || St || S. 317³¹ *) han] med Blyant < han S. 318⁷ tilfældigviis] Understregning med Blyant S. 318²³ -rie"] -rie" ved Overgang til ny Linie S. 318²⁶ Ing i Ingen-] < Int S. 318³⁶ det:] < det S. 319¹ siden] || senere || siden S. 319³ og] || — || og S. 319⁷ at anden Gang] at || strax || S. 319³⁸ -kum)] -kum S. 320² Dem] < dem S. 320⁸ det gjælder om] < og S. 320⁶ Penge] Penge ||, || S. 320⁹ nok.] med Blyant < nok — Papirs-] ||, || — Papirs- S. 320¹¹ befale] < forbyde S. 320¹³ Gjør] || Sel || Gjør S. 320¹⁷ Person] Person ||, || S. 320²¹ en] en || værdig || S. 320²⁸ Ja] < Ja underhaanden, S. 321⁵ ligefrem,] < ligefrem: S. 321¹⁶ af] af ||, || S. 321¹⁷ gjort —] < gjort, -fatter!] -fatter! [<,.] || jeg faaer hende. || S. 321¹⁸ Arme; lykkes] < Arme. Lykkes 6⁶ det] det || dog || 6⁶ at ... foretaget] med Blyant < at en Mand med en kærlig og kunstig Haand var blevet havde foretaget < at der med en kærlig og kunstig Haand var blevet foretaget < at der med en kærlig og smagfuld Haand var blevet borttaget een og anden 6⁸¹ -tigt første Gang] -tigt ny Linie med Afstand

|| Italiensk Opera || 6³⁸
 der] der || i denne || 7⁵
 -de] -de || aldeles || og] og
 || alle tilf || 7⁶ -ner] -ner
 ||, || 8¹⁰ trykket] trykket ||,
 saa || paa første Gang] || og
 man maa altsaa vend || paa
 8¹⁸ vilde] vilde || f || S. 324⁸
 Titel-] Tite- 9¹⁰ 300] <
 500 Ste -mer;] < -mer.
 10³ -ges] -ges || ført[?] || 10¹⁸
 at] at || gjøre B || S. 326⁴
 Toast.] < Toast, S. 326¹⁰
 Nogle] Nogle || sige, at ||
 S. 326¹² i] || ikke || i || 8 Dage ||
 13¹ allerede] allerede ifor-
 veien hæderligen] < til-
 strækkeligt S. 327¹ (thi]
 ||, || (thi S. 327⁷ om] om
 ||, || S. 327⁸ samt] < som
 14⁴ aldrig] < ikke 14⁶ -lig:]
 < -lig; 14⁷ mangel] man-
 gen || alvorl || 14¹⁶ mang-
 ler] mangler ||, || 15⁴ for]
 || mod || for 15⁷ samt] < og
 15¹³ derfor] derfor || opf ||
 15¹⁴ ind-] in- et høistæret
 Publikum] < det S. 329¹
 Dog] || Men || Dog, hvad]
 || som det || hvad S. 329³
 Fælleds-] < fælleds- S. 329⁶
 og] og || skylder jeg || S. 329¹⁰
 mig:] < mig, S. 329¹¹ det
 første Gang] < den S. 329¹⁴
 Dage ++] med Blyant < Dage
 S. 329¹⁹ ++ med] med Blyant
 < med enten] enten || Af-
 matte || S. 329²¹ blev syg
 deraf] < ikke blev istand til
 at holde Talen 18² vil...
 at] < skal med Fornøielse
 blive -ge] -gen 19⁵ inde-]

|| alphabetisk || inde- 19⁸
 har... næsten] < næsten
 har været ansat 20³ sit] <
 sin 20⁷ Festlighed] < For-
 samling -se,] -se, [< .]
 || hvormed den || 20¹⁰ at]
 < en 20¹⁸ kaldte] || gik
 Præsidenten || kaldte 20¹⁶
 ved...¹⁷ henlagt] < henlagt,
 som ellers et Viinkort, 20¹⁹
 at anden Gang] at || efter-
 komme || 20²¹ -gen] -ge
 S. 331¹ i] i || de følgende ||
 S. 331¹ nogle...² Taler] <
 disse mange Taler < disse
 Taler S. 331⁸ som] som
 || ogsaa || 21³ -avisen] -avi-
 sen || at || Eft || 21⁴ Dø-
 den] Døen 21⁷ Aar] Aar
 || allerede || 21⁹ -skridt]
 -skridt ||! 21⁹ patriar-
 chalsk - spidsborgerlige]
 < patriarchalske 22³ -roes]
 -roes ||, || 22⁸ Ban-] || Løgn, ||
 Ban- S. 332⁶ -de] -de ||, ||
 S. 332¹¹ 3000] 3000 || Sub-
 scribenter || S. 332²⁸ til]
 ||, || til S. 332²⁹ at || skal
 jeg indrette, || at S. 332³³
 hvad] var S. 333¹⁸ ved...
¹⁵ dette] i Marg.; i Texten:
 | for symbolsk at betegne dette,
 ligesom Fodvaskningen i Ca-
 tholicismen | S. 333¹⁵ een]
 || hver Nytaarsdag || een S.
 333¹⁶ til] || for I || til S. 333²¹
 Dag] Dage S. 333²⁸ -gere]
 < -ge S. 333³⁰ at være] at
 S. 334⁶ at første Gang] at
 || vinde Seieren || S. 334⁹
 den] med Blyant < denne
 S. 334¹⁸ alle] alle || Msk ||

S.334³⁶ Skyld|Skuld S.335⁴
De| || O || De

- *275-276: 148 (sml. 274). — Omslag dannet af et Ark, Fol. Pap.: svært; ribbet; Bikube-Vm. C & I HONIG. Skr.: stor; hurtig.

Anm.: anbragt uden paa Omslaget, hvori 274. Iflg. L-Fortegn. og B-Fortegn. har 148 udgjort ²⁴/₄.

S. 336¹ af| || rigtign [?] || af

- *277: [247 (= L-Fortegn.)]. — Hæfte (med trykt Etikette som 242 ff.) paa 10 Ark (hvoraf de to sidste Blade er fjærnet paa smalle Rester nær) som 274; beskrevet bagfra; graat Omslag; 20 Bil. (÷). Skr. 1: stor; rolig. 2: tildels stor; rolig. 3: rolig. 4: snart stor; beg. sirlig, snart flygtig. 5-23: stor; flygtig. 24: tildels stor; beg. rolig, snart hurtig tildels flygtig. Forholdsvis faa Rett.; en Del Tilf. — 35 SS.

Anm.: brækkede Ark, den Indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. 1-2: paa Bl. 1, anbragt hver paa sin Side. 3: lidt over Midten paa første Side af Bl. 2, som forøvr. er ubeskr. 4 begynder paa Bl. 3 et Stykke nede paa første Side, sl. paa Bl. 9 nederst paa første Side. 5-6 optager Bl. 10, med en Tilf. til 5 paa Bl. 9 forneden paa anden Side, som forøvr. er ubeskr. 7-8: paa Bl. 11, anbragt hver paa sin Side. 9: paa Bl. 12, sl. foroven paa anden Side, som forøvr. er ubeskr. 10-12: paa første Side af Bl. 13; 12 i Marg. foroven. 13 begynder øverst paa anden Side af Bl. 13, sl. paa Bl. 14 et Stykke under Midten paa første Side, som forøvr. er ubeskr. 14-15: paa anden Side af Bl. 14; 14 i Textkolonnen, 15 i Marg., sl. med Linier ind i Textkolonnen under Slutn. af 14. 16: paa Bl. 15, sl. øverst paa anden Side, som forøvr. er ubeskr.

17-22 optager Bl. 16-17; 17-18 i Textkolonnen, sl. paa Bl. 17 paa anden Side, hvis nederste ¹/₄ er ubeskr.; 19-22 i Marginalkolonnen, 19 beg. paa Bl. 16 lidt under Midten paa første Side, sl. midt paa anden Side; 20: nederst paa anden Side af Bl. 16; 21-22: paa første Side af Bl. 17. 23-24: paa Bl. 18, anbragt hver paa sin Side.

4³ giærende| < giærende
4⁶ mig!| < mig, 4⁷ trods|
trods || al V || -ge| < -ges
4⁸ -den| -den ||, og || S.337³
derfor| derfor er [?] S.337¹⁸
Dette| || Han er || Dette S.
338¹ -bergs| -berg S.338²
Rolle,| < Rolle. 6¹ Den|
|| Op || Den 9⁸ De| || Tven-
de || De S.339¹ Forsøg.†|
med Blyant < Forsøg. S.339³
† cfr.] med Blyant < cfr.
10⁴ Igaar| || Da || Igaar 10⁷
om anden Gang| || der har ||
om 10¹² vi| || og || vi et| et
|| andet || S.340³ Dranker|
|| M || Dranker 15⁶ at| || lige ||
at 18³ at| at || forfølg || 18⁷
-kage| < -nød 18¹⁰ i| < er
18¹² -tis.†| -tis. 21³ selv|
selv ||, ||

- *278: [247 (sml. 277)]. — Lap, rektang., af Blad 4. (169 × ...); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 235 III. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side.

S.343⁵ og| || og

- *279-283: [247 (sml. 277)]. — Ark, 4. (169 × 207); 2 Bil. Pap.: som 235 III. Skr.: stor; flygtig. — 4 SS.

Anm.: optager (uden Margen) hele Arket.

280^e i] < er/?] 283⁴ Sammen-] || s || Sammen-

*284: [247 (sml. 277)]. — Lap, rektang., af Blad 4. (169 × ...); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 235 III. Skr.: stor; hurtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side.

*285: [247 (sml. 277)]. — Blad som 279 ff., med smal Rest af Arkets andet Blad. Skr.: tildels stor; hurtig. — 1 S.

Anm.: anbragt med smal indre og ydre Margen paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

*286: [247 (sml. 277)]. — Lap, rektang., af Blad 4. (169 × ...); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 235 III. Skr.: tildels stor; hurtig, tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets anden Side.

*287: [247 (sml. 277)]. — Blad, 4. (171 × 202). Pap.: som 235 III. Skr.: gennemg. stor; gennemg. flygtig, sl. roligere. — 1 S.

Anm.: anbragt med smal indre og ydre Margen paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

³ sit andet] < sin anden S. 345⁶ var] var || et u ||

*288: [247 (sml. 277)]. — Blad, 4. (170 × 207). Pap.: som 235 III. Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtigere. — 1 S.

Anm.: anbragt med bred ydre Margen paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

³ Conventet] < Dette Convent ⁶ -le] < -ler

Søren Kierkegaards Papirer. VIIa

*289: [247 (sml. 277)]. — ¹/₃ Blad, 4. (169 × ...), beskrevet som 8.; en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 235 III. Skr.: stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side, med Linier beg. ⊥ Bladets øverste Kt.

290: [247 (sml. 277)]. — Ark som 288; 2 Bll. Skr.: efterh. stor; beg. rolig tildels sirlig, efterh. hurtigere. — 4 SS.

Anm.: med bred ydre Margen. Texten slutter øverst paa sidste Side, som forøvr. er ubeskr.

³ Nogen] < nogen

²⁷ uden-] ude- ²⁹ for] < foran det første Gang] det || igjen. || ³⁰ er] er || En || ³⁵ er] er er S. 347⁷ Under ... han] < Han maa S. 347¹⁰ Dag ud ... i] < I S. 347¹³ Virvar] Virvar || at || S. 347²⁸ saa] saa || har ||

*291: [247 (sml. 277)]. — Ark som 288; 2 Bll. Skr.: gennemg. stor; beg. sirlig, snart hurtigere, efterh. hurtig tildels flygtig. — 4 SS.

Anm.: med smal indre og ydre Margen. Texten slutter øverst paa sidste Side, som forøvr. er ubeskr.

S. 348² bede] || lade || bede

292: [247 (sml. 277)]. — Blad, 4. (169 × 202). Pap.: Post-Velin. Skr.: stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig. — 1 S.

Anm.: anbragt (uden Marg.) paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

¹³ Punktum,] < Punktum.

*293: [247 (sml. 277)]. — Blad som

292. Skr.: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere. — 1 S.

Anm.: anbragt med smal indre og ydre Margen paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

294-*295: [247 (sml. 277)]. — To Blade (oprindelig et Ark), 4. (169 × 209). Pap.: graablaa

Koncept. Skr.: stor; hurtig, tildels flygtig; den sidste Passus (fra S. 350 Lin. 5 „og ikke“) er af S. K. saavel i 294 som i 295 indklammet med Blyant. — 4 SS.

Anm.: optager (uden Margen) hver sit Blad.

294²⁴-møller] < -müller

DATE DUE

[illegible]

GAYLORD

PRINTED IN U.S.A.

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

← Barcode (over)

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

